ION ARAMĂ

DETAȘAMENTUL CĂLINA

roman

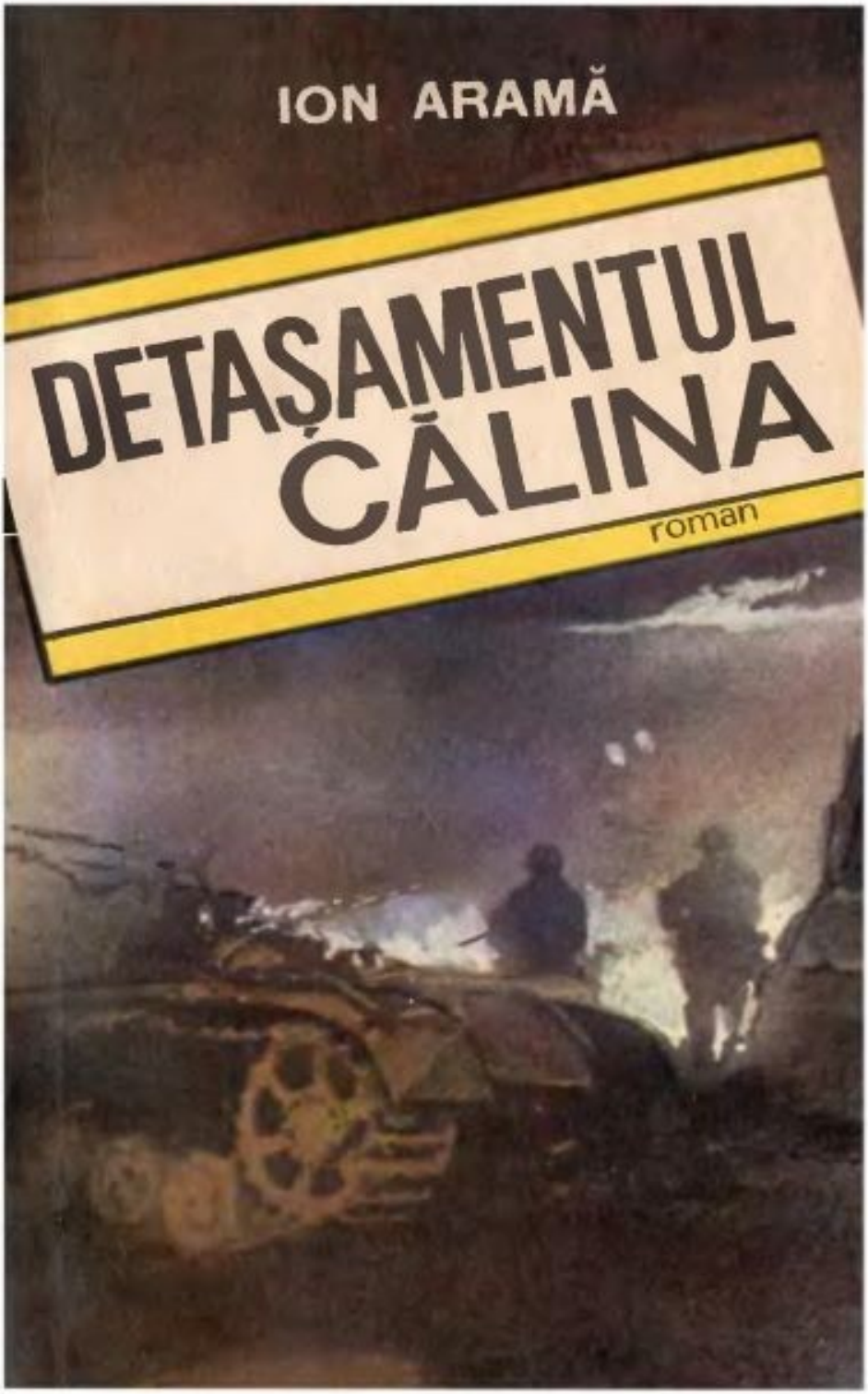

ION ARAMĂ

DETAȘAMENTUL CĂLINA

— roman —

Editura Militară, București, 1989

Versiunea digitală 1.0 - februarie 2022

Copertă: Fl. Creangă

Maiorului Avram Zenovie și ostașilor Detașamentului „Ulmanka” din Divizia 11 infanterie, care în luptele din munții Fatra Mare, în martie 1945, și-au cucerit nemurirea.

CAPITOLUL UNU

Mă visam tot pe front. Umblam printr-un noroi negru, străduindu-mă zadarnic să mă apropii de clădirile albe din zare; am întins piciorul, am păşit în gol şi m-am deşteptat cu o tresărire scurtă. Am întors capul şi am simţit pe obraz o mângâiere de mătase – părul Mariei. Bucuria intensă a trezirii dintr-un coşmar.

— Ultima noapte, a şoptit Maria.

M-am ridicat pe jumătate şi i-am sărutat umărul rotund, rece acum.

— De ce ultima? Vor mai fi atâtea. Toată viaţa. După ce terminăm cu…

Ce puteam să-i spun mai mult? O frază uşor convenţională, voioasă aproape, care suna fals în noaptea aceea tristă. Am simţit capul ei mişcându-se neliniştit pe pernă.

— De s-ar termina mai repede! Crede-mă, George, nu mai suport. Singurătatea şi grija şi poştaşul care nu-mi aduce nimic. Abia ai venit şi trebuie să pleci iar. Pentru câtă vreme?

I-am strecurat braţul sub cap şi pletele ei mă înfiorau plăcut de la cot până la umăr. Trebuia să-i vorbesc, să-i spun o frază care să conţină totul – linişte, încredere, speranţă. Lucruri atât de fragile în această ultimă noapte.

— Iubito, nu te mai gândi la asta. Măcar acum. Suntem împreună, asta-i important. Să ne bucurăm de clipa de faţă. De-ai şti cât am visat camera asta, flăcările jucând pe tavan… Mă înfăşuram în manta, în bordeiul dintre două stânci, şi mă gândeam acasă.

— Ah, încetează, m-a rugat ea întorcându-şi faţa.

— De ce? Spun adevărul.

Ea s-a întors brusc, şi-a trecut braţele peste umerii mei… Sânii mici îmi apăsau pieptul, pântecele ei dogorea. Îmbrăţişarea avea ceva sălbatic, vecin cu ura, ca şi cum ar fi dorit să-şi imprime pentru totdeauna în simţuri, în inimă această noapte a despărţirii.

Mai apoi, auzindu-i respiraţia egală, liniştită, m-am întrebat, cum de trecuseră cinci zile, CINCI ZILE – atâta îmi îngăduise generalul, atâta îmi dăruia războiul, cinci zile cu Maria, după luni de despărţire, cu scrisori rare, trecute prin privirile reci ale cenzurii. Scrisorile, singura dovadă că undeva, departe, mai

supraviețuia dragostea, speranța unei regăsiri, visul de pace al căminului nostru tulburat de război.

Am întins precaut mâna și mi-am luat ceasul de pe noptieră. Licărul slab al cifrelor verzui – îl prețuisem în nopțile ploioase din pustă, pășind prin noroiul aderent și negru, pe urmele agentului, către pozițiile ascunse de burniță; îi pândisem mersul imperceptibil în minutele dinaintea atacurilor, așteptând cu încordare duruitul artileriei grele – același licăr fosforescent, numai bun acum să numere ceasurile puține rămase iubirii. Trecuse de douăsprezece, jumătate din noapte, jumătate din *ultima* noapte, are dreptate Maria. Deznădejdea m-a lovit deodată ca un fulger.

— E târziu tare, așa-i? am auzit vocea ei surprinzător de clară.

— Credeam că dormi, iubito.

— Nu vreau să dorm. Vreau să stau cu tine, să trăiesc conștient fiecare clipă. Mă gândesc la pustiul care urmează, la monotonia zilei de mâine. Să-mi scrii cât mai des, George, măcar două-trei rânduri. O scrisoare e darul cel mai mare când ești departe.

Vorbea în șoaptă și frazele ei păreau mai triste; orice cuvânt spus în șoaptă răsună trist. Bucuria se exprimă cu glas tare, în plină lumină; șoapta e a durerii și a întunericului, și a spaimei de necunoscut.

— O să-ți scriu, i-am făgăduit. În fiecare zi. Acuma dormi.

— Dormi tu, iubitule. Te așteaptă un drum lung și greu. Eu stau de veghe și mă gândesc la tine. Am născocit un joc. Îmi închipui că sunt singură, uit pentru o clipă că ești aici, și ce bucurie să te descopăr lângă mine!

Am rămas tăcut, cu ochii în tavan, unde mureau, violete, ultimele reflexe ale jarului; în cameră se făcuse rece, vântul zguduia ferestrele înalte și mi-am amintit iarăși furtunile dese și neașteptate ce bântuiau munții aceia cu vârfuri în zigzag; o clipă am simțit până și mirosul neprietenos de blană udă al gulerului care-mi ocrotea fața prin ninsoarea viscolită; auzeam strigătul ritmic al ostașilor care se trudeau să scoată un tun antitanc dintr-o groapă neagră, rotundă, de la care porneau pe zăpadă, ca niște raze, dâre de fum. M-am străduit să alung imaginile sumbre care-mi veneau mereu în minte, doar sunt acasă, sunt încă acasă, îmi repetam cu disperare, încercând să adorm.

Când am adormit, m-am visat tot în război. Înaintam iarăși

prin noroiul negru, pe un drum desfundat sau poate o arătură; câți kilometri nu mersesem astfel? Mărșăluiam zile și nopți de-a rândul, cu pauze în care ne adăposteam de tirul neașteptat al unor tunuri nevăzute, pentru ca apoi să pornim în goană, să izgonim inamicul dintr-un sat, de pe o lizieră de salcâmi, de pe-o colină care-i oferea ceea ce noi, stat-majoriștii, numim o poziție dominantă. Inamicul care se retrage are un mare avantaj față de atacator: se oprește unde-i convine, se instalează temeinic, hotărăște el locul bătăliei, pe când trupele în ofensivă sunt nevoite să înceapă lupta fără să poată alege, cel mai adesea după un marș lung și istovitor. De la aceste marșuri mi se trăgea visul acela sumbru, drumul prin noroiul negru care încerca să mă oprească. În față vedeam zidurile albe ale unor clădiri frumoase ca-n vis, dar nu izbuteam să ajung la ele, pământul vâscos se lipea de tălpile cizmelor, mergeam în zadar către clădirile albe din zare – o țintă? un popas? un liman? — și m-am trezit nădușit. Cu inima încleștată de efort. Ea respira egal, profund, alături mă temeam să mă clintesc, ca să nu-i tulbur somnul acela liniștit, ca de copil. Mă simțeam lucid ca-n miezul zilei: gândul plecării apropiate se împletea cu regretul că n-am folosit cum se cuvine cele cinci zile. Am început să mă gândesc la tot felul de lucruri; imagini fugare mi se perindau prin minte; îmi retrăiam rapid viața – viața mea de soldat.

Începuse cu cincisprezece ani în urmă, într-o seară de toamnă; nu mai puteam să definesc cu precizie împrejurarea care mă adusese la școala militară. Nici măcar nu mai știu dacă ideea fusese a tatei sau izvorâse din imaginația mea înfierbântată de povestirile de război. De când mă știam mă închipuisem călare pe un cal alb, învârtind sabia strălucitoare într-o șarjă fără de sfârșit; doboram dușmanii cu lovituri șuierătoare, într-o goană care avea mult din jocurile băiețești ale copilăriei și prea puțin din realismul luptei adevărate. Într-o seară ploioasă, în gara din marginea comunei vrâncene, se săvârșise desprinderea mea de copilărie, de viața obișnuită de acasă. Tata m-a condus la gară cu șareta, ajunseserăm mult mai devreme – era un om ordonat, cum îi stă bine unui cadru didactic devotat meseriei. Luptase în celălalt război ca sublocotenent de rezervă, comandant de pluton; de la explozia unui șrapnel păstra în pulpa piciorului câteva schije și ceva mai multe cicatrice. În seara dinaintea plecării, când a văzut că nu e

chip să-mi schimbe hotărârea, mi-a povestit despre atacul acela anonim, despre care nu pomeniseră nimic nici comunicatele de război, nici cărțile de istorie. Multe bătălii rămân anonime, aveam să mă încredințez de acest adevăr pe front, și mulți eroi cad fără să rămână vreo amintire despre faptele lor.

— A fost o luptă grea, spunea tata. Nu ca la Mărășești, e drept, dar vitejia se arată nu numai în marile bătălii. Maiorul nostru a comandat „La atac, înainte”, a sărit cel dintâi din tranșee și a pornit, cu ostașii în urma lui, spre inamic; l-a lovit un glonț drept în frunte. I-a luat locul căpitanul de la compania întâi. A strigat „După mine, fraților!” și s-a avântat la atac, dar l-a lovit în plin o rafală de mitralieră. Atunci am simțit că e rândul meu, comandam plutonul unu, și-am strigat către soldați „Înainte! Nu vă lăsați, băieți!” și-n jurul nostru explodau obuze și șuierau gloanțe, când în dreapta, când în stânga cădea câte-un ostaș, nici n-avea vreme să strige după ajutor, noi alergam înainte, spre tranșeele inamice, de unde licăreau flăcările de la țevile armelor. Apoi a trăsnit ceva lângă mine, ceva ca o arsură m-a fulgerat, piciorul nu m-a mai ascultat și am simțit cum mă prăvălesc ca într-o groapă, deși câmpul din fața mea era neted ca-n palmă. M-am trezit la ambulanță. Doctorul își scotea mănușile de cauciuc și când m-a văzut s-a aplecat spre mine: „Ai scăpat ușor, tinere, peste o lună vei dansa la bal, îți garantez eu, ți-am scos paisprezece schije din picior, mai ai vreo două, mici, dar profunde, ți le-am lăsat acolo ca amintire, dacă te supără peste ani și ani de zile, te duci la un chirurg să ți le scoată”…

— Și le mai ai? am întrebat cu sufletul la gură.

— Bine-nțeles, a zâmbit tata și și-a ridicat puțin pantalonul. Sunt aici, în pulpă, una sus, una mai jos, aproape de gleznă, dar nu mă supără deloc. Asta-i, băiete, să știi de la mine că poți fi erou nu numai într-o mare bătălie; în lupta aceea pe care nici n-au pomenit-o ziarele, batalionul nostru a pierdut jumătate din oameni…

Ascultam cu bărbia-n palmă, îi sorbeam cuvintele, dar a venit mama și l-a certat cu blândețe:

— Lasă, Mitule, poveștile fioroase, că visează băiatul urât la noapte!

N-am visat urât, dimpotrivă, mă vedeam eu însumi în locul ofițerului desenat în cartea de istorie, cu cască rotundă pe cap,

cu o pușcă în mâna dreaptă, pornind la atac în fruntea unor ostași plini de avânt. Imaginea aceasta mi se întipărise atât de bine în minte, încât încercam să-mi compun în fața oglinzii expresia aspră și mobilizatoare a ofițerului aceluia, surprins în desen cu gura larg deschisă, strigând o comandă către soldații care-l urmau în goană. Dar văzusem soldați nu numai în poze. Pe când tata era la război, noi am plecat în refugiu, la Botoșani. Locuiam în vecinătatea cazărmii și, cu alți copii de seama mea, priveam toată ziua peste gard, în curtea largă unde recruții făceau instrucție Am învățat numele armelor înainte de a îi știut să citesc; copilăria mea începuse sub zodia războiului și în jocurile noastre imitam tot felul de episoade crâncene, auzite de ici și colo. Poate vecinătatea cu cazarma atunci, la vârsta când încă nu umblam la școală, îmi imprimase în subconștient ideea carierei militare; mai târziu, când am ieșit ofițer și am avut în subordine o trupă adevărată, mă pomeneam că dau comenzile pe tonul, rămas în amintire, al ofițerilor din acei ani depărtați.

Mi-a venit în minte, ca dintr-un album, imaginea regimentului din marginea Vasluiului – prima mea garnizoană. Localnicii trăiau mândria celuilalt război, de la ’77, căci de acolo se trăgea Peneș Curcanul cu cei nouă tovarăși ai lui (și cu sergentul zece, mă obsedează și acum această precizare, în care exactitatea sporește în loc să strice pitorescul imaginii); tot la Vaslui se întorcea celălalt dorobanț, rănit și cu uniforma zdrențuită în lupte, dar cu pieptul împodobit de însemnele vitejiei. Noi, cei din regiment, ne făleam cu aceste tradiții și socoteam că ni se cuvin de la sine onorurile câștigate de înaintașii noștri; când plecam la manevre, ne petreceau ochi frumoși înlăcrimați și purtam cu noi mici amintiri de la domnișoarele târgului, iar la balurile garnizoanei, când orchestra începea „Valurile Dunării” de Ivanovici, îi puneam totdeauna în umbră pe tinerii negustori, avocați, profesori, într-un cuvânt „civilii”. Și poate-aș fi îmbătrânit lent acolo, în orașul moldovean cu parfum arhaic, cu străzi înguste și case ascunse printre coroanele copacilor, dar la manevrele din ’39 – eram căpitan comandant de batalion – am făcut o mișcare îndrăzneață cu ostașii mei, am trecut râul prin vad și am căzut pe neașteptate în spatele adversarului; am fost remarcat de generalii care arbitrau jocul nostru și am fost trimis la Școala de Război. Acolo am cunoscut-o pe Maria – fratele ei ne era profesor de matematici – am cunoscut-o la un bal la

Cercul Militar, fratele ei ne-a făcut cunoștință, am dansat cu ea și cel dintâi lucru pe care-l țin minte despre Maria este mijlocul surprinzător de subțire. Când am cuprins-o pentru vals, pe marmura lucioasă ca oglinda a sălii de bal, m-am temut o clipă pentru fragilitatea aparentă a trupului ei. Dansa cu capul pe spate, părul lung îmi atingea obrazul la piruetele largi în care ne avântam; mă socoteam un bun dansator, dar în primele clipe m-am simțit stângaci, dându-mi seama că aveam drept parteneră pe cea mai bună dansatoare din București. În vârtejul valsului abia târziu am remarcat că se făcuse gol în jurul nostru; Maria, cu rochia ei de culoarea cerului, peste care se revărsau pletele blonde mătăsoase, atrăgea toate privirile. Când muzica a încetat, i-am spus că e o dansatoare ideală.

— Ne potrivim, asta-i tot, a explicat ea cu modestie.

— V-aș ruga să-mi promiteți și dansul următor.

M-a măsurat cu privirea de jos în sus, o privire scurtă, furișată aproape; abia în clipa aceea mi-am dat seama că avea ochii albaștri, de un albastru intens, ca marea.

— Dacă vă face plăcere…

— Deosebită plăcere, am spus apăsat, pe când o conduceam la locul ei.

…Și-acum aveam să mă despart iarăși de ea, pentru cine știe câtă vreme, și iat-o aici, lângă mine, nu încetasem s-o iubesc în cei aproape cinci ani de căsnicie, dar războiul punea neobosit stavile dragostei noastre; câte zile fuseserăm împreună de când sunase goarna? Acest gând m-a făcut să oftez adânc. Ea m-a mângâiat pe obraz:

— Nu te mai gândi, iubitule. Încearcă să dormi.

— Nu pot să dorm, am șoptit.

— Atunci mai povestește-mi.

— Ce să-ți povestesc?

— Din peripețiile tale pe front.

— Ți-am povestit destule. Tot lucruri triste, întâmplări neplăcute, drame mai mari sau mai mici. A, să-ți spun despre caporalul Dogaru.

— Ceva mai puțin trist?

— Mai puțin trist. Cum mi-a salvat viața.

— Când te-au numit, îmi scriai că acolo, la statul-major, ești mai ferit de primejdii…

— Într-un fel e adevărat. Dar lucrurile sunt ceva mai

complicate. Până s-ajung aici, la divizie, îi socoteam pe cei din statul-major un fel de birocrați ai războiului; desenează hărți, cer prin telefon situația frontului, întocmesc ordine de luptă și concep propuneri de decorare. Propria mea experiență de stat-majorist mi-a spulberat această imagine. La atacuri, mai ales aici, în munți, mergem în linia-ntâi: și niciodată inutil. Încurajăm ostașii, le stăm alături cu o vorbă, cu un îndemn, acolo unde situația e mai grea, dăm un sfat comandantului într-un moment critic, intervenim mai sus pentru ajutor. Nu o dată, în timpul barajului de artilerie care pironea oamenii la pământ, am văzut un reprezentant al diviziei cum se ridica, luând locul comandantului rănit, și îndemnând ostașii: „Înainte!” Ne întorceam apoi la hărțile noastre, la adăposturile noastre, dar când era vorba de rapoartele operative, corectam cu siguranță-n glas câte-o eroare: „Nu-i așa. Să-ți spun eu exact cum s-a întâmplat, doar *am fost acolo!*” Această formulă stinge brusc discuțiile, cel în cauză este ascultat cu respect, ceea ce răsplătește pe deplin riscul înfruntat pe câmpul de luptă. Și acum să-ți spun despre caporalul Dogaru. Dogaru Vasile îl cheamă, e dintr-un sat de munte, mai sus de Târgu Jiu, un băiat frumos, atletic, cu ochi verzi și părul castaniu deschis. L-am găsit acolo, la statul-major, când am luat funcția în primire; cel pe care l-am înlocuit era un colonel cu simțul umorului, mi-a spus „Dragă maiorule, îți predau hărțile, regulamentele, lada de fier pentru documente, sigiliul și pe caporalul Dogaru. Dacă nu-ți place, ceri alt ostaș de la compania comandă; eu m-am înțeles bine cu el. Aș fi vrut să-l iau cu mine, dar nu se poate, nu mă rabdă inima să-mi încep noua carieră de șef scoțând de pe front un protejat…” Uite-așa am rămas cu caporalul Dogaru. Se pricepe la toate. E și telefonist, și dactilograf, și bucătar; când ne mutăm cu comandamentul – și ne-am mutat destul de des în cursul acestei ofensive – el se ocupă de zestrea noastră. După primul atac de amploare m-am dus în linia-întâi să văd cum s-au instalat regimentele pe noua poziție. M-a rugat: „Luați-mă și pe mine, dom’ maior. Poate v-oi fi de folos”. E o regulă pe front – să nu umbli singur, mai ales în timpul ofensivei, când pot rămâne inamici răzleți în spatele frontului, rătăciți sau puși anume ca să spioneze sau să facă vreo diversiune. L-am luat pe el, după ce l-am jignit cu o întrebare: „Cafele văd că știi să faci, dar te pricepi să tragi cu pușca?” Mi-a dovedit chiar atunci, la primul nostru

drum împreună, că știe. De la divizie până la pozițiile din linia-ntâi era cam un kilometru, teren muntos, cu pâlcuri de pădure ici și colo. Și ne-am pomenit cu un grup de schiori nemți tăindu-ne calea; veneau de undeva, de sus, de pe vârf, greșiseră drumul sau nu știau că ai noștri înaintaseră atât de mult, cert este că ne-au înconjurat într-o clipă, s-au adăpostit în zăpadă și au început să tragă în noi. Eu și Dogaru, culcați în dosul unor copaci. Trăgeam și noi – port totdeauna cu mine un pistol-mitralieră și două încărcătoare – și în câteva minute le-am venit de hac schiorilor. De-atunci nu mai plec pe front fără el. „Tu îmi porți noroc, măi Dogarule”. „Păi da, dom’ maior, cu mine să nu vă fie teamă, m-am născut cu căiță”.

— Ce mai e și asta? m-a întrerupt Maria.

— O superstiție veche, se zice că cei ce se nasc cu semnul ăsta pe cap au noroc. Am auzit și eu de pe la soldați; pe front auzi de toate.

— Spuneai că ți-a salvat viața.

— Chiar așa, acum vreo două săptămâni eram în linia-ntâi, la un post înaintat. În munți frontul arată cu totul altfel, nu poți avea linie continuă, ocupi câte-o poziție dominantă, pui acolo o mitralieră și controlezi o vale-ntreagă. Așa era acest post înaintat, pe o ridicătură, deasupra unei prăpăstii. Ei bine, stăteam într-o groapă care-mi venea până la piept și mă uitam cu binoclul spre inamicul de pe celălalt deal. Dogaru lângă mine. Și-odată mă simt doborât la pământ. În copilărie aveam o joacă băiețească, veneam pe furiș în spatele cuiva și-l loveam ușor în dreptul genunchilor, și acela, luat pe neașteptate, cădea. Așa făcuse și Dogaru; după o clipă l-am auzit trăgând o rafală, apoi s-a aplecat spre mine: „V-ați lovit, dom’ maior?” M-am ridicat rușinat și nedumerit. „Iertați-mă, dom’ maior, puteți să vă ridicați, l-am dat gata, era un lunetist, i-am văzut lentila lucind în soare, vă luase la ochi și n-am mai avut timp să vă spun, v-am doborât jos și i-am tras câteva gloanțe drept între ochi…” Vezi tu Maria, o inspirație de-o clipă, o mișcare scurtă, iată de ce depinde, uneori, viața unui om…

— Dragul de el! Să-i spui că-i mulțumesc fierbinte. Și să te porți bine cu el. N-ai să-l poți răsplăti niciodată de ajuns pentru fapta asta.

— E drept. Înainte de a pleca încoace, i-am spus comandantului lui de companie să-i dea și lui permisie. „Știți,

domnule maior, nu prea e voie, avem oameni puțini…” „Domnule căpitan, băiatul ăsta mi-a salvat viața!” „Atunci se schimbă socoteala”, mi-a spus. Pe front ăsta e un argument puternic, viața, acolo unde moartea pândește peste tot…

Maria s-a cuibărit la pieptul meu, cu o mișcare aproape copilărească. Respira profund și liniștit.

— Să-i dai și lui din cozonacul pe care ți l-am făcut pentru drum, a spus ea cu voce somnoroasă. Acuma să dormim, iubitule…

Dimineața m-am trezit lucid din prima clipă, cu conștiința deja preocupată de ideea plecării. Frontul mă învățase să mă trezesc repede și deplin, chiar după un somn scurt; niciodată nu mi se-ntâmplase să deschid ochii buimac, întrebându-mă unde mă aflu; o alarmă aeriană, un atac prin surprindere, o chemare urgentă pretindeau acțiune rapidă, de care uneori depindea viața însăși. M-am trezit așadar cu durerea surdă în suflet – ziua plecării. Alături de mine, patul era gol, dar perna albă, brodată, mai păstra o adâncitură. Am auzit zgomote ușoare dinspre sufragerie și am mai zăbovit o clipă sub plapumă, încercând să păstrez senzația aceasta de confort și de pace pe care numai propriul cămin ți-o poate oferi. Dar soldatul din mine nu îngăduia să prelungesc prea mult această pauză acum, când minutele până la plecare erau numărate; m-am întins spre noptieră, să-mi iau ceasul. În clipa aceea a intrat Maria, deschizând ușa fără zgomot; avea o figură preocupată, mai degrabă tristă, colțurile gurii ei frumoase erau coborâte, ca la un copil gata să plângă; dar când a văzut că sunt treaz, s-a silit să zâmbească:

— Veneam să te trezesc, iubitule.

— Tocmai mă uitam la ceas.

— E timp destul, fii liniștit. Cafeaua e gata; ți-am pregătit și bagajul…

— Te grăbești să mă vezi plecat, i-am reproșat în glumă.

Am luat ceasul de pe noptieră și m-am liniștit.

— E șapte.

— Ia-mă cu tine, acolo.

— Ce să cauți acolo? am strigat involuntar

Ea s-a apropiat și mi-a ciufulit părul cu degetele.

— Ai o figură foarte severă și mă intimidezi. Acum te gândești

la tren și la generalul tău.

— E firesc. Concediul meu s-a terminat din clipa asta. Mi-a rămas strict timpul pentru drum.

— Știu, și asta mă-ntristează. În asemenea clipe simt că nu-mi mai aparții. Ca atunci, în gară, îți amintești?

Preferam să nu-mi amintesc. Există lucruri pe care încerci zadarnic să le alungi din memorie. Unul dintre acestea era și scena din gară, în septembrie, la plecarea spre front. Ea stăruise să mă conducă, deși hotărâsem să plec singur; nu-mi plac despărțirile dramatice, în gară, sub ochii tuturor. Dar Maria venise. Acolo, pe peron, îmi întâlnisem camarazii din comandament și, în bucuria revederii, uitasem o clipă de ea. O lăsasem singură, rezemată de o coloană, și-mi îmbrățișam pe rând colegii strânși roată în jurul unei grămezi de geamantane.

— Atunci, în gară, am îngânat-o. Trebuia să mă asculți. Să rămâi frumos acasă.

— Nu puteam, George, înțelege-mă. Cum nu pot nici acum.

— Ceee?

— Vin cu tine la gară, mi-a explicat ea liniștit. Nu încerca să mă împiedici.

— Bine. Dar… În fine, cum vrei tu. Ia spune, e frig afară?

— A fost senin azi-noapte și s-a lăsat ger A înghețat apa în ceainic, la bucătărie. Pân-am aprins focul, am tremurat un pic. Ți-am pus în geamantan ciorapi groși, să ai de schimb. Și două pijamale.

— Două pijamale! am strigat apucându-i mijlocul. Oare ce crezi tu despre război?

Ea s-a desfăcut cu o piruetă din brațul cu care-o înlănțuisem.

— Cred că omul trebuie să aibă și acolo un pic de confort.

— Speram c-ai înțeles, din tot ce ți-am povestit, cum stau lucrurile pe front.

— Când o să dai peste ele, să te gândești la mine.

— Mă gândesc și fără asta.

M-a fulgerat cu o privire îndurerată și voioșia noastră fragilă s-a topit brusc.

Când să plecăm, m-am oprit în prag.

M-am prefăcut că am uitat ceva și nu știu ce anume.

— Nu te întoarce, mi-a spus ea. Să nu-ți meargă rău. Mai bine amintește-ți și-ți aduc eu. Poate bricheta.

— O am.

— Cheile. Actele. Stiloul. Mașina de ras.

— Nu. Toate sunt la locul lor. Și lasă-mă cu superstițiile tale. O să-mi amintesc când intru în casă.

Am dat ocol micului apartament, căutând să-mi imprim în ochi, în inimă, tot ce era al meu. Tot ce lăsam în urmă și înceta să-mi mai aparțină cât timp voi fi departe. În cei cinci ani adunaserăm, eu și Maria, tot felul de lucruri care ne depărtau treptat de idealismele din timpul logodnei (vom trăi simplu, dragostea face din bordei palat, ne trebuie atât de puțin ca să fim fericiți, și alte asemenea zicale menite să cultive modestia și să combată căsătoria din interese materiale). Dar idealismul mersese până la un punct. Când a trebuit să luăm în serios o prevedere din statutele cadrelor militare: viitoarea soție a unui ofițer trebuia să aibă o anumită dotă. În vreme ce noi doi ne plimbam prin Cișmigiu ținându-ne de braț și recitind din Eminescu, frații ei aflaseră cum stau lucrurile și hotărâseră să ne ajute. Amândoi frații ei erau mai în vârstă și nu erau deloc săraci. Cumpăraseră pe numele ei o moară mică, țărănească, într-un sat din Ialomița; veniturile morii satisfăceau astfel cerința reglementară și numai astfel primisem aprobarea pentru căsătorie. În realitate, moara era o pacoste, mai mult stătea în reparație și o bună parte din bugetul nostru se ducea pe piese de schimb și pe impozite. Era momentul să reluăm cu voioșie zicalele despre viața modestă; până când frații interveniseră iarăși, ironizându-ne cu blândețe pentru modul dezastruos în care ne gospodăream avutul; se ocupaseră mai îndeaproape, mai cheltuiseră ceva bani și făcuseră moara să prospere. Mai apoi părinții ei și-ai mei începuseră cu surprizele – o garnitură de mobilă vieneză, din lemn de trandafir, superbă, dar cam veche, care începea să trosnească de fiecare dată când se apropia o ploaie, apoi un covor de Buhara, scump, dar uzat, un candelabru de ocazie de la o bătrână moșiereasă scăpătată, câteva tablouri de pictori necunoscuți, biroul meu cu cristal de șase milimetri, pe care-l uram în secret fiindcă dădea camerei un aer oficial, perdelele brodate de Maria, cu trandafiri mari albi pe fondul ușor albăstrui, și toate nimicurile care fac dintr-o casă oarecare, propria ta casă. Mi-am plimbat privirea peste toate acestea, cu gând să duc imaginea cu mine în locuințele vremelnice în care avea să mă poarte războiul; pe când ieșeam, pretextând că am găsit ce căutam, m-a fulgerat deodată întrebarea: le-oi mai

vedea vreodată? Am alungat acest gând pesimist, supărător în orice împrejurare, dar mai ales în ziua în care ți se termină permisia și trebuie să te întorci între primejdiile frontului: Maria nu părea să fi ghicit ce se petrecea în sufletul meu, dar mai târziu, într-o scrisoare, a făcut o aluzie la această poveste și m-am simțit ușor ridicol și exagerat în ce privește grija pentru propriul meu destin.

Când am ieșit din casă se luminase de-a binelea. Auzeam, departe, peste câteva străzi, zgomotul de angrenaje uzate al unui tramvai; un bărbat slab, fără palton, cu un fular lung trecut peste gulerul ridicat al hainei, cu o servietă ponosită sub braț, a trecut pe lângă noi și ne-a privit lung.

— Sunt mândră de tine, mi-a șoptit Maria după ce ne-am depărtat. Ai văzut cum ne privea omul acela?

M-am bucurat în secret pentru că, măcar de formă, evita să dea pe față tristețea despărțirii; avea timp destul pentru tristețe după ce mă voi fi urcat în tren.

— Eroii n-ar trebui să care geamantane, a reluat ea când am ieșit în bulevardul animat. Hai să-l ducem amândoi.

— Prostii! Îți permiți să jignești un soldat?

— Uite un taxi. Oprește-l.

Am făcut semn șoferului și mașina, un „Dodge” hodorogit, s-a apropiat îndată de trotuar, ronțăind sub pneurile uzate pojghița de gheață de la rigolă. Șoferul, un bărbat în vârstă, neras, purtând o capelă militară cu clapele lăsate peste urechi, a coborât să deschidă portierele. M-a salutat ducând două degete la capelă:

— S’ trăiți, dom’ maior. Săru-mâna, coniță.

— Ne poți duce până la gară? l-am întrebat.

— Vă duc, cum să nu. Dacă era mai departe, aș fi stat la gânduri. Nu prea am benzină. Dar pân-la gară se poate.

Am ajutat-o pe Maria să se urce; șoferul a pus geamantanul în portbagajul a cărui capotă scârțâia oribil, apoi m-am urcat lângă Maria. Șoferul și-a dat capela pe ceafă și s-a instalat la volan. Când am auzit scrâșnetul cutiei de viteze, am aruncat o privire înapoi, spre strada noastră. Maria se uita la mine. I-am zâmbit cât am putut de dulce. Dar știam că nu-i ușor s-o păcălesc.

— Mergeți pe front, dom’ maior? m-a întrebat șoferul întorcând pentru o clipă capul.

— Da, spre front.

— Cum e pe-acolo? În ziare spune că-i batem.

— Îi batem zdravăn.

— Fiu-meu ăl mare a căzut la Budapesta, lângă gară. Gara de Est, mi-a scris comandantul lor, a spus cu adâncă tristețe. Pe urmă am aflat că jumătate din regimentul lor s-a pierdut acolo. Ce gară să fie aia, de-a înghițit atâtea vieți? Era mare măcar?

— Mare. Cam cât Gara de Nord a noastră. Și ne stătea în drum. Ca să pătrundem spre centrul orașului, trebuia să trecem de ea. Am luat-o din două părți.

— Ați fost la fața locului?

— Am fost.

— Poate l-ați cunoscut și pe fiu-meu, sergentul Angheluță M. Ion, din cavaleria moto

— Nu l-am cunoscut. Îmi pare rău. Acolo au fost multe regimente.

— Așa e, a spus șoferul. I-au dat „Virtutea Militară”. Băiat bun și ascultător. În scrisoare spunea că a luptat ca un erou. Sau așa o fi scriind despre toți…

— Numai despre cei care au fost într-adevăr eroi. Au să-l treacă în istoricul regimentului.

— Foarte frumos, dom’ maior. Că destulă durere a fost pe noi când am aflat. Nevastă-mea era să-și piardă mințile.

— Câți copii ai?

— Patru. Acuma mi-au rămas trei. Ionică e cel mai bun. Adică era. Soarta omului, ce să-i faci? Am fost și eu în celălalt război, eram șofer pe ambulanță. Câte-am mai văzut acolo… Eu zic așa, dom’ maior, că dacă ăi mari care conduc lumea asta ar sta numai o zi pe front, în timp de luptă, atunci n-ar mai face război în vecii vecilor. N-am dreptate?

— Cred că da, i-am spus. Numai că asta nu se poate.

Ar fi trebuit să-i explic că războiul nu-i isprava unuia sau altuia, că un întreg angrenaj social conspiră la declanșarea conflictelor, dar nici eu nu eram sigur că dețin explicația adevărată. Sunt soldat, nu filosof. Soldații fac războiul, dar nu ei îl declanșează.

— Și acolo, la Budapesta, a reluat șoferul, după ce s-au prăpădit atâția oameni, măcar le-ați venit de hac?

— Am pătruns până-n mijlocul orașului. Pe urmă am primit ordin să ne mutăm în alt sector al frontului.

— Aha! a exclamat el. Păi de ce?

— De ce? Ordin și gata. Ai fost soldat, știi ce-nseamnă ordinul.

S-a aplecat mai tare asupra volanului, încât cozorocul capelei aproape că atingea parbrizul. Am simțit mâna Mariei încleștându-mi încheietura.

— Ați ajuns iar la război, a spus ea aproape vesel.

Șoferul s-a întors cu o mișcare bruscă:

— Iertați-ne, coniță, aveți dreptate. Dar nu te rabdă inima să nu-ntrebi. Am pierdut acolo un copil, vreau să știu dacă a fost de folos pierderea asta.

— Totul e de folos, i-am explicat. Ducem un război greu, cu un dușman încă puternic. Fără jertfe nu se poate.

Treceam acum pe Calea Griviței. Mașina fremăta și vibra săltând peste pavajul denivelat. Zgomotele felurite ne-au redus la tăcere. Când mașina a frânat sub coloanele din fata Gării de Nord, m-am adresat șoferului:

— Facem un târg? Îți plătesc staționarea și cursa de întoarcere, ca s-o duci pe soția mea înapoi acasă.

— Nu-i nevoie, a protestat Maria. Mă duc cu tramvaiul. Poate dumnealui vrea să mai facă alte curse și nu-i convine să…

— Îmi convine de minune, doamnă. Staționarea înseamnă să iei bani fără să consumi benzină. Vă aștept cât e nevoie. Un moment, să vă dau geamantanul.

Am plătit cursa cu vârf și îndesat. E drept că acolo unde mă duceam, nu banii erau lucrul cel mai important. Se vede că șoferul știa asta, apucaseră să-i explice alții ca mine, înainte. A mers cu noi până la intrarea în gară și abia atunci a acceptat să-i iau geamantanul din mână.

— Drum bun, dom’ maior, și să vă-ntoarceți sănătos. Coniță, vă aștept. Nu-i nicio grabă. Sunt om de cuvânt, să știți!

Peronul vuia de lume. Mulțimea tălăzuia încoace și-ncolo. Se înghesuia la Informații, la casele de bagaje, la chioșcurile cu țigări. Mulți militari. Și multe femei, bătrâne sau tinere, majoritatea cu broboade negre – pierduseră pe cineva sau poate ăsta era semnul tristeții, al despărțirii?

— Războiul, a spus Maria. Începe de aici, de pe peron. Îl simt cum te ia de lângă mine. Ești tot mai mult al lui.

O auzeam cu greu în rumoarea care ne înconjura din toate părțile. M-am întors spre ea și am zâmbit; preferam să-i iau drept glumă cuvintele, furia ei aproape copilărească. Pe lângă noi a trecut un plutonier masiv, cu o geantă mare în mână; îl

urma un soldat cu pușcă și cu raniță burdușită. Plutonierul m-a salutat și m-am desprins de brațul ei ca să duc mâna la cozoroc.

— Ai văzut? glasul ei suna aproape triumfător. Acum ești iarăși al lor, al soldaților, și mai puțin al meu. Războiul – pentru ce toate astea?

Am micșorat pasul și m-am aplecat spre ea:

— Cel puțin acuma știm pentru ce. Îl simțim aproape de inimă, este războiul nostru, pentru dreptatea noastră. Ți-am povestit cum ne întâmpinau oamenii în Transilvania. Pentru asta, merită, într-adevăr, să te lupți.

Căutam cu privirea, peste capetele mulțimii, plăcuța trenului care mergea spre Oradea. Îmi era iarăși ciudă, nu era timp de discursuri acum, când plecam departe și ca rămânea singură, cu grijile, cu greutățile, cu neliniștile de fiecare zi; aș fi vrut să fiu mai cald, mai apropiat, mai tandru, dar – ea avea dreptate – războiul nu-mi îngăduia! Prin fața noastră a trecut o femeie cu broboadă neagră, cu un copil în brațe; alți doi mai mărișori se țineau de valiza mare de lemn pe care ea o ducea în cealaltă mână; copiii purtau în spate niște trăistuțe în pătrățele negre și roșii.

Maria a arătat spre mogâldețele acelea:

— Cu ce sunt ei vinovați, ei și toată mulțimea asta anonimă! Dreptate, datorie, idealuri – cuvinte frumoase, dar copiii ăștia palizi ca ceara, asta-i realitatea de fapt.

— Exagerezi, Maria! am dojenit-o. Ești nervoasă și exagerezi. Pe femeia aceea am recunoscut-o după haine, e de prin Maramureș, probabil refugiată de când ne-au luat Ardealul. A stat ani de zile departe de casă, gospodăria i s-a ruinat, acum a venit vremea să se întoarcă pe meleagurile ei. Pentru asta ne-am luptat în toamna trecută, poate chiar în județul ei, în satul ei. Am înaintat pas cu pas, lăsând în urmă mii de morminte pentru ca femeia asta să se poată întoarce la casa ei.

— Hai repede că trage trenul, m-a întrerupt ea grăbind pasul.

Am privit-o pe furiș. Ochii îi înotau în lacrimi. Am luat-o de mijloc, dar i-am simțit, prin paltonul subțire, trupul elastic împotrivindu-se.

— Lasă. Te văd soldații *tăi*.

Într-adevăr, peronul se umpluse deodată de uniforme kaki; printre ele, ici și colo, se vedeau basmalele negre ale femeilor; fără voie, căutam printre chipurile anonime vreun cunoscut. Mi-

am dat seama că de fapt Maria are dreptate: cu fiecare pas pe peron, eram mai departe de ea, mai aproape de Război.

Garnitura a intrat în gară cu frânele scrâșnind; steguleț ul impiegatului de pe scara ultimului vagon – cel din față acum – flutura cu disperare, făcându-i drum printre oamenii înghesuiți în preajma șinelor; fluierul lui răsuna strident, alarmant, acoperind zarva. Mulțimea de pe peron a tălăzuit, mai întâi într-un scurt reflux, parcă intimidată de masa de metal zgomotos ce luneca încet înainte, apoi s-a năpustit deodată spre scări, spre ferestre; strigăte, fluierături, pocnituri surde; ranițe zburau prin aer și dispăreau în penumbra geamurilor deschise; capete și brațe se aplecau în afară; o mână cu o pușcă s-a agitat o clipă în ușa unui vagon ce trecea lent; cineva s-a poticnit, s-a redresat, acompaniat de un unanim strigăt de spaimă; o valiză a dezlănțuit un sunet aproape vesel de geamuri sparte; frânturi de frază, apeluri, înjurături – încă din mers, trenul lung și cenușiu, cu promoroacă sticlind pe acoperișuri, absorbea treptat uniformele kaki, ranițele, valizele de lemn.

— Oare te poți urca? mi-a strigat Maria îngrijorată.

Am ferit geamantanul din calea unui ostaș care alerga orbește, cu o ladă mare pe umăr, și am privit-o țintă:

— Tu... am spus simțind deodată o uscăciune ciudată care-mi înclește gâtul.

Venea un vagon de clasa întâi, având la capete, pe scări, câte un ceferist încruntat, cu șapcă îndesată până la urechi. Ferestrele erau închise, semn că pasagerii nu pătrunseseră încă în el. S-a oprit chiar în dreptul nostru.

M-am întors spre Maria; în aceeași clipă ea a făcut o mișcare spre mine. Ca sub imperiul unei porunci nerostite, ne-am apropiat, ne-am topit într-o îmbrățișare aspră, lipsită de sentiment, în care doar deznădejdea era stăpână; ea m-a sărutat de câteva ori, pe obraji, pe bărbie, scurt și apăsat, mai degrabă matern; o strângeam la piept, fără să respir, uitând de lumea din jur, de trenul ce aștepta învăluit în aburi.

— În vagoaneee... a strigat prelung de undeva o voce puternică, nazală.

Ne-am desprins brusc, biciuiți de strigătul acela, deloc agresiv, dar imperios, ca o poruncă a destinului.

— Drum bun! am citit pe buzele ei. Să te-ntorci cu bine!

— Ai grijă de tine, Maria!

Aș fi vrut să mi-o apropii iar, dar m-am mulțumit să-i mângâi cu dosul palmei obrazul umed.

— Du-te! m-a îndemnat ea mai mult cu ochii.

Simțindu-mi tălpile de plumb, m-am întors totuși, am făcut doi pași până la scară, conductorul a întins mâna și mi-a luat bagajul. Am urcat, făcându-mi loc printre pasagerii de pe culoarul îngust, am ajuns în dreptul unui geam, și am zărit-o. Maria stătea rezemată de stâlpul de fier, unde-o lăsasem, și încerca să zâmbească. I-am făcut un semn grăbit din mână și ea și-a șters, cu batista mică, albastră, o lacrimă de pe obraz.

— Îți ordon să nu plângi! i-am strigat, fără speranța că vorbele mele vor izbuti să străbată zarva de pe peron până la ea.

Ea a zâmbit încuviințând din cap. Trenul a șuierat ascuțit; un cor de strigăte, de chiote, de vaiete i-a răspuns. Maria a spus ceva, dar n-am auzit. I-am răspuns:

— Te iubesc! O să-ți scriu!

Ea a încuviințat iarăși din cap, fluturând batista mică, albastră.

Am simțit o smucitură; corul de strigăte a reizbucnit și s-a stins repede, pe când trenul lua viteză. Am rămas cu ochii pironiți pe stâlpii peronului care rămâneau tot mai repede în urmă; am auzit pocnetul geamurilor închise pe rând. Oamenii se întorceau de la ferestre cu privirile-n jos, cu umerii apăsați de poveri nevăzute.

Am deschis ușa unui compartiment unde văzusem un loc liber, lângă fereastră, vizavi de un bărbat masiv, în uniformă. L-am privit întrebător și el m-a încurajat pe mutește să intru; cizmele lui lustruite s-au mișcat, făcându-mi loc să trec. Era singurul militar din compartiment. M-am prezentat cum se cuvenea:

— Am onoarea să vă salut. Sunt maiorul Tomescu.

— Am onoarea. Colonel Grigoraș, de la transporturi. Tot spre front?

— Tot.

Avea o mână puternică, surprinzător de fierbinte, pe care mi-a întins-o fără să se ridice de pe banchetă.

— Ia loc, domnule maior. Te invidiez pentru scena de pe peron.

Cuvintele lui le-am simțit ca pe un șoc electric; m-am crispat tot, fără să vreau, pe bancheta confortabilă.

— Era soția mea, domnule colonel.

— Eram sigur, a spus el împăciuitor. Atâta ți-am spus, că te invidiez. Casa mea a fost lovită în plin de o bombă, la patru aprilie. N-a scăpat nimeni.

— Ce nenorocire! Îmi pare rău, domnule colonel.

M-am uitat pe furiș către vecinii de compartiment. Priveau cu toții în jos, având aerul că nu urmăresc discuția, E foarte greu să iei parte la necazurile altuia. Colonelul și-a lărgit nodul cravatei și s-a descheiat la gât. S-a așezat mai confortabil, respirând zgomotos. Sau poate oftând.

— Războiul e suma unui mare număr de tragedii individuale, a spus el tărăgănat. De când ești pe front, maiorule?

— De la-nceput. Uneori am senzația că n-am făcut niciodată altceva.

— Și eu la fel. Suntem un fel de copii ai focului, cum spune poetul. Ai focului și ai cenușii, aș spune eu, chiar dacă nu-s poet.

A închis ochii și și-a lăsat tâmpla pe rezemătoarea de pluș. După câteva clipe a rostit morocănos:

— Mă scuzi, maiorule. N-am dormit de trei nopți. Și nici măcar nu știu dac-a folosit la ceva. Am fost la Comisia aliată să cer locomotive. S-au uitat la mine ca la un copil naiv.

În clipa următoare dormea de-a binelea. M-am bucurat de această pauză. Puteam să mă gândesc în liniște, iarăși, la ceea ce ignorasem timp de cinci zile. Mă întorceam la război. După o pauză de cinci zile.

CAPITOLUL DOI

Cu cinci zile în urmă mă aflam în fața omului cărunt, cu părul tuns scurt, aplecat asupra hărții. Purta epoleți de general de brigadă, dar fără caschetă părea mai degrabă un savant, preocupat – acum – de planul unei mașinării nemaivăzute. El comanda divizia, iar eu eram șeful lui de stat-major. Cu ani în urmă, în Școala de Război, îmi fusese profesor de tactică. De fiecare dată când îi expuneam planul unei operații, nu puteam să alung senzația, cuibărită într-un colț al conștiinței, că eram tot un fel de elev care prezintă profesorului o lucrare.

— Așadar, atacul de mâine, a murmurat el.

— Da, domnule general. Am pregătit harta cu toate detaliile. Un atac simultan, din față și din flancuri, cu toate regimentele.

Privirea generalului a sclipit scurt prin lentilele ochelarilor.

— Fără rezerve?

— Fără. Nici nu avem de unde. Păstrăm doar câte o companie din fiecare regiment. Altfel, slăbim forța loviturii.

— Și dacă întimpinăm undeva o rezistență puternică?

— Intervenim cu grupul de cercetare.

— Mda. Deci atacăm fără el.

— Așa m-am gândit. Pentru orice eventualitate. Deși, după informațiile noastre, inamicul are forțele dispuse egal pe toată lățimea fâșiei. Singurul punct mai dificil ar fi satul, dar aici atacăm cu regimentul de dorobanți, care a avut mai puține pierderi. O să-l ajute și pregătirea de artilerie.

Am trecut cu creionul bine ascuțit pe deasupra hărții, fără s-o ating, înconjurând locul unde se aflau cele trei regimente – trei semne rotunde, ca niște pete de cerneală roșie, de la care porneau săgeți prelungi, curbe. Săgețile depășeau linia albastră a apărării inamice, pătrundeau în defileul din mijlocul masivului muntos și se înfundau undeva, în depresiunea largă de dincolo de munte, spre marele centru industrial care era obiectivul ofensivei. De la oraș, o șosea cobora spre sud, trecea prin defileu, și prin satul din fața pozițiilor noastre, apoi cotea ușor spre sud-est, până la orașul pe care divizia noastră îl eliberase cu o săptămână în urmă.

Fusese o etapă grea; zile și nopți de lupte aprige, pregătiri de artilerie, atacuri, un cartier cucerit și iarăși pierdut; prin ruinele caselor sfărâmate de obuze, subunitățile noastre se pomeneau

atacate din spate; uneori inamicii așteptau să depășim o stradă, o piață, un șir de clădiri, ca să apară pe neașteptate în flancurile noastre, să ne fărâmițeze forțele; răsăreau fără veste din podul unei case pe jumătate distruse, se furișau, noaptea, din bezna unei pivnițe, grenadele bubuiau ca tunetul în tăcerea nopții de după luptă, orașul trebuia cucerit pas cu pas, casă cu casă. Și fusese, în cele din urmă, cucerit. Drumul spre munți era deschis…

Într-acolo țintea acum săgețile roșii ale ofensivei noastre.

— Diviziile vecine atacă și ele, ocolind muntele, am adăugat. Ne apropiem din trei direcții. Orașul va cădea în cel mult o săptămână. Așa prevede planul comandamentului.

— Pe hârtie e simplu, a spus încet generalul.

— La fel o să fie și-n realitate. Într-un fel îmi pare rău că plec…

— Nu fi ipocrit, Tomescule.

— Voiam să spun, îmi pare rău că plec și n-o să fiu de față la desfășurare. Vă veți încredința că planul nu e greșit.

Generalul și-a lăsat palma cu degetele răsfirate să cadă pe hartă, cu un gest care părea să dea mai multă greutate cuvintelor:

— N-am spus că e greșit. Pentru o asemenea lucrare, la examen ți-aș fi dat nota maximă. Aici însă, știi bine, e vorba de viețile oamenilor. Un centimetru de pe harta noastră înseamnă câteva sute de metri de alergare sub focul mitralierelor. Am avut pierderi mari. Nu ne putem permite riscuri inutile.

Mi s-a părut că surprind o nuanță de reproș în aceste cuvinte. Și eu, care eram atât de mândru de calculele acelea! Am încercat să protestez:

— După toate elementele, avem șanse, domnule general. Raportul de forțe e în favoarea noastră. Pentru dezvoltarea succesului însă, ne trebuie întăriri. La comandament se vorbește despre noi efective.

— Am mai auzit povestea asta. Deocamdată nu ne-au sosit nici munițiile cerute. Dăm ordine artileriei să facă economie de proiectile. E absurd.

— Ne-au mai alocat ceva din rezerva armatei. Zece minute pregătire de artilerie, înainte de atac. Au avut în vedere că dăm atacul spre munte. Diviziei din dreapta îi vine mai ușor.

— Da-da. Ne lasă tot pe noi „vârf de lance”…

Generalul s-a apropiat iarăși de hartă, și-a trecut vârful degetelor peste locul acela unde săgețile roșii depășeau linia albastră a frontului inamic.

— Dac-am lua trecătoarea... a spus el visător. O rocadă ideală, cum se spune în tactică. Te poți deplasa în voie de la un flanc la altul, îți poți aduna rapid forțele în zona periclitată. Ar putea înainta în pas cu noi și tunurile, și spitalul mobil, și aprovizionarea. Dacă ajungem la defileu, bătălia e câștigată. Mă tot uit la satul ăsta. Să mai dăm colonelului Stamatescu câte o companie de la regimentele vecine. Și o baterie din rezerva diviziei.

— Am înțeles.

— Dragă Tomescule, nu te mai reține. Permisia dumitale începe chiar de azi.

Am făcut efortul să nu mă uit la ceas. Știam că stau bine cu timpul și nu voiam să-i dau generalului impresia că mă grăbesc mai mult decât se cuvenea.

— Am vreme destulă, domnule general. Autobuzul pleacă abia la prânz. Am lăsat ordinele de luptă pregătite, gata de semnat. Sunt la căpitanul Oancea. El mă va înlocui pe timpul permisiei. E un băiat priceput.

— Știu. Altfel nu ți-aș fi dat drumul. Suntem în ofensivă. Ți-ai pregătit bagajul?

— Da. Totul e pus la punct. Mai rămâne așteptarea. Și regretul că nu sunt aici să văd acțiunea pe viu.

— Ți-ai făcut partea care-ți revenea. Dacă te iei după treburile războiului, nu mai ajungi niciodată în permisie. Numai eu te-am amânat de două ori.

— Așa era situația.

— N-ai fost acasă din octombrie, după câte știu...

— Mai exact, de la sfârșitul lui septembrie. Când au început luptele pe Mureș. Eram atunci comandant de batalion.

— În război se avansează repede.

— Din păcate, motivele sunt triste. La trecerea Tisei comandantul meu de regiment a fost rănit; am fost numit în locul lui. Iar după Budapesta, am venit aici.

— Eu te-am cerut.

Am rămas o clipă mut de surpriză.

— Nu mi-ați spus niciodată asta, domnule general.

— Colonelul Ionescu fusese promovat, mi s-au cerut

propuneri. M-am gândit atunci la cel mai bun elev al meu din ultima promoție. Și cred că n-am greșit.

— Mă simt onorat… Îmi pare rău că n-am știut mai înainte.

Generalul a râs încet. Avea metoda lui de a potoli manifestările de recunoștință.

— Ce-ai fi făcut? Te-ai fi purtat altfel? Sunt mulțumit de felul cum te descurci, ți-am spus-o de atâtea ori. Ai talent la tactică, iar când te duci în linia întâi, faci totdeauna treabă bună. Ești operativ, știi să discuți cu oamenii, iei hotărâri rapide – ce vrei să-ți spun mai mult? Am avut de la început încredere în dumneata, și încrederea mi s-a confirmat cu fiecare zi.

— Și divizia e foarte bună, domnule general. M-am și mirat că după trei ani de război mai sunt în armata noastră mari unități cu asemenea capacitate combativă.

— E și aici o poveste, a spus încet generalul. Pe care n-am spus-o nimănui până azi. Dar bea-ți cafeaua, că se răcește. O să-mi mai torn și eu o ceașcă. N-am prea dormit azi-noapte, cu atâtea telefoane. Și nici dumneata…

— Eu trebuia să fac planul atacului.

Am sorbit din cana mare de aluminiu. Cafeaua se răcise și se simțea gustul de surogat. Am luat țigara pe care mi-o oferise generalul.

— Povestea pe care vreau să ți-o spun o s-o aștern cândva pe hârtie, ca să nu se piardă în uitare. Uneori apar lucruri inexplicabile, pe care istoricii le trec la categoria „enigme” și renunță să le mai discute. N-aș vrea să se întâmple asta. După cum știi, până în august am lucrat la Marele Stat-Major. Eram printre puținii oameni care aveau acces la secretul cel mai mare al unei armate pe timp de război: situația efectivelor. În iarnă, după ofensiva din Ucraina, nemții au început să ceară mareșalului trupe, cât mai multe trupe, ca să oprească înaintarea rușilor. Hitler avea metodele lui de convingere – cu amenințări, cu văicăreli despre trădare, cu aluzii vagi la noile arme secrete. Unul dintre apropiații mareșalului îmi era prieten și mă ținea la curent cu toate. Antonescu, ca om de meserie, își dădea seama că războiul e pierdut, dar se arăta hotărât să-și respecte cuvântul față de aliatul german. Așa că ne-am pomenit într-o bună zi, prin februarie, cu ordinul de a mobiliza noul contingent. Urma să formăm aproape treizeci de divizii care, după o instrucție sumară, să plece pe front.

Generalul s-a întrerupt, ca să-și aprindă o nouă țigară. A tras din ea cu sete, privind în gol, spre peretele alb din fața lui. Am așteptat, ascunzându-mi nerăbdarea, să continue.

— În viața de militar – sau poate în viața oricărui om – s-a corectat generalul, există un moment care rezumă tot ce ai înfăptuit, ai crezut, ai sperat. Ceva care să te definească și să dea existenței un sens. Spun asta ca să înțelegi mai bine ce-a urmat. Era într-o după-amiază calmă; toate telefoanele tăcuseră și ofițerii plecaseră acasă. Rămăsesem eu și cu colegul meu, de curând avansat general de brigadă, să centralizăm pierderile de pe front. Cifrele erau de-a dreptul înspăimântătoare; ne uitam uneori uimiți unul la altul, cu gândul la dezastrul în care înaintam orbește. Atunci a venit un ofițer de la cabinetul mareșalului cu un plic mare, sigilat cu ceară roșie. Am semnat de primire și l-am desfăcut cu o presimțire sumbră. L-am citit și l-am întins colegului meu. „Asta e chiar…” a spus el și a retezat aerul cu palma. Adică sfârșitul. Știam ce înseamnă ordinul acela: douăzeci și nouă de divizii, adică peste două sute de mii de tineri, instruiți sumar, încărcați în „bou-vagon” și trimiși în fața tancurilor și mitralierelor. „Îmi pun întrebarea dacă…” am început eu, dar colegul meu mi-a făcut un semn elocvent: „N-are rost să punem întrebări. Cine dă un asemenea ordin, își asumă întreaga răspundere. Mâine dimineață ne apucăm de lucru. Să vedem ce posibilități sunt de executare. Acuma hai să mergem acasă, că se întunecă.” L-am ascultat; am închis în seiful blindat ordinul acela sinistru și am plecat. Intrase în vigoare camuflajul total, și un drum prin oraș după căderea serii devenea o problemă. Am pornit împreună pe strada aproape pustie, am ocolit Conservatorul și am intrat în Cișmigiu. Abia atunci colegul meu a început să vorbească: „Am înțeles că gândești ca și mine. Ordinul mareșalului reprezintă o mare nenorocire.” „O nouă nenorocire în șirul de nenorociri în care ne zbatem, am încuviințat. Și n-avem nicio putere s-o evităm. După părerea mea ar fi o crimă să aruncăm acum recruții în luptă.” „Avem nevoie de ei în Ardeal când va veni momentul, asta vrei să spui?” „Exact asta, dar în ziua de azi e riscant să-ți dai gândurile pe față.” „Depinde cu cine stai de vorbă. Uite, colega, să vorbim deschis. Ne cunoaștem de atâția ani, suntem oameni cinstiți, cu dragoste de țară. Gândim la fel în privința nenorocitului ăstuia de război. Diviziile pe care mareșalul vrea

să le ofere lui Hitler înseamnă o jertfă inutilă.” „Te gândești să întreprindem ceva? Ce șanse avem acum? Îl știi bine cât e de bănuitor; ar fi destul să i se pară ceva suspect..” „M-am gândit la toate astea. E o răspundere foarte mare, pe care nu și-ar asuma-o oricine.” „Eu unul mi-aș asuma-o, dar mă tem să nu fie zadarnic. Să riști Curtea Marțială tocmai acum…”

Generalul s-a întrerupt iarăși, a ridicat receptorul, a cerut centralistului legătura cu comandantul regimentului de dorobanți.

— Alo! Domnule colonel, eu sunt… Aș vrea să stau de vorbă cu comandantul grupului de cercetare, fii bun și trimite-l la mine către prânz. Cu tot ce a aflat nou din sectorul dumitale… Mulțumesc!

S-a întors spre mine:

— Satul din fața lor îmi dă de gândit. Tocmai pe direcția loviturii principale. S-ar putea să avem de furcă acolo.

— Am întărit artileria din sector și am dat regimentului grupul de incursiune al diviziei.

— Știu. Dar tot mă îngrijorează. Vreau să am o imagine cât mai exactă. Căpitanul Burcea este un adevărat as. N-are astâmpăr, cu siguranță că până la prânz mai află ceva noutăți.

— O să plec și eu cu inima mai ușoară.

— Înseamnă că m-ai înțeles, s-a bucurat generalul. Să-ți spun povestea mai departe. Vezi, la vârsta și la răspunderile noastre, nu e ușor să faci un pas ca ăsta. Colegul meu mi-a spus, pe ocolite, că mai există cineva cu asemenea păreri, n-are dreptul să spună numele lui, dar era „coleg de branșă”, chiar așa s-a exprimat. O nouă mobilizare era previzibilă, ne așteptam ca Antonescu să cedeze în cele din urmă la apelurile înaltului comandament german. Colegul meu mi-a spus că se sfătuiseră și făcuseră un anumit plan. Recruții se pot instrui mai repede sau mai încet; se mai putea face ceva și cu dotarea – echipament incomplet, armament întârziat pe drum, orice zi de amânare însemna cruțarea atâtor vieți. Colegul meu mi-a sugerat și alte căi. Organizarea regimentelor pe teritoriu. Asta era resortul meu. O parte din unități să fie dislocate mai aproape de frontiera de vest. Argumente se găsesc: posibilități de cazare, primejdia raidurilor aeriene, starea căilor de comunicație. Îl ascultam cu o senzație ciudată, înțelegi, Tomescule? Să-ți asumi un asemenea risc! Dar perspectiva era

ademenitoare, deși nu-mi plac vorbele mari, era în joc viitorul țării. Cu tot secretul, mai aflam și noi câte ceva. Intelectualii au adresat un apel lui Antonescu să încheie armistițiul; comuniștii, prin ziare clandestine și prin manifeste răspândite pretutindeni, îndemnau la rezistență împotriva fascismului și cereau ieșirea României din război; vechii oameni politici căutau alte soluții, se temeau de revoluție și încercau tratative mai mult sau mai puțin oficiale cu Aliații; de la stațiile de radioascultare primeam mereu vești – Moscova, Londra, Cairo avertizau poporul român despre catastrofa care-l pândește, dădeau detalii despre conferințele și tratatele dintre cele trei mari puteri... Și mai era problema Transilvaniei pe care Hitler făgăduise s-o rezolve cumva, de parcă nu el fusese acela care îngăduise marea nedreptate de la Viena. Toate astea nu puteau lăsa indiferent pe nimeni. Cunoști și dumneata climatul de încrâncenare care domina în perioada aceea. Ofensiva sovietică progresa, unitățile noastre se măcinau în zadar pe front, trebuia găsită o soluție... Mi se oferea șansa să iau parte la o acțiune cu consecințe importante pentru ziua de mâine; va veni momentul să ne îndreptăm spre Ardeal, visam cu toții asta, dar cu ce forțe, dacă floarea armatei se pierdea, puțin câte puțin, în stepele Ucrainei și în Crimeea? Am acceptat, cu convingerea că fac ceea ce trebuie să fac; am furnizat mareșalului date false despre efectivele unităților și despre stadiul lor de pregătire. Comandanții de regimente n-aveau cum să priceapă, sau se simțeau jigniți când după controale dădeam verdictul: trupa încă nu este aptă să plece pe front. Am improvizat cazărmi în orașele din preajma frontierei de vest, am încurcat transporturile de armament, am înființat unități duble, folosind tot felul de acoperiri: batalion de marș, partea sedentară, regiment de instrucție; reprezentanții germani se mirau unde dispare armamentul, se plângeau că unitățile din interior sunt mai bine dotate decât cele de pe front; mareșalul se supăra, ordona anchete, anchetele se prelungeau, și tot așa, important era să câștigăm timp și să păstrăm cât mai multe efective în țară. Știam că în orice clipă putem fi descoperiți; ne temeam că argumentele noastre vor fi date peste cap, dar mergeam înainte. Urmarea s-a văzut. În august, când a fost nevoie, comandamentul a dispus de forțe proaspete, bine dotate și instruite, care să facă față trupelor germane din țară. Toată lumea s-a mirat atunci: de unde au scos românii aceste

forțe, peste un milion de oameni aflați sub arme? Chiar și divizia noastră este dublura „de instrucție” a unei divizii care se întorsese de la Odessa cu pierderi grele. Eram câțiva inși care am înfăptuit toate astea; nu știam atunci, la început că acel „coleg de branșă” se afla în legătură cu comuniștii, că acțiunea noastră era numai un detaliu al unui plan mult mai larg. Când se vor dezvălui toate acestea, analiștii războiului vor avea de dezlegat o enigmă mai puțin.

S-a ridicat, cu mantaua pe umeri, a făcut câțiva pași prin cameră, s-a apropiat de fereastră.

— Simțeam de mult nevoia să-ți spun toate astea, dar n-am găsit prilejul potrivit. Adevărul este că m-aș fi disprețuit toată viața dacă atunci, în clipa de răscruce, m-aș fi sustras de la ceea ce socoteam că este datoria mea. Ți-am spus, poate numai o dată-n viață ți se ivește prilejul să iei o decizie care să-ți explice pe deplin rostul pe lume. Mai târziu, când ni s-a cerut să întocmim o situație exactă cu dislocarea trupelor germane pe teritoriul țării, am înțeles că suntem niște piese ale unui mecanism vast; acționam într-un cadru precis, cu o strategie bine definită. În noaptea întoarcerii armelor, ca din întâmplare unitățile și instituțiile germane erau flancate de forțe romane. Ostașii și grupele de patrioți și-au ocupat rapid locul în dispozitiv. Altfel, jertfele primelor zile de luptă ar fi fost mult mai mari. Sau poate chiar inutile. Un general de-al lui Hitler s-a lăudat că va transforma România într-o baie de sânge; fii sigur că ar fi făcut-o, dacă ar fi avut posibilitatea. Dar acțiunea a fost bine pregătită și i-a luat prin surprindere pe foștii aliați. Dă-mi voie să fiu mândru că am avut și eu o părticică de contribuție la succesul ei…

S-a întrerupt din vorbă, parcă obosit; a dus la gură, cu mișcări domoale, cana cu cafea, apoi și-a îndreptat mantaua pe umeri, cu un gest care-mi devenise familiar.

— Vreau să-ți spun, Tomescule, în război nu onorurile contează, ci conștiința faptului că ai făcut ceva ce trebuia să faci și că ai dreptul să ții fruntea sus în fața istoriei…

M-am ridicat din scaunul de lemn sculptat, destul de incomod, cioplit de un meșter vechi pentru un proprietar cu gust artistic; mi se părea că un comentariu, fie el admirativ sau numai aprobator, ar fi știrbit ceva din solemnitatea clipei; am încuviințat doar din cap. Aprobarea pentru cuvintele lui de pe

urmă se afla undeva, înlăuntrul conștiinței mele, iar admirația nu făcea decât să se adauge unui sentiment mai vechi, înfiripat în Școala de Război, pentru un profesor competent și drept, și întărit, de-a lungul lunilor în care lucram și luptam împreuna, pentru un comandant inteligent, omenos, cu grijă pentru ostașii săi, cu respect pentru ofițerii săi. Generalul s-a uitat la ceas și a zâmbit vinovat:

— Te-am cam ținut cu povestea mea, vezi să nu-ntârzii. Autobuzele spre gară sunt rare și pleacă totdeauna la timp.

Mi-am luat rămas bun, urându-i succes la operațiunea pe care-o concepuserăm amândoi; i-am mărturisit din nou regretul că nu iau parte la atac, și el a respins această mărturisire cu delicatețe. Când m-am urcat în autobuzul Renault zgomotos și greoi, gândul meu s-a îndreptat, asemenea fasciculului de lumină al unei lanterne, înainte, spre țară; din clipa aceea nerăbdarea, peripețiile drumului, anticiparea revederii cu Maria mi-au ocupat cu totul gândurile și n-am mai avut răgaz să-mi amintesc despre povestea generalului.

Până acum, aici, în vagonul de tren care mă ducea înapoi spre front.

De la mărturisirea generalului m-am întors iarăși cu gândul la zilele de permisie – cum trecuseră de repede! Mai întâi nerăbdarea îngrijorată de a mă vedea acasă și a vedea că acasă totul era bine, ca atunci când plecasem; apoi strigătul de surpriză și de fericire al Mariei. Sărise de gâtul meu, mă săruta la nimereală pe obraji, pe frunte, pe nas, ignorându-mi protestele; barba crescută în cele două zile de drum îi lăsase pete roșii pe față, m-ai zgâriat, îmi reproșase după ce se potolise explozia de bucurie a primelor clipe; spre seară, proaspăt ras, în hainele civile care-mi deveniseră cam largi, plecasem cu ea la plimbare pe Calea Victoriei, sfârșind seara în atmosfera de confort și bună dispoziție reținută de la Athenée Palace, unde printre smochinguri și rochii de seară puteau fi văzute uniformele ofițerilor străini; prieteni, rude, se grăbiseră să ne invite, în fiecare seară în altă casă, la altă mică sindrofie, unde eram întrebat despre mersul frontului și ascultam reflecții mai mult sau mai puțin competente privind soarta țării după război. După lunile de front altfel îmi închipuisem întoarcerea acasă, nu mai bună sau mai rea, pur și simplu *altfel*, descopeream lucruri neașteptate, despre care nu se vorbea la

popota diviziei – o fierbere ciudată stăpânea orașul, vedeam pretutindeni afișe care chemau „Totul pentru front! Totul pentru victorie”; se vorbea peste tot despre democrație, despre drepturile muncitorilor. În sălile cinematografelor se organizau întruniri unde se rosteau cuvântări înfierbântate; auzisem despre o manifestație care fusese atacată de polițiști și de jandarmi. Ziarele polemizau cu înverșunare, apărând punctul de vedere al unui partid sau altuia; presa de stânga critica politica guvernului Rădescu; se publicau moțiuni ale diferitelor organizații în favoarea reformei agrare. Reforma agrară care – desigur – nu era pe placul marilor proprietari și a politicienilor care le reprezentau interesele. În stațiile de tramvai sau prin restaurante te pomeneai cu câte-un individ bine îmbrăcat care, aruncând priviri agere prin jur, îți oferea pe un ton confidențial țigări de contrabandă, un ceas elvețian, o căciulă de blană, conserve de stridii sau un inel „aur masiv, amintire de familie, îl vând de nevoie...” Umblau zvonuri despre jafuri și crime săvârșite de bande înarmate; în miez de noapte se auzeau tropotele și fluierăturile sergenților de stradă, uneori chiar focuri de pistol.

Într-una din zile l-am vizitat pe fratele mai mare al soției, funcționar în Ministerul de Externe. Locuia pe Romană, într-un imobil cochet, bine întreținut; ne-a tratat cu tot felul de delicatesuri, de parcă nu era război. După ce i-am povestit despre întâmplările mai mari și mai mărunte ale frontului, ne-am apropiat, firesc, de problemele la ordinea zilei.

— Nu înțeleg ce se întâmplă, i-am mărturisit. Presa o primim greu pe front și n-avem totdeauna vreme să citim.

— Iar uneori trebuie să citești printre rânduri, a zâmbit el. Se fac aluzii pe care marele public nu le pricepe; ele vizează anumite fapte, anumite persoane.

— Cu atât mai mult. N-avem cum să cunoaștem pe de-a-ntregul convulsiile prin care trece țara.

Cumnatul meu a făcut câțiva pași, cu mâinile la spate, prin salonul spațios. Începuse să se înșereze; nu-i mai distingeam bine trăsăturile.

— Convulsii e bine zis. Sunt crizele firești ale noului născut. Nu uita că avem abia câteva luni de democrație. Democrație destul de limitată, când ai în fruntea țării un guvern autoritar, cum e cel condus de generalul Rădescu. Iar politicienii

acționează potrivit intereselor lor. Domnul Maniu se teme de revoluție, în timp ce comuniștii cer rezolvarea problemei agrare și epurarea aparatului de stat. Dar în afară de asta, ca de atâtea ori în istorie, deasupra țării se încrucișează și spadele unor interese străine, se exercită influențe și presiuni. Dar fii sigur că democrația va ieși întărită din aceste convulsii, cum le numești tu. Libertatea are nevoie de aclimatizare…

Pe când discutam, am auzit rumoare în stradă; de la ferestrele înalte ale imobilului am văzut un grup de tineri, în relativă ordine, mergând spre Piața Romană; deasupra lor a apărut o pânză roșie pe care scria „Vrem guvern democrat”.

— Spre binele țării, situația trebuie păstrată sub control, a spus cumnatul meu în doi peri, privind și el, ca și mine, manifestația. Democrație nu înseamnă că face fiecare ce vrea. Aici se înfruntă mai multe forțe.

— Lasă limbajul diplomatic și fii mai explicit. Cum adică „mai multe forțe”? Luptăm împotriva fascismului, nu? Tot poporul are aceeași țintă…

— Da, desigur, s-a grăbit el să încuviințeze. Nu e vorba de un conflict în această problemă. Sunt însă multe alte lucruri nerezolvate. Lefurile sunt mici, piața e scumpă, muncitorii au început să se miște. Au fost câteva greve. Oamenilor li s-a explicat că încetarea lucrului periclitează aprovizionarea frontului. Sunt lucruri esențiale și ei au înțeles asta…

Imaginile acestea mi se învălmășeau în minte. Încercam să le ordonez, să înțeleg în profunzime ce se întâmplă acasă în timp ce acolo, în munții Cehoslovaciei, regimentele sângerau în luptă cu dușmanul.

CAPITOLUL TREI

Vecinul meu de compartiment, colonelul de la transporturi, a dormit ore-n șir. S-a trezit abia după ce-am trecut de Brașov; într-o vreme l-am auzit discutând în termeni tehnici cu șeful de tren; mai apoi a ieșit pe culoar să fumeze. Era rândul meu să moțăi acum, în legănatul și zgomotul monoton al roților. Mă trezeam când se oprea trenul; în gări se vedeau urmele războiului – clădiri pe jumătate năruite de proiectile, scheletele unor vagoane arse, mormane de moloz și, pe peroane, oameni în uniformă repezindu-se spre scări pe când trenul încă nu se oprise de tot. Păreau cu toții la fel de grăbiți să-și ia destinul în piept; fără voie mi-am pus întrebarea câți dintre ei se vor mai întoarce aici, în locurile lor de baștină, după ce vor trece prin întâmplările frontului? Deschideam ochii, schimbam câteva cuvinte cu oamenii bine îmbrăcați care intrau în compartiment, răspundeam la urările de „voiaj bun” ale celor care se pregăteau să coboare; se perindaseră astfel mai mulți oameni, civili sau militari, de la un oraș la altul, dintr-o stație spre altă stație; veneau și plecau: numai în fața mea, statornic tovarăș de drum, colonelul de la transporturi rămânea la locul lui, ca o garanție că trenul nu se va poticni undeva pe parcurs, că va merge mereu înainte, zi și noapte, către un punct terminus irevocabil. Ațipeam iarăși, cu conștiința toropită de perspectiva călătoriei îndelungate; știam că am zile și nopți în șir de mers până în orășelul din nordul Ungariei, de unde același autobuz Renault, cu înfățișare greoaie, sau poate altul, mă va duce pe serpentinele amețitoare ale munților Slovaciei, către divizia mea, către destinul meu.

Spre seară, sătul de moțăiala aceea intermitentă, m-am trezit de-a binelea; prin pătratul cenușiu al ferestrei defilau pădurile desfrunzite încă ale Apusenilor, peisajul avea ceva sălbatic, uneori dealurile erau atât de apropiate de linia trenului încât ecoul întorcea zgomotul roților ca și cum am fi trecut printr-un tunel; pădurea veșnică, împestrițată cu petice de zăpadă, nu amintea prin nimic că pe acolo trecuse războiul.

— Ai dormit ca un prunc, maiorule, mi-a spus vesel colonelul de la transporturi. Îți faci rezerve pentru front, se vede treaba.

— Obicei soldățesc, domnule colonel. Să dormi când se poate, că pe urmă nu se știe. Dac-aș pune cap la cap nopțile nedormite

de când sunt pe front, s-ar aduna ani întregi.

— Câștigați sau pierduți? m-a întrebat el îngândurat. Îți dai seama că sunt oameni care, din patru'ș'unu încoace, n-au făcut decât să umble pe câmp sau pe munte, cu ranița-n spate, să se târască, să atace, să se culce la pământ când cădeau bombele. Oameni care au avut douăzeci de ani au acum douăzeci și patru, cei mai frumoși ani ai tinereții irosiți pe front. Cu ce s-au ales? Unii cu răni, alții cu spaime, alții cu o cruce la căpătâi. O treabă câinoasă, războiul ăsta. Nu știu cui i-o plăcea, că mie unul…

Și-a completat ideea cu un gest elocvent, așteptând parcă răspunsul meu.

— Nimănui dintre noi, cei de pe front, nu ne place. Luptăm nu de plăcere, ci de nevoie. Cred că facem acest război ca să nu mai înceapă altul.

— He-he! Bine zis! a exclamat interlocutorul meu aplecându-se peste măsuță. Nu știam că ești filosof.

— Nu este ideea mea. Am citit-o recent, cred că a spus-o cineva într-un discurs. Și cred că are dreptate.

— S-ar putea. Adică bătându-l pe Hitler, n-or să mai îndrăznească alții s-o ia de la capăt. Cam așa aș tălmăci eu fraza asta.

— Cam așa trebuie tălmăcită.

S-a încruntat puțin, parcă cumpănind în minte lucrurile. A încuviințat din cap, întărind ce voia să spună.

— Bine zis, în tot cazul. Uite, îmi pare bine că am avut ocazia să călătorim împreună. Mai stăm de vorbă, ne mai punem ordine în gânduri… Eu, unul, am pățit destule în război. Uneori simt că nu mai am putere – sufletește vreau să spun. Îmi fac serviciul, că nu se poate altfel, dar am senzația că acționez în virtutea inerției, cum se zice. Un cuvânt ca ăsta face mult. Îți dă un suport intelectual, la urma urmei. Auzi: facem acest război ca să nu mai înceapă altul. O reții, maiorule. Și o să mi-o amintesc când îmi va fi mai greu. Ceea ce nu se întâmplă prea rar.

M-am văzut deodată în fața bornei de hotar, atunci, în octombrie, când batalionul meu urma să treacă, printre primele unități românești, pe teritoriul Ungariei, în urmărirea inamicului. Soldații se opriseră acolo, lângă piatra care simboliza marginea țării; erau bucuroși și mândri că izbutiseră să scoată pe dușman din țară. O etapă a războiului se sfârșise, dar nu și războiul. Trebuia să le explicăm asta, să-i îndemnăm la luptă mai

departe, să-i avântăm în întâmpinarea primejdiei...

— Trebuie să avem totdeauna argumente, domnule colonel. Mai ales când vorbim oamenilor, când le cerem eforturi și sacrificii. Un soldat luptă mai bine când știe limpede pentru ce o face.

— Da, a încuviințat el, apoi a întărit: Da-da! Să ai un adevăr important pe care să te bizui. Fiindcă îi trimiți în fața primejdiei. Uneori ești aproape sigur că-i sacrifici, dar nu se poate altfel. Războiul te pune în niște situații de-a dreptul imposibile.

Coborâse vocea; făcusem un efort ca să înțeleg ultimele cuvinte. Ceea ce spusese părea a fi începutul unei destăinuiri, dar se vedea bine că-l stingherea prezența celorlalți, martori fără voie la discuția noastră. În afară de noi mai erau trei pasageri în compartiment – doi bărbați și o femeie. Nu păreau să fie atenți la discuția noastră. Capetele lor, rezemate de pernele de pluș, se legănau ușor în ritm cu legănatul vagonului.

— Nu ieșim pe culoar, la o țigară? l-am invitat pe colonel.

— Mai degrabă aș mânca ceva. M-a apucat foamea, maiorule.

A coborât din plasă o uriașă servietă din piele de porc, cu curele și catarămi nichelate. A scos din ea o cutie de conserve, o pâine, un briceag mare cu multe limbi, un pachet cu slănină albă. În compartiment s-a răspândit îndată un miros de foi de dafin. Doi pasageri, bărbatul și nevasta probabil, ne-au urat poftă bună și au ieșit pe culoar; al treilea dormea sau se prefăcea numai. Niciodată nu mi-a plăcut să mănânc în tren, am senzația că toată lumea se uită la mine. Am scos totuși pachetul pregătit de Maria.

— Delicatesuri! a exclamat visător colonelul.

Ca vechi tovarăși de drum, formam o echipă aparte în lumea pestriță și fluctuantă a celorlalți pasageri. Din servieta uriașă s-a ivit o sticlă turtită. Colonelul i-a deșurubat dopul mare de metal, a turnat cu grijă și mi l-a oferit:

— Servește cu încredere, maiorule. Whisky scoțian veritabil.

— De unde-aveți așa ceva?

— La bursa neagră găsești orice dacă ai bani.

A ridicat sticla la nivelul ochilor și a toastat solemn, ca la o recepție:

— Pentru viață. Să trăim, pur și simplu.

Am zâmbit la aceste cuvinte. Băutura era tare, aromată și călduță; am simțit-o catifelată pe limbă, înțepătoare pe gâtlej și

fierbinte în stomac. Tovarășul meu de drum a tras o dușcă direct din sticlă, a scos un sunet vag de satisfacție și a încercat să-mi mai toarne o porție.

— Vă mulțumesc, nu mai beau, am protestat. E cam tare.

— Tare? Ce zici atunci de spirt curat? Am băut o dată, sau mi s-a dat să beau…

Vorbind, a început să mănânce, manevrând cu eficacitate briceagul lui universal care devenea pe rând cuțit, furculiță, tirbușon pentru sticla de vin scoasă din uriașa servietă – un fel de peșteră a lui Ali-Baba.

— Asta s-a petrecut în decembrie, maiorule, la trecerea Hernadului. Eram comandant de regiment, acum m-au pus șeful transporturilor, m-au promovat, chipurile, dar eu știu că nu-i ăsta motivul, promovarea. Cred că mai degrabă starea sănătății. Apt limitat, așa mi-au scris pe foaia de ieșire din spital, și gata cu cariera de comandant. Și îmi plăcea, zău că-mi plăcea. Eram omenos cu soldații, toți mă iubeau și mă ascultau ca pe tatăl lor. Ajunseserăm pe malul Hernadului pe la începutul lui decembrie, într-un loc dat naibii. În aparență, situație bună: malul inamic era jos, aproape de nivelul râului, că plouase săptămâni în șir și veniseră apele mari. Nicio înălțime dominantă, de unde să ne țină în loc cu mitralierele, cum a fost pe Mureș. De la divizie am primit ordin să trec un batalion dincolo, peste râu, și să organizez un cap de pod, până ce vine artileria noastră, care înainta greu prin noroaiele acelea cumplite. Știi noroaiele din pustă, nu?

— Le știu, domnule colonel. Le-am bătut cu pasul, alături de soldați.

— Asta-i soarta infanteristului, a oftat colonelul. Ei bine, am dat ordin să caute bărci, să improvizeze plute, și am trimis în recunoaștere o grupă de cercetași, numai gradați, oameni unul și unul. Mi-au raportat că inamicul s-a întărit pe un dig, la vreo șapte sute de metri dincolo de râu. D-aia spun că era un loc dat naibii: până la dig era o luncă, mai degrabă o mlaștină, de te-nfundai în noroi pân-la genunchi. Cercetașii găsiseră niște locuri mai ridicate, ca niște insulițe, unde plănuiam să ne instalăm cu armamentul automat. Noaptea, zis și făcut. Organizăm trecerea, împingem bărcile în apă, trece prima companie, inamicul tăcea. Am mai împins o companie dincolo, pe urmă m-am urcat și eu într-o barcă, voiam să fiu cu ei, să văd de aproape cum s-au

organizat. Un cap de pod e lucru gingaș, știi la fel de bine ca și mine. Eram pe la mijlocul apei când a-nceput să tragă artileria lor, de dincolo de dig, și proiectilele cădeau chiar pe mijlocul râului. Fie ce-o fi, am zis, n-o să dau ordin soldaților să se-ntoarcă la mal. Înainte! Și cum naiba a nimerit un obuz greu lângă barca noastră, de-a dat-o peste cap. Ne-am pomenit cu toții în apă, cu arme, cu bagaje, cum se spune. Am înotat din răsputeri spre mal. Era începutul lui decembrie, îți dai seama, dar la-nceput nici n-am simțit răceala apei. Eram furios la culme. Mi se părea o nedreptate personală. Să răstorni barca în care se află comandantul de regiment! Am ieșit la mal o dată cu ceilalți soldați, nu se pierduse niciunul, dar tot calabalâcul se dusese la fund. Când am intrat în noroaiele alea m-a luat groaza. Soldații din prima companie începuseră să sape, dar cum adânceau puțin groapa, dădeau de apă. Și începuse un puișor de vânt... Și eu ud leoarcă, îți închipui. Nu m-am adăpostit, nici n-aveam unde: am stat toată noaptea cu ei să găsim cât de cât o soluție, să înjghebăm un dispozitiv până nu se luminează de ziuă. Și cum umblam de colo-colo prin mocirla aia, începe iarăși artileria, își dăduseră seama că am debarcat și voiau să ne scoată de-acolo. Ne-am adăpostit cum puteam, prin gropile din care izvora apa. Agentul meu știa ce pățisem și mi-a adus două pături; țipam la el să nu mă înfofolească, dar simțeam hainele ude pe mine și tremuram tot. Noroc că era întuneric și nu mă vedeau soldații, ar avea haz, comandantul de regiment doborât de-un guturai! După o vreme s-au potolit cu artileria; se lăsase ceață și și-or fi dat seama că prăpădesc muniția degeaba. Dimineața ne-au atacat pe neașteptate, se iveau din ceață ca nălucile și ne înconjurau din toate părțile. A fost o luptă grea acolo, în mlaștină; între timp veniseră ai noștri, grosul diviziei, și-au început și ei să treacă; atunci am pornit la contraatac și am împins inamicul până peste dig. Au pus iarăși artileria pe noi; atunci era să mă curăț. Un proiectil a explodat chiar în fața mea, mi-a omorât agentul, iar pe mine m-a azvârlit într-o groapă plină cu apă; mai țin minte doar răceala de gheață care m-a înconjurat; mi-am pierdut cunoștința...

S-a întrerupt din vorbă, a mai tras o dușcă din băutura aceea aurie, a cules cu o coajă de pâine ultimele boabe de fasole din cutie și a trecut iarăși la friptura pregătită de Maria.

— Ești un privilegiat al soartei, maiorule, să ai o asemenea

soție – frumoasă și gospodină. Să-i scrii că friptura a fost apreciată de un cunoscător. Mă și întrebam la ce-o să bem sticla asta de Drăgășani, luată direct din podgorie.

Peștera lui Ali-Baba a produs la iuțeală două pahare mari, nu prea înalte, dar încăpătoare, cum sunt de obicei în vagoanele-restaurant. Colonelul a turnat cu gesturi solemne vinul negru, greu și aromat, a ciocnit paharele și l-a golit pe-al lui dintr-o răsuflare.

— Nu știu cât am zăcut acolo, a reluat el povestea. Băieții spun că m-au găsit după vreo oră, când s-a potolit lupta; ai noștri respinseseră inamicul, artileria venise și ea și trăgea împotriva bateriilor lor, capul de pod rezistase și acum se pregătea un nou atac. Toate astea le-am aflat mai pe urmă, firește. M-am trezit când am simțit spirtul arzându-mi cerul gurii. Da, domnule, mi-au dat să beau spirt curat, cred că era singura soluție în clipa aceea. Pe urmă m-au pus pe-o targă, m-au învelit în pături și m-au dus la ambulanță, în spate. Am făcut scandal, voiam să rămân între soldații mei. „O să vă-ntoarceți, m-a liniștit medicul. După ce vă vindecați.” „Pentru o răceală să-mi las regimentul?” „Cred că nu e o simplă răceală”, zicea doctorul. Și din nenorocire a avut dreptate… Hai, bea-ți vinul că se încălzește.

Am dat paharul peste cap. Colonelul a umplut iarăși paharele, am ciocnit și le-am golit – mai pe-ndelete de astă dată. Când a încercat să toarne iarăși, am refuzat cu hotărâre:

— Mulțumesc, a fost de-ajuns.

Îmi simțeam urechile arzând; vinul era, într-adevăr, demn de faima lui. Colonelul a ridicat sticla în zare, era golită mai mult de jumătate, și el a râs la mine, încântat:

— Rezerva comandamentului. Am avut noroc cu dumneata. Dacă aveam un partener cum știu eu, pân-acum o dădeam gata.

— Ce-i mult nu-i bun, l-am liniștit.

— Ai dreptate, a cedat el după o clipă de gândire. Păi să-i punem dopul.

A astupat cu grijă sticla și a îndesat-o în servieta-furgon. L-am ajutat să urce iarăși servieta la locul ei, în plasa de bagaje.

— Acuma merge, într-adevăr, o țigară. Ia de colea, am un pachet de Memphis…

Am ieșit pe culoar, luând locul perechii care s-a grăbit să intre în compartiment. I-am văzut cotrobăind prin bagaje.

— I-a ajuns și pe ei foamea, a râs colonelul. Eu, unul, trebuie să mănânc zdravăn. Am început să iau proporții, dar așa mi-au poruncit medicii.

— Tot de la răceala aceea?

— Tot. Medicul meu avusese dreptate, nu era o simplă răceală. În drum spre spital mă chinuia febra; îmi pierdeam șirul gândurilor, mă pomeneam delirând; sanitarii nu mai știau ce să-mi facă. Aspirine, ceai fierbinte, cataplasme cu muștar… Cei de la spital și-au pus mâinile-n cap când m-au văzut. Îmi amintesc vag răceala unor rame de metal care se tot apropiau de mine pe-ntuneric, apoi un glas subțire: „Dublă pneumonie, dacă scapă-n noaptea asta, are șanse.” Pe urmă iarăși n-am mai știut nimic. Surorile spuneau că m-au dus pe brațe până-n salon, nu mă mai țineam pe picioare. Săptămâni în șir m-am plimbat până la poarta mormântului și-napoi. Nu zâmbi, maiorule, exact asta simțeam, că mă duc undeva în jos, împreună cu patul de spital și cu florile pe noptieră, era foarte plăcut, mă prăbușeam în mine, n-ai cum să știi ce-i asta dacă n-ai trăit-o. Mă simțeam ușor de parcă m-aș fi aflat într-un ascensor care începe să coboare repede, dar după aia nu mai știam nimic. Mă trezeam cu sora la căpătâiul meu, își revine, spunea, aș fi vrut să-i strig nu așa, fetițo, nu *își revine*, ci *REVINE* pur și simplu, se întoarce de pe drumul acela care durează o veșnicie, de data asta m-am răzgândit, n-am plecat de tot. Nici măcar împunsătura acului n-o mai simțeam, îți jur că începuse să-mi placă mirosul lichidului aceluia, îi știu și numele, chineter, era cuvântul pe care-l auzeam mereu în jurul meu. Când am ieșit din spital hainele atârnau pe mine ca pe-o sperietoare, la radioscopie mi-au găsit niște opacități de care nu-mi păsa nici atâtica, doar că dacă urc scările repede, sau vorbesc mult, ca acum, obosesc.

A tăcut brusc și a privit spre fereastră, cu o expresie de încrâncenare pe față. Afară se înnoptase, era vreme noroasă și întunericul cădea repede; vedeam vag conturul copacilor și al dealurilor din depărtare. Colonelul a scos o batistă albă și a-ncercat să-și înăbușe accesul de tuse care-l cuprinsese; tușea profund, până la sufocare, un huruit aproape mineral i se rostogolea din gâtlej, acoperind până și zgomotul trenului: în contrast cu batista albă, fața lui părea și mai stacojie.

— O mințeam pe biată nevastă-mea că e din cauza țigărilor, a spus el după ce s-a potolit. Adevărul e că baia mea în Hernad n-

a rămas fără urme. Ce caraghios, să scapi teafăr ani de zile pe front și să te pună jos o răceală, o simplă pneumonie! Nici măcar n-ai consolarea că ai căzut eroic, pneumonia este boală de civili, de-aia m-or fi dat la transporturi, au zis că aici o să-mi fie mai ușor. Ușor pe naiba. Să te țigănești pentru fiecare tonă de benzină, să te bestelească generalii fiindcă nu-s locomotive. Să-ți petreci nopțile pe tren, spune și dumneata!

— Noi, pe front, nu prea ne dăm seama de asta, i-am mărturisit. Facem scandal când nu primim muniție la timp. Înjurăm serviciul de transporturi când trenurile cu răniți stau în centrele de triere fiindcă n-au locomotive, și toată lumea dă vina pe proasta organizare.

Un râs amar a fost răspunsul lui.

— Organizare! Trebuie să ai ce să organizezi. Lipsesc piesele de schimb, lipsesc combustibilii, instalațiile din gări au fost avariate… Asta-i partea mai puțin spectaculoasă a războiului… Ți-e frig, așa-i? m-a întrebat deodată, aproape părintește. Hai să mai intrăm în compartiment, văd că dumnealor au terminat cu masa.

I-am fost recunoscător pentru această propunere; într-adevăr, elegantul vagon de clasa-ntâi primea prin diverse crăpături frigul de afară; era o noapte senină și cred că se lăsase ger.

M-am înfășurat mai bine în manta, mi-am tras căciula pe frunte și am închis ochii. În compartiment se făcuse frig, trenul luase viteză acum, depășiserăm drumul prin munți, uneori frâna prelung, asurzitor, și fiecare frână îmi strecura o neliniște în suflet, de câte ori nu mersesem cu trenul și câte o frână bruscă, în plin câmp, prevestea un atac de aviație! Atunci oamenii săreau din mers, biciuiți de șuieratul disperat al locomotivei și de strigătele tot mai alarmate, care zburau dintr-un capăt la altul al trenului: „Toată lumea jos! Adăpostit! Depărtați-vă de tren!” Și mugetul de fiară întârâtată al avioanelor în picaj, punctele negre desprinse de sub burta păsărilor de oțel, crescând rapid, apoi exploziile, zornăitul geamurilor sparte, priveam neputincioși cum un vagon lua foc, gloanțele mitralierelor de bord biciuiau pământul, le răspundea păcănitul întârâtat al mitralierelor antiaeriene de pe vagoanele-platformă…

Dar acum nu mai bombardau, frontul era departe, *Luftwaffe* nu se mai aventura, probabil că păstrau benzina numai pentru

atacurile de pe front, și totuși frânarea trenului în preajma gărilor îmi strecura o neliniște surdă în suflet.

— Ne apropiem de Oradea, a spus colonelul privind pe fereastră. Cunosc linia asta ca pe buzunarele mele; o bat aproape în fiecare săptămână. Să văd ce e cu cărbunii, să asigur evacuarea răniților de la ambulanțele de divizie, să grăbesc plecarea transporturilor de muniție spre front...

— Nu-i simplu.

— Nu-i simplu deloc. Locomotive sunt puține, câte am pierdut în război, câte am pus la dispoziția aliaților, te miri că mai avem cu ce ne târî de colo până colo. Două trenuri sanitare ne-au rămas prin gări, în Ungaria, fără tracțiune. Evacuăm răniții cu căruțele. Este modul meu de a face război, maiorule, și nu știu dacă-i cu mult mai ușor decât războiul cel adevărat.

— Nu e mai ușor. Știu și eu ce-nseamnă să n-ai cu ce să lupți. Pregătești un atac și dai ordin artileriștilor să facă economie de muniție, pentru că n-a sosit transportul cerut.

— Și dacă n-am avea! a izbucnit colonelul sărind în picioare. Avem destulă, domnule, depozitele sunt pline, am avut peste tot oameni prevăzători, care i-au păcălit pe nemți, ce n-ar fi dat nemții să știe exact cum stăm cu armamentul și muniția! Altfel am fi pornit spre Ardeal cu mâinile goale. Și uite că acuma ne prind bine, numai că ajung pe front cu întârziere, ai dreptate, cunosc problema, nu uita că sunt șeful transporturilor la un întreg corp de armată.

Și-a lăsat capul pe rezemătoarea plușată și a închis ochii. Îi auzeam respirația grea, scurtă, în dezacord cu țăcănitul roților. Într-un târziu trenul a frânat iarăși, țăcănind la macazuri; semn că ne apropiam de o gară.

Vagonul nostru s-a oprit în dreptul unei clădiri scunde și lungi, cu acoperiș de țiglă roșie; câțiva soldați au coborât în fugă, agitându-și bidoanele și îmbulzindu-se în jurul unei fântâni.

Un șuierat lung, depărtat, a stârnit oarecare panică între cei ce roiau pe jos, printre linii, în jurul vagoanelor. Un ceferist a dat câteva țignale ascuțite strigând:

— Ferește linia!

Fluieratul locomotivei a crescut, neîntrerupt, apoi s-a arătat în fața geamurilor un Pacific frumos, împodobit cu steaguri roșii; au defilat prin fața geamurilor vagoane-platformă cu tunuri, păzite de soldați cu căciuli siberiene și mantale lungi. Pe urmă

un vagon de marfă, cu soldați chiuind și un armonist stând în ușă, cu picioarele atârnate.

— Na Berlin! Na Berlin! am auzit strigăte.

— Mai e pân-la Berlin, a strigat colonelul, apoi s-a întors spre mine: Berlinul e pe altă linie, deocamdată ne poticnim în Tatra.

Nu i-am răspuns, începuse să mă obosească vorbăria lui, acum înțelegeam de ce l-au dat la transporturi, bietul om nu se putea lăuda că scăpase teafăr din război!

— Acuma o să plecăm și noi. Transporturile aliaților au prioritate, conform convenției. Chiar dacă acolo, pe front, luptăm cot la cot, înțelegi, maiorule?

— Înțeleg, domnule colonel. Am făcut campania din vest zi cu zi, din septembrie încoace. Mândria noastră este că, cu toate greutățile, ne facem datoria în mod loial. Au recunoscut-o și aliații de fiecare dată. Vom merge alături de ei până la victoria finală.

— Victoria finală! a repetat colonelul cu privirile pline de încântare. Ce frumos sună! Glasul lui s-a înăsprit deodată. Ești cam optimist, maiorule. Semeni cu flăcăii ăia din tren. Vorbești despre victorie ca și cum n-ai ști ce se petrece acolo, în Tatra!

Cuvintele lui mi-au readus în minte, pentru o clipă, imaginea frontului așa cum îl lăsasem la plecare: munții aceia înalți, cu vârfuri în zigzag, profilându-se amenințător în fața noastră; pregătirea de artilerie părea să nu le clintească cu nimic măreția. Chiar dacă știam că se petrece ceva, că exploziile mici și albe care scăpărau ici și colo în penumbra albăstruie loveau o cazemată, distrugeau un cuib de mitralieră, deschideau o breșă în rețeaua de sârmă ghimpată.

— Mai avem de luptat, e drept, domnule colonel. Dar în cele din urmă vom învinge.

— Mi-ar fi plăcut să apuc și eu ziua aceea.

— Aveți toate șansele…

— Cu opacitățile mele de pe plămânul drept? a râs el amar. Când l-am întrebat pe medic ce-o să se întâmple cu mine, a ridicat din umeri. „Depinde, a spus el. Nu știm niciodată ce se va întâmpla cu opacitățile astea. Unii le duc așa până la o sută de ani, alții…” Poftim diagnostic. Știința își bate capul cu radarul, cu bombele zburătoare și nu știe mai nimic despre nenorocitele astea de opacități. Dar ce-are de gând trenul ăsta? Nu mai pornim odată?

— Poate mai așteaptă vreo garnitură.

Un alt șuierat. De astă dată era un tren românesc. Vagoane de o formă curioasă, fără ferestre, cu burlane deasupra, abia vizibile în lumina săracă de pe peron. Colonelul a arătat cu degetul, încântat:

— Ce zici de asta, maiorule? Tren pentru baie și deparazitare. Nu-ți spun cât ne-am căznit să-l punem în mișcare. Dar uite-l că merge. Intră soldatul pe-o ușă, își lasă hainele de pe el și dincolo iese ferchezuit ca din cutie, găsește rufe curate, altă viață.

— E mai greu până ajunge soldatul la el. Când ești în linia-ntâi, cui îi mai arde de trenul-baie?

Trenul nostru s-a urnit în sfârșit din loc, înaintând parcă prudent pe urma celorlalte

— Asta depinde de voi, cum vă planificați, a replicat el cu oarecare reproș. Noi ne-am zbătut să obținem cărbuni și păcură și săpun, mai departe e treaba voastră. Doar nu vrei să-l ducem până-n linia-ntâi, la regimente. Mai faceți și voi prin rotație, trimiteți companiile în refacere două-trei zile. Soldatul e și el om!

Știam toate acestea, discutasem de zeci de ori la statul-major, înaintasem rapoarte la comandament, dar ni se spunea mereu: răbdare, suntem în ofensivă, nu putem schimba acum trupele din linia-nâii…

Pe unde-or fi ajuns? m-am pomenit întrebându-mă. Oare atacul a reușit? Îi lăsasem în fața munților aceia ascuțiți ca dinții unui ferăstrău, dimineața crestele se vedeau albastre, cu pete albe ici și colo, pe coastele acoperite cu zăpadă. Dar erau și povârnișuri abrupte pe care zăpada nu se prindea, adevărați pereți de piatră, aproape verticali, fără nicio urmă de vegetație, o suprafață mată, cenușie, ca pielea de elefant. Când soarele sărac al iernii cobora îndărătul crestelor, povârnișurile deveneau deodată misterioase, ca porțile unui tărâm încărcat de primejdii fără nume. Mai apoi, când se declanșa ofensiva, detașamente speciale pătrundeau temerar prin aceste fiorduri ale mării de zăpadă, cercetau stânci și pâlcuri de jnepeni, în căutarea unor posibile capcane. Frontul înainta astfel în liniște până când de undeva, din negurile altui șir de înălțimi, se dezlănțuia canonada; părea că fiecare lanț de munți reprezenta o nouă linie de rezistență; prizonierii capturați vorbeau despre ordinele stricte ale comandamentului hitlerist – asta e ultima poziție,

niciun pas înapoi, dar regimentele noastre își regrupau forțele, încercau prin dreapta, prin stânga. Găseau un punct slab în dispozitivul inamic și izbuteau să dea peste cap „ultima poziție”, îndărătul căreia pândeau alte câmpuri de mine, alte cazemate ascunse în zăpadă, alte mitraliere adăpostite îndărătul stâncilor…

Într-o seară făcusem calculul, cercetând rapoartele regimentelor: în medie, fiecare lanț de munți pe care-l aveam de străbătut înghițea cam o săptămână de eforturi; pe hartă progresul era modest, aproape neînsemnat, câțiva kilometri: dar acești kilometri reprezentau povârnișuri abrupte, văi adânci cu zăpada de-un stat de om, stânci escaladate cu ajutorul frânghiilor, și lupte – lupte sălbatice, inamicul trecea la contraatac atunci când ai noștri erau la limita puterilor sau *credeau* că sunt la limita puterilor; de fapt mai găseau în ei tăria să sară din adăposturi cu baioneta la armă, să arunce grenade, să lupte corp la corp cu un dușman parcă inepuizabil. Istoviți, rămași fără muniție, izbuteau să păstreze cotele atinse și să se agațe cu disperare de terenul proaspăt cucerit.

Scrâșnetul frânelor m-a făcut iarăși să tresar. Colonelul mi-a ghicit gândul:

— Stai liniștit, nu e atac de aviație. Nemții stau tot mai prost cu benzina; nu le mai arde să-și trimită escadrilele atât de departe în spatele frontului. Intrăm în Oradea. Aici te las singur, trebuie să cobor. Dacă vrei, vino cu mine să bem un pahar în gară. Trenul stă cel puțin o oră aici. Trebuie să ia păcură și apă.

— Vă mulțumesc, domnule colonel. Prefer să rămân în vagon. E mai prudent. Să nu plece fără mine.

— Ce să-ți urez? Să scapi teafăr, maiorule. În timp de război nu te mai gândești la grade, la avansări, ci la viață. Îți urez să trăiești!

— Aceeași urare vă fac și eu, domnule colonel.

— Aș vrea să ne mai întâlnim. Caută-mă, când ai ocazia. Mă cunosc toți la corpul de armată. Și majoritatea mă înjură. Dar eu mă fac că n-aud. Dac-aș avea locomotive, le-aș împărți în dreapta și-n stânga, cum împărțim bomboane la copii. Cu bine, maiorule!

— Am onoarea, domnule colonel!

L-am privit cum cobora pe peronul înțesat de oameni în uniformă. Un căpitan înalt, cu mijlocul strâns în centură,

proaspăt ras, l-a întâmpinat cu grabă încercând să-i ia din mână servieta uriașă. Am dedus că era un personaj important, colonelul. M-am mai gândit o clipă la el, apoi am scos din geamantan o carte poștală și am scris repede câteva cuvinte. „Am ajuns la graniță. Sunt bine și mă gândesc cu dragoste la tine. Mâine îți scriu din nou. Al tău, George”. Am pus la repezeală adresa și, zărind un ostaș din patrula gării care urmărea nepăsător vânzoleala oamenilor de pe peron, l-am rugat s-o pună la poștă. De-aici, de la Oradea, scrisorile mergeau aproape normal. Nu ca de pe front. De pe front ajungeau mult mai greu. Maria mi le arătase – le păstra cu grijă într-o veche cutie de bomboane, solidă, cu danteluțe de hârtie pe margini și purtând pe capac imaginea unui buchet de trandafiri. Făcusem haz, cândva, de cutioara aceea, socotind-o demnă să stea și să se decoloreze lent în noptiera unei domnișoare tomnatice. Scrisorile, prin contrast, arătau destul de ponosite, semn că trecuseră prin multe mâini, că se mutaseră dintr-un vehicul în altul, iar ștampilele atestau că fuseseră parcurse de privirile agere ale cenzorilor militari.

— Îmi scrii destul de rece, protestase ea într-una din serile permisiei. Parcă te simt mai străin, mai oficial, în scrisorile astea.

— E firesc, iubito. Scrisorile de pe front sunt controlate obligatoriu, ca să nu se strecoare informații militare. Știind asta, nu îndrăznesc să-ți adresez cuvinte de dragoste.

— Cuvintele de dragoste sunt tot una cu informațiile militare?

— Nu. Dar prefer să ți le spun personal, decât să le aștern pe hârtie.

— După ce că ajung atât de greu… a spus ea bosumflată. De asta te rog: scrie-mi cât mai des.

— O să-ți scriu, i-am făgăduit pentru a zecea oară.

Dar știam bine că acolo, pe front, nu va fi ușor să mă țin de cuvânt.

CAPITOLUL PATRU

— Ultima stație, a anunțat voios șoferul autobuzului. Comandamentul corpului de armată.

— Era și timpul, a spus colonelul din dreapta lui, ridicându-se de pe scaunul incomod.

Șoferul a frânat puțin, a ocolit cu eleganță piațeta înconjurată de clădiri frumoase și a oprit. A întors capul spre colonel:

— Ați văzut, începuse să fiarbă iar radiatorul. Mi l-a spart un glonț de mitralieră, zilele trecute. Niște nemți rămași într-o fermă. S-au dus câțiva de-ai noștri, cu grenade, și i-au terminat. Dar mi-au stricat bunătate de radiator.

Auzeam pentru a treia oară povestea; șoferul se simțea dator s-o spună fiecărui nou pasager care mergea pe scaunul din dreapta lui. Întâi, unui colonel cu mâna bandajată, care se întorcea de la spitalul de zonă interioară: pe urmă unui căpitan de artilerie înalt și sumbru, care-l ajutase să desfacă bușonul radiatorului și să toarne apă în orificiul de sub capotă din care țâșneau aburi; căpitanul coborâse în orășelul de la poalele munților, unde se afla comandamentul armatei, după ce-i salutase morocănos pe ultimii pasageri rămași să meargă mai departe. În locul lui se urcase colonelul de stat-major, însoțit până la scara mașinii de un plutonier care-i întinsese o geantă sigilată. Acum, strângându-și sub braț geanta, colonelul a mormăit:

— Și chiar n-ai de gând să mergi mai departe?

— Mai departe e inamicul, dom’ colonel. Frontul e la câțiva kilometri de-aici.

A oprit motorul; duduitul încetând brusc, în liniștea care se lăsase am auzit câteva bubuituri surde.

— Trageri de contrabaterie, a spus cu competență colonelul. Miroase a lupte pe-aici, domnilor. Am onoarea să vă salut!

A coborât primul, strângând la piept prețiosul bagaj

— Mulțumiri pentru plimbare, i-am spus șoferului pe când coboram. Sper să nu mai întâlnești alt grup de nemți la întoarcere.

— Nu mi-e frică, am Z.B.-ul cu mine, a râs el arătând spre pușca fixată într-un suport, deasupra banchetei.

Am coborât cu geamantan cu tot și m-am dat deoparte, așteptându-i pe ceilalți câțiva să treacă. N-aveam unde să mă

grăbesc; trebuia să găsesc un mijloc de transport până la comandamentul diviziei. Învățasem că pe front nu trebuie să-ți pierzi calmul pentru lucruri mărunte; totul e să ai răbdare și să nu pierzi ocazia care se ivește. Mă aflam într-o piațetă, înconjurată de clădiri arătoase; la intrarea uneia dintre ele se afla o santinelă. M-am îndreptat într-acolo cu o vagă speranță. Cineva m-a strigat de undeva, de sus; am ridicat privirea. La etajul întâi al clădirii se deschisese un geam din care ieșeau aburi sau poate fum de țigară. Am distins fața veselă a maiorului Popazu, coleg de promoție, care lucra acum la biroul operații al corpului de armată.

— Salut, Popazule. Bine te-am găsit.

— De-acasă? m-a întrebat el.

— De-acasă.

— Ai voștri s-au mutat, au avansat serios. Ai de mers până acolo. Trebuie să faci o escală.

Mi-a făcut semn spre ușa de la intrare și am grăbit pasul într-acolo. Razele soarelui abia răsărit păreau înghețate. Simțeam vântul rece dinspre munți ciupindu-mi obrajii; cele cinci zile fuseseră destul ca să uit ce mă aștepta aici. Așa că „escala” era binevenită. I-am fost recunoscător în gând lui Popazu.

Deși ne cunoșteam de-atâția ani, nu eram prieteni; ne spuneam pe numele de familie, ca-n școala militară. Ne întâlneam când și când, aduși unul în preajma celuilalt de împrejurările războiului; schimbam impresii banale sau ne dădeam vești sumbre – cine-a mai fost rănit, cine-a căzut dintre colegii noștri.

M-am oprit în holul uriașei clădiri, lângă santinelă. L-am văzut pe Popazu coborând scările cu un pas maiestuos. Avea cizmele strălucitoare, parcă pregătite pentru paradă; pe pieptul bombat, diagonala stătea să plesnească; la șold i se legăna în ritmul pașilor un uriaș pistol *Parabellum*. Când a fost la doi pași de mine, a zâmbit brusc și a desfăcut brațele într-un gest cam teatral:

— Ce plăcere să te văd, Tomescule. Tocmai mă întrebam, zilele trecute, ce mai fac colegii noștri. Îmi place să am vești despre fiecare. Cum te simți?

— Bine. Ca după permisie. Și tu?

— Ei, treaba multă, preocupări… De la o vreme lucrăm mai mult noaptea, pregătim documentele ca să parvină unităților în

timp util. În zori, când ei încep atacurile, noi ne ducem la culcare.

— Și cari tot timpul chestia asta după tine?

A zâmbit încântat, lovind ușor cu palma tocul *Parabellumului*.

— Îți place? E de captură. Mi l-a dăruit un cercetaș care mi-a fost subaltern.

— Și-l porți de dragul lui?

— Ei, Tomescule, nu exagera. Suntem militari, trebuie să fim gata de luptă în orice moment. Ai auzit, cred, acum două săptămâni, un grup de diversioniști pe schiuri au atacat un post de comandă. Păi ce se făceau bieții oameni dacă ar fi fost cu mâinile goale?

— După câte știu eu, era comanda unui regiment, nu a unui corp de armată. La zece kilometri de front, cu atâtea santinele și lume care foiește încoace și-ncolo…

— Cine vrea să trăiască mult trebuie să știe să se apere… Și cât ai stat acasă?

— Cinci zile.

— Cam puțin. Ce e pe-acolo? N-am mai fost de două luni.

— Ce să-ți spun? De acolo războiul se vede altfel. Am fost în vizită la niște prieteni; organizaseră în cinstea mea o mică sindrofie. Când am intrat, m-au primit cu exclamații de surpriză. Te simț erou fără să fii. Iar ei beau *whisky* american de contrabandă și fumează Camel și întreabă: „Mai aveți dragă, mult cu războiul acela, să mai putem merge și noi pe Coastă, la Paris, la Florența…” În vreme ce mulțimea iese pe stradă și scandează „Vrem guvern democrat!” Încearcă să tragi vreo concluzie din toate astea, amice. Țăranii cer pământ, orășenii se agită, iar protipendada visează cazinoul de la Monte Carlo.

— Înțeleg că sunt niște contraste… Asta nu ne împiedică să ne facem datoria. Victoria e aproape. Vorba lui Bălcescu, dumnezeul armatelor e cu noi.

— Tot te mai pasionează istoria?

— Face parte din meserie. Ce e istoria dacă nu e lunga poveste a războaielor? Cariera de militar are, nu-i așa, o importantă latură teoretică, intelectuală.

M-am gândit la noroiul amestecat cu sânge prin care călcasem la ultimul atac.

— E bine când pui accentul pe latura intelectuală, i-am spus. E firesc în ambianța asta.

— Să nu crezi că o ducem pe roze, s-a grăbit el să-mi explice. Avem de lucru până peste cap. În ofensivă situația se schimbă rapid, tot timpul trebuie să refacem hărțile, să modificăm ordinele de luptă… Dar de ce stăm aici? Hai sus, la mine, să bei un ceai sau o cafea. Vii de la drum și încă n-ai ajuns la destinație.

— …Și pe unde-s ai noștri?

— O să ai o surpriză. Divizia voastră a avansat serios, aproape un kilometru. Aici, în munți, asta e ceva. Un atac general, acum trei zile. Știm că tu l-ai conceput. Ai lucrat corect. Și dacă nu era satul…

Desigur, satul. Mă urmărea ca un blestem, era vestea cea proastă la care evitasem să mă gândesc; satul de care mă temeam pe când puneam pe hartă jaloanele atacului.

— Comandamentul diviziei s-a mutat în comuna de sub munte, doi kilometri în linie dreaptă până la front. Am fost ieri acolo. Domnul general s-a instalat în biroul directorului, iar statul-major în muzeul școlii, printre păsări împăiate și planșe cu încolțirea semințelor.

— E departe?

— După hartă n-ar fi. Vreo patru kilometri. Dar drumul e greu; ca la munte. Plus că a tras o ninsoare alaltăieri, de ziceam că ne îngroapă pe toți. Acuma s-a topit. Pot să-ți spun că ai noroc: trebuie să trimitem un curier la voi. Mergem sus să bei ceva fierbinte; până atunci documentele sunt gata. Poți să lași geamantanul aici. E sub pază bună.

Ostașul de santinelă, cu căciula trasă pe ochi, a zâmbit încântat, îndreptându-și cureaua armei pe umăr. Am depus geamantanul într-un colț al holului și mi-am urmat colegul pe scara largă, de marmură albă, a cărei balustradă era străjuită de două capete de lei. Un lambriu de stejar până la înălțimea umerilor însoțea scara până sus; pe trepte era întins un covor frumos, fără nicio cută.

— Frumos sediu v-ați ales, i-am spus când am ajuns pe holul de sus, împodobit cu tablouri mari, întunecate.

— Îți place? Te cred și eu. Stăpânul casei este un mare industriaș. A dispărut, localnicii spun că a plecat împreună cu nemții. Se avea bine cu comandatura, și oamenii de pe aici nu iartă asta. Poftim pe-aici. Biroul operații.

M-a condus într-o încăpere înaltă, luminoasă, cu pereții

tapisați în mătase galbenă. Ferestrele cu ochiuri multe, pătrate, erau străjuite de draperii grele, căzând în falduri bogate până la cordoanele de mătase, frumos împletite, care le țineau deocamdată departe de ferestre. Bănuiam că la căderea serii ele alcătuiau un camuflaj tocmai bun pentru comandament. Parchetul din centrul camerei închipuia o „roza vânturilor”, din plăcuțe mai închise la culoare. Pe o masă mare, era întinsă harta la care lucrau doi căpitani. Amândoi proaspăt tunși, cu uniformele puse la punct, păreau întruchiparea rigorilor militare; Popazu a făcut un gest larg spre ei:

— Să ți-i prezint pe colaboratorii mei. Căpitanul Nicoară, specialist în acțiuni ofensive, și căpitanul Jalea, cel mai bun desenator de hărți din armată. Domnul maior Tomescu, șeful de stat-major al diviziei de infanterie.

— Am onoarea, domnilor.

Am dat mâna cu ei. Îi cunoșteam din vedere, mă încrucișasem cu ei pe culoarele statului-major; totdeauna, ca și acum, vădind o ținută corectă, cu mișcări parcă desprinse din regulament. Am remarcat, în treacăt, că lucrau cu creioane ascuțite cu pedanterie, iar harta era o adevărată operă de artă. Într-un colț, lângă fereastră, de la o măsuță cu picioare arcuite elegant, un caporal cu uniformă impecabilă se ridicase la intrarea noastră, întrerupându-se din scrisul la mașină. Popazu i-a făcut un semn și caporalul a ieșit grăbit din încăpere.

— Într-o clipă vine ceaiul, mi-a spus colegul meu. Te-aș fi invitat la popotă, dar e ora nepotrivită.

— Am mâncat în tren.

— Lasă-mă să fiu gazdă, a râs el. Dar până vine cu ceaiul, hai să-ți arăt cum stau lucrurile și ce intenții avem. Tocmai pregătim etapa următoare a ofensivei. Atacul de alaltăieri a fost un succes. M-am bucurat foarte mult, știi, eu îl concepusem și am încercat o mare satisfacție văzând cum se desfășoară operațiunile. Toate diviziile au câștigat teren, ne aflăm la un pas de trecătoare, și dacă nu era satul…

Iarăși satul! Îl vedeam acum pe hartă, pozițiile noastre alcătuiau în jurul muntelui un cerc larg, care în fața satului se curba brusc, fornăind o adâncitură. În centrul ei, satul. Simbolizat, pe hartă, cu semnele fortificațiilor. Am citit numele unității care înconjura adâncitura aceea.

— Cel mai bun regiment din divizie… am spus.

— Se-ntâmplă, a spus Popazu pe un ton consolator. Cine se aștepta la o asemenea rezistență? Trei atacuri într-o singură zi. De fiecare dată pregătire de artilerie, de ziceam că nu mai există nicio ființă vie pe acolo. Și de fiecare dată, parcă ruinele prindeau viață. Tunuri, branduri, mitraliere… S-a hotărât să oprim toată operația. Satul ar fi rămas înfipt ca o pană în dispozitivul nostru.

M-am aplecat de-a binelea asupra hărții, încercând să găsesc o fisură în dispozitivul inamic, marcat cu obișnuita linie groasă, albastră. Căpitanii se depărtaseră respectuos, dar erau cu ochii pe mine, gata să răspundă unor eventuale întrebări.

— S-au deminat direcțiile principale de atac? am întrebat.

Unul dintre căpitani a luat un creion și a trecut cu el peste hartă, fără s-o atingă:

— Da, domnule maior. O noapte-ntreagă au lucrat pionierii. N-a fost nicio victimă din cauza minelor. În schimb artileria…

— Asta-i nenorocirea, artileria, a intervenit Popazu. Baraj de foc, dacă-ți poți imagina. Și mitralierele de sus, din adăposturi special construite. O adevărată tragedie.

Probabil că mai repetase cuiva aceste fraze; prea îi veneau la-ndemână, ca replicile unui actor care-și știe bine rolul. S-a uitat întrebător la mine, ca și cum ar fi așteptat un răspuns la întrebarea nerostită. Trebuia să spun ceva, chiar dacă n-avusesem timp să pun în balanță toate elementele de pe hartă.

— Nu ar rămâne decât să-l manevrăm prin flancuri.

— Ne-am gândit și noi la asta, mi-a replicat el prompt. Pe flancuri sunt însă câteva forme de teren tocmai bune pentru apărarea lor. Mai ales aici, spre nord. Cota 1021, o înălțime cu pante repezi, de unde se poate observa tot terenul. S-au instalat bine acolo, cu mitraliere și observator de artilerie. Iar spre sud, un adevărat prag de piatră. Numai cu alpiniștii ar putea fi escaladat.

— Și aviația?

— Au încercat câteva raiduri ai noștri, dar din cauza munților nu pot coborî prea mult. De la mare înălțime risipești bombele degeaba.

— A naibii încurcătură.

— Ți-am spus toate acestea ca să știi ce te așteaptă. Poate găsești soluția problemei. Satul se află în fâșia diviziei voastre…

Mi s-a părut că citesc o anumită provocare în ochii lui. Și

trebuia să primesc această provocare. Mi-o arunca nu un anume maior din statul-major, ci însuși războiul.

— O să-ncerc, i-am spus. Întâi să ajung la divizie, să studiez toate detaliile…

— Ai timp destul. Uite că a venit și băiatul meu cu ceaiul.

Caporalul a intrat neauzit, purtând pe vârful degetelor o tavă pe care se afla un serviciu de ceai elegant. Colegul meu m-a invitat într-un fotoliu la măsuța așezată în celălalt colț al camerei. Caporalul a depus în fața noastră tava, apoi a turnat din ceainic, a dat deoparte capacul zaharniței și a scos cu cleștele un cub de zahăr.

— Doriți mai dulce? m-a întrebat politicos.

— Da, mulțumesc, i-am răspuns automat, crezându-mă pentru o clipă într-o cafenea din inima Bucureștiului.

Am întors paharul astfel încât să se vadă monograma săpată în filigran pe suportul cilindric.

— O piesă de muzeu, am spus.

— Toată casa seamănă a muzeu, a râs cu satisfacție maiorul Popazu. S-a dat ordin să nu se clintească niciun lucru de la locul lui. În afară de mici amenajări… De pildă, aici era sala de muzică, îți dai seama cum arăta. Când o fi să plecăm, am ordin să mă ocup personal să se pună totul cum a fost la început. Trebuie să ne purtăm civilizat pe unde trecem.

Ridicase, profesoral, un deget subliniindu-și această afirmație. Dar eu știam din realitatea satelor și orașelor pe unde trecuserăm că pretutindeni ostașii noștri se purtau civilizat, ajutau populația, dovedind omenie și solidaritate. L-am lăsat cu impresia că-i ascultam atent mica lecție; de fapt, urmăream mișcările elegante cu care caporalul rânduia farfurioarele cu fursecuri pe măsuță.

— Mulțumesc, dragă, i-a spus maiorul Popazu. Mai departe ne descurcăm singuri.

Caporalul a pocnit călcâiele și s-a întors la locul lui. Maiorul Popazu s-a aplecat spre mine:

— Singurul lux pe care mi-l permit în campanie este să am drept ordonanță un chelner de meserie. Nu pentru mine, sau nu numai pentru mine, s-a corectat el râzând. Pe aici se perindă tot felul de persoane importante, generali, ofițeri de legătură, jurnaliști și politicieni. Trebuie să faci față. Chestie de protocol.

Am aprobat din cap gustând din ceaiul aromat, fierbinte, nu

prea dulce. La un semn al colegului meu, caporalul chelner a scos dintr-un dulăpior o sticlă burtoasă, cu etichetă mare, sobră.

— Un păhărel de rom? m-a întrebat amicul meu. Asta risipește oboseala. Cât ai făcut pe drum?

— Patruzeci și șase de ore. Și se cheamă că am fost norocos. Uneori durează mai mult.

— Mai sunt și greutăți, a spus el consolator. Avem promisiuni că se vor îmbunătăți condițiile de transport.

— Pân-atunci se termină războiul.

— Nu fi pesimist, Tomescule. Am auzit că s-a intervenit sus, sus de tot, înțelegi, pentru reluarea curselor aeriene către front. Distanțele sunt tot mai mari, trebuie să se țină seama de asta.

Colegul meu a turnat licoarea brună în păhărușele de cristal. A închinat spre mine, cu un zâmbet politicos:

— Pentru întoarcerea ta în marea familie a frontului. Și pentru succesul operațiilor viitoare.

Mi-am amintit urarea colonelului din tren și i-am răspuns, ridicând la rândul meu paharul:

— Pentru viață

M-a privit atent și a zâmbit:

— Să n-o luăm în tragic. Nu toată lumea moare în război.

— Dar multă lume suferă. Ai noștri n-o duc pe roze. Multe fabrici sunt distruse, aprovizionarea merge greu, țăranii cer pământ...

— Țăranii cer totdeauna pământ. Dacă te-apuci să faci pe placul mulțimii...

— Mulțimea duce greul războiului.

— Și asta-i adevărat, mi-a spus el privindu-mă lung. Te-ai întors de acasă cu idei cam radicale.

— Le aveam dinainte. Mi le-a întărit ceea ce am văzut acolo.

Cineva a bătut la ușă. Maiorul Popazu a luat sticla de pe tavă și a pus-o pe parchet, la piciorul mesei, apoi a spus răstit:

— Da, intră!

Un locotenent în ținută de campanie, cu pistol-mitralieră atârnat de umăr, a intrat cu o hârtie în mână:

— Am onoarea, domnule maior.

— Gata ordinul?

— E gata. L-am verificat, toate cifrele sunt corecte.

— Dă-l încoace să-l vedem. Băiete, adu mapa.

Caporalul s-a înființat îndată lângă el cu o mapă elegantă.

Maiorul Popazu a pus hârtia în mapă, apoi a citit-o cu atenție, urmărind rândurile cu vârful peniței în cele din urmă a semnat, a așteptat o clipă să se usuce cerneala și s-a uitat spre mine:

— Dacă tot mergi la divizie, ai putea duce tu ordinul, să nu mai trimit locotenentul. Îți dau doar mașina și doi însoțitori.

— E-n regulă.

— Atunci… liber, locotenente. Nu te mai duci la divizia de infanterie. Dar stai pe-aproape, s-ar putea să te trimit la cavaleriști, ceva mai târziu. Să vedem ce spune și șeful. Tomescule, scuză-mă o clipă. Mă duc cu ordinul la semnat.

Și-a aranjat ținuta în oglinda de cristal din dreapta ușii, și-a netezit frizura și a ieșit, urmat de locotenent. Am mai băut o înghițitură de ceai și m-am apropiat iarăși de hartă. Cei doi căpitani hașurau de zor o poziție de artilerie. Am măsurat din ochi distanțele

— Tunurile nu bat până-n sat?

— Ba da, domnule maior, mi-a răspuns unul dintre căpitani. Dar nu ne pot folosi. Artileria lor se află la adăpostul crestei. Ne-ar trebui obuziere, să tragă cu boltă, peste munte. Am cerut la armată, dar n-au nici măcar o piesă disponibilă. Cu următorul transport, ne-au spus. Dar până vine următorul transport, noi suntem departe.

Să sperăm, i-am spus în gând.

Maiorul Popazu a intrat fluturând un plic mare, albastru, cu sigiliu.

— Semnează aici de primire. Plicul e sigilat, așa se obișnuiește. Pot să-ți spun ce conține, dacă ești curios.

— Nu sunt curios

— Oricum, te privește direct. Vă cerem să organizați un atac general pentru depășirea obstacolului. Termen – până mâine seară. Trebuie să terminăm odată cu satul ăsta.

Am urcat, împreună cu cei doi curieri, în *Horchul* de cercetare al corpului de armată. Ostașii mi-au oferit locul din față și le-am fost recunoscător. Voiam să privesc mai de aproape poziția, locurile pe care divizia noastră le depășise prin lupte grele. Șoseaua era în general bună: doar ici și colo, gropile adânci, conice, unele chiar în mijlocul drumului, aminteau de loviturile artileriei grele. Șoferul făcea un adevărat slalom, trecând printre aceste obstacole. Era un caporal cu fața îngustă, cu ochi vioi, acum încercănați de neodihnă. Conducea aplecat peste volan,

ca un șofer de curse. Mașina funcționa bine, în interior era cald și plăcut. Colțul din dreapta al parbrizului avea o crăpătură mică, din care porneau altele, ca niște raze.

— Ai avut un accident? l-am întrebat pe șofer.

— M-a lovit ceva.

— O piatră?

— Nu. O schijă de aruncător.

— Ce vorbești!! m-am mirat. Când a fost asta?

— Acu' o lună. Mergeam cu un dom' general spre linia-ntâi…

M-a fulgerat un gând, o amintire, un ordin de zi, pe care-l citisem cu satisfacție, chiar în ziua plecării în permisie.

— Nu cumva ești caporalul Ioniță?

— Eu sunt, dom' maior.

Ochii lui râdeau acum. M-am întors spre ostașii din spatele meu:

— Măi băieți, voi știți cu cine mergeți în mașină? Cu un erou, un erou adevărat. Ia spune, caporale, cum a fost? A aflat despre tine tot corpul de armată.

— Păi cum să fie, dom' maior? Era un general de la București venit să vadă care-i situația. Mai erau cu dânsul un aghiotant și un colonel de la noi, de la comandament. Eu cam știam că partea aia de șosea e la risc. Și colonelul nostru știa. I-a și spus, să mai aștepte până se-nserează, dar dom' general se grăbea. Trebuia să dea raport la București de ce-a văzut. Asta o știu fiindcă auzeam ce vorbea cu domnii ofițeri din spatele 'mnealui. Mai spuneau, mai râdeau, eu cu ochii la drum, ca șoferul. Dă-i bătaie, leat, zice dom' general. Că ne-apucă noaptea pe-aici. E drept, începuse să amurgească. Și când mașina mergea mai lin, se auzeau bubuind tunurile. Și-odată am văzut, în stânga, un fel de fum alb. Trag în noi, dom' general. Oprește, a poruncit dom' general. Am oprit, că am frâne zdravene, și ne-am dat jos cu toții. Ne-am adăpostit în șanț. Eu pe partea stângă, dom' general cu ofițerul din spate, dincolo, cum săriseră din mașină. Și iar, bum și bum! Mi-era teamă să nu-mi lovească mașina. Când colo, aud deodată o bubuitură, de-am crezut că rămân surd pe viață. Două zile n-am mai auzit cu urechea stângă. Dar asta n-a fost nimic. Aghiotantul a început să strige: „Dom' general, sunteți rănit! Ajutor!" Am sărit din șanț, am trecut șoseaua și l-am văzut pe aghiotant cum îl bandaja pe dom' general. Rănit tocmai aici, la frunte, și la gât. Țâșnea sângele ca

de la robinet Eu, mă iertați, dom' maior, dar îs vechi pe front, și am văzut oameni murind dintr-o rană ca asta. Spitalul de campanie colo, în oraș, taman peste bucata asta de șosea pe care o băteau nemții. Ce era să fac? Fie ce-o fi! m-am gândit. De-oi avea noroc, oi scăpa. L-am luat pe dom' general în brațe și l-am urcat în mașină. Cei doi că stai, ce faci, e periculos... Nu era timp de gânduri. M-am suit la volan, am întors mașina și dă-i bătaie. Neamțul cu tunul, iar. Dar sărăcia asta fuge când îți pui mintea cu ea. Apăsasem pedala până la blană, cum zicem noi șoferii. Feream gropile cât puteam, da' tot mi-a rupt un *oberlag*, că de! nu le-am ferit chiar pe toate. Când am ajuns la spital, în oraș, doctorii s-au crucit. Mașina lovită în vreo cinci locuri, de schije, plus floarea din parbriz pe care-o vedeți. Dar l-am scăpat pe general de năpastă. Mi-a trimis din țară un pachet cu daruri. O săptămână compania transport a fumat numai *Regale* și a mâncat cozonac de-ăl bun. M-au citat prin ordin și mi-au dat zece zile concediu. De amândouă m-am bucurat, dom' maior.

— Și? Ai fost acasă?

— Fost. Am dres acoperișul, ca taică-meu șchioapătă de-un picior și urcă greu pe casă. Tot din război. Din celălalt, se-nțelege. L-a lovit o schijă, aproape că i-a retezat piciorul. Ce s-a mai bucurat când m-a văzut! Seara, cum am venit, și-a pus pălăria și m-a luat în sat. Hai, mă, să te-arăt la lume, zice. Din satul nostru n-a mai fost nimeni scris la gazetă, de când se află tipar pe lumea asta. S-a bucurat bătrânul. S-a și aghezmuit nițel, și-a-nceput să spună că și el, când era căruțaș la ambulanță... Oamenii din sat, cu gura pe el: Taci, mă, acu-i vorba de fii-tu, lasă-l pe el să zică. Da' eu ce să zic? Mi-era cam rușine, toți oamenii ăia în vârstă, cu ochii la mine. Zi, bă, nepoate, cum făcuși isprava... Am zis-o pân-la urmă, că nu mai scăpam de ei. Când am scos banii să plătesc, erau să mă bată.

M-am uitat înapoi, spre cei doi ostași. Amândoi lungiseră gâturile de le ieșeau din gulerul mantalei. Aveau ochii rotunzi, asemenea copiilor când ascultă o poveste.

— Ce ziceți, măi?

Au răspuns amândoi odaia:

— Ăhă!

— Păi...

Nu găseau cuvinte mai multe ca să exprime ce simțeau, Dar exclamațiile lor erau, în felul lor, un elogiu. Șoferul conducea la

fel de încordat; gropile se înmulțiseră, viteza scăzuse.

— Aici au fost lupte mari, a spus el tărăgănat Când trec prin partea asta m-apucă jalea. Ia uitați-vă colo.

M-am aplecat să privesc peste umărul lui. Prin geamul lateral, din plexiglas, cam încețoșat, am zărit, la câțiva metri de șosea, scheletul unui camion și câteva cruci înfipte cam strâmb în pământul reavăn.

— Ce-a fost aici?

— Un Stukas în picaj. I-a văzut pe băieți mergând pe șosea și le-a trântit o bombă. Lovit în plin, vă dați seama? Nu putea să nimerească cu doi-trei metri în urma lui?

A izbit cu pumnul în volan și a rămas tăcut tot restul drumului.

Am ajuns în cătunul unde se stabilise postul de comandă al diviziei aproape de prânz. Pe hartă, grupul de case arăta altfel. Niște pătrate mărunte, hașurate, de-o parte și de alta a șoselei. În realitate erau clădiri frumoase, de piatră, cu ferestre colorate în albastru, parcă înălțate de aceeași mână. În curți se zăreau bucătării de campanie, camioane, corturi.

— Ăștia-s din grupul cercetare, a spus cu importanță șoferul. Am și eu acolo un văr, e sergent. Țintaș bun și campion la alergări. D-aia l-au luat la cercetare. Are și „Virtutea Militară”. Tot Ioniță îl cheamă, Ioniță Niculae, că l-a ținut în brațe tata, la botez. Mergem la divizie, dom’ maior?

— La divizie. Știi unde este?

— Da. La școală. Am fost și ieri. L-am adus pe un domn colonel de la artilerie. Spunea c-o să fie iar bătălie, zilele astea.

— Sigur c să fie, am întărit pe când coboram. Îți mulțumesc, Ioniță.

— Să trăiți dom’ maior. Cobor și eu nițel. Vreau să schimb o vorbă cu văru-meu ăsta, sergentul. Dacă l-oi găsi. Voi, fraților, după ce-l însoțiți pe dom’ maior, veniți și m-așteptați lângă mașină, că nu stau mult.

Soldații m-au dus pân-la ușa școlii. O clădire nu prea mare, dar bine îngrijită. Numai câteva geamuri sparte arătau că pe aici trecuse războiul. Plutonierul de serviciu de la intrare m-a salutat cu entuziasm:

— S-trăiți, dom’ maior, bine-ați venit. Cum e prin țară?

— Bine, i-am răspuns. E bine. Și pe-aici?

— Bine și pe-aici, dom’ maior.

— Domnul general e în birou?

— De azi-dimineață. Nici la masă nu s-a dus. E bucluc mare cu satul ăla. Poate-ați auzit.

— Am auzit. Îi dăm noi de rost. Mă duc la dânsul să mă prezint. Băieți, vă mulțumesc pentru ajutor. Puteți să vă întoarceți la mașină.

Soldații au pornit în grabă înapoi. M-am apropiat de ușa pe care era o plăcuță cu inscripție străină. Am bătut.

— Da, am auzit glasul generalului.

Am intrat purtând în suflet o bucurie ciudată. Eram din nou printre ai mei, la locul meu.

— Am onoarea să vă salut, domnule general. M-am prezentat din permisie.

Generalul s-a ridicat, a ocolit biroul acoperit cu harta pe care-o cunoșteam bine și a venit să-mi strângă mâna.

— Bine-ai venit, Tomescule. Cum te-ai distrat în permisie? Ce-i pe acasă?

— Mulțumesc, bine, domnule general. În schimb, aud că aici nu prea…

— Ei, de-ale războiului, a răspuns el posomorât.

— V-ați instalat bine aici.

Generalul și-a plimbat privirea peste dulapurile frumos rânduite, în care se zăreau cărți legate în pânză, castele în miniatură lucrate în traforaj, mici țesături împodobite cu flori – probabil opere ale școlarilor din vreme de pace.

— E frumos, într-adevăr. Un sat peste care n-a trecut frontul. Nemții l-au cedat fără luptă, probabil se simțeau tari acolo, la trecătoare. Am fost în linia întâi, lângă ostași. Trei atacuri într-o zi. Pierderi mari. Parcă se loveau de un zid de foc.

— Trei atacuri într-o singură zi… am repetat fraza pe care-o mai auzisem.

— Un obstacol cum rar se întâlnește. Trebuia să ne pregătim mai bine. Să cercetăm mai îndeaproape, să culegem informații mai amănunțite. Acuma o să luăm totul de la capăt. Ei, o să găsim noi o soluție.

— Asta ne cere și corpul de armată. Am trecut pe-acolo și mi-au dat un plic pentru dumneavoastră.

Generalul a rupt sigiliul și a desfăcut plicul. A citit ordinul dintr-o privire.

— „Măsuri ferme pentru depășirea impasului”, a citit el. Sună

ca o mustrare, nu găsești?

— E stilul maiorului Popazu, colegul meu. Lui îi plac frazele împodobite.

— Termen până mâine seara. Destul de scurt... Dar de ce stai în picioare? la loc, și să ne gândim cum facem. S-ar fi cuvenit să te odihnești puțin, doar vii de pe drum.

— Nu sunt obosit, am protestat.

— Cu atât mai bine. Trebuie să dăm de cap problemei ăsteia. Hai, nu te mai încrunta așa. Am trecut noi prin situații mai grele... Ce e pe acasă?

— Contraste multe, domnule general. Sunt oameni care mănâncă stridii și alții care cumpără mălaiul la preț de speculă. Unii visează cazinoul de la Monte Carlo, iar alții ies în stradă la manifestație, cerând guvern democrat. Peste tot se discută despre reforma agrară, dar nu se ia nicio hotărâre. Țăranii au început s-o rezolve altfel: au format comisii și împart moșiile.

— Înțeleg. E un moment de răscruce. Un moment al schimbărilor fundamentale. Și Bucureștiul, cum ți s-a părut?

— Viața intră în normal. Semnele refacerii se văd peste tot; au strâns molozul, încep să apară meșteri care pun temeliile pentru case noi. Am văzut și-o nuntă, la Foto Julieta, în cartierul meu.

— Foto Julieta, a râs generalul. Nu-ți vine să crezi. Semn că viața merge înainte. Ăsta-i principalul. Noi, cum ne vezi. Alaltăieri ne-am mutat aici, în sătucul ăsta, să fim mai aproape de trupe. A scăpat ca prin minune, e în afara drumului principal, nemții nu l-au luat în seamă. Când am venit, cetățenii ne-au primit cu flori. Ți-am găsit locuință chiar aici, în curtea școlii, în casa directorului. Un om în vârstă, cam taciturn. Pe mine m-a luat în gazdă primarul. Păcat că nu prea am timp să beneficiez de ospitalitatea lui. Am fost pe la regimente, pe urmă treburile de aici... Inamicul e activ pe tot frontul. Contraatacuri de hărțuială, vor să ne slăbească forțele. Uite ce-ți propun eu. Deocamdată trebuie să cunoaștem cât mai exact situația inamicului. Dă ordin regimentelor să trimită la noapte cercetași, iar mâine dimineață hotărâm direcția și ora atacului. Avem pierderi, cum ți-am spus, nu putem da o lovitură masivă. Trebuie să-ncercăm altceva.

— Niște atacuri simulate, ca să dispersăm atenția inamicului...

— Așa ceva.

— Domnule general, am o idee. Mă duc în linia-ntâi, la

regimentul din fața satului, să văd exact despre ce e vorba. Și să trimitem chiar în după-amiaza asta o cercetare de luptă, spre cota 1021. Poate ne aduc și vreun prizonier.

— De acord. Dar… Tomescule. Nu ești obosit?

— M-am odihnit destul în tren.

— Bine. Vreau să avem date precise despre satul ăsta. Despre trupele care-l apără, sistemul de foc și intențiile inamicului.

— În primul rând intențiile inamicului,

— Da, mi-a răspuns privindu-mă pe deasupra ochelarilor.

Știam la ce face aluzie. Cu vreo lună în urmă, pe când ne apropiam de munți, nemții ne trăseseră o păcăleală strașnică, lăsând câteva mitraliere pe niște vârfuri de deal. Atacul nostru, pregătit după toate regulile artei, nimerise în gol: la adăpostul mitralierelor, inamicul se retrăsese câțiva kilometri buni, iar când ostașii noștri, istoviți de marșul prin munți, ajunseseră la noua poziție, îi întâmpinaseră cu un torent de foc.

— Lecțiile războiului se uită greu, am murmurat.

— Asta voiam să spun și eu. Dacă-i vorba de retragere, să nu le mai dăm răgaz ca atunci. Așadar, te duci la regiment. Dar mai întâi instalează-te, lasă-ți bagajul, vezi dacă-ți place locuința.

— Nu sunt pretențios, domnule general.

— Știu. Mai ales că… dacă reușim să luăm satul, n-o să mai stăm mult aici. Așadar, peste o oră pleci. Ia-ți un ostaș cu dumneata…

— Îl am pe caporalul Dogaru.

— Așa e. Am uitat de „îngerul păzitor”. Pune-l pe maiorul Călina să comande incursiunea. El se pricepe de minune la asemenea misiuni.

— Iarăși maiorul Călina?

— Ai altul mai bun?

— Nu am. Tocmai de aceea mă gândesc. Dacă-l trimitem tot pe el, o să-l pierdem într-o bună zi. O pierdere greu de înlocuit. Ar trebui să-i mai încercăm și pe alții, să capete experiență…

— În situația asta n-am nevoie de experiență, ci de informații. Multe, sigure și cât mai repede.

— Va cer scuze, domnule general. N-am vrut să comentez ordinul…

— Ei, nu te formaliza. Nu ți-am făcut o observație, ți-am spus doar cum văd eu lucrurile. Data viitoare o să trimitem pe altcineva. Dar acum situația nu ne îngăduie. Trebuie să mergem

la sigur, cum se spune.

— Am înțeles, domnule general.

Nu prea avusesem prilejul să mă înfrunt cu el; chiar dacă în ierarhia militară eram pe trepte foarte apropiate, atât diferența de vârstă care ne despărțea, cât și gradul impuneau de la sine un respect și o distanță pe care nu trebuia să mi-o arate nimeni. Era un fel de dat al problemei. În orice armată, un general este un general. Plus că trebuia să-i accept argumentele; divizia noastră se afla într-o situație dificilă, iar legea războiului cere ca tocmai atunci să pui în joc tot ce ai mai bun: forțe, oameni. Mai ales oameni.

Când am ieșit de la general, în camera alăturată am auzit țăcănind rar o mașină de scris; cineva vorbea la telefon:

— Da… da… am notat. Punctul trei… da, șaisprezece, da, repetați vă rog, da… Morți ofițeri doi, trupă zece, răniți ofițeri patru, trupă treizeci și șapte… Am înțeles. Terminat.

Am deschis ușa. Căpitanul Oancea, ajutorul meu, a sărit în picioare.

— Am onoarea, domnule maior. Bine-ați venit.

— Bine te-am găsit. Ce e pe-aici?

— Pierderi mari la regimentul din flancul stâng. Inamicul a contraatacat azi-noapte, prin surprindere, venind dinspre sat. Dacă am fi reușit să-l scoatem de-acolo… Domnule maior, a fost ceva infernal. Două zile și două nopți zadarnice. Dar pentru vești proaste avem destulă vreme. Spuneți-ne ce mai e prin țară.

— E bine, am răspuns automat. Ca să fiu sincer, n-am izbutit să aflu mare lucru. Cinci zile. Bucureștiul se reface după război. Dar lumea o duce greu. Asta ar fi așa, în linii mari.

— Și cum ați petrecut?

— Urmele războiului se mai văd și pe-acolo. Femei în doliu, copii palizi, multe magazine închise… Nu e prea vesel, totuși se simte că a trecut primejdia cea mare. Și voi cum o duceți? Văd că v-ați boierit, ați găsit o gazdă pe cinste.

Fața i s-a destins într-un zâmbet, larg:

— Domnul general și cu mine am ales-o. E mai încăpătoare decât primăria. Comandanții de brigăzi într-o clasă, aprovizionarea în alta. Când am ajuns aici satul era pustiu, cetățenii se ascunseseră în pădure, dar după trecerea frontului s-au întors acasă. Ne-au ajutat să ne instalăm aici. Iar noi le-am

trimis medicii. Mulți s-au îmbolnăvit în pădure. Facem ce putem pentru ei. Nu prea avem medicamente. V-a pus la curent domnul general cu…

— Da. Stăm destul de prost. Ne-am gândit noi că satul din față o să ne încurce, dar nici chiar așa.

— Dac-ar interveni aviația… a spus el visător.

— Nicio speranță. Între vârfurile astea de munți, n-au cum să bombardeze cu precizie. Nici măcar recunoașteri aeriene nu se pot face ca lumea. Nemții și-au mascat bine bateriile, au avut timp să se pregătească.

— Singura soluție ar fi o învăluire.

— Peste munți, de-a dreptul, fără niciun drum de acces? Să fim serioși, Oancea.

— Atunci un atac de artilerie mai solid.

— Numai dacă știm precis unde au punctele de foc. O cercetare amănunțită în primul rând. Mă duc la fața locului, să văd ce se-ntâmplă cu satul, și să trimit o cercetare de luptă. Până mă-ntorc eu, te rog să iei informații de la celelalte regimente. Diseară să avem toate elementele la-ndemână și atunci pregătim variantele de atac. Domnul general e de părere să-l trimitem pe maiorul Călina.

— E cel mai bun, a spus Oancea cu încredințare.

Mi-a venit din nou în minte chipul deschis, cu trăsături ferme, al maiorului Călina. Îl întâlnisem de câteva ori, în drumurile mele pe la regiment, totdeauna cu zâmbetul pe buze, suportând fără murmur greutățile campaniei; ostașii îl înconjurau cu un respect afectuos, pornit din inimă; îl stimau pentru bravura lui și-l iubeau pentru omenia lui.

— Dumneata, Oancea, ai fost cu el în regiment, cred că-l cunoști mai bine.

— Cum să nu-l cunosc! A devenit celebru printre soldați prin două elemente care au mare preț în ochii lor: curajul și norocul.

— Am auzit și eu despre isprăvile lui.

— Se povestesc destule. Ostașii zic că la atacuri, când bat mitralierele inamice, el e singurul care nu se culcă la pământ; gloanțele plouă în jurul lui, dar nu-l nimeresc. A scăpat de două ori, cu batalionul, din încercuiri fără speranță; când e trimis în recunoaștere aduce totdeauna câțiva prizonieri „grași”, oameni parcă anume aleși să dea informații prețioase despre starea inamicului. Vedeți, domnule maior, omul din tranșee are nevoie

de eroi, de personaje legendare care să-i insufle curaj și putere. Un fel de model și, în același timp, o garanție că se poate supraviețui și-n condițiile grele ale frontului.

— Povestea cu gloanțele e frumoasă și o reține. Nu știu cât e de adevărată.

— Atât de adevărată, încât domnul maior Călina mai e în viață după ce a trecut printr-o mulțime de primejdii.

Am telefonat colonelului Stamatescu, comandantul regimentului. Vocea lui, deformată de aparatul de campanie, mi s-a părut depărtată și străină.

— Vreau să vă fac o vizită, i-am spus.

— Vă aștept cu brațele deschise. Deși în împrejurarea asta, cred că eșalonul superior e supărat pe mine.

— Eșalonul superior e supărat pe inamic, domnule colonel. Și apoi războiul nu e făcut numai din succese.

Mi s-a părut, sau aceste cuvinte i-au risipit încordarea din voce? Știam, sau învățasem, că o vorbă bună spusă la timp valorează mai mult decât zeci de pagini de elogii ulterioare.

— O să nimeriți cam greu drumul. Vă trimit un ofițer să vă întâmpine. Peste o oră vă așteaptă la răspântie.

— Bun așa, i-am răspuns cu ochii la hartă. Într-o oră cred că ajung acolo.

Am pus receptorul jos cu gândul la schimbarea aceea de ton. Pe front, ca și în cazărmile zilelor de pace funcționează aceleași legi. Subalternii așteaptă cu încordare părerea superiorilor despre acțiunile lor; un cuvânt de apreciere din partea unui om pe care-l respecți are mai mare valoare decât citarea într-un comunicat de război. Comandantul regimentului ghinionist bănuia nemulțumirea generalului în urma eșecului său și trebuia să-i dau a-nțelege că nu era învinovățit cu nimic. Generalul însuși insistase asupra acestui fapt. Eram dator, printr-o formă sau alta, să-i transmit mai departe opinia. O consolare directă din partea generalului ar fi fost întrucâtva umilitoare pentru acest om viteaz, care venea în fruntea regimentului său încă de la trecătorile Carpaților și își înnobilase drapelul cu numeroase victorii.

Oancea a ridicat privirea spre mine:

— Bine-ați făcut că i-ați spus. Era tare supărat.

— Numai prin filme cei buni ies victorioși de la primul atac. În viață mai sunt și eșecuri, și nedreptăți. Pentru el ar fi o dublă

nedreptate; eșecul atacului și reproșurile din partea noastră.

— E un om sensibil, a încuviințat Oancea. După atac a telefonat la noi, să raporteze; domnul general era plecat în linia întâi, la observatorul de artilerie. M-a găsit pe mine. A dat situația, cum se obișnuiește, apoi m-a întrebat așa, în particular, ce părere am, dacă s-a strecurat vreo greșeală. Mi-a spus că el a respectat punct cu punct ordinul de atac al diviziei. Se vedea bine că-l frământă ce s-a întâmplat.

— Sunt convins de asta. De aceea o să caut să-l liniștesc. Starea de spirit a comandantului se răsfrânge asupra soldaților, știi bine.

— Când vă duceți la ei?

— Peste-o jumătate de oră.

— Nu vă trebuie însoțitor?

— O să-l iau pe Dogaru, dac-a venit din permisie.

— A venit de-aseară, domnule maior. L-am și întrebat de ce s-a prezentat cu o zi mai devreme. Nu era să ajung aici în urma lui dom' maior, așa mi-a zis. Băiat serios, Dogaru ăsta.

Când am ieșit iarăși pe sală, geamantanul meu dispăruse. Am șovăit o clipă, neștiind încotro s-o iau. Pe ușa înaltă a școlii s-a ivit în fugă caporalul Dogaru. Avea pistolul-mitralieră pe umăr și la centură îi atârna un port-încărcător.

— S'trăiți, dom' maior, v-am dus geamantanul acasă. Vreau să zic... la gazdă.

— Bine, Dogarule. Cum ți-ai petrecut permisia?

— Frumos. Iarăși m-a purtat taică-meu pe la neamuri, să-mi povestesc isprăvile. Erau tare bucuroși ai noștri. Le-a dat pământ. Adică... mai degrabă și l-au luat singuri. S-a făcut comisie de împroprietărire și s-a împărțit la toți, pe dreptate. Am primit și eu trei hectare. Abia aștept să mă întorc acasă, să muncesc. Acuma s-au vorbit să iasă la arat și pentru noi, cei de pe front. Vreți să vedeți casa, dom' maior? V-am dus bagajul acolo și v-am făcut focul.

— Două minute doar. Am treabă multă azi.

— Știu că plecați pe linia-ntâi. Merg cu dumneavoastră.

— Ei bravo! Nu vrei să mă lași singur, hai? De unde știai că plec?

— V-a auzit santinela când vorbeați la telefon. A trimis pe-un consătean să mă cheme. Mi-am luat arma și am dat fuga încoace.

Am pornit spre casa ce se vedea printre copaci, în fundul curții. Era o casă modestă, cu acoperișul țuguiat învelit cu șindrilă. Pe când urcam treptele de la intrare, ne-a ieșit în întâmpinare un bărbat cărunt, cu ochi albaștri, îmbrăcat cu vestă neagră peste cămașa albă. Știam că prin partea locului aceasta e un fel de ținută festivă. L-am salutat, și el mi-a răspuns în limba slovacă; din puținele cuvinte pe care le învățasem, am înțeles că era o urare de bun sosit. I-am strâns mâna, și el m-a invitat cu un gest larg în casă.

— Odaia din stânga e a dumneavoastră, mi-a spus din urmă caporalul Dogaru. El stă în cea din dreapta, iar în tindă o să dorm eu. Mă duc să mai aduc ceva lemne. Diseară să găsiți cald.

Gazda m-a invitat spre ușa din dreapta. Am intrat aplecându-mă puțin ca să nu mă lovesc de pragul de sus al ușii. În cameră era cald și mirosea vag a fructe de pădure. El mi-a tras un scaun și m-a invitat să mă așez la masa din mijlocul încăperii, acoperită cu o broderie închipuind păsări și flori. M-a întrebat, completându-și vorba cu un semn elocvent, dacă mi-e foame. I-am răspuns că nu. Apoi a scos din dulap o sticlă de modă veche, pătrată, și două pahare mici. Rachiu de ienupăr, am ghicit simțind aroma ciudată, puțin iute, a băuturii. A ridicat paharul spre mine, rostind o scurtă urare. I-am răspuns și eu. Când am băut, am simțit deodată o căldură plăcută până-n vârful degetelor. A încercat să toarne al doilea păhărel, dar l-am oprit și i-am explicat că mă grăbesc. A astupat sticla rostind o frază din care am dedus că o păstrează pentru diseară. I-am mulțumii cu un zâmbet, și el m-a condus în camera cealaltă, camera *mea*. O încăpere nu prea largă, cu un pat înalt pe jumătate acoperit cu un teanc de perne. În soba de teracotă albă duduia vesel focul. El a apăsat cu pumnul peste cuvertura aspră, de lână; l-am imitat, apreciind cu o privire admirativă moliciunea patului. Caporalul a venit aducând un braț de lemne.

— Era bine dacă vă odihneați un ceas, mi-a spus el aproape mustrător.

— Lasă că mă culc diseară devreme. Acuma avem treabă. Trebuie să dăm ochi cu maiorul Călina.

— Dom’ maior Călina? Ce bine că-l mai văd. Mi-a fost comandant de companie când am recrutat. O dată om, ce să vă spun? Ne alerga de ne ieșea sufletul, dar îl răbdam că era om

drept. N-am auzit vreodată să fi năpăstuit pe cineva, sau să-i spună o vorbă urâtă.

Directorul școlii a rostit câteva cuvinte și caporalul mi-a tradus repede:

— Spune că vă așteaptă diseară, la cină. A vânat un iepure în pădure și o să-l pregătească.

— Mulțumesc. O să vin cu mare plăcere.

La aceste cuvinte, s-a retras cu o plecăciune. Caporalul a privit în urma lui, apoi s-a aplecat să mai pună lemne pe foc.

— Un om cumsecade. Când mă uit la el, parcă-l văd pe taică-meu. Spătos, potolit... De la-nceput ne-a primit cu brațele deschise. Are un băiat însurat, stă într-o casă mai în marginea satului. Dom' general a trimis doctorul la el. Că are un copil bolnav.

— Când ai aflat toate astea, Dogarule?

— Nu uitați că m-a instruit dom' maior Călina. Soldatul trebuie să deschidă ochii, să știe tot ce se-ntâmplă în jurul lui, așa ne spunea. Și ne spunea că de multe ori de asta atârnă chiar viața. Și avea dreptate. Am văzut destule în anii de când îs pe front.

Când am deschis geamantanul, primul lucru peste care am dat a fost pijamaua călcată, cu monogramul de pe buzunarul de la piept cusut de mâna Mariei. Caporalul a luat-o și a pus-o la capătul patului, lângă pernă. Am scos apoi cozonacul frumos împachetat

— Asta-i pentru tine de la soția mea, Dogarule.

— Îi sărut mâna, dar nu trebuia, dom' maior.

— I-am povestit cum m-ai salvat când ne-am întâlnit cu schiorii nemți.

— Și cu i-am povestit lui taică-meu despre dumneavoastră. Mi-a spus că-s norocos și mi-a dat tot felul de sfaturi cum să mă port. Să nu vă las singur nicăieri, la bine și la rău, că pe front se-ntâmplă multe, așa spunea.

— Ce facem, mergem? l-am întrebat trântind capacul geamantanului.

— Mă duc să v-aduc pistolul-mitralieră. L-am curățat aseară când am venit, l-am uns și l-am lăsat la centralist.

— Mergem împreună. De-acolo o luăm pe șosea. Am înțeles că regimentul nu-i departe. La răspântie ne așteaptă un ofițer de-al lor, să ne conducă. Hai să mergem.

Trecând prin fața clădirii școlii, caporalul a dat fuga înăuntru

și s-a întors după o clipă cu pistolul-mitralieră pe care-l luam cu mine când mergeam spre linia-ntâi. Era, oricum, de mai mult folos decât cochetul pistol ofițeresc pe care-l purtam, totuși, în tocul de la șold. Într-o înfruntare cu o grupă de cercetare inamică trebuie să tragi repede și mult. *Orița* al meu mă scăpase de câteva ori din mari încurcături. Am pornit apoi spre răspântia stabilită ca loc de întâlnire. Un camion mare și zgomotos ne-a ajuns din urmă, pe șoseaua acoperită cu mâzgă. Când s-a oprit, roțile au derapat puțin spre marginea drumului. Plutonierul din dreapta șoferului a deschis portiera:

— Să trăiți, dom' maior. Mergeți spre front?

— Până la răspântie.

Mi-a făcut loc lângă el și s-a aplecat peste mine să închidă ușa grea a camionului. L-am zărit cu coada ochiului pe caporalul meu cum se cățăra peste oblonul înalt al mașinii. Cineva a bătut ușor în cabină și șoferul a pornit.

— La ce unitate mergeți? am întrebat.

— La cavaleriști. Ne-a venit din țară niște echipament și-l ducem oamenilor în linia-ntâi. Degeră de frig, bieții băieți. Li s-au rupt ciorapii și cămășile, de mănuși nu mai vorbesc. Mă tot gândesc cum or dormi acolo, în tranșee. Noaptea se face frig al dracului aici, în munții ăștia. Cu toate că e primăvară.

— Mai e până să se-ncălzească bine. Am văzut zăpadă prin pădure.

— E destulă, dom' maior. De-aia zic, prinde bine echipamentul ăsta…

Curând ne-am apropiat de răspântie și șoferul a încetinit:

— Aici, dom' maior?

— Aici. Mulțumesc pentru plimbare. Și… drum bun mai departe!

Din spatele ruinelor fermei apăruse un ofițer subțire, cu mantaua lungă până-n pământ, cu gulerul ridicat. M-a întâmpinat, în timp ce camionul se depărta pe drumul din stânga.

— Am onoarea să mă prezint: locotenent Soare, comandantul companiei pionieri.

— Încântat.

Avea o mână delicată, mică și catifelată.

— Domnul colonel vă așteaptă.

— Ești nou? Nu prea te-am văzut în regiment.

— Da, sunt venit din rezerva corpului de armată. Am luptat la Budapesta și pe urmă am fost un timp la comandament.

— Budapesta… Am fost și eu pe-acolo.

— Atunci știți atacul de pe bulevardul Hungaria.

Știam. Fusese o luptă grea acolo, pe bulevardul larg, mărginit de clădiri impunătoare, cu garduri înalte de zid sau de fier, îndărătul cărora se adăposteau pușcașii inamici. După fiecare atac trebuia să trimitem patrule prin grădini, ca să fim siguri că n-au rămas în urma noastră „grupe de sacrificiu”, care să ne atace din spate.

— Era să mă curăț atunci, mi-a spus locotenentul Soare. Ca să fiu sincer, nu prea mă pricepeam la război; sunt inginer mecanic, m-au chemat la un curs de specializare în mine antiinfanterie. Am fost un școlar bun, domnule maior, am învățat tot ce trebuia, știam să dezamorsez minele cu ochii-nchiși, cunoșteam toate tipurile de focoase. Dar când am venit pe front m-am cam speriat. Ceea ce am învățat eu nu prea se potrivește cu ce am găsit aici. Nemții scot mereu noi tipuri de mine, pe lângă știință îți trebuie și fler, să-ți dai seama cam cu ce fel de mecanism ai de-a face. Bunăoară acolo, la Budapesta. Tocmai depășisem un grup de blocuri, după o luptă îngrozitoare, la baionetă și grenadă. Ne-am consolidat la teren, când am fost chemat la comandantul regimentului. Se instalase cu telefonist și cu tot postul de comandă în subsolul unei case solide. M-am dus acolo și am găsit doi bătrâni, un bărbat și o femeie; femeia plângea, bătrânul spunea ceva foarte insistent pe limba lui. Nu-nțeleg, mi-a spus amărât comandantul regimentului. E vorba de niște mine, a zis ceva femeia asta, dar mai departe nu pricep. Atunci femeia s-a oprit din plâns și a spus că ne roagă foarte mult să salvăm casa lor, o clădire mare în care fusese un fel de comandament ceva, nici ea nu știa bine, dar aflase de la ostași că înainte de plecare căpitanul lor dăduse ordin să arunce clădirea în aer. Atacul nostru a mers mai repede decât se așteptau și n-au mai apucat să-și ducă la capăt gândul, dar oamenii auziseră și se temeau să mai stea în casă, acolo. „Salvați-ne, dumneavoastră, ca militari știți să umblați cu minele”… Comandantul s-a întors către mine încurcat: „Ce zici, domnule locotenent, eu cred că ar fi un risc prea mare, te pomenești că ne-au întins o capcană, mine cu declanșare întârziată, sau cu sistem electric, așteaptă să intre ai noștri în

clădire, apasă pe buton și gata”. Totuși nu puteam să-i lăsăm pe bieții oameni fără ajutor, și așa pătimiseră destul de pe urma luptelor, clădirea era ciuruită de obuze, cât despre geamuri, niciunul nu mai era întreg. În mijloc de ianuarie, să nu mai ai curaj să intri în propria ta casă, lucrul dracului, domnule maior. Atunci i-am spus comandantului: „Dacă aprobați, eu încerc, fie ce-o fi”. „Domnule locotenent, măi omule, nu vreau să cobesc, dar e primejdie mare, în atacul ăsta am pierdut destui oameni, nu vreau să mai…” „Domnule colonel, trebuie să-i ajutăm, uitați-vă, stau cu copiii în stradă, înainte de toate suntem oameni…” „Bine, domnule, du-te, dar fii prudent, pentru numele lui dumnezeu!” Mi-am luat trusa și m-am dus acolo împreună cu cel mai bun om pe care-l aveam, un sergent, a și murit la câteva zile după aceea, când demonta o bombă de avion. Când am ieșit în stradă i-am văzut pe bieții oameni, ieșiseră din casă numai cu ce aveau pe ei, le era frică să mai intre să-și ia haine, pături și ce le trebuia. Colonelul nostru a dat ordin să le dea niște pături și să se aducă o marmită cu ceai fierbinte; erau minus zece grade afară, mijlocul lui ianuarie, ce să vă spun! Am aflat că după aceea delegatul cartierului a trimis comandamentului nostru o scrisoare de mulțumire, în care vorbea de omenia militarilor români, dar asta-i altceva. M-am dus la ei și i-am întrebat dacă mai este cineva în casă. Nu mai era. Să se depărteze toți la cincizeci de metri. Am înconjurat clădirea cu santinele, iar eu cu sergentul meu am intrat înăuntru. Călcam pe vârfuri, ca pisica, și cu ochii-n toate părțile. Sergentul a văzut cel dintâi firul, un fir subțire ca o ață, la doi centimetri deasupra parchetului, că era o casă frumoasă, de oameni pricopsiți. I-am făcut semn să taie sârma, că mai văzusem de-astea. Am urmărit apoi firul până la un dulap înzidit, în stânga holului. Acolo am găsit mina, era o mașinărie modernă, cu fiolă; când călcai pe sârmă, se spărgea fiola și după câteva secunde stabilea contactul electric. Am scos tot mecanismul, pe urmă ne-am urcat la etaj. Pe scară am mai găsit două fire, care duceau sus, în baie; mina era vârâtă sub cadă. Două ceasuri încheiate am cercetat astfel casa. În total puseseră patru mine, legate între ele: era destul să amorsezi una ca să explodeze toate. Când am terminat, deși prin geamuri șuiera vântul și era frig ca afară, curgea nădușeala de pe noi. M-am dus la oamenii aceia, se adăpostiseră într-o casă vecină, cu acoperișul smuls de o

bombă. Când le-am spus că pot să intre fără grijă, bătrâna care știa românește a dat să-mi sărute mâna. Pe urmă le-a tradus celorlalți și s-au îngrămădit să ne strângă mâinile, mie și sergentului, și să ne spună cuvinte de recunoștință. Degeaba le spuneam că ne-am făcut doar datoria. A fost o zi frumoasă pentru mine. Dar o zi care putea foarte bine să fie ultima și pentru mine și pentru sergentul meu. De atunci a trecut ceva timp am căpătat experiență, domnule maior. Cred că nu există tip de mină germană cu care să nu fi umblat. Vreo douăzeci le-am desfăcut cu mâna mea; mi-am instruit din mers și echipa, am câțiva inși care se pricep la fel de bine ca și mine. Asta-i o meserie dată naibii. Greșești o singură dată, iar greșeala se plătește într-un singur fel.

M-am înfiorat ascultându-l. Spusese ultimele cuvinte firesc, de parcă ar fi enunțat o teoremă.

— Uneori nici măcar nu trebuie să greșești, a urmat el. Pur și simplu, să ai ghinion. Un resort ruginit care cedează tocmai atunci. Au fost atâtea cazuri. Dar cel în cauză nu are cum să mai povestească ce s-a întâmplat.

— Și nu ți-e teamă?

— Cui nu-i e teamă? Primejdia este la fel de mare oriunde pe front. Ați auzit de bucătarul ăla pe care l-au luat la ochi, zilele trecute, lunetiștii? Venea cu marmita-n spate spre linia-ntâi. Un om în vârstă. Nici măcar n-avea pușca la el. De fapt, nu cred că i-ar fi folosit la ceva

— Ești cam fatalist, domnule locotenent.

— Nu pot să fiu altfel. Un coleg de-al meu a sărit în aer, după trecerea Tisei, la prima mină pe care a-ncercat s-o demonteze. I-a luat caporalului cheia din mână, i-a spus să se depărteze și când să scoată focosul, știu și eu? După o explozie ca asta nu poți nici măcar să afli cauza. E ca și cum ai vrea să afli numele soldatului inamic care te-a nimerit cu un glonț.

Câteva minute am continuat drumul în tăcere. Simțeam că n-are dreptate, aici nu suntem jucăria sorții, există și altceva decât întâmplarea oarbă care îndreaptă spre tine unul dintre miile de gloanțe care-ți șuieră prin preajmă la un atac. Dar poate că acesta e însuși eroismul; să mergi mai departe, conștient că în orice clipă ți se poate întâmpla…

— Mai spune-mi despre dumneata, l-am îndemnat. Dincolo de șansa sau nesansa asta. Soarta omului nu stă numai într-o

mașinărie prost reglată.

— Ar fi prea simplu, a râs el. În facultate îmi plăcea filosofia. Am mers și la niște conferințe. Există oameni cărora le place să facă speculații despre întâmplare, despre destin, despre liberul arbitru. Câtă vreme discuți abstract despre asta, e simplu. Viața însă e mult mai complicată. Omul e înzestrat de la natură cu o capacitate fundamentală: dorința de a trăi. Războiul contrazice violent acest principiu fundamental, imprimat adânc în subconștientul nostru. Aici intervine rațiunea, care trebuie să învingă instinctul de conservare. Trebuie să facem asta, știind că s-ar putea să ne pierdem viața. Din convingere, din teama de urmări, din orgoliul de a părea viteji… Fiecare epocă și-a motivat altfel eroii. Fără o motivație, războiul n-ar fi cu putință…

Și-a înfășurat mai bine fularul în jurul gâtului, accentuând parcă ideea că spusese tot ce avea de spus. În curând am ajuns la un post de santinelă. De după un copac s-a arătat un ostaș înfofolit în șubă, cu căciula trasă pe ochi, cu arma întinsă, gata să tragă:

— Stai! Cine vine?

Locotenentul Soare mi-a atins brațul:

— Să ne oprim. Recruții ăștia sunt uneori prea zeloși.

— Parola! a strigat ostașul.

— Lebăda.

— Înaintați, a spus el cu un glas mai potolit.

CAPITOLUL CINCI

Comandantul regimentului, colonelul Dumitru Stamatescu, se afla într-un post de observare înaintat. Îl vedeam de la brâu în sus, pe deasupra taluzului din fața adăpostului; privindu-l m-am gândit la un centaur al cărui trup, de la piept în jos, îl constituia mormanul de pământ bine bătătorit și mascat cu crengi uscate. Un centaur fixat de pământ – imaginea însăși a neputinței de a se desprinde, el și oamenii lui, de locurile unde-i țintuise amenințarea cumplită a armelor inamice. Cerceta prin binoclu valea care despărțea liniile noastre de satul risipit la poalele celuilalt munte – „obiectivul următor”, cum îl botezaserăm noi, cei de la statul-major. Totdeauna pe front există un obiectiv următor, oricât ai înainta de mult, de repede. E ca o *fata morgana*; pe măsură ce te apropii, se depărtează, când l-ai cucerit – el poate fi un deal, o cotă, un sat, un colț de pădure –, de la comandament primești un ordin nou, prin care ți se indică un alt „obiectiv următor”…

— Se pare că am ajuns, domnule maior.

— Da, mulțumesc. Mai departe mă descurc singur.

A salutat și a dispărut într-un șanț de comunicație care ducea undeva, spre dreapta.

— Așteaptă-mă pe aproape, i-am spus caporalului Dogaru care mă urma ca o umbră.

M-am apropiat de adăpostul mascat cu crengi uscate. Chircit pe fundul gropii, un ostaș meșterea ceva la telefonul de campanie; alături de el, un sergent ștergea cu sârg o lunetă-foarfecă, din cele folosite de artileriști. În dreapta colonelului, alt ostaș, așezat pe o ladă de muniție, punea cartușe pe o bandă de mitralieră. Mitraliera însăși era în colțul din dreapta, în poziție de tragere, și un caporal voinic o ștergea cu o cârpă îmbibată în unsoare.

— Am onoarea să vă salut, domnule colonel.

S-a întors spre mine, mijind ochii. În jurul orbitelor, apărătorile de cauciuc ale binoclului îi lăsaseră urme roșii, perfect rotunde.

— Bun venit la noi, domnule maior. Am auzit că ați fost în țară, în concediu.

— O permisie de cinci zile. Atât.

— Decât deloc… Ce mai e prin țară?

Ostașii lăsaseră lucrul și se uitau în sus, la mine. M-am gândit

că trebuie să le spun ceva frumos și exact.

— E bine. Vine primăvara, oamenii sunt plini de speranță. Camuflajul a dispărut. Se construiesc case noi, fabricile lucrează, fetele colindă magazinele. La sate a început să se împartă pământul. Pe scurt, viața merge înainte.

Privirile acelor oameni, strecurate de jos în sus pe sub marginea căștii, părând din această cauză încruntate, neprietenoase, s-au destins, s-au luminat, așa cum într-o zi noroasă o pală de vânt risipește norii, iar copacii, iarba, casele capătă deodată culoare.

— Mă bucur să aud vești bune, a spus colonelul. Când am plecat din București, lucrurile stăteau cu totul altfel.

— Au trecut câteva luni de atunci.

— Asta-i drept.

A ieșit din adăpost urcând cele câteva trepte grosolane, cu marginile rotunjite de urmele pașilor. S-a oprit în capul scării aceleia de pământ și s-a întors către sergentul care montase la locul ei luneta-foarfecă:

— Continuați observarea. Nicio mișcare să nu vă scape. Raportați tot ce se petrece la inamic. Și fiți gata de luptă în orice moment. S-ai putea să-ncerce un atac prin surprindere…

— Am înțeles, s’ trăiți! a spus sergentul salutând.

Colonelul s-a apropiat de mine. Era un om înalt, cu față plăcută, deschisă; mustața blondă, tunsă scurt, îi contura gura energică. Mantaua bine croită, strânsă în centura cu diagonală, îi accentua silueta zveltă, tinerească. Dar când l-am privit mai de aproape i-am văzut ridurile fine din colțurile ochilor, care trădau deopotrivă vârsta, oboseala și dezamăgirile. Mi-a vorbit cam dintr-o parte, cu glas coborât, pentru ca vorbele lui să nu ajungă în auzul ostașilor din postul înaintat:

— Preferam să mă găsiți în altă postură. Acum trebuie să las ochii-n jos și să caut explicații. Ne-au oprit în loc, asta-i. Și doar băieții s-au luptat ca leii.

— Am aflat. Nu trebuie să lăsați ochii-n jos. N-am auzit pe nimeni să vă acuze…

— Mă acuz în primul rând eu însumi, m-a întrerupt el cu o anumită îndârjire. Tot caut cauzele. Nu pricep de unde au apărut atâtea mitraliere. Pregătirea noastră de artilerie a fost cam slabă și n-a lovit unde trebuia. Multe din punctele lor de foc au rămas intacte. Dacă știam mai precis unde se află…

— Pentru asta am venit, domnule colonel. Vom organiza o incursiune, ca să aflăm cât mai multe despre inamic. Și să pregătim atacul mai temeinic.

— Foarte bine. Chiar intenționam să trimit o subunitate, condusă de un ofițer destoinic…

— E vorba de maiorul Călina?

— Chiar așa. De unde-ați ghicit?

— N-am ghicit. Domnul general îl socotește omul potrivit pentru asemenea misiune.

S-a înviorat deodată; posomorala i-a dispărut de pe chip. M-a luat de braț și am pornit împreună spre punctul de comandă al regimentului.

— Îmi pare bine că și domnul, general îl apreciază. Maiorul Călina este, într-adevăr, un ofițer excelent. Luna trecută a fost citat pe corpul de armată. Batalionul lui a ieșit primul pe creastă, pe când asaltam o poziție inamică din munți. Iar din batalion, el a fost cel dintâi sus. Un adevărat exemplu. L-am propus pentru ordinul „Mihai Viteazul”.

— Propunerea a și plecat spre minister.

— Mă bucur pentru el. E cel mai bun ofițer din regimentul meu. Deci să-l chemăm ca să-i comunicați ordinul.

— V-aș ruga. Misiunea e urgentă.

S-a oprit, căutându-l cu privirea pe ostașul care – acum am băgat de seamă – ne urmase la o distanță respectuoasă.

— Du-te la batalionul unu și transmite maiorului Călina să se prezinte la mine.

— ’Nțeles!

— Și spune-i să vină prin șanțul de comunicație.

S-a întors către mine și mi-a explicat zâmbind:

— Călina are un obicei prost: când îl chem la punctul de comandă, o ia de-a dreptul, nu-i place să umble prin tranșee. Și uneori îl iau lunetiștii inamici la ochi. Odată i-a zburat cascheta de pe cap. I-am interzis să se mai expună așa. Noroc că-i pe aproape, suntem chiar în sectorul lui. Până vine el, să vă pun la curent cu situația regimentului. Fâșia noastră de acțiune e destul de largă. Toate trupele în linia-ntâi, cu excepția companiei de pionieri, pe care-o păstrez în rezervă. Batalionul unu ocupă poziția din fața șanțului. Parcă presimțeam că o s-avem de furcă; i-am dat lui Călina sectorul cel mai greu. Dar iată că nici el n-a reușit să treacă.

— Vă obsedează mereu întâmplarea asta.

— Nu e firesc? Când pornești o bătălie pleci cu gândul s-o câștigi. Altfel ar fi absurd să-ți arunci în foc oamenii. Știți ce pierderi am avut la atacul acesta?

— Am aflat.

— Ei bine, efectivul regimentului s-a redus la ceva mai mult de șase sute de oameni. A trebuit să ne reorganizăm pe două batalioane, până ce ne sosesc completările. Apropo, ce se aude cu completările astea?

— Regimentul de marș al diviziei este pe drum. Într-o zi sau două e prevăzut să ajungă aici.

— Să nu ne uitați. Avem mare nevoie.

— Știu. Domnul general a dat ordin să vă completăm efectivele.

— Vă mulțumesc. Pe noii veniți o să-i dau în batalionul lui Călina. El știe foarte bine cum să-i ia pe recruți. Când eram în țară, la cazarma noastră, ne mai ciorovăiam. Cam larg la inimă. N-avea niciodată efectivul complet. Unui soldat i se mărita sora, altuia îi murea bunica, ploua cu permisii în compania lui. Dar când era vorba de instrucție, zbârnâiau toți. Oamenii lui erau totdeauna cei mai buni.

— Există o lege a compensațiilor, domnule colonel.

— Într-adevăr. Are el talentul ăsta, să câștige sufletul oamenilor. Mai cu o glumă, mai cu o înțepătură, se pricepe de minune să și-i apropie. Ține la ostași, și ei simt asta. Ar sări și-n foc pentru el. Mă uitam chiar alaltăieri, în fața satului. După primul atac, când am văzut ca nu reușim, am format o echipă de voluntari, o „grupă de șoc”, cum se zice. În frunte cu el, firește. Mă gândeam să încerc o pătrundere printr-un sector pe care-l credeam mai slab apărat. I-am dat semnalul cuvenit și fără pregătire de artilerie, fără alt sprijin, grupa de șoc a pornit în iureș, căutând să străpungă frontul și să lovească pozițiile inamice oarecum din flanc. Abia la jumătatea pantei mi-am dat seama că zona aceea adăpostea cuiburi de foc bine mascate. Trei mitraliere au început să tragă deodată, încrucișat. El și-a adăpostit oamenii într-o clipă; a avut numai câțiva răniți ușor. Mi-am dat seama că nici sectorul acela nu poate fi străpuns. Abia l-am convins să renunțe. „Să știu de bine că mor, și tot ajung în șanțurile lor”, mi-a spus înfierbântat când l-am chemat înapoi cu grupă cu tot. „Am nevoie de dumneata viu, nu mort, i-

am strigat. Fă bine și execută ordinul!” Ca să fiu sincer, nu-mi place să recurg la asemenea argumente. Mai ales față de el. Dar în momentul acela era singurul mod de a-l aduce la realitate.

Mergeam printre copaci, pe o potecă mocirloasă, depărtându-ne treptat de linia întâi. Poteca urca ușor către o colină cu pante domoale; vremea era calmă, aerul rece și curat. De undeva, dinspre nord, au început deodată să răpăie mitraliere, apoi au bufnit repetat aruncătoarele de mine. Ca și cum cineva lovea rar și înverșunat cu pumnul într-o ușă masivă. Colonelul s-a oprit în loc, ascultând câteva clipe.

— Ăștia-s vecinii noștri, cavaleriștii. Au ieșit cam în față, pe un bot de deal. Cred că nemții încearcă să-i scoată de-acolo.

Am pornit din nou, ascultând, aproape fără voie. Curând zgomotele exploziilor s-au potolit.

— Înseamnă că i-au respins, a tălmăcit colonelul zgomotele luptei. Nemții n-au artilerie în partea aceea; tunurile le-au concentrat în sectorul nostru. Cred că au aici ceva important, vreun depozit mare de muniții, vreo armurărie, dacă îl apără cu atâta înverșunare.

— Cu siguranță că maiorul Călina o să dezlege acest mister. E un om iscusit. În toată divizia se vorbește despre el. Unii zic că e capabil de adevărate minuni.

— Le mai înfloresc și ei. Povești de tranșee. Dar un sâmbure de adevăr există. În toamnă, eram pe poziții în fața Turdei. Călina abia fusese numit comandant de batalion. Ne-am pomenit, într-o seară, cu trei Stukasuri. Ochitorul de la mitraliera antiaeriană a fost lovit de un snop de gloanțe. Maiorul Călina era lângă el. A sărit la mitralieră; avioanele tocmai se întorceau să reia atacul. A tras o rafală lungă și avionul din mijloc a luat foc. Celelalte două s-au înălțat repede și au dispărut spre vest. Ostașii au început să strige ura. La trecerea Tisei, tocmai când ai noștri se urcaseră în bărci, a început să tragă artileria inamică de pe celălalt mal. Ploua cu proiectile pe toată suprafața apei. Vâslașii rămăseseră cu vâslele ridicate. Atunci s-a desprins o barcă de la mal și a pornit înainte, cu mare viteză. Au urmat-o celelalte. Unele s-au răsturnat, vreo două au fost lovite în plin. Dar majoritatea au ajuns dincolo. Pe urmă am aflat cine era în prima barcă…

— Am onoarea, domnilor.

Ne-am întors amândoi. Când ajunsese lângă noi? Maiorul

Călina zâmbea, cu ochii la mine, cu mâna la căciula mițoasă, purtată strengărește pe-o ureche. I-am întins mâna:

— Bucuros să vă revăd.

— Aș fi preferat să ne întâlnim dincolo de sat.

M-am întors spre colonel:

— În regimentul dumneavoastră toată lumea vorbește despre același lucru.

— Pentru că nu suntem deprinși cu insuccesele, mi-a replicat colonelul. Uite, Călina, domnul maior Tomescu a venit la noi pentru o misiune dificilă.

— Există și altfel de misiuni? a râs Călina.

— Pentru dumneata, nu. Dac-ar fi una ușoară, am da-o altcuiva. Dar după ce isprăvim cu satul, îți făgăduiesc o permisie, să te mai refaci puțin. Te-ai cam ascuțit în ultima vreme.

— Respect dieta, domnule colonel.

— N-o să te recunoască soția când te-o vedea. Și o să mă acuze că n-am grijă de ofițerii mei.

— Nici dumneavoastră nu suferiți de obezitate, dacă mă uit mai bine.

— La vârsta mea obezitatea ar fi periculoasă. Ce-ți fac oamenii?

— Le-am dat repaus. Până mai adineauri au săpat adăposturi și au dat o mână de ajutor la instalarea aruncătoarelor.

— Două lucruri care prind bine după o luptă grea.

— Așa m-am gândit și eu.

— Am primit ordin să facem o incursiune la inamic. Ia cu dumneata vreo zece oameni și încearcă să te apropii de sat. Află tot ce poți afla. Dacă aduci și vreun prizonier, cu atât mai bine. Trebuie să cunoaștem exact situația de acolo.

— Înțeleg.

Colonelul s-a întors spre mine:

— Domnule maior, dacă aveți și alte indicații…

— Da. În primul rând un mesaj personal de la domnul general. Avem nevoie de informații, nu de citări pe ordin de zi post-mortem. Ne interesează cum stau cu artileria, și dacă au ceva blindate în sat. Nu vă spun mai multe. Cred că știți ce aveți de făcut…

A zâmbit privind în jos:

— Desigur. Nu e prima oară…

— De asta te-a și numit domnul general, a intervenit colonelul. Ai grijă să-l iei cu dumneata pe locotenentul Soare și doi pionieri. Mai mult ca sigur că nemții au plantat mine peste tot.

— Le-am cam aflat sistemul. De obicei, minează în special drumurile de acces. Dar noi mai știm să mergem și pe scurtătură. Sper să reușim. Când trebuie să fim înapoi?

— Cel târziu diseară. Aș vrea să stau și eu de vorbă cu oamenii înainte de plecare.

— Sunteți oaspetele meu, atunci. Dacă n-aveți nimic împotrivă, mergem chiar acum la batalion.

— Mergeți, a încuviințat colonelul. Ai grijă de oameni, Călina. Nu-i expune mai mult decât e necesar. Dacă ai nevoie de ceva, mă găsești la punctul de comandă.

A încuviințat din cap și m-a invitat cu un semn curtenitor:

— O luăm pe-aici, prin pădurice. E mai aproape și mai puțin primejdios.

I-am făcut semn caporalului Dogaru, care mă urmase toată vremea: „Hai!”

— Vine bine misiunea asta, a rupt tăcerea maiorul Călina. Simțeam nevoia să fac ceva, să mă reabilitez cât de cât.

— Nu era nevoie. Ați făcut destule lucruri frumoase în toată campania.

Și-a turtit căciula spre frunte, cu un gest de nerăbdare:

— Eșecurile se uită mai greu decât succesele. Nu vânez gloria, domnule maior, dar îmi place rolul de învingător. În copilărie am făcut sport. Jucam fotbal în echipa de pitici a unui club fără speranțe și mâncam bătaie destul de des. Gustul înfrângerii e totdeauna amar. Dac-ar fi depins după ce simțeam, echipa noastră ar fi ajuns campioană. Dar nu e totul să vrei. Jucam la nimereală, după ureche, pe când adversarii noștri aveau antrenori pricepuți, care-i învățau tactica jocului. Aici, la război, e altceva. Forța brută e uneori mai puternică decât tactica; două baterii grele în plus pot schimba soarta unei lupte. Iar noi aici, în munți, ducem lipsă de baterii grele. Tare sunt curios ce ascunde satul ăsta, dacă nemții au concentrat aici atâtea tunuri.

— Să sperăm că până diseară veți avea răspunsul la întrebare.

— Asta sper și eu. De asta spun că misiunea vine la timp.

Vorbind, am ajuns la un șanț de comunicație adânc, cu marginile înălțate și bătătorite riguros.

— În stânga am punctul de comandă; în dreapta e poziția companiei întâi. Eu zic să mergem direct, la oameni, pe poziție.

— De acord.

Am sărit după el în șanțul de comunicație pe fundul căruia noroiul negru, clisos, se lipea de tălpile cizmelor. Am mers vreo treizeci de metri, am cotit spre dreapta și am dat peste un post de observare: o groapă adâncă, aproape pătrată, lată cât să încapă în ea doi-trei oameni; în față avea un taluz întărit cu bârne și pământ bătătorit. Cam la înălțimea pieptului, în pământul amestecat cu pietre mărunte, era săpată un fel de firidă în care am zărit un telefon de campanie, un bidon de aluminiu, un pachet de pansament individual și trei grenade defensive. Strictul necesar pentru ca postul să funcționeze. Postul însemna acum un sergent blond, înalt, care cerceta prin binoclu poziția inamică. Purta pe sub căciulă o basma neagră cu picățele albe.

— Ce-i pe-aici, Petre? l-a întrebat maiorul Călina.

Sergentul a lăsat binoclul să-i atârne pe piept și a dus mâna la căciulă:

— S’ trăiți, dom’ maior, e liniște. Nu se vede nicio mișcare.

— Le dă mâna, acum, să stea liniștiți. Și tu, ce-i cu broboada asta? Ai trecut la efecte civile?

— Mă doare o măsea, dom’ maior.

— Lasă că poate găsim în sat un dentist să ți-o scoată.

— În sat? s-a mirat sergentul.

— Ce te uiți așa? Ambulanța diviziei e la vreo opt kilometri în urmă, și satu-i colea. Ai și tu răbdare până-l luăm. Iar dacă nu mai ai răbdare, vino acum cu mine. Plec în cercetare.

— Aha! s-a dumerit sergentul. Dacă mergeți dumneavoastră, luați-mă și pe mine, dom’ maior. Abia mai uit de durere.

— De ce dacă merg eu? Altfel nu te-ai duce?

— Ba da. Dar cu dumneavoastră e mai vesel. Și nu ne-ntoarcem niciodată cu mâna goală.

Maiorul Călina a ridicat din umeri:

— Chestie de noroc, băiete. Dar de data asta chiar e ordin să nu venim cu mâna goală. Comandamentul are nevoie de-o limbă.

— Eu zic că se face, dom’ maior.

— Trebuie. De-aia te-am ales pe tine, că te pricepi. O să te schimb din post și peste-un sfert de ceas te prezinți la batalion gata de drum.

— ’Țeles!

Am pornit mai departe prin șanțul de comunicație.

— Aplecați-vă, mi-a spus el. Vizavi de noi sunt câțiva lunetiști. Până le-or veni de hac ai noștri, trebuie să umblăm cu grijă.

I-am urmat sfatul pe care el însuși îl ignora. Mergeam în urma lui prin șanțul îngust, mocirlos, care cotea domol spre dreapta. Deodată s-a oprit:

— Sergentul ăsta, Petre, e dat naibii. Citat de două ori pe divizie și propus pentru „Virtutea Militară”. Acum trei săptămâni, când am forțat râul, aveau nemții pe malul celălalt o mitralieră bine adăpostită. Cum se mișca ceva, cum trăgea o rafală. O mașină perfectă, cum să vă spun? Nu trecea nici pasărea. Sergentul Petre vine și-mi raportează că vrea să-ncerce el. „Du-te, băiete, i-am spus. Dar dacă pățești ceva, ai de-a face cu mine!” Abia aștepta să-i dau drumul. Parca se ducea la o petrecere, așa a zbughit-o. S-a târât prin zăpadă, descoperise el o văioagă nu prea adâncă, atât cât să nu se vadă din ea. A ajuns în spatele mitralierei, înțelegeți? Auzim odată buf, grenada, și după vreo jumătate de oră apare sergentul meu ducând din urmă doi nemți frumușei, cu echipament nou-nouț pe ei, de ziceai că s-au gătit de paradă. „Pe al treilea l-am lăsat acolo, dom’ maior, zice, l-a nimerit o schijă drept în frunte. Dar ăștia au scăpat și m-am gândit să-i aduc încoace”. Nu-mi venea să cred, domnule maior. Un singur om să distrugă un cuib de armă automată și să mai vină și cu doi prizonieri! Are un simț de orientare formidabil. În toamnă, pe când ne apropiam de Cluj, tot așa, în fața unui cătun ne-au oprit cu mitralierele. Petre al meu, că se duce el să descurce lucrurile. Du-te, ce era să-i spun? Ne încercau al naibii, și tot batalionul stătea cu fața la pământ în noroi. A luat-o tot așa, pe ocolite, pe după niște tufe care despărțeau două ogoare. Se târa ca șarpele. Deodată nici eu nu l-am mai văzut, cu toate că nu-l slăbeam din ochi. Cu grenada, asta-i știința lui. Două bubuituri și hai, băieți, la atac. După isprava asta a lui, am luat satul în mai puțin de-o oră. Atunci l-am propus la „Virtutea Militară”.

— De unde-i băiatul?

— De pe lângă Dej. Refugiat când cu dictatul de la Viena.

Avea părinții acolo. Am trecut pe la câțiva kilometri de satul lui, în timpul ofensivei din Ardeal, dar n-a suflat o vorbă. Altul poate ar fi cerut voie să meargă să-i vadă pe-ai lui. E drept că în ritmul în care înaintam nu prea ne ardea să dăm permisii ostașilor. Dar el n-a suflat o vorbă și nici eu nu l-am întrebat. Abia când am intrat în refacere, după trecerea Mureșului, l-am trimis trei zile acasă. Trebuie să te gândești și la sufletul soldatului. În toată campania a mers în fruntea batalionului, și se vâră unde e mai greu. Ai zice că are ceva personal de împărțit cu inamicul.

— Poate că are. Am auzit atâtea despre ce s-a întâmplat în Ardeal pe timpul ocupației.

— Poate, a murmurat maiorul Călina.

Șanțul de comunicație se termina în spatele unui dâmb care ascundea poziția de privirile inamicului. Aici, la adăpostul dâmbului, ostașii improvizaseră un fel de atelier – o masă din scândură cioplită cu barda, cu picioarele din trunchiuri subțiri de brad înfipte în pământ. Locotenentul Soare, cu o șurubelniță în mână, era aplecat asupra unui aparat. Călina a făcut un gest larg spre el:

— Vi-l prezint pe comandantul companiei de pionieri.

— Îl cunosc. El mi-a fost călăuză pân-aici. Te-ai și apucat de lucru, domnule locotenent?

— Îmi dă de furcă detectorul ăsta. I-o fi ajungând și lui. Dar deocamdată nicio speranță să primim altele noi. Cică materialele sunt pe drum.

— De vreo lună tot aud povestea asta, l-a întrerupt maiorul Călina. Și crezi că dă rezultate?

— Așa sper. A fost mult până i-am găsit hiba, un fir dezlipit chiar lângă baterie.

— Fă-l la loc cât poți de repede, că avem treabă. Peste vreo jumătate de oră facem o plimbare către sat.

— Iar ne jucăm de-a indienii?

— Nu-ți place?

— Abia aștept. Când stai prea mult pe loc, te prind gândurile negre.

— Ce mai știi de pe-acasă?

— Nimic important, a murmurat locotenentul ferindu-și privirea. Am primit ieri o scrisoare. Mama tot caută să mă consoleze. Și-mi dă sfaturi să mă feresc de răceală. Când eram mic, răceam ușor. Montez drăcia asta la loc, domnule maior.

Într-un sfert de ceas sunt gata.

— Grăbește-te, a spus maiorul Călina punându-i o mână pe umăr. Și lasă gândurile negre. Avem destule griji și așa...

M-a invitat cu un gest să mergem mai departe.

— Cu băiatul ăsta e o poveste, mi-a spus el apoi. I-a murit logodnica în timpul unui bombardament, la Ploiești, cu câteva zile înaintea nunții. Era la partea sedentară a diviziei. După nenorocirea asta a cerut să fie trimis pe front. I s-a aprobat. Și cred că i-a prins bine. Ba poate că și nouă ne-a prins bine. Trăiește așa, cu un fel de disperare, ia asupra lui tot felul de misiuni dificile, ca și cum nu i-ar păsa de viață. L-am scuturat de câteva ori, măi băiatule, vino-ți în fire, meseria ta de pionier este prin natura ei foarte primejdioasă. Nu e nevoie s-o faci tu mai grea decât este. Și-apoi, gândește-te și la soldați când te apuci de treburi riscante. Acuma s-a mai dat pe brazdă. Știe că sunt cu ochii pe el și nu mai face imprudențe. I-a învățat și pe soldați cum să umble cu minele noi. Nemții se pricep de minune să le complice. Dar și ai noștri le prind destul de repede secretul. Care apucă să desfacă una, nu mai are de ce să se teamă. Prima dată e un coșmar, stai cu răsuflarea oprită și te uiți la el cum umblă prin trusa de chei și știi că n-ai cum să-l ajuți...

Vorbind, am ajuns la punctul de comandă al batalionului. Era un bordei din bârne și pământ instalat în spatele unei stânci. De acolo, se vedeau șerpuind pe coastă tranșeele negre ale celor din linia întâi. Dincolo de ele, o vale largă, cu copaci rari cărora le apăreau numai coroanele din zăpadă. Peste vale începea al doilea lanț de munți, în fața căruia se oprise regimentul. Iar în față, drept în fața noastră, satul. Pe pantele domoale dintre două dealuri se înșirau câteva zeci de case; șoseaua șerpuia printre ele și se pierdea în negura dintre munți, unde bănuiam că începe trecătoarea. Hărțile sunt exacte, dar nu spun prea multe despre forma adevărată a caselor, despre culoarea lor atrăgătoare. Peisajul avea, aici, ceva familiar, semăna cu orășelele de pe Valea Prahovei, cu casele acelea pitorești risipite pe coastă, printre brazi. Am privit atent prin binoclu și am distins până și pereții pe jumătate din piatră, iar de la înălțimea unui stat de om în sus, din bârne; acoperișurile cu pante repezi, cum se obișnuiește la munte, mai păstrau pe partea dinspre nord petice de zăpadă. La marginea din dreapta

a satului, pe înălțime, se afla biserica: înaltă, simplă, ca un cub alb deasupra căruia străjuia o clopotniță ascuțită, cu un orologiu care continua să funcționeze.

— Artileria lor trăgea de dincolo de creastă când am atacat noi, mi-a explicat maiorul Călina. Foc de baraj, tras chiar pe primele rânduri.

— Probabil că au observatorul în turla bisericii.

— Așa cred. Și eu tot acolo l-aș fi plasat. Doi oameni, un binoclu, o hartă și un telefon. Prea trăgeau la precizie, parcă puneau proiectilele cu mâna. Ordinul de oprire a atacului a venit la timp. Întâi m-am supărat, credeam că putem răzbi. Dar pe urmă mi-am dat seama că dacă încercam să mergem mai departe, pierdeam degeaba oamenii. Se apără strașnic alde Friț. Ce-or fi adăpostind în satul ăsta, nu pricep. De asta nici n-au tras ai noștri cu artileria asupra satului. Dacă e altă socoteală acolo? Distrugem satul și consumăm muniția. Am cerut să tragă numai asupra cuiburilor de foc pe care le-am descoperit. Dar nici acolo nu ne-a mers din plin. La primul atac am pus observatori să noteze de unde trag. Apoi dă-i cu artileria. La al doilea atac au tras din alte locuri. Au mutat mitralierele între timp? Sau și-au păstrat ascunse o parte din ele, ca să le aibă intacte când reluăm atacul? Cert este că de trei ori am încercat și tot degeaba. O să fac pe dracu-n patru să iau câțiva prizonieri. Poate ne ajută ei să dezlegăm misterul.

— Asta ne-am gândit și noi când am hotărât incursiunea.

— Să-mi dați voie să-mi adun oamenii… Telefonist, fă-mi legătura cu compania-întâi.

Am auzit, în stânga mea, hârâitul magnetoului de la un telefon de campanie. Apoi un glas de adolescent:

— Alo, Someșul, dă-mi Liliacul! Liliacul! Alo! Alo! Acuma te aud… Dom’ maior, aveți legătura.

Maiorul Călina s-a strecurat pe lângă mine și s-a aplecat asupra telefonului:

— Alo! Tu ești, Mărculescule? Ce e pe la voi?… Așa. Lasă-ți un înlocuitor și vino la mine cu grupa de șoc… Acum. Avem o treabă importantă. Luați-vă tot ce trebuie, ca de obicei.

A întins receptorul telefonistului.

— Dă-mi Garoafa, urgent. Și… Coțofană, unde-ai dispărut, drace?

— Aici dom’ maior!

— Uite actele mele și scrisorile. Ai grijă unde le pui, să le găsesc la întoarcere. Dacă mi se-ntâmplă ceva, le trimiți la ai mei. Ai adresa.

— Dumneavoastră să vi se întâmple ceva? a protestat soldatul. Nu există, dom' maior.

— Vorba, soldat! Fă cum îți spun. Hai, băiete, cu Garoafa aia!

— Aveți legătura, dom' maior.

— Alo! Cu locotenentul Mitrică… Da, eu. Mitrică, fii atent. Rămâi înlocuitor la comandă pentru câteva ore. Sau… râse scurt – pentru totdeauna, dracu știe… Ei, glumesc. Dar știi povestea cu ulciorul… Nu, Mărculescu merge cu mine. Plecăm într-o „excursie". Auzi, ce face sergentul Iepure?… Aha! Se ceartă cu bucătarii! Un cârcotaș, Iepure ăsta. Trimite-l încoace, cu arme și muniție, dar fără acte… Păi sigur, te scap de el pentru jumătate de zi… Am înțeles, te-ai supărat. Îți promit că ți-l aduc teafăr înapoi.

După vreo jumătate de oră, în fața punctului de comandă al batalionului se adunaseră cincisprezece oameni, aliniați pe două rânduri, dar formând câteva grupulețe distincte: în flancul drept, căpitanul Mărculescu, un ofițer mic de statură, solid, negricios la față. Orbitele adânci îi dădeau o înfățișare sumbră, părea nedormit sau supărat, în stânga lui, doi câte doi, cei zece ostași din grupul de șoc, înarmați cu pistoale-mitralieră, cu cartușierele și sacii de grenade atârnați la brâu. Al doilea grup îl formau pionierii: locotenentul Soare, cu fața roșie de frig, și doi soldați purtând pe umăr, ca niște lănci, antenele detectoarelor de mine. Veneau apoi oamenii lui Călina – sergentul Petre, cu basmaua legată pe sub fălci, purtând în bandulieră, cu țeava-n jos, o pușcă cu lunetă, și sergentul Iepure, care avea trei baionete înșirate la brâu, un sac mare cu grenade și un binoclu atârnat de gât. Comandantul nostru de companie din școala militară ar fi murit de indignare văzând o subunitate care încălca regulile obișnuite ale uniformei.

— Gata, băieți? am auzit în spatele meu glasul colonelului Stamatescu.

— Gata, domnule colonel, a răspuns maiorul Călina. Colonelul a venit mai aproape, și-a trecut privirea peste fețele atente ale ostașilor și și-a dres glasul:

— Dragii mei, această acțiune e ordonată de divizie. Rezultatul ei va fi raportat domnului maior Tomescu, șeful de

stat-major, care va sta aici până la întoarcerea voastră. Voi reprezentați onoarea regimentului. Știți bine ce ni s-a întâmplat alaltăieri. Recunoașterea aceasta are drept scop să ne informăm mai bine despre situația inamicului, în vederea unui nou atac. S-ar putea ca tocmai datele aduse de voi să ne ducă la succes. Cu condiția să vă întoarceți la timp.

S-a întors spre mine:

— Vreți să le spuneți ceva, domnule maior?

Știam că nu-i vreme de discursuri. El însuși sintetizase exact ceea ce trebuiau să știe ostașii. Dar mă simțeam dator să le spun ceva; doar reprezentam divizia! Am făcut un pas înainte și mi-am dres glasul:

— Domnul general a apreciat purtarea regimentelor la atac. Regretăm că s-au pierdut mulți oameni. Informațiile pe care le așteptăm ne vor ajuta să pregătim mai bine atacul următor. Să știm cât mai exact pozițiile inamice, în special artileria și tancurile. Așa, vom cuceri satul cu pierderi mai puține. Acesta-i sensul acțiunii dumneavoastră. Vă aștept cu vești bune și vă doresc succes!

Câteva murmure timide au fost răspunsul acestei urări. Nici nu era de așteptat ca un grup atât de mic să izbucnească în urale; oamenii păreau stingheriți de prezența noastră; mi se părea inutil să-i mai ținem acolo. În suflarea înghețată a vântului. Am făcut semn colonelului că am terminat; el s-a întors spre maiorul Călina:

— Domnule maior, luați comanda!

Maiorul Călina a salutat regulamentar și s-a întors pe călcâie, cu fața spre ostași:

— Săriți pe loc! Cât mai sus!

Câțiva, care mai fuseseră în asemenea misiuni, au început să țopăie pe loc; ceilalți i-au imitat îndată. Călina a arătat cu degetul către un soldat:

— Îndreaptă-ți bidonul, că face zgomot.

Soldatul și-a smucit umerii, și-a potrivit centura, apoi a sărit iarăși, fără alt ordin. De data asta s-a auzit doar lovitura mată a tălpilor pe pământul moale.

— Așa. Fără vorbă și fără fumat. O să mergem toți, ocolind muntele, până la înălțimea din dreptul satului. Când ajungem sus, căpitanul Mărculescu cu grupa rămân pe loc să ne acopere; eu cu Iepure și Petre mergem mai departe. Așteptați acolo; dacă

nu venim pân-la apusul soarelui, înseamnă că s-a întâmplat ceva. Vă întoarceți și raportați tot ce ați văzut pe parcurs.

— Să vă așteptăm până se-ntunecă, a spus căpitanul Mărculescu.

— Nu. Nu e timp. Vă întoarceți și raportați, ca să se ia alte măsuri. Dacă în timp ce ne întoarcem vedeți inamicul venind după noi, deschideți focul, faceți cât mai multă gălăgie. Dar nu cred să fie cazul. O să ocolim observatoarele lor. Încă ceva. Niciun pas alături de traseu. Știți obiceiul nemților, să pună mine unde nu te aștepți. Mergeți numai pe culoarul cercetat de pionieri. Asta-i tot. Căpitanul Mărculescu încheie coloana. După mine, înainte!

I-am privit cum se depărtau, pe cărarea care ducea spre observatorul înaintat din flancul drept. De acolo până la cota 1021 nu erau mai mult de doi kilometri, dar drumul lor ocolea mult, peste coasta împădurită a muntelui, prin văioagele acoperite de zăpadă, pe sub stâncile amenințătoare, suspendate deasupra prăpăstiilor negre, abia ghicite, dintre o înălțime și alta. Mă simțeam cam inutil în vreme ce oamenii aceia porneau într-o expediție deopotrivă importantă și primejdioasă. Colonelul Stamatescu a intuit ceva din starea mea de spirit; i-am auzit tusea ușoară și m-am întors spre el.

— Sper să reușească, mi-a spus. Maiorul Călina pare făcut anume pentru misiuni de soiul acesta. Acuma n-avem decât să așteptăm. Dacă doriți, să mergem la punctul de comandă, să vă explic în detaliu cum a decurs atacul.

CAPITOLUL ȘASE

— Parcă-s mai mulți decât la plecare, sau mi se pare mie? mi-a spus colonelul întinzându-mi binoclul

Prin ceața înserării abia distingeam siluetele care se apropiau tot așa, în șir indian, ca la plecare. Am încercat să-i număr, dar greșeam mereu; în mers siluetele lor se suprapuneau, se confundau, își schimbau poziția de la o clipă la alta.

— Optsprezece, am spus.

— Optsprezece am numărat și eu. Înseamnă că…

— Înseamnă că aduc trei nemți cu ei. Acum se văd mai bine.

Am pornit amândoi, fără vorbă, ca și cum ne-am fi înțeles dinainte, în întâmpinarea grupului care se apropia. Ne-am întâlnit în preajma observatorului înaintat. Maiorul Călina a raportat cu mâna la caschetă:

— Domnule maior, misiunea a fost îndeplinită. Am capturat trei prizonieri și o hartă. Am recunoscut dispozitivul din spatele cotei 1021 și am localizat o baterie de obuziere pe direcția bisericii, la vreo opt sute de metri mai în spate. În curtea fermei am văzut trei tancuri, dintre care unul cu șenila desfăcută. Se munceau s-o monteze la loc.

— N-au prins de veste cât ați umblat pe-acolo?

— Nu. Ostașii capturați sunt de la observatorul de pe coastă. Am așteptat să se schimbe și la întoarcere i-am înhățat, pe ei și pe subofițerul care-i însoțea.

— Foarte bine, domnule maior Călina. Comandantul diviziei o să se bucure. Mi-ar trebui o escortă să-i însoțească pe prizonieri la comandament. Dacă oamenii dumneavoastră sunt obosiți, luăm alți ostași.

— Nici vorbă de oboseală. Suntem deprinși, a spus liniștit maiorul Călina.

Știam că obiceiul în divizie era ca prizonierii să fie escortați de către cei care i-au capturat; asta era o mică răsplată pentru isprava lor. Protestul politicos al maiorului mi-a dat o altă idee. M-am adresat comandantului de regiment:

— Domnule colonel, dacă sunteți de acord, aș vrea ca maiorul Călina să raporteze personal generalului despre rezultatul incursiunii.

— Mi se pare firesc, a spus colonelul, apoi cu o privire șireată spre maior: Doar dacă nu e prea obosit. Ce zici, Călina?

— Dacă insistați… M-aș simți onorat să raportez domnului general.

— Atunci… o să schimbăm câteva vorbe cu prizonierii, apoi mergem spre comandament.

— Am înțeles. Iau doi oameni cu mine. Sergent Petre, sergent Iepure, veți escorta prizonierii. Ceilalți…

— O clipă, am spus apropiindu-mă de restul grupului de incursiune, care rămăsese deoparte. Căpitan Mărculescu, locotenent Soare, și voi, ostași, vă mulțumesc în numele domnului general. Ați îndeplinit foarte bine misiunea. Vom propune să fiți citați prin ordin de zi pentru acțiunea voastră!

Întunericul care cobora repede nu m-a împiedicat să văd zâmbetul de satisfacție care le-a înfrumusețat fețele obosite.

— Domnule maior, puteți da liber oamenilor. V-aș propune ca în noaptea asta să se odihnească.

— Am înțeles, a spus Călina. Căpitan Mărculescu, măsuri în consecință. Rămâi în locul meu până mă întorc de la divizie.

S-a întors spre mine, în vreme ce detașamentul se depărta în întuneric:

— Tare sunt curios să aflu până la capăt secretul satului. Dacă știam nemțește, i-aș fi întrebat pe drum.

— Aflăm noi imediat, i-am spus și m-am apropiat de subofițer: Din ce unitate sunteți?

A pocnit călcâiele și s-a prezentat:

— Feldwebel Müller Alfred, din Batalionul șapte grenadieri blindați.

— Ce unități se află în sat?

— Nu cunosc, am venit de curând cu tancurile la reparații. În sat este un atelier pentru tancuri, autotunuri și mașini de cercetare. Pot să intre douăsprezece mașini o dată. Are centrală electrică proprie și e comandat de un colonel.

— Atunci ce căutați la observatorul de pe munte?

— Cât se repară tancurile, facem de pază împreună cu soldații din regimentul de infanterie.

Am simțit că-mi pierd răbdarea. Prizonierul știa mai multe, eram sigur.

— Te întreb din nou: ce unități sunt în sat?

— Un regiment de infanterie și un batalion SS pentru lupta împotriva partizanilor, a răspuns el grăbit. În spatele satului sunt baterii de artilerie.

— Câte tunuri?

— Nu le-am numărat. Sunt venit de trei zile aici. Muncim în atelier, facem gardă…

— Câte tunuri? am repetat cu glasul înăsprit.

— Douăsprezece sau treisprezece. Nu pot spune precis.

— Tu? m-am apropiat de al doilea prizonier.

— Amândoi sunt din echipajul meu, a spus plutonierul.

— Lasă-i pe ei să vorbească. Numele și unitatea?

— Soldat Kohn Ludwig, Regimentul 225 infanterie.

— Ce misiune aveți aici?

— Trebuie să apărăm atelierul. Domnul căpitan Hoffmann spune că aici vom sta până la sfârșitul războiului.

— Și tu? l-am întrebat pe al treilea prizonier.

— Soldat Kruger Bruno, Regimentul 225 infanterie. Am venit pe front de două săptămâni.

— Recrut?

— Da. La plecare ne-au spus că până ajungem pe front ne sosește arma secretă care se fabrică acum.

— Ce fel de armă?

— Nu știu mai mult. O armă secretă, făcută din ordinul führerului.

— Bine. Mergem la comandament și o să spuneți acolo tot ce știți. Nu încercați să fugiți. Soldații din escortă sunt buni trăgători, chiar și pe întuneric.

Lângă mine, colonelul Stamatescu și maiorul Călina așteptau sfârșitul discuției. Le intuiam nerăbdarea, de aceea le-am spus pe scurt ce aflasem de la prizonieri.

— Totul e clar, a spus colonelul. Acum îmi explic de ce se agață de satul ăsta cu atâta încăpățânare. Iar cu efectivele nu stau rău deloc. Un regiment, batalionul SS, tanchiștii de pe mașinile aflate în reparație.

— Plus tunurile, a adăugat maiorul Călina. Ne mai mirăm că nu putem să-i răzbim. Ne-ar trebui cel puțin de două ori mai multe forțe decât avem în sectorul ăsta. Și artilerie, bineînțeles.

— O să raportăm la corpul de armată. După ce aflăm tot ce trebuie. Domnule colonel, noi am plecat. Cred că și generalul e nerăbdător să afle rezultatul incursiunii. Direct de la sursă, am adăugat.

Ne-am strâns mâinile. L-am auzit spunându-i lui Călina cu voce coborâtă:

— Întoarce-te cât mai repede. Nu știm ce se poate întâmpla la noapte.

Aș fi vrut să-l contrazic; un regiment care are misiunea să păzească asemenea obiectiv nu se apucă să atace noaptea. Dar pe front orice e posibil. Am pornit deci, caporalul Dogaru în față, apoi prizonierii, flancați de cei doi sergenți, iar în urmă eu și maiorul Călina. Era o seară rece, dar liniștită, fără vânt. De undeva, din spatele nostru, între vârfurile munților se ivise luna. Drumul îmi părea mai ușor acum, la întoarcere. Poate și pentru că mă întorceam cu un rezultat bun. Chiar dacă nu era meritul meu, mă simțeam oarecum părtaș la acest succes.

— Acum s-o luăm mai pe-ndelete, domnule maior. Cum a mers incursiunea?

— A fost destul de simplu. Mai simplu decât altă dată. Însă al naibii de obositor. O jumătate de zi să te cațeri pe munți, să te târăști, să te ascunzi în zăpadă... Noroc că oamenii mei sunt rezistenți. Asta este, într-adevăr, opera mea. Lucrul cu care mă mândresc cel mai mult.

— Cum adică opera dumneavoastră?

— Instrucția. Cred că m-au blestemat uneori, în sinea lor. O instrucție grea, făcută progresiv, ca antrenamentul unui campion. N-am inventat-o eu. În școala de ofițeri am avut un comandant de companie dat naibii; pe atunci îl socoteam cam sărit, fiindcă susținea sus și tare ca vrea să scoată din mâna lui nici mai mult nici mai puțin decât *soldatul perfect*. O vorbă care ne înfiora, domnule maior. Fiindcă asta însemna marșuri lungi și grele, cu tot echipamentul de război; mergeam până la istovire, câte-o noapte-ntreagă, încărcați ca niște hamali, iar când ne întorceam la cazarmă, pe ultimul kilometru – precum știți, kilometrul cel mai greu – ne punea să cântăm. Noaptea, după stingere, în dormitorul vast și rece, cu geamuri vechi care nu se închideau bine, plănuiam pe șoptite răzbunări ciudate împotriva acestui ora și a ideii sale fixe. Îl socoteam pe rând un sadic, un nebun sau un carierist hotărât să agonisească grade sau decorații pe spinarea noastră. Mai târziu, ca locotenent, mărșăluind alături de soldați la o manevră sub ochii neiertători ai unor arbitri de la minister, am înțeles ce voia comandantul companiei noastre de elevi. La jumătatea marșului, o parte din soldați abandonaseră pe drum, în timp ce noi, instruiți după metoda celui pe care-l socoteam nebun, mergeam neobosiți

înainte. Soldatul perfect nu era un simplu vis al căpitanului; el exista în fiecare dintre sublocotenenții ieșiți din mâna lui.

— Se mai întâmplă să judecăm greșit oamenii, să nu le pricepem intențiile de la început.

— Poate înțelegerea asta vine cu timpul, sau cu experiența. Pentru mine, marșul de care vă spun a fost o mare răspântie în viața mea de ofițer. Din ziua aceea m-am hotărât și eu să fac soldați perfecți din gloata anonimă, ușor speriată, căreia încă nu i se potrivea denumirea de pluton. Privirile oamenilor, după un marș greu, exprimau aceleași gânduri tulburi-răzbunătoare pe care la școală le citeam în ochii colegilor. Dar trebuia să iau lucrurile de la capăt, leatul vechi învață pe leatul nou, asta de când se știe armata. Am început să-mi pun în aplicare programul. Era greu, dar avea să-i facă mai rezistenți în fața morții, era rațiunea supremă de a-i supune caznelor soldățești fără număr, era scuza mea în fața reproșurilor nerostite; mai apoi, devenind comandant de companie, ceream noilor sublocotenenți aceeași purtare fără milă, izvorâtă din mila supremă pentru viața soldaților. Așa am izbutit să aduc teferi, în țară, supraviețuitorii batalionului scăpat din încercuire undeva departe, în stepă; două mii de kilometri măsurați cu pasul – cunoașteți dimensiunile acelei campanii absurde. Se vorbea despre detașamente de poliție care aveau misiunea să întoarcă spre front pe toți ostașii scăpați teferi; se vorbea despre echipe speciale din trupele SS, cu misiunea de a-i împușca pe soldații ce se depărtau de front, socotindu-i dezertori; în acele zile grele, justiția se mutase în încărcătorul *Schmeisserului*, iar sentința și executarea ei se confundau într-un singur act, fără drept de apel. De ce trebuiau toate astea, mă întrebam atunci și mă întreb și acum. Și iată că nu s-a terminat încă, Hitler continuă să reziste, să spere și să dea ordine, pe când armata lui tot mai istovită dă înapoi pas cu pas, vărsându-și sângele și vărsând sângele altora, fără speranță, cu amara speranță de a întârzia sfârșitul… Dacă m-ar întreba cineva de ce înfrunt primejdiile, de ce mă duc totdeauna în fața soldaților, aș spune exact ceea ce gândesc, ceea ce simt: o fac pentru a apropia măcar cu câteva clipe sfârșitul acestui război. Fiindcă sfârșitul lui e unul singur. Chiar dacă nemții ne tot spun povești despre „noua armă ordonată de führer”, pe care nu le mai cred nici ei înșiși.

— Ar fi ridicol să mai creadă. Și totuși rezistă.

— Rezistă, sigur. De teamă, din ordin, din fanatism. Dar asta mă înverșunează și mai mult. Mă duc bucuros cu oamenii mei unde e mai greu. Dacă i-aș trimite singuri într-o misiune, m-aș simți oarecum vinovat. De aceea prefer să merg cu ei. Sunt om de meserie, știu bine ce trebuie să fac ca să-i scot din încurcătură. Iar ei au mai mult curaj când mă știu pe mine alături… Cred că vă par lăudăros.

— Nicidecum. Asta-i realitatea. Oamenii cred în dumneavoastră, i-am auzit pe mulți spunând-o într-un fel sau altul.

— Îmi pare bine că mă înțelegeți. Uneori câte-un coleg îmi spune-n față: „Ce-ai de gând, Călina, vrei să faci colecție de decorații, de te vâri mereu în gura lupului?” Mi-e greu să le explic tot ce se întâmplă cu mine aici, pe front. În orice caz, prefer să plec împreună cu ostașii decât să-i aștept și să-mi imaginez tot felul de catastrofe. Astăzi, de pildă, cum aș fi stat știindu-i departe, în preajma satului aceluia blestemat? E drept, de astă dată am primit ordin, dar dacă n-aș fi primit, aș fi insistat să mă duc cu ei. Prima parte a drumului a fost un fel de plimbare prin pădure; urcam, urcam mereu, dar drumul nu era mai greu decât altele. La picioarele cotei 1021 a început greul. Și-au înconjurat poziția cu sârmă ghimpată, iar sus au un observator de unde domină toată valea. Cum să treci pe sub nasul lor? Mai ales că în fața rețelei de sârmă puteau să fie și ceva mine. L-am pus pe locotenentul Soare în față, cu deminorii lui. Au descoperit în două rânduri câte-o minune de-asta. Când am ieșit din pădure, am luat-o târâș. Aproape un kilometru, ocolind cota 1021, până am ajuns în valea din spatele ei. Știți bine cum e aici, în munți: nu faci front continuu, te bazezi pe înălțimile dominante și aperi punctele obligatorii de trecere. Altfel îți risipești degeaba oamenii. Așa s-au organizat și ei: puncte întărite pe înălțimi, și între ele patrule. De-acolo, din vale nu se vedea mare lucru. Am găsit o groapă acoperită de tufe și l-am lăsat pe Mărculescu cu grupa acolo, iar eu i-am luat pe sergenții ăștia doi și am plecat mai departe, prin pădure, până am dat de o potecă. Am mers de-a lungul ei, ținându-ne deoparte: în incursiune te ferești de drumurile obișnuite, altfel te pomenești nas în nas cu inamicul. După vreo două sute de metri am ajuns iarăși pe-o înălțime și ne-am adăpostit în zăpadă; cu gând să vedem pe-ndelete ce se petrece în sat. Am văzut o

clădire scundă, într-o curte largă; am presupus că-i o fermă, chiar dacă în curte erau tancuri. Atelierul despre care ne-au spus prizonierii. La nord de sat mai este o formă de teren, un fel de platou mai puțin înalt, de aceea nu-i trecut pe hartă. Să-i zicem „cota fără nume”. Dincolo de ea e șoseaua, pe care se plimbă în voie tancuri și mașini. Pe acolo vin și pleacă tancurile care au nevoie de reparație; pe acolo le sosesc muniții și întăriri. Dac-am pune mâna pe șoseaua asta, s-a zis cu ei și cu atelierul lor cu tot.

— Și crezi că nu e apărată?

— Nu mi-am dat seama. Am vrut să ne ducem mai aproape de ea, dar când să pornim, ne-am pomenit cu trei inși – doi ostași și un subofițer, ăsta pe care-l vedeți. Veneau pe cărare fără să se ferească, cu pistoalele-mitralieră legănându-li-se pe piept, cu mâinile înfundate în buzunare. Veneau drept spre noi, pe poteca aflată la zece pași mai jos. Sergentul Iepure s-a uitat la mine și mi-a făcut un gest cu mâna, ca și cum ar fi înhățat ceva. I-am răspuns, tot prin semne: nu! Cei trei ostași germani vorbeau tare între ei, mergând unul după altul. Au trecut nepăsători pe potecă, fără să arunce priviri în jur. După ce s-au depărtat printre copaci, sergentul Iepure și-a scuturat zăpada de pe pieptul mantalei și-a spus cu regret: „Am scăpat ocazia. Puteam să-i luăm ca din oală, dom’ maior”. „Lasă-i să schimbe garda. Îi prindem la întoarcere. Dacă i-am fi luat acum, cei de la observator s-ar fi alarmat de întârziere și-ar fi telefonat la ai lor. Așa, ne-am asigurat un răgaz.” „Numai să treacă tot pe-aici.” „Cred că e drumul lor obișnuit. Nemții sunt oameni ordonați, nu se abat de la traseu.” Singura greutate era să-i luăm prin surprindere, ca să n-apuce să tragă niciun foc. Le-am dat sergenților mei subiect de meditație. Și-l aud pe Iepure ăsta: „Aici ar merge figura cu frânghia”. „Dac-am avea frânghie.” „Poate găsim, dom’ maior”. Și-a început să cotrobăie prin raniță, pân-a dat la iveală frânghia. „Bravo, *maestro*, i-am spus. Numai să fii atent ce faci. Dacă dai greș, nemții dau alarma și nu mai ieșim vii d-aici.” După vreo zece minute, jos, pe potecă, s-a auzit iarăși vorbă. M-am uitat la Iepure. Își scosese mănușa de lână din mâna dreaptă, în care ținea frânghia; mâna era stacojie de frig, dar încheieturile degetelor se albiseră. Pe potecă s-a arătat mai întâi subofițerul, apoi alți doi în urmă, cu gulerele ridicate, cu mâinile înfundate-n buzunare. Ostașii care fuseseră de gardă

la observator. Mergeau tăcuți, concentrați mai ales asupra drumului; poteca era alunecoasă și destul de abruptă. Când au ajuns în dreptul nostru, am auzit șuieratul ușor al frânghiei, apoi l-am văzut pe subofițer căzând ca retezat. Am sărit din ascunzătoare peste al doilea neamț, în timp ce Petre îl dobora în zăpadă pe al treilea. În clipa următoare, Iepure era lângă ei, cu pistolul-mitralieră întins. Totul durase câteva secunde; luați prin surprindere, dușmanii nu avuseseră timp să schițeze nici măcar un gest de împotrivire. M-am ridicat, scuturându-mă de zăpadă, cu ochii la subofițerul german care încerca să se descurce din lațul ce-i prinsese picioarele mai jos de genunchi. „Predai, predai” a spus el repede. De la o vreme au cam învățat vorba asta, cuceritorii lumii. „Luați-le armele, le-am ordonat. Și hai repede înapoi, că ne-apucă noaptea. Maestro, ia-o înainte. Noi îi ducem din urmă. Bravo, băieți, am făcut treabă bună. Prima răsplată, vă dau rația mea de țigări.” „Nu-i nevoie, s-a împotrivit Iepure. Ia uitați-vă aici, țigări Memphis.” „Mă, fir-ai al naibii! Când l-ai scotocit?” „Asta nu-i nimica, dom’ maior”, a zis el și a scos din buzunarul mantalei un pistol *Walther* mic, ofițeresc.

Parcă vedeam, scenă cu scenă, desfășurarea peripețiilor celor trei acolo, în spațiul acela plin de mistere și primejdii.

— Vă invidiez, i-am spus.

— La întoarcere am avut iarăși noroc: căpitanul Mărculescu nu stătuse degeaba în lipsa noastră, trimisese ostașii încoace și-ncolo și descoperiseră firul de telefon al observatorului. Le-am ordonat să-l taie. Până să se alarmeze ei, până să afle că schimbul nu s-a mai întors, noi aveam să ajungem acasă. Ceea ce s-a întâmplat.

— Toate bune și frumoase, dar nu înțeleg de ce-i spuneți lui Iepure ăsta „maestro”.

— E o poveste lungă. Ca s-o scurtez, vă spun doar atât: a fost artist de circ. Știe șapte meserii și se descurcă de minune în împrejurări critice. Iar aici pe front, împrejurări critice sunt destule…

Un glas răgușit ne-a somat să ne oprim. Am dat parola santinelei și am trecut mai departe. În lumina palidă a lunii am zărit, printre copaci, zidurile albe ale caselor.

— Uite că am ajuns. Domnule maior Călina, fiți gata să vă prezentați generalului.

Santinela de la intrare a rămas cu gura căscată când în urma

lui Dogaru, pe care-l cunoștea, au apărut trei militari germani. Uitase și să mai salute, bietul băiat.

— Ce te uiți așa, ostaș? Domnul general e aici?

— Da, da, este, să trăiți, a bolborosit el cu ochii la cei trei inamici care rămăseseră lângă perete, cu privirile în jos.

Am bătut la ușa directorială. Am auzit răspunsul generalului și l-am îndemnat pe Călina:

— Intrați dumneavoastră primul. Vi se cuvine din plin. Voi, băieții, rămâneți cu prizonierii, stați cu ochii pe ei!

I-am deschis ușa și l-am îndemnat să intre. Maiorul Călina a făcut un pas, încă unul și s-a oprit pocnind călcâiele.

— Am onoarea, domnule general. Sunt maiorul Călina, comandantul batalionului unu din regimentul de dorobanți. Raportez că misiunea a fost îndeplinită.

— Eram sigur, a zâmbit generalul strângându-i mâna. Cum a mers?

— Bine. Am adus și trei prizonieri. Un subofițer și doi soldați.

— Asta-i captură prețioasă. Luați loc, domnilor, și spuneți-mi ce-ați aflat acolo.

M-am așezat în fotoliu: Călina șovăia, legănându-se pe picioare. Părea mult mai stângaci aici, în biroul confortabil, decât în linia întâi, alături de soldații lui. A arătat spre poalele mantalei pline de noroi:

— Vă rog să scuzați ținuta, domnule general. Din incursiune am venit direct încoace.

— De când ești așa de formalist? a râs generalul. Maior Tomescu, fii bun și cheamă-l pe șeful cercetării ca să câștigăm timp. Interogați prizonierii și pregătiți un raport către corpul de armată.

— Am înțeles, domnule general.

Am părăsit cu regret încăperea; aș fi preferat să mai ascult o dată povestea incursiunii. Dar înțelegeam graba generalului; mai erau atâtea de făcut: sinteza informațiilor aflate de la prizonieri și a datelor aduse de maiorul Călina; pregătirea ordinelor de luptă și transmiterea lor la regimente; aveau și ei nevoie de câteva ore ca să-și deplaseze oamenii pe pozițiile de plecare la atac. Așadar, ne aștepta o noapte albă.

Interogatoriul a fost scurt. Întrebările veneau una după alta, silindu-l pe plutonierul hitlerist să dea răspunsuri clare, exacte. Admiram munca unui om care-și cunoștea bine meseria. În

câteva minute a scos de la prizonier o cantitate impresionantă de informații: numărul și starea mașinilor venite pentru reparații, efectivul atelierului, starea de spirit a ostașilor, intențiile comandamentului pentru următoarele zile, căile de aprovizionare cu alimente și muniții. Ostașii veniți din Germania pentru completarea efectivelor sau întorși din permisie povesteau în șoaptă despre lipsurile pe care le îndurau cei de acasă, despre distrugerile provocate de bombardamente; se făgăduiau mereu „noile arme secrete”, care întârziau să vină. Între altele, am aflat un lucru de importanță imediată pentru noi: într-o zi sau două urma să sosească un transport de muniție pentru tunuri, se pregătiseră spații de depozitare și se numiseră subunități care să descarce camioanele. Comandamentul german din zonă părea, într-adevăr, hotărât să păstreze cu orice preț atelierul și satul. Așadar, atacul trebuia dat cât mai repede, înainte ca ei să se întărească. I-am lăsat pe prizonieri în grija șefului cercetării și eu m-am grăbit să schițez ordinul de luptă, ținând seama de datele furnizate de incursiune. Mi-a venit în ajutor comandantul brigăzii de infanterie, colonelul Mușat care cunoștea mult mai bine decât mine regimentele. Avea vreo patruzeci de ani și, cu toate că făcea zeci de kilometri pe zi de la un regiment la altul, de la o poziție la alta, era destul de corpolent, ceea ce-l făcea să pară mai scund decât era în realitate. Obrajii netezi, bine rași, aveau o culoare sănătoasă, de om trăit în aer liber. Când a intrat în cancelaria profesorilor, devenită biroul operații, drept răspuns la salutul nostru a împrăștiat cu mâna fumul de țigară care umplea încăperea:

— Un fum să-l tai cu cuțitul, a protestat el zâmbind. Cum puteți respira aici, domnii mei?

Oancea s-a repezit să deschidă fereastra, după ce-a micșorat lumina felinarului din mijlocul mesei.

— Suntem în plină creație, domnule colonel. Mâine trebuie să atacăm iarăși satul…

— Să-l atacăm și să-l luăm. Fiți optimiști, domnii mei. Am auzit că maiorul Călina a adus niște prizonieri. Eram la celălalt regiment și n-am putut să asist la interogatoriu. Ce spun?

— Câteva lucruri care ne interesează direct. În primul rând că în sat se află un atelier de reparat tancuri.

— Aha! De asta țin nemții la el. Deși aici, în munți, nu faci mare lucru cu tancurile. Tot infanteria, săraca. Ascultă, domnule

maior, ce spui de un atac simulat, cu un batalion la sud de sat?

— Strașnică idee, am încuviințat.

— Un singur inconvenient: între batalion și regimentul de dorobanți se află o vale prăpăstioasă, care ne desparte forțele. Era mai bine dacă se puteau sprijini reciproc. Dar oricum, nemții vor fi nevoiți să-și apere flancul. În vremea asta, prin celălalt flanc, la cota 1021, atacă două companii din rezerva diviziei.

— Cota e apărată temeinic. Nu sunt șanse să trecem de ea.

— Nici nu-i nevoie. Un atac demonstrativ, atât. Fără să expunem oamenii. În vremea asta, regimentul de dorobanți atacă frontal. Cu pregătirea de artilerie cuvenită. Dacă apucăm să intrăm în sat, îndreptăm un batalion spre cota 1021 în următoarea oră. Intrarea în trecătoare e a noastră.

Pe hartă, lucrurile se prezentau foarte încurajator. Am schițat la repezeală direcțiile de atac și am precizat obiectivele.

— Nu-mi rămâne decât să pregătesc ordinul de luptă, am spus.

Colonelul Mușat s-a ridicat cu o mișcare hotărâtă:

— Cred că e bine așa. Mă duc la regimentul de dorobanți să stabilesc amănuntele. După ce domnul general semnează ordinul, confirmați-mi prin telefon, ca să iau măsuri. Câștigăm ceva timp. E aproape miezul nopții.

Nici nu-mi dădeam seama cum trecuse timpul. Am redactat ordinul și m-am prezentat la general. L-am găsit singur, aplecat asupra hărții.

— Gata, Tomescule? A fost pe la mine colonelul Mușat și mi-a expus planul vostru. Cred că e bun. Să văd ordinul.

L-a citit dintr-o privire și l-a semnat.

— Așa. Expediază-l la unități. Pe urmă, la culcare. Trebuie să ne odihnim cât de cât. Peste trei ore plecăm la fața locului, să urmărim atacul.

— Am înțeles, domnule general.

— Maiorul Călina al nostru e formidabil. Mi-a povestit în amănunt incursiunea. După ce ne mai liniștim, să pregătești un ordin de zi. Merită să fie citat pentru acest succes. Și el, și ceilalți care-au fost în incursiune. Mai ales cei doi sergenți.

— Sunt niște oameni de ispravă.

— I-am trimis repede la regiment, să se odihnească și ei. Mâine îi așteaptă o zi grea.

— Pe front toate zilele sunt grele, domnule general.

— Și asta-i adevărat, a oftat el.

Când am intrat în camera *mea*, m-a izbit căldura plăcută a sobei de teracotă și mirosul acela de fructe. M-am așezat pe pat; lampa cu petrol își filtra lumina gălbuie printr-un abajur din sticlă albă, mată, ornat cu buchetele de flori în gustul altei epoci; totul în această casă bătrânească îndemna la liniște, la pace sufletească; deodată am simțit cuprinzându-mă oboseala proprie zilelor pline de evenimente. Întâmplările frontului se îngrămădesc uneori, te copleșesc într-atâta, încât n-ai vreme să te mai gândești la tine, n-ai răgazul să simți că exiști; totul se petrece în exteriorul tău, sunt atâtea lucruri de examinat, de judecat, de hotărât; nu-ți mai aparții. Plecasem de lângă Maria de câteva zile, ne despărțeau sute și sute de kilometri, dar nu spațiul era cel mai important. De la plecare apăruseră atâția oameni, atâtea imagini, gospodăria curentă a războiului îmi aspirase gândurile; aș fi vrut să-i povestesc despre ziua aceasta, despre maiorul Călina, omul care-și confirmase pentru a zecea oară legenda, împlinind aproape sub ochii mei o misiune dificilă; despre cei doi sergenți, sau despre șoferul a cărui faptă stârnise elogii. Erau, toate acestea, frânturi din frumusețea aspră a oamenilor alături de care înfruntam greutățile războiului. Compuneam în gând frazele pe care aveam să i le scriu, întins pe patul tare, cu mâinile sub cap. Amânam efortul de voință pe care-ar fi trebuit să-l fac ca să mă ridic, să scot din geamantan hârtia de scrisori și să aștern cele câteva fraze făgăduite Mariei. Am adormit cu gândul la ea, așa cum mă trântisem de-a curmezișul patului. Am simțit, într-un târziu, pașii furișați ai lui Dogaru care a intrat în vârful picioarelor, m-a învelit cu pătura mea cazonă și a stins lampa. Pe sub ferestre a trecut o patrulă, undeva, departe, abia auzit, a răsunat o împușcătură, una singură, ca un *memento*: liniștea aceasta era provizorie, ne aflam totuși pe front, iar mâine…

CAPITOLUL ȘAPTE

Încă nu se luminase de ziuă când am pornit, cu mașina spre regiment. Stăteam pe bancheta din spate, alături de general; în față, lângă șofer, aghiotantul, un sublocotenent tânăr, cu pistolul-mitralieră pe genunchi. Mașina mergea încet, la lumina săracă a farurilor de camuflaj, care scoteau din beznă două fâșii înguste și scurte de drum. Am mers un timp în tăcere; deodată generalul s-a răsucit cu tot trupul spre mine:

— Îl știi pe un anume maior Popazu, de la operații?

— Mi-a fost coleg în școala militară.

— Mi-a telefonat. Ține locul șefului de stat-major, care-i bolnav; în această calitate mi-a atras atenția, cu multe menajamente, că trebuie să luăm toate măsurile pentru reușita acțiunii... „V-am trimis raportul operativ, împreună cu un exemplar din ordinul de operații”, i-am spus. „L-am citit. Nu mi se pare suficientă pregătirea de artilerie.” O observație corectă, în paranteză fie zis. Dar nu m-am abținut să nu-i spun pe șleau: „Dumneata nu cunoști situația munițiilor? Am prevăzut pentru fiecare piesă maximum de lovituri.” „Aha! Iertați-mă, am întrebat și eu...” Ce zici de asta? Acum câteva zile l-am văzut la corpul de armată, trecea pe coridor cu un soldat care ducea o tavă cu cafele.

— Îi place să se ocupe de protocol, domnule general.

— Da, dar aici nu suntem la manevre. E război și dumnealui nu știe situația munițiilor!

M-am abținut de la alte comentarii. Parcă-l vedeam pe colegul meu. Cu tocul *Parabellumului* legănându-se pe șold, dând comenzi clare și răspicate caporalului. Iar dincolo, maiorul Călina cu noroiul întărit pe poalele mantalei. Generalul parcă-mi ghicise gândul:

— Războiul se poate face în multe feluri. Uite-l pe maiorul Călina. Îl știu de la trecerea Tisei, când artileria inamică ne-a prins cu soldații urcați în bărci. Primul care-a plecat de la mal a fost Călina, și după el tot batalionul. Iar colegul dumitale, cu tava cu cafele...

— Maiorul Călina e om de acțiune. Altă fire. Popazu avea talent la desen; hărțile lui erau totdeauna date ca exemplu.

— Nu-l prea văd prin văgăunile astea, târându-se de la o poziție la alta. Și mă întreabă dacă am luat toate măsurile... Măi

șofer, mărește viteza că ne-apucă dimineața pe drum!

Rareori îl vedeam contrariat; era un om echilibrat, izbutea să-și păstreze calmul în momentele cele mai încordate. Dar acum era nervos; nici eu nu mă simțeam în apele mele când mă gândeam că numai peste câteva ore sute de oameni se vor înfrunta pe viață și pe moarte, de-a lungul atâtor kilometri.

— O patrulă în față, domnule general.

— Oprește.

Mașina a frânat scurt și aghiotantul a deschis portiera:

— Ce s-a întâmplat?

— S'trăiți, dom' sublocotenent, parola.

— Liliacul, a spus aghiotantul. Hai, sergent, că ne grăbim.

Sergentul a plimbat prin mașină lumina albastră a unei lanterne.

— Să trăiți, dom' general. Mă iertați, așa am ordin. Dom' maior Călina a zis să nu treacă nici pasărea, dacă nu știe parola.

— Ei, dac-a zis dom' maior Călina atunci așa-i. Știi ce se întâmplă mâine dimineață, sergent?

— Să trăiți, dom' general, atacăm satul. Dom' maior Călina a făcut o grupă de șoc și ne-a arătat pe unde s-o luăm fiecare. Zice că cine intră primul în sat îi dă o permisie.

— Bine face. Trebuie să luați satul, băieți. Dă-i drumul, șofer!

Am pornit mai departe. Aghiotantul dădu câteva indicații șoferului cu glas scăzut. În fața noastră, sus, se zărea umbra neagră a munților. Mașina a părăsit drumul și a luat-o peste câmp, pe un povârniș care urca domol. O altă patrulă s-a ivit din întuneric.

— Parola.

— Liliacul. Mai e mult până la punctul de comandă?

— Aici este, să trăiți. Vreo cincizeci de metri pe poteca din dreapta.

Colonelul Stamatescu se afla în bordeiul scund, împreună cu câțiva ofițeri.

Felinarul cu sticlă afumată, agățat de o bârnă din tavan, abia scotea din umbră fețele celor aplecați asupra hărții. La intrarea generalului au luat poziția de drepți, și comandantul regimentului a dat raportul. Generalul a strâns mâna tuturor ofițerilor aflați acolo.

— Comandanții de batalioane și de companii, i-a prezentat pe scurt colonelul. Tocmai puneam la punct ultimele amănunte.

— Continuați, a spus generalul. Nu vreau să vă stingheresc.

— Misiunea noastră e clară, domnilor. Unitățile vecine vor da un atac simulat; în timpul acesta noi declanșăm atacul. Batalionul unu la centru, pe direcția loviturii principale. Maior Călina, cum stai cu plutonul de șoc?

— E gata, domnule colonel. Am mai luat patru voluntari, dintre cei mai buni aruncători de grenade. Tot plutonul a fost dotat cu pistoale-mitralieră. După ce batalionul se apropie de poziția inamică, plutonul de șoc trece în față, aruncă grenadele și începe lupta apropiată. Am descoperit un spațiu mai slab apărat. Pe acolo încercăm să pătrundem.

Colonelul Stamatescu s-a întors spre general, cerându-i părerea din ochi.

— E foarte bine, a încuviințat generalul. În altă ordine de idei, domnilor ofițeri, vreau să-l felicit în fața dumneavoastră pe maiorul Călina pentru misiunea de ieri. A fost o acțiune reușită și de mare importanță pentru divizie. Prizonierii capturați ne-au dat informații prețioase. Sper că și la atacul de mâine…

— Ne facem datoria, domnule general, a spus Călina încet.

— Bun. Mai departe.

— Pregătirea de artilerie va dura cinci minute, a reluat colonelul Stamatescu. După trei minute, tunurile lungesc tragerea și atunci pornim înainte. Domnule general, eu am terminat. Dacă doriți…

— O singură precizare. Dacă luăm satul, deschidem drumul întregii divizii spre vest. Vă rog să explicați ostașilor importanța acestui atac. Vă doresc succes!

După plecarea ofițerilor, generalul s-a așezat pe lada de muniție din fața hărții.

— Ai un regiment bun, domnule colonel. Mi se rupe mima să-l văd cum se macină pe zi ce trece. Un atac reușit influențează și moralul oamenilor. Ce crezi, de data asta avem șanse?

— Eu așa sper, domnule general. Ne-ar fi trebuit ceva mai multă artilerie.

— Toată lumea e de această părere, dar e tot ce-am putut face. Stăm prost cu muniția. Comandantul brigăzii de artilerie a făcut eforturi supraomenești ca să obțină și atât. Îți dai seama ce-nseamnă cinci minute de trageri cu toate bateriile unui regiment? Ar trebui, cum se zice, să nu mai rămână nimic din pozițiile inamice.

— Au tunuri grele dincolo de sat.

— Vom trage și asupra lor. S-au luat măsuri. Dar speranța ne este în infanterie. Acuma să mergem într-un post înaintat, de unde să avem o vedere mai cuprinzătoare. Instalează acolo un telefon.

— Avem un post pregătit cu tot ce trebuie, domnule general. Este pe o movilă, către flancul drept.

Când am ieșit din adăpost, se lumina de ziuă. Era o dimineață neguroasă, cenușie; dinspre munți adia un vânt ușor ca o suflare de gheață. Am pornit toți trei spre movila învăluită în ceață.

— Noaptea dinaintea atacului, a murmurat generalul, în toate timpurile, ea a avut o semnificație aparte. Mă gândesc la omul din tranșee, ce simte el acum. Speră într-un succes, dar se și teme că asta poate fi cea din urmă zi din viața lui. Din față îl pândește moartea, sau una dintre acele mutilări cărora limbajul tranșeelor le-a găsit un nume cam neutru: grav rănit. Dar asta nu-l împiedică să se avânte în fața primejdiei cu fruntea sus. Am mare încredere în soldatul nostru. Răbdător, curajos și tenace.

— Și uneori norocos, a intervenit colonelul Stamatescu. Cum e maiorul Călina al nostru. Face ce face și scapă teafăr din toate încurcăturile. Viteaz și norocos, două lucruri esențiale pe front.

— În fișele personale folosite în armata germană am dat peste o rubrică specială referitoare la *Soldatenglück*, noroc soldățesc. Am cerut explicații, e cumva vorba de o superstiție, moștenită din vechime? O, nu! s-au apărat ei. Mai degrabă o chestiune filosofică. Există oameni cărora hazardul le ține parte; un fel de matematică a numerelor mari. Sunt unii care sunt răniți la primul atac, pe când alții trec prin zeci de bătălii fără nicio zgârietură. Pe asemenea oameni ne bizuim în misiuni grele și primejdioase.

Generalul a tăcut. Tăceam și noi, ascultându-ne ritmul pașilor pe pământul umed, moale. După câteva clipe, Stamatescu a rupt tăcerea:

— E un punct de vedere. În orice caz, maiorul Călina are „noroc soldățesc”, s-a dovedit în atâtea împrejurări…

— Să sperăm că va avea și azi.

Un zgomot metalic s-a auzit înaintea noastră, între copaci, zgomotul atât de cunoscut al închizătorului unei carabine când se introduce cartușul pe țeavă, apoi o somație pe un ton scăzut:

— Stai că trag!

— Am stat, a răspuns colonelul Stamatescu.

— Parola.

— Liliac.

Un soldat deșirat, cu pușca la șold, a ieșit de după trunchiul unui copac. Dând cu ochii de general, a prezentat onorul.

— Să trăiți, dom' general, sunt soldatul Dobre din plutonul doi, compania trei. Pe-aici e liniște.

— Nu ți-e somn? l-a întrebat generalul.

— Mi-a fost când m-a sculat schimbul. Acuma, pe frigul ăsta, mi-a trecut.

— Știi că astăzi dăm atacul?

— Ne-a spus dom' locotenent Mitrică. Zice să luptăm ca leii.

— Și voi?

— Noi? s-a mirat soldatul. Noi executăm ordinul. Facem cum a zis dom' locotenent.

…Am scos binoclul din toc, mi-am pus harta la-ndemână și i-am făcut semn telefonistului să dea aparatul mai aproape; parapetul adăpostului îmi ajungea la înălțimea umerilor. Ne aflam pe vârful colinei, la câteva sute de metri în spatele liniei de tranșee; de cu noapte, batalioanele ocupaseră poziția de plecare la două-trei sute de metri depărtare de sat. Prin binoclu vedeam distinct rețeaua dublă de sârmă ghimpată care stăruia, ca un hotar între viață și moarte, între cele două tabere. În cursul nopții, pionierii și geniștii lucraseră de zor; prin binoclu se vedeau steguleţele care marcau fâșiile de teren deminate, ce alcătuiau acum trasee sigure pentru atacatori. Dincolo de sârma ghimpată nu se vedea nimic; punctele de foc ale inamicului se aflau, fără-ndoială, mult mai în urmă, la adăpostul copacilor uriași din fața satului, sau poate chiar în casele din margine; deocamdată în sat nu se vedea nicio mișcare. În dreapta, pe înălțime, turla pătrată a bisericii, alb-cenușie, părea că spionează cu ochiul rotund al orologiului mișcarea oamenilor ce se îndreptau spre pozițiile de plecare la atac.

— Am spus artileriștilor să tragă numai pe punctele de foc, a murmurat generalul. N-are rost să risipim muniția. Și-apoi, satul ar fi o cazarmă bună pentru ai noștri. Dacă-l luăm.

— Nu sunteți prea optimist.

— Războiul te învață să nu-ți faci iluzii. Mai ales când ataci de jos în sus, ca acum.

S-a uitat la ceas cu un gest nerăbdător.

— Două minute și începe concertul. Se pare că nemții n-au simțit nimic, altfel artileria lor ar fi deschis focul...

Am privit iarăși prin binoclu. Dincolo de rețelele de sârmă nu se vedea nimic care să fi trădat prezența inamicului. Dar știam că el este acolo, ne așteaptă, cu armele-n mâini, hotărât să ne stăvilească drumul. O pală de vânt a scuturat pulberea fină de zăpadă din bradul înalt care-și întindea ramurile până deasupra adăpostului nostru. L-am văzut pe general ridicându-și gulerul mantalei și am făcut și eu la fel.

— Azi-dimineață au fost minus zece grade, a spus el. Te și miri câtă rezistență au oamenii ăștia.

Un vuiet prelung a răsunat deodată. Ca zgomotul unui tren care trece peste un pod de fier. Salvele se suprapuneau, nu se mai distingea o bubuitură de alta, părea un tunet repetat la nesfârșit. Pe panta dimpotrivă au început să crească arborii roșii ai exploziilor. Stâlpii care susțineau sârma ghimpată săreau în aer; sârmele frânte se încolăceau rapid, parcă adunate de o mână nevăzută; alți stâlpi, frânți de la jumătate, rămâneau suspendați în rețeaua rămasă întreagă. Alte explozii s-au auzit dincolo de creastă, spre pozițiile artileriei inamice. Și altele, către marginea de nord a satului, unde se afla atelierul de reparații. Peisajul din fața mea devenea tot mai neclar; fumul alb-cenușiu se risipea agale, se confunda cu ceața izvorâtă din pădure, contururile caselor se vedeau tot mai vag, iar aerul tremura de bubuituri. Ici și colo, prin perdeaua subțire de fum, sclipeau pentru o clipă sâmburii roșii ai altor explozii.

— Au trecut trei minute, mi-a strigat generalul. Acum să-i vedem.

Din șanțurile puțin adânci ale pozițiilor de plecare s-au ridicat deodată sute de oameni care au pornit în sus, pe pantă. Bubuiturile artileriei continuau, dar proiectilele cădeau dincolo de coastă, se vedea numai fumul crescând, albicios, deasupra copacilor pitici. Deodată, pe când primele șiruri de ostași ajunseseră la jumătatea pantei, între ei au început să sclipească explozii albe și dese; oamenii și-au curmat brusc goana, ca opriți de un obstacol nevăzut. Abia după aceea s-a auzit bubuitul scurt al aruncătoarelor inamice și rafalele mitralierelor care izvorau de undeva, din fumul care nu se risipise încă. Ostașii s-au aruncat la pământ, în timp ce pe deasupra lor se înmulțeau

nourașii albi, cu miez arzător, ai altor și altor explozii. Câte-o grupă, câte-un pluton se ridicau într-un salt scurt și disperat; atunci focul armelor de sus se intensifica; unii cădeau ca secerați, alții se adăposteau după câțiva pași, încercând să se ascundă de tirul acesta necruțător. După câteva salturi, tirul de baraj devenise atât de intens, încât oamenii nu mai cutezau să-l înfrunte. Înaintau târâș, cu prudență, spre înălțimea care revărsa moartea asupra lor.

— Să intre rezerva diviziei, a hotărât generalul.

L-am auzit pe telefonist transmițând cuiva ordinul laconic, rostit cu disperare rece; era momentul cheie al atacului, oamenii se aflau prea aproape de poziția dușmanului ca să mai poată da înapoi; și armele acelea nevăzute, scăpate tefere după ciocanul de foc al artileriei, continuau să tragă asupra lor. Deodată, din urmă, de pe pozițiile inițiale, s-a desprins un șir de soldați fără raniță, cu poalele mantalelor agățate la centură, cu armele în cumpănire. Rezerva diviziei, pregătită pentru a interveni în zona cea mai periclitată, a depășit curând ostașii rămași la pământ; aceștia s-au ridicat și ei, reluând atacul. Dar iarăși au început să toace de sus mitralierele, să tușească sec brandurile, să mugească tunurile de dincolo de creastă.

— Nu se poate, a strigat înciudat generalul. Sacrificăm oamenii degeaba. Retragerea pe pozițiile de plecare!

Agenții și ofițerii de legătură s-au grăbit să transmită ordinul. Generalul s-a întors spre mine. Cu umerii căzuți, cu colțurile gurii coborâte, mi-a părut deodată mult mai bătrân. În privirea lui se citea durerea.

— N-aveam altă soluție. Ar fi însemnat să pierdem tot regimentul. Dă-mi legătura cu corpul de armată!

Sus, pe pantă, începuse retragerea. În timp ce o parte din ostași trăgeau, alții se ridicau și porneau în fugă la vale. După câteva zeci de metri se opreau și trăgeau spre inamic, pe când cei care-i acoperiseră se retrăgeau la rândul lor. Se vedea că este o acțiune ordonată, condusă autoritar și cu pricepere. În timp ce pe câmpul de luptă se desfășura această mișcare, l-am auzit pe general la telefon făcând în termenii concișI ai limbajului militar o dare de seamă a luptei care se consumase cu câteva minute în urmă.

— Am înțeles, a spus apoi în telefon. Peste două ore reluăm acțiunea!

Aproape fără voie m-am uitat la ceas. Două ore pentru adunarea celor căzuți pe panta aceea prelungă, două ore pentru reorganizarea subunităților, pentru încurajarea oamenilor și împrospătarea muniției. Pe dealul din fața noastră rămăseseră zeci de trupuri. Sanitari cu brancarde au alergat să ridice răniții.

— Ne-ar trebui de două ori mai multă muniție ca să le dezorganizăm sistemul de foc, a spus generalul ca pentru el. Să vină comandantul brigăzii de artilerie. Și șeful cercetării…

Am reluat munca de stat-majorist, acea matematică sumbră a războiului, în care fiecare cifră înseamnă vieți, înseamnă tone de foc și fier azvârlite asupra dușmanului, o matematică în care fiecare greșeală se plătește cu ființe omenești. S-au prezentat pe rând ofițeri din diferite sectoare; fiecare făcea un scurt raport asupra situației, primea ordine, cerea detalii; rând pe rând am pus la punct problemele mai mari sau mai mărunte care trebuiau rezolvate: împrospătarea cu muniții, transportul răniților la ambulanța diviziei, aducerea hranei și apei pentru ostașii din linia întâi – totul trebuia calculat, pus în relație, transformat în ordine precise și laconice, și mai ales sigure, căci timpul presa și nu era loc de retușuri, de repararea greșelilor sau încurcăturilor. Câteva cuvinte așternute pe o foaie de hârtie puneau în mișcare mașini și oameni; nu era timp de discuții, de verificări; aveam încredere că totul se va îndeplini întocmai, că lăzile cu proiectile vor ajunge într-adevăr la vreme lângă afetul tunurilor, că autosanitarele vor veni la timp, iar bucătarii și artelnicii vor izbuti să ajungă până-n linia-ntâi. L-am ajutat pe general să ia decizii, adunând rapoarte, punându-i la îndemână cifre, dându-i detalii despre diferite subunități, și am pregătit un nou ordin de luptă. Partea introductivă a documentului, în care, după obicei, se prezenta situația existentă, era redactată în fraze sumbre, pe care n-am să le uit niciodată: „Atacul de la ora 8.00, desfășurat cu toate forțele regimentului, a fost oprit de rezistența îndârjită a inamicului. În special artileria și mitralierele au provocat mari pierderi în rândul ostașilor noștri”… Fraze amare, pe care le-am pus pe hârtie cu strângere de inimă. Generalul le-a citit posomorât, iar când a semnat, penița stiloului a perforat hârtia, ca un glonț minuscul care încearcă să străpungă un blindaj.

— Comandamentul armatei e îngrijorat, mi-a spus el. Faptul că batem pasul pe loc aici are urmări asupra întregului

dispozitiv.

— Poate dacă ne-ar fi ajutat mai mult…

— Lasă ipotezele. Faptele sunt fapte și de la ele trebuie să plecăm. N-avem timp să aducem altă artilerie; vom folosi toate rezervele de muniție existente în divizie. Să mergem cu toții în linia întâi, să încurajăm oamenii. Eu mă duc la batalionul doi, dumneata la maiorul Călina.

Am plecat spre pozițiile batalionului. Când și când, șuiera un proiectil, undeva, pe câmpul din fața mea, răsuna o explozie. Era ca și cum un uriaș arțăgos, după ce și-a dezlănțuit furia distrugătoare, s-a potolit, dar tot mai mormăie, azvârlind câte-o sudalmă. Un obuz greu a vuit scurt și gros chiar deasupra mea; m-am aruncat la pământ și-n clipa următoare s-a produs explozia, la câteva zeci de pași mai departe, asurzindu-mă. Schije mărunte și bulgări de pământ cădeau în jurul meu; simțeam până și fumul acru-înțepător iritându-mi ochii. M-am uitat în urmă; la vreo zece metri se căsca o groapă conică, cu margini zdrențuite, mare cât gura unei fântâni. Am pornit mai departe, de astă dată alergând; trebuia să termin cât mai repede drumul acesta primejdios. Curând am dat peste șanțul de comunicație; am sărit înăuntru și am văzut doi soldați, așezați pe niște bârne. Au dat să se ridice; le-am făcut semn din mână să stea pe loc și mi-am dat seama că unul dintre ei purta o mănușă de pansament alb, însângerat.

— Ce-ai pățit, băiete?

— Mi-a trecut un glonț prin palmă, dom’ maior.

— Ghinion. Tocmai la dreapta!

— Eu îs stângaci. Dom’ doctor zice că am avut noroc, a trecut doar prin carne, n-a zdrobit osul.

— Nu te-ai dus la ambulanță?

— Pentru atâta lucru! Ce să zică sergentul nostru, care-a primit un glonț în piept, deasupra inimii? Dacă trăiește până mâine, e salvat, așa zice dom’ doctor.

— Ești din batalionul unu?

— Da, din plutonul de șoc. Dom’ maior Călina a zis să stăm pe-aproape, că o să mai fie nevoie de noi.

— Asta-i adevărat. Dar cum o să lupți cu o singură mână?

— Grenade pot arunca, dom’ maior. Că asta-i misiunea mea: când ajungem lângă șanțurile lor, arunc cu grenade.

— Cum te cheamă, băiete?

— Soldat Pascu Aurel, să trăiți.

— Bine, Pascule. Vezi, mai păzește-te și tu până se închide rana. Maiorul Călina unde-i?

— A trecut încoace spre observatului de artilerie. Zicea că vrea să-ncerce ceva.

M-am întors și am pornit în celălalt sens. Acum eram curios ce-a mai născocit Călina; poate că are tocmai soluția salvatoare. După câțiva pași, șanțul se întrerupea; o explozie în plin năruise parapetul înăuntru. Am urcat pe movila de pământ reavăn prăbușit în fundul șanțului și, când am sărit dincolo, m-am trezit față-n față cu omul pe care-l căutam.

— Dați-mi o mână de ajutor, mi-a spus el în loc de salut. Nu mă înțeleg cu artileriștii.

— Dar ce-ai de gând să faci?

— Am studiat cu ei problema. Nemții folosesc un șiretlic: după ce trag, se mută pe altă poziție. Noi reperăm locul, tragem și nimerim în gol. Iar armele lor sunt intacte când pornim la atac.

— Așa.

— Ei bine, m-am gândit să facem și noi o figură. Cu un minut înainte de pregătirea de artilerie, plec cu plutonul de șoc, ca și cum aș ataca. Ei încep să tragă, își descoperă punctele de foc și ai noștri le nimicesc. Simplu ca bună ziua.

— Al naibii de simplu! Să te arunci așa, orbește, în fața mitralierelor?

— Și până acuma ce-am făcut? a replicat el. Doi ofițeri sunt răniți, cel mai bun sergent din plutonul de șoc a primit un glonț în piept, zece ostași zac colo-n față, pe câmp, morți pe loc. Care-i diferența, domnule maior?

— Nu știu, i-am spus. Dar nu pot fi de acord cu acest plan. Nu-mi pot asuma răspunderea. Una e să ataci la adăpostul artileriei, și alta să pleci așa, ca o țintă vie, spre inamicul care te ia la ochi liniștit...

— Mă ofer voluntar pentru asta. Și plutonul de șoc la fel. Am vorbit cu fiecare om în parte.

Am stat o clipă să mă gândesc. Planul, cu toată nebunia lui, avea o logică. Poate tocmai aici era cheia atacului.

— Bine. O să raportez generalului. Dar vă previn: numai câteva zeci de metri și vă-ntoarceți.

Generalul a fost de acord cu planul.

Ne-am reluat locurile pentru atac. Am început să urmăresc

secundarul ceasului. Acțiunea trebuia coordonată cu mare precizie, altfel expuneam oamenii degeaba. Mi-am ales locul de supraveghere a atacului chiar în observatorul înaintat al artileriei. Un locotenent tânăr, cu binoclul în mână, cu telefonistul lângă el, aștepta plin de nerăbdare să vadă ce se întâmplă.

La ora zece fără un minut, plutonul de șoc, avându-l în frunte pe maiorul Călina, a ieșit din adăposturi și a pornit în goană spre inamic. După vreo treizeci de metri, a răsunat prima rafală de mitralieră, apoi alta, din stânga. Plutonul s-a culcat la pământ. Gloanțele șfichiuiau pământul în jurul ostașilor. L-am auzit pe locotenentul de artilerie:

— Reper turla bisericii, stânga zece miimi, scurtează cinci… baterie – foc!

De undeva, din stânga, am auzit alt glas:

— Reper pomul rotat, zece miimi dreapta…

Apoi salvele. Și iarăși corecțiile dictate la telefon. Prin binoclu am văzut exploziile chiar pe locul de unde sclipiseră țevile mitralierelor. Apoi a început pregătirea de artilerie propriu-zisă. Un uragan de foc s-a năpustit asupra pozițiilor inamice, învăluindu-le în fum. După câteva minute, un peisaj apocaliptic se înfățișa ochilor. Partea de sus a pantei și creasta însăși păreau a fi fost cutreierate de copitele unor animale gigantice. Gropi negre, fumegânde, se căscau pretutindeni; stâncile care adăpostiseră armele inamicului purtau acum răni adânci, stârnite de explozii; după plecarea ostașilor la atac, bateriile au continuat să tragă asupra artileriei de dincolo de creastă, stânjenind acțiunea tunarilor inamici.

Dar totul în zadar. Din alte colțuri, din alte adâncuri de stâncă, mitraliere au început să latre, împroșcând cu gloanțe lanțurile atacatorilor; branduri nevăzute își azvârleau bombele chiar deasupra grupurilor de ostași care alergau în sus, pe pantă; în fața satului, artileria reconstruise iarăși peretele de fum și schije prin care nu se mai putea pătrunde. Mi-am dat seama că șiretlicul lui Călina, deși reușise, nu putea influența prea mult șoapta atacului. Generalul a înțeles și el asta, căci l-am auzit pronunțând, pentru a doua oară în ziua aceea, ordinul dureros:

— Încetați atacul! Întoarcerea la baza de plecare!

CAPITOLUL OPT

M-a trezit zgomotul lemnelor trântite pe tabla din fața sobei.

— Dă-o dracului, Dogarule!

— Iertați-mă, dom' maior, n-am vrut să fac zgomot. Dar și-așa trebuia să vă treziți.

M-am uitat la ceas cu un sentiment de vinovăție. Dormisem câteva ore bune, după ce, întors de la regiment, pusesem la punct documentele: raportul operativ în care analizam desfășurarea atacului, ordinele de luptă pentru ziua următoare, situația efectivelor și a muniției pe întreaga divizie. De la corpul de armată venise un ordin laconic – unitățile să se mențină pe aliniamentul actual și să respingă orice încercare a inamicului de a recuceri pozițiile pierdute. Ziua următoare nu făgăduia deci evenimente spectaculoase, de aceea îmi îngăduisem o noapte de odihnă.

— Afară ninge, m-a informat caporalul Dogaru din pragul ușii. Dar s-a mai muiat nițel vremea.

Voia să se convingă că m-am trezit de-a binelea. Am sărit din pat și m-am apropiat de fereastră. Ningea, într-adevăr, cu fulgi mari ca în ilustratele de Crăciun, deși după calendar ne aflam la începutul lui martie. În mijlocul curții, un soldat numai în cămașă se străduia să pornească un autocamion „Opel-Blitz" cu prelată. Participam, inconștient, la efortul omului, care se încorda, învârtind manivela cu amândouă mâinile.

— Am încălzit apă pentru bărbierit, dom' maior.

Nu mă slăbea deloc caporalul meu. După un sfert de oră, echipat cu mantaua și căciula, am ieșit din casă. Ninsoarea înveselea atmosfera; motorul Blitz-ului pornise și scotea un fum albăstrui; în pragul clădirii scunde din dreapta, unde se instalase popota, un bucătar se distra aruncând bucățele de pâine unui câine care sărea de fiecare dată să le prindă din zbor. O cioară a croncănit foarte sonor de undeva, de sus; apoi, dinspre clădirea școlii am auzit sunând un telefon. Am grăbit pasul spre treptele de la intrare. Santinela din hol mi-a dat onorul, pocnind cu mult zel patul armei.

— Cine-i pe aici? l-am întrebat.

— Numai dom' căpitan Oancea. A venit de vreo oră. Și dom' locotenent Teodorescu.

Un soldat, purtând un braț de lemne, a trecut pe lângă noi și a

intrat în biroul directorului. Generalul nu era acolo, desigur. Am intrat în cancelarie. Oancea a lăsat deoparte creionul și s-a ridicat. Creionul s-a rostogolit către poziția desenată cu albastru. S-a oprit. Desigur, în dreptul satului. Ca la un joc de ruletă; de data asta, roata se oprise la numărul cel rău. Am dat deoparte creionul cu un bobârnac; acum se vedea mai bine semicercul albastru din jurul satului.

— Ce e nou, Oancea?

— Vești bune de la diviziile vecine. Azi-noapte au atacat prin surprindere și au mai avansat la nord și la sud de munte. Se încearcă o dublă învăluire, după câte-mi dau seama. Numai noi stăm pe loc. Dacă ne-am opri așa în fața fiecărui sat, războiul s-ar lungi mult și bine.

Cuvintele lui m-au contrariat. Păreau aproape un reproș: doar fusesem acolo, în linia întâi, în timpul atacului, fără să influențez cu ceva rezultatul. M-am încruntat la el:

— Știi bine că nu e un sat oarecare. Aici e cheia trecătorii. Plus atelierul de reparat tancuri. Au destule motive să-l țină cu dinții.

— Fapt este că divizia din dreapta înaintează.

Rămăsese în picioare, cu ochii ațintiți spre mine. Impresia aceea de reproș nerostit stăruia, ceea ce m-a supărat de-a binelea. Pe el, pe mine însumi că nu izbutisem să-i dau o explicație mulțumitoare. Căutam un punct slab, să-l lovesc la rândul meu. Să mă răzbun pentru că exprimase un adevăr neconvenabil.

— Războiul nu se câștigă numai în fața hărții. Să fi văzut acolo, în linia-ntâi, ce-a fost. Oamenii aceia care-au pornit la atac, prin ploaia de gloanțe.

— Am participat și eu la atacuri, a spus el cu demnitate. N-am spus că soldații n-au luptat bine.

— Atunci conducerea e de vină, asta vrei să spui? Crezi că atacul n-a fost plănuit cum trebuie? Dacă-i vorba așa, atunci ai și tu o parte de răspundere. Ești ofițer cu operațiile, ai participat la pregătire. Și-acuma nu-ți place ce-a ieșit.

— Nu-mi place? Mă roade, mă frământă, ceea ce e cu totul altceva. Regimentul e al nostru, insuccesul lui e al nostru.

— Aha! Atunci de ce mai…

M-am oprit. Energia cu care pornisem mica discuție se epuizase brusc. Mai ales când n-ai dreptate îți trebuie o anumită

forță pentru a merge până la capăt. Eu n-o aveam și mi-am dat seama că-l acuzam fără rost pe ajutorul meu cel mai apropiat, omul pe care mă străduiam, de luni de zile, să-l fac să înțeleagă modul meu de a judeca, să-i transfer propria mea optică. Am făcut clasicul gest de împăciuire – am scos țigările:

— Suntem amândoi nervoși, asta e. Pentru că treburile nu merg bine. Biruitorii nu sunt morocănoși. Hai s-o luăm de la capăt, cu metodă, ca la un exercițiu. Să pornim de la situația existentă, fără idei preconcepute. Avem în față un inamic instalat pe o poziție tare, pe care e hotărât s-o păstreze. Atacurile noastre au fost întâmpinate cu baraj de artilerie și arme automate. Regimentul a suferit pierderi, muniția de artilerie e pe sfârșite. Totuși, obstacolul trebuie depășit. Acestea sunt datele problemei.

— Ne lipsește ceva, a spus liniștit Oancea.

— Ce?

— Intențiile eșalonului superior. Nici n-am apucat să vă raportez. Acum un sfert de oră am primit un mesaj cifrat de la comandament. Prin telefon.

— Unde-i? De ce n-ai spus de la-nceput? Ce conține?

— Deocamdată nu știu. L-am dat lui Teodorescu să-l descifreze. E scurt, merge repede.

Ca într-o piesă de teatru, în clipa aceea s-a auzit o bătaie în ușă. Am răspuns. Locotenentul de rezervă Teodorescu, un bărbat între două vârste, cu fața prelungă și palidă, cu părul încărunțit prematur, a intrat și a salutat din ușă:

— Domnule maior, am descifrat mesajul. V-aș ruga să semnați de primire.

Cu ochii la hârtia scrisă cu litere mari, citețe, am mâzgălit ceva în condica de documente strict secrete, apoi am citit mesajul. Era un ordin și purta sub număr data, ora și minutul transmiterii. Divizia va organiza un detașament de incursiune care să pătrundă la nord de sat, să intercepteze nodul de comunicație și să lovească inamicul din spate, când se va relua atacul. Plecarea astăzi la ora 15. Raportați de executare… L-am mai citit o dată, deși îl înțelesesem foarte bine. Nu-mi venea să cred. Câteva ore pentru a pregăti un detașament de incursiune? I-am întins hârtia lui Oancea, străduindu-mă să adopt un ton de glumă:

— Uneori suntem norocoși. Iată piesa care ne lipsea. Nu mai

trebuie să ne mai batem capul căutând soluții.

L-am urmărit în timp ce citea ordinul. După mișcarea ochilor mi-am dat seama că făcuse la fel ca mine: îl citise de două ori. Apoi l-a pus pe masă, acoperind cu el satul. A tras adânc din țigară, privind mereu la hârtia scrisă citeț, literă cu literă, după obiceiul ofițerilor de la cifru.

— Cu permisiunea dumneavoastră, eu mă retrag, a spus Teodorescu. Vă las să-l studiați în liniște și să meditați asupra lui până vine domnul general. Am mai primit o depeșă, mai puțin importantă. Ni se cere situația soldelor pe luna în curs.

— Fiecare cu ce-l doare, am murmurat. Roagă-l pe financiar să pregătească un tabel. O să-i dăm efectivele exacte; s-au cam modificat după atacul de ieri.

— Și s-ar putea să se mai modifice, a adăugat Oancea fără să ridice privirea.

Teodorescu a plecat pășind fără zgomot, ca în camera unui bolnav. Cam așa mă și simțeam: bolnav. Ordinul rupea echilibrul precar în care ne aflam după atacul de ieri. De unde să scoți un detașament de incursiune, când trupele diviziei se aflau în contact strâns cu inamicul?

— Vreau să-ți aud părerea, l-am somat pe Oancea.

— În ordin nu se precizează forța detașamentului.

— Noi pentru ce suntem aici? Gândim, calculăm, ținem seama de situația concretă a trupelor de pe frontul diviziei.

— Să zicem… un batalion?

— Un batalion. Mai mult n-avem de unde. Regimentul se află în fața satului, nu-l poți trimite pe tot.

— Un batalion, fără artilerie, în spatele frontului…

— Mai adăugăm un pluton de mitraliere. Atâta avem disponibil.

— Cât ar dura misiunea?

— O zi, maximum două. Până la reluarea atacului cu grosul forțelor.

— Dac-ar fi după mine, i-aș da și grupul de cercetare. Acționează totuși în spatele inamicului, fără ajutor…

Mi-am amintit discuțiile pe care le avuseserăm de atâtea ori despre acest subiect.

— Exclus. E ultima rezervă a diviziei, îl păstrăm pentru cazuri extreme. Cel mult, mai putem da o companie de la celălalt batalion. Nu uita că regimentul de dorobanți a avut pierderi

mari.

A rămas pe gânduri, lovind cu creionul în suprafața lucioasă a hărții. Zgomotul ușor, dar ritmic, începuse să mă enerveze. Am strivit țigara în tubul de 45, retezat la două degete deasupra capsei – scrumiera la modă în birourile diviziei.

— Și dacă inamicului îi vin întăriri din spate? a întrebat Oancea.

— Tocmai asta-i misiunea detașamentului: să interzică pătrunderea lor spre sat.

— Cu condiția să ajungă întreg la șosea. Dar dacă este atacat pe parcurs și mai pierde din forțe? Era mai bine să se deplaseze pe timp de noapte.

— Mai citește o dată ordinul. Acolo spune clar: plecarea la ora trei. Ca să ajungă până seara pe poziție. Probabil că întăririle vor încerca să intre-n sat pe timpul nopții.

— E posibil, a admis Oancea. Să calculăm cât îi trebuie pentru deplasare? Mă gândesc că în dreptul cotei 1021 ar putea întâmpina rezistență.

— Ia-o în calcul și pe asta.

L-am urmărit pe când măsura pe hartă distanța până la sat. Ocolind cota 1021, firește.

— Trei ore. Maximum patru. Ajung acolo pe întuneric.

— Ar putea fi un avantaj, la urma urmei.

— Ar putea…

Țârâitul telefonului m-a făcut să tresar. Am ridicat receptorul și-am apăsat pe clapă.

— Alo!

— Aici maior Popazu de la Movila, cu cine vorbesc?

— Tomescu.

— Aha! Pe tine te căutam. Ai primit mesajul?

— L-am primit.

— Ți-a plăcut ideea noastră?

— Mi s-a părut cam îndrăzneață.

— Cum?

— În-drăz-nea-ță!

— Așa este. Dar mai sus a fost foarte apreciată, să știi.

— Atunci… te felicit. Doar că avem timp puțin pentru pregătire.

— Aviația de recunoaștere a reperat un convoi de camioane care intra în trecătoare Am calculat că vor ajunge acolo înainte

de miezul nopții. Eșalonul superior e alarmat.

— Acum înțeleg de ce atâta grabă.

— Da. Așteptăm vești despre mersul acțiunii. Te salut!

Am pus receptorul pe cutie și am scos altă țigară. Oancea aștepta cu compasul în mână.

— Ceva nou? m-a întrebat cu voce reținută.

— Nu. Așa cum gândeam noi. Aviația a reperat un convoi în drum spre sat. Întăriri, desigur. Detașamentul trebuie să le taie calea.

— Numai cu mitralierele?

— E destul. Nu e vorba de blindaje, ci de autocamioane. Fă o schiță sumară a deplasării detașamentului, s-o prezentăm domnului general.

Mi-am aruncat privirea pe fereastră și l-am văzut pe general venind grăbit către intrare.

— Hai mai iute, l-am zorit pe Oancea. Generalul a și venit.

— Într-o clipă sunt gata.

— Bine. Vii pe urmă cu schița. Eu mă duc să-i prezint ordinul.

Am ieșit pe hol cu hârtia în mână. Generalul arăta proaspăt, cu obrajii îmbujorați de aerul rece.

— Am onoarea să vă salut, domnule general.

— Ce-i nou, Tomescule? Mi s-a raportat despre un ordin de la corpul de armată.

— Da, domnule general.

Mi-a făcut semn să-l urmez în birou. Ordinele de la corpul de armată nu se citesc în fața santinelei. Și-a dezbrăcat din mers mantaua, a pus-o în cuierul de lângă ușă și a scotocit în buzunar după ochelari.

— Ce spune ordinul?

— Să organizăm o incursiune în spatele satului. Ne-am și gândit la o variantă…

A ocolit biroul directorial, s-a așezat pe scaun și și-a pus ochelarii. A citit hârtia cu atenție și a pus-o alături, pe masă, cu un gest delicat.

— Ia loc, Tomescule. Asta-i o treabă serioasă. Să ne sfătuim cum s-o ducem la capăt.

Calmul lui venea ca un balsam peste înfrigurarea care mă stăpânea. Nu părea alarmat, nici uimit. Doar că privea ordinul cu gravitatea necesară. A descuiat lada de fier care ținea loc de seif în campanie și a scos harta. L-am ajutat s-o întindă pe birou.

În clipa aceea am auzit o bătaie în ușă.

— Poftiți, a spus generalul.

A intrat colonelul Mușat, apoi căpitanul Burcea, comandantul grupului de cercetare.

— Exact de dumneavoastră aveam nevoie, s-a bucurat generalul dând mâna cu ei.

— Am lăsat vorbă plantonului să ne spună când veniți.

— Am trecut pe la ambulanța diviziei. Sunt acolo câțiva răniți grav, trebuie să-i evacuam la un spital de zonă interioară. Și nu prea avem cu ce. Mă rog, o s-o rezolvăm noi pân-la urmă. Deocamdată să discutăm o problemă arzătoare. Am primit ordin de la corpul de armată să trimitem în spatele satului un detașament de incursiune.

— Un detașament! a exclamat colonelul Mușat. Cu ce efective? În situația în care sunt regimentele noastre, asta seamănă cu o aventură.

Găsise termenul potrivit. Asta era, de fapt, realitatea: câtă vreme regimentul, cu forțele slăbite de cele patru atacuri, ocupa pozițiile din fața satului, incursiunea aducea bine a aventură.

— Dă-mi voie, colonele, a replicat cu liniște generalul. N-aș vrea să se spună că noi, aici, ne ocupăm cu critica ordinelor venite de sus. Treaba noastră nu e să apreciem ordinul, ci să ne gândim cum să-l îndeplinim.

Colonelul Mușat și-a netezit mustața cu degetul mare, ca și cum ar fi încercat să șteargă urma unui zâmbet. Dar fața lui exprima o stare tulbure, de descumpănire sau de regret că n-a fost înțeles. Uneori vorbele nu ajung pentru a reflecta cu precizie ceea ce gândim.

— N-a fost în intenția mea să critic, domnule general. Dar starea infanteriei noastre o cunoașteți. De unde luăm detașamentul? Ar însemna să subțiem efectivele din fața satului.

— Pentru că și inamicul o să le subțieze, ca să facă față detașamentului cu o parte din forțe. Sa vedem ce variantă ne propune șeful de stat-major.

Știuse să aplaneze micul conflict care plutea în aer. M-am apropiat repede de hartă cu dorința de a spulbera cu totul stânjeneala pe care-o provocase discuția dintre ei. În structura complicată a diviziei, comandantul brigăzii de infanterie era un fel de locțiitor al comandantului. Îl respectam nu numai pentru

asta. Știam că este un bun tactician, de aceea opinia lui mă alarmase din nou.

— Domnule general, varianta pe care o propunem noi este să trimitem un batalion întărit cu un pluton de mitraliere și o companie de pionieri. La căderea serii detașamentul se va instala pe poziție. În cursul nopții urmează să sosească un convoi inamic; îl va împiedica să pătrundă în sat. Mai apoi, când dorobanții vor da atacul, detașamentul va ataca și el din spate, făcând joncțiunea cu regimentul.

— Nu-i rău. Ce spui, colonele?

— Nu-i rău, a întărit colonelul Mușat. Dacă totul merge bine, s-ar putea să reușească. Dacă nu e descoperit prea devreme și dacă inamicul nu dispune de alte forțe cu care să-l distrugă. Altfel, îl sacrificăm degeaba. Și în momentul de față nu ne putem permite asemenea sacrificii. Regimentele sunt obosite și slăbite.

— Mda. Căpitan Burcea?

— Eu, domnule general, m-aș oferi voluntar pentru această misiune. Băieții mei ar putea să întărească detașamentul.

— Cu voi am alte planuri. Rămâneți mai departe în rezerva diviziei, până la atac. Atunci, în funcție de situație, vă vom trimite într-un sector sau altul.

— Și mai e timpul de pregătire, domnule general. Câteva ore nu ajung. La efectivele actuale, un batalion plus întăririle înseamnă aproximativ două sute de oameni. Când să te ocupi de toți, în câteva ore?

— O să-l rog pe maiorul Tomescu să dea personal o mână de ajutor la pregătire. Dar mai întâi să schițăm drumul detașamentului, măcar în linii mari.

A pipăit pe deasupra hărții până a dat peste creioanele colorate. Le-a tras de dedesubt și a ales unul bont, de culoare stacojie. A trasat pe hartă o săgeată groasă, roșie, care pornea din linia întâi, dădea puțin înapoi, într-un ocol larg spre dreapta, trecea linia frontului prin dreptul cotei 1021 și cădea dinspre nord spre sud în spatele satului, pe o mică formă de teren abia schițată pe hartă. Priveam cu toții în tăcere. Generalul a dublat săgeata care a căpătat astfel o înfățișare elegantă, ca într-un desen de reclamă, apoi a trântit creionul deasupra ei:

— Cam așa ar trebui să arate. Dacă nu luăm în seamă curbele de nivel. E ceva de urcat, în tot cazul. Iar aici, pe coastă, apare

un mic curs de apă, cu un podeț peste el. În locul inamicului, eu l-aș mina. Iar aici, pe creastă, aș instala un post înaintat care să țină sub ochi toată valea.

— Chiar există un post acolo, a spus căpitanul Burcea. L-au descoperit cercetașii mei azi-dimineață.

Părea că toate elementele erau de partea inamicului, ceea ce mă cam înciuda. Am căutat pe hartă, în zona parcursă de săgeata proaspătă, un argument ca să restabilesc echilibrul. Și l-am găsit:

— Panta de sud-est este împădurită și ai putea oferi o acoperire, măcar până ajung sus. După aceea, dacă-i descoperă, nu le rămâne decât să angajeze lupta. Dacă au ocupat poziția dominantă deasupra șoselei, le vine mai ușor.

— Așa… a spus îngândurat generalul. Sunt alte păreri? Nu. Atunci la treabă. Maior Tomescu, te duci acolo și organizezi detașamentul. Cred că s-ar cuveni să-i dăm comanda tot maiorului Călina. E omul cel mai potrivit pentru asemenea misiuni.

— Și cel mai solicitat, am replicat îndată.

M-a privit pe deasupra ochelarilor și a zâmbit. Era o continuare tăcută a dezbaterii dinainte. În condiții obișnuite, și el, ca și mine, ar fi evitat să riște din nou, atât de curând, viața unui ofițer brav și iscusit; dar ce numim în război „condiții obișnuite”? Generalul se gândea, desigur, la același lucru, fiindcă a făcut un mic gest, depărtând mâinile și ridicând din umeri, un fel de „asta-i situația” și a reluat:

— Când detașamentul e gata de plecare, raportezi prin telefon. Între timp, noi punem la punct atacul cu grosul forțelor. Așa să le spui: nu-i lăsăm prea multă vreme singuri. Și atenție la selecția oamenilor. Dacă e cazul apelezi la voluntari. Lămurește-i că e o misiune grea și importantă.

— Am înțeles, domnule general.

Pe când ieșeam în hol m-am întrebat dacă această formulă ostășească are totdeauna acoperire. Am înțeles eu într-adevăr rostul detașamentului? Trebuia să-i lămuresc pe oameni despre importanța misiunii, dar ce știam eu însumi despre asta? Maiorul Popazu se lăudase cu ideea lui, care fusese apreciată „mai sus”, dar el, propunând-o, ținuse seama de toți factorii?

— Dogarule, facem o plimbare în linia-ntâi.

— Da, dom’ maior.

— Du-te la companie și spune-le să-mi mai dea un însoțitor. Văd că a-nceput iar să ningă; pe vremea asta nemții mai trimit câte-o patrulă să bântuie prin spatele frontului.

— Domnule maior, a intervenit ofițerul de serviciu, dacă vă duceți la regimentul de dorobanți, luați-l și pe-un soldat de-al lor care s-a prezentat aici după materiale.

— Foarte bine. Du-te și caută-l, Dogarule. Și fă-mi rost de un încărcător plin. Să am de rezervă.

Oancea a tresărit când am intrat în cancelarie:

— Tocmai mă întrebam ce s-a ales din propunerea noastră.

— A fost acceptată cu aplauze. Nicio obiecție, vreau să spun. Mă duc în linia-ntâi să organizez incursiunea.

— Iarăși?

— Contactul cu realitatea frontului.

— Ar trebui să mai facem cu schimbul.

— O să facem. Sunt destule treburi și aici, și-n linia-ntâi. Data viitoare te trimit pe dumneata, îți promit.

Am început să-mi adun lucrurile: binoclul, carnețelul și creionul, o hartă, pansament individual, un pachet de biscuiți și, bineînțeles, pistolul-mitralieră.

— Cu bine, Oancea. Cred că mă-ntorc pe la patru, după ce pleacă detașamentul.

— Vă doresc succes, domnule maior.

Caporalul Dogaru mă aștepta în fața ușii, împreună cu un soldat pirpiriu, cu obrajii rumeni, părând mai degrabă un adolescent ajuns din întâmplare în această lume aspră.

— El e, dom’ maior.

— Soldat Oiță Gheorghe, plutonul doi, compania transmisiuni, s-a prezentat ostașul.

— Ți-ai terminat treburile pe-aici?

— Da, dom’ maior. Am fost la depozit după niște pile electrice.

— Și ai găsit?

— Am găsit. Dom’ majur de la depozit spunea că n-are, dar i-am spus că dom’ maior Călina a zis să nu mă-ntorc fără ele. „A, ești de la dom’ maior Călina? De ce nu spui, ostaș?” Și mi-a dat.

— Ești la batalionul lui?

— Da. Telefonist. Îl cunoașteți pe dom’ maior Călina?

— Sigur că-l cunosc.

Rostisem cu o anumită mândrie aceste cuvinte. După regulile

ierarhiei militare, ca șef de stat-major al diviziei mă aflam cu câteva trepte deasupra lui Călina. Dar războiul are altă ierarhie, m-am gândit în clipa aceea. O ierarhie a faptei, independentă de statul de funcțiuni.

— Mergem? l-am întrebat pe Dogaru.

— Da, dom' maior. Am luat un încărcător și am vorbit la popotă să vă oprească mâncarea caldă, că vă întoarceți pe la patru.

— De unde știi când ne întoarcem?

— M-am *informat* și eu, a râs Dogaru cam într-o parte. Și azi era zi de baie.

— Vrei să rămâi aici?

— Eu? În ruptul capului. Am timp destul diseară.

Mi-am îndesat căciula pe frunte și am ieșit, urmat de cei doi ostași.

Pe drum, soldatul Oiță s-a dovedit a fi un vorbăreț. Mi-a povestit despre satul lui din Teleorman, la zece kilometri de gară, mare lucru și trenul ăsta, cât ai face pe jos drumul pân-la câmp, te sui în el și te pomenești colo, la București. Fusese și el de două ori, îi plăcuseră tramvaiele – un tren mic fără locomotivă, mai mare dragul să te plimbi de colo-colo, cât e șoseaua de lungă, de la gară până-n centru și mai departe, unde ai chef. Numai mașinile îl cam zăpăciseră, cum încerca să treacă drumul, hop, se oprea una în spatele lui și țipa din goarnă de-l făcea să sară-n lături, înapoi pe trotuar. Așa că s-a simțit tare bine când a ajuns înapoi acasă, în sat la el.

— E frumos satul tău?

— Frumos. Pe o coastă de deal, cu casele pitite printre pomi. Pe vremea asta, înfloresc pe rând: caișii, merii, prunii. Și oamenii încep să iasă la arat. Oare-i adevărat, dom' maior, ce se vorbește? Cică ne dă pământ. Că a zis Partidul Comunist să se dea pământ, și comuniștii au scris și-n ziar că reforma agrară e urgența-ntâi, numai guvernul răspunde să mai aibă răbdare, până la sfârșitul războiului, ca să nu fie nedreptățiți soldații de pe front. Alte ziare zic că ce dacă sunt soldații pe front, au familie acasă, pământ să le dea, că are cine să-l lucreze. Și n-au dreptate?

— Eu zic că au dreptate, măi, soldat Oiță. Vine primăvara și ar trebui lămurite lucrurile până când încep arăturile.

— Așa e, dom' maior, să trăiți. Așa zice și taică-meu. S-a scris

în Frontul Plugarilor, că moșierul din satul nostru a plecat cu nemții, avea un băiat fugit în Germania când cu legionarii, ce-a mai fost și-atunci! Eu eram băietan, ieșeam la poartă să-i văd mergând pe uliță în cadență, cântau și aveau cizme și centură cu pistol, erau vreo șase inși și lumea se temea de ei, nu prea vorbeau cu nimeni și se țineau mari, dar când au dat buzna în dugheana lui dom' Iancu Bragagiul, pocnind din pistoale și strigând că ei vor fi stăpânii țării, oamenii s-au încuiat în case și au așteptat. Pe urmă au venit jandarmii de la Turnu și i-au arestat, dar băiatul boierului plecase la București și de-atunci nu l-am mai văzut. Umbla vorba, după vreo trei-patru luni, că a fugit în Germania ascuns într-un vagon cu porci, lumea râdea în sat că și-au găsit tovărășie bună, ascunși printre porci, după câte făcuseră atunci când cu rebeliunea… Ei, și anul trecut, în august, regimentul nostru era în refacere, la Pitești, și aveam un comandant de companie pâinea lui dumnezeu, ne-a dat permisie cu rândul la toți. Atunci, în august, eram acasă, în permisie, când ne-am pomenit cu oamenii, în miez de noapte, chiuind prin sat: „E pace, mă, s-a zis cu nemții, a dat regele ordin sa terminăm cu războiul". Ne-am gândit toți la boierul Ganțu și zice careva „Hai să-i dăm vestea și boierului", ca unul ce era prieten cu nemții. Mi-au povestit ai mei. Un colonel neamț venea cu mașina tocmai de la Roșiori, plecau amândoi la vânătoare prin pădure și seara trăgeau petreceri afară, sub nuc, aducea lăutari de la Turnu că țiganii noștri din vale nu știau cântece nemțești. Lumea zicea că colonelului îi cum plăcea de domnișoara Xenia, sora boierului, o cucoană înaltă și cu buze subțiri, muiere dată naibii, cutreiera moșia călare pe cal alb și trăgea după fazani cu o pușcă englezească bătută-n argint, că pe valea noastră, acolo, trăiesc fazani de când lumea, dar oamenii nu-i vânează, zic că au carnea tare, așa o fi că n-am gustat niciodată, carne de fazan nu prea s-a pomenit pe la noi. Dumneavoastră ați mâncat carne de fazan?

— Am mai mâncat, măi Oiță, dar demult, înainte de război, și i-am uitat gustul. În orice caz, era bună. După război să-ncerci și tu.

— O să-ncerc. Și cum zisei, ne-am dus cu toții la curte, că boier Ganțu și dom' șoara Xenia își făcuseră un conac în capul satului, sus pe deal, cu drum pietruit până la ușă, de trăgeau trăsurile la scară și-avea generator care păcănea de răsuna tot

satul când dădeau petreceri. Și cum mergeam noi așa, cu tot alaiul, deodată vedem o lumină mare pe drum și numai ce-am apucat să ne ferim, că au trecut pe lângă noi ca vijelia mașinile: în față, a colonelului, o cunoșteam toți, mașină de război, cu acoperiș de pânză, și după ea mașina boierului, și-am apucat să zărim în ea, printre geamantane și boccele, pe boier și pe dom' șoara Xenia... „Văzuși mă, ei erau", vorbeau oamenii între ei, dar nu ne-am întors din drum, am ținut-o așa, la deal, până-n poarta conacului, și-acolo ardea un felinar și de după un stâlp s-a ivit al lui Gușcă, omul boierului, cu arma de vânătoare în mână: „Ce-i cu voi, mă?" „Vrem să vorbim cu boierul". „Ăhă, să fiți sănătoși, boierul e departe, ziceți-mi mie ce-aveți de zis, acuma io-s mai mare aici". „Păi vrem să-i zicem că e pace și s-a zis cu nemții". „Proștilor, zice, a aflat el înaintea voastră, c-a auzit la radio cu dom' colonel și s-au gândit că-i mai bine s-o ia încolo, spre Berlin". Și Gușcă ăsta a trântit zăvorul la poartă și a plecat spre casă, legănându-și felinarul. Ce era să facem? Ne-am întors în sat și-am stat toți de vorbă până dimineața, că ce-o să fie acu', dacă e pace, și nemții au plecat care-ncotro, cum ziceau oamenii. Și numai ce ne pomenim cu două camioane cu tunuri după ele. Ofițerul oprește-n fața primăriei, zice „Au trecut nemții p-aici?" „Numai colonelul și cu boier Ganțu, alți nemți n-au trecut". „Poate-or să treacă mai târziu", și-a dat un bătrân cu părerea. „Or să treacă dacă-i lăsăm noi, dar nu trebuie să-i lăsăm, a zis ofițerul. Să vină șeful de post cu jandarmii și premilitarii, să pregătim o ambuscadă în fața satului". Ne-au dat arme și cartușe de la post și ne-am instalat la teren în fața satului, cu tunurile, cele două, pe dâmburile din marginea șoselei. Când s-au auzit venind mașinile nemților, ofițerul a trimis un sergent înaintea lor, să le facă semn să stea, da' nemții ce să stea, vâj înainte, că dacă nu sărea sergentul în șanț dădeau peste el cu camionul. I-am lăsat să se apropie, și când ne-a comandat ofițerul am deschis focul. Camionul din frunte s-a oprit, avea sus o mitralieră, și au început să tragă spre noi. Din mașinile din spate au sărit zeci de soldați, cu armele-n mâini, dar ai noștri au tras cu tunul în camion de l-au dat gata, a-nceput să ardă, și nemții au ridicat steagul alb. Le-am ajutat soldaților să le ia armele, pe urmă s-au urcat toți în mașini și au pornit spre Turnu. Și l-am întrebat pe șeful de post ce să fac și el a spus „Ce să faci, leat, ia-ți rănița și fugi la regiment, că pacea

e departe”…

— Și ce s-a întâmplat cu boierul și cu averea lui?

— O vreme n-am știut nimic. Eu m-am dus la regiment, și regimentul hai în Ardeal, hai în Ungaria, hai în Cehoslovacia, aici, unde ne vedeți, dar vești de pe-acasă tot mai aflăm. Cică Gușcă ăsta, omul boierului, a rămas mare și tare la conac, a strâns porumbul de pe moșie cu argații și cu câțiva țărani care erau datori boierului, l-a pus în hambare și a rânduit pază zdravănă, răspândind vorba-n sat că a adus câini tocmai din munte, de la ciobani, și lucrurile au mers așa până mai acu’ o lună, când a scris în ziar că s-a făcut comisie în comună, s-au adunat oamenii și au hotărât cum să împartă moșia. Moșie mare, vreo mie și cinci sute de pogoane. Au făcut o listă și-au dat la cei săraci câte șase, câte zece pogoane, care după cum avea copii.

— Și la soldați?

— Păi cum! Soldații de pe front în cap de listă, așa au zis, și-așa au făcut. Mi-au dat și mie, așa mi-au spus ai mei, în scrisoare. Și au intrat oamenii de-au măsurat pământul. Acuma e vorba dac-o rămâne așa, de nu ne-or lua înapoi…

— Cum să vi-l ia? Doar de s-o-ntoarce boierul tău, cu nemții…

— Să se întoarcă? a râs soldatul. Păi noi ce păzim aicea, prin zăpezile-astea, cu trei atacuri pe zi? La noi e o vorbă, dom’ maior, că mortul de la groapă nu se mai întoarce. Despre partea noastră, nicio grijă. Nu-i lăsăm pe nemți să se întoarcă. Ne spunea și dom’ maior Călina, când cu atacul de alaltăieri: „Mă, pentru pământul nostru ne batem, să-l știm liber și fără nicio apăsare!” Și ne batem, dom’ maior.

— Știu, măi, Oiță. Am fost de atâtea ori în linia-ntâi și am văzut cum luptați voi, dorobanții. De asta sunt încredințat că o să învingem, și n-o să vină nimeni să răstoarne ce-au hotărât ai voștri, în sat…

Adevărul e că nu prea eram sigur. În cele câteva zile de permisie aflasem de multe frământări. Țăranii se mișcau, îndemnați de comuniști, intrau cu de la sine putere pe moșiile boierești, împărțeau pământul și începeau să are. Dar oficial lucrurile nu erau deloc limpezi; generalul Rădescu și guvernul condus de el nu păreau grăbiți să rezolve problema pământului. Între timp muncitorii se agitau peste tot, ziarele de stânga susțineau problema reformei agrare, manifestațiile organizate

de comuniști se țineau lanț. Și mă gândeam cu amar, iată, țăranii noștri în haine de soldat se luptă, își fac datoria cu atâta elan și cinste și, vorba unui general, cu cumințenie, în vreme ce acolo, în țară, mai sunt atâtea semne de întrebare... Ce să le spunem oamenilor din tranșee, cum să le spulberăm îngrijorarea, ce să răspundem întrebărilor lor îndreptățite?

— Și ce-au de gând ai tăi să facă cu pământul pe care l-au primit?

— Să-l lucreze, ce să facă! Au și hotărât să pună porumb, să aibă și pentru ei, și pentru vite. Dacă e porumb, e de toate, dom' maior. Pământ să avem, că știm noi să-l gospodărim. Asta-i viața noastră. Pământul...

Vorbise cu o anumită îndârjire, de parcă de tăria vorbelor lui ar fi depins dreptatea pe care-o aștepta. I-am aruncat o privire furișă; își trăsese căciula soldățească pe frunte, iar arma – cam lungă pentru statura lui – îi atârna cam caraghios în spatele încovoiat de greutatea ranitei. În clipa asta semăna mai puțin cu un soldat; semăna cu ceea ce era de fapt – un țăran, luat pentru o vreme de la rosturile sale, dar cu gândul tot la lucrurile fundamentale care reprezintă sensul vieții lui pe pământ. Acum face război, dar războiul vine și trece, iar el se întoarce la glia lui pe care de mii de ani o lucrează, o face să rodească, pentru el și pentru neamul său.

CAPITOLUL NOUĂ

Într-o văioagă ferită de focul inamicului, la adăpostul unui pâlc de copaci, colonelul Stamatescu asista la descărcarea muniției dintr-o căruță-furgon.

— Eveniment mare, m-a întâmpinat el zâmbind. Ne-au sosit la timp munițiile. De obicei, trebuie să mai așteptăm până ajung la noi. Ne-au dat și cartușe de mitralieră, și proiectile de brand și de toate.

— Puteți lăsa pe altcineva să se îngrijească de treaba asta?

— Ei! Mai mult de plăcere am venit aici. De bucurie că s-a rezolvat problema. Am un majur care toată viața cu asta s-a ocupat: cu muniția. Vă văd îngrijorat. Ceva grav?

Am desfăcut porthartul și am scos la iveală ordinal semnat de comandantul diviziei. L-a citit. Fața lui s-a posomorât brusc. A oftat adânc, a împăturit la loc hârtia și mi-a aruncat o privire furișă, fără să spună nimic. S-a întors, a privit în jurul lui și a făcut semn unui soldat care s-a apropiat în fugă.

— Du-te la punctul de comandă și spune-i căpitanului Dobre să vină imediat până aici.

Ostașul a plecat tot așa, în fugă. Colonelul Stamatescu s-a apropiat de mine și mi-a spus cu glas scăzut:

— Domnule maior, sunt militar vechi. Nu-mi stă în obicei să comentez ordinele. Dar după părerea mea această acțiune e periculoasă și poate duce detașamentul la pieire.

Ar fi trebuit să-l combat, dar n-aveam tăria. Fiindcă eram, în fond, de aceeași părere cu el. Oscilam între datoria mea de împuternicit al eșalonului superior și convingerea intimă că acțiunea reprezintă un pas greșit. Am încercat o formulă care să apropie cât de cât aceste două extreme:

— Riscul e mare, într-adevăr. Știm și noi asta. Ideea incursiunii nu ne aparține; este un ordin al corpului de armată. Chiar domnul general spunea că timpul de pregătire este prea scurt. Dar nu se poate amâna. La noapte inamicul va primi întăriri, un convoi se apropie de sat pe șosea și trebuie să-l oprim. Generalul consideră că maiorul Călina, cu batalionul lui…

— Da, e cel mai potrivit. Desigur, n-o să-i spun părerea mea despre misiune. Probabil că nici dumneavoastră n-ați auzit-o.

— N-am auzit-o. Mă gândesc că acolo, la corpul de armată, există o anumită concepție de ansamblu. Poate au în vedere și

un sprijin din partea diviziilor vecine...

— Poate. Uite că vine Dobre, șeful meu de stat-major. E nou numit în funcție; mi-ar părea rău să-și înceapă activitatea cu o dezamăgire.

Căpitanul Dobre, un ofițer înalt, bine făcut, cu mișcări precise și energice, s-a oprit la doi pași de noi, salutând. Colonelul l-a invitat să se apropie și a făcut prezentările, apoi i-a dat hârtia aceea:

— Citește și dumneata. Ordinul trebuie înregistrat în jurnalul de operații al regimentului

— Batalionul unu... a murmurat căpitanul după ce a parcurs ordinul cu privirea. Ar trebui să-i scoatem de pe poziții. În locul lui să intre compania a șasea, rezerva regimentului.

— Întocmai. Organizează dumneata manevra asta. Și dă ordin să se pregătească și compania de pionieri. Să li se dea muniție și hrană rece pentru două zile. Cere de la compania mitraliere un pluton comandat de un ofițer. Compania a șasea să intre în dispozitiv cât mai discret, ca să nu prindă de veste inamicul. Noi mergem la maiorul Călina să-i dăm misiunea și să organizăm detașamentul... De acord, domnule maior?

— Da. Acum fiecare minut contează.

Am pornit-o în urma lui, pe poteca noroioasă, spre poziția batalionului. Printre copaci se vedeau gropi adânci, în care se adunase apa.

— Și zloata asta, a spus cu revoltă în glas colonelul. Speram că se îndreaptă timpul, și când colo...

— Începutul lui martie e totdeauna capricios.

Mi se părea ciudat că aici, la doi pași de front, să discutăm despre vreme, ca într-un compartiment de tren sau într-un salon unde oamenii nu prea au ce să-și spună. Am trecut pe lângă punctul sanitar. Colonelul s-a oprit în fața cortului.

— Doctore, ești aici?

Un bărbat înalt, rotofei la față, cu ochi albaștri, în halat alb îmbrăcat peste un cojocel care-l făcea să pară burduhănos, a dat deoparte perdeaua ce servea drept ușă:

— Ordin, domnule colonel.

— Vino mai aproape, să-ți spun un secret... Domnule maior, vă prezint pe medicul șef al regimentului.

— Maior medic Dumbravă, s-a prezentat cel din fața mea.

— Îmi pare bine de cunoștință. Aveți treabă multă?

— Așa și-așa, a răspuns el cu ochii la comandantul regimentului. Câțiva răniți, câțiva bolnavi, mai cu gripă, mai o enterocolită, mai cu degerături… Cum se întâmplă. Unii nu prea vin, stau acolo în tranșee până-i doboară febra. Azi-noapte mi-au adus unul cu patruzeci de grade. N-a vrut să plece de pe poziție, avea consemn.

Colonelul Stamatescu și-a dres glasul:

— Avem ordin să trimitem un detașament în spatele frontului inamic. Misiune grea. Vom lua numai oameni sănătoși, care să ducă la greu.

— Poate e nevoie și de-un medic…

Vocea lui devenise deodată aproape rugătoare. Colonelul Stamatescu l-a bătut pe umăr zâmbind:

— Ce te-ai mai duce dumneata într-o mică aventură prin munți! Dar locul e ocupat. Va merge medicul batalionului unu.

— Norocoșii ăia!

— O să avem și aici de lucru, după atac… Așadar, ți-i trimit pe grupe și-i vezi. Cu exigență! N-aș vrea să cadă vreunul pe drum, înainte de a ajunge acolo!

— Prea bine, domnule colonel. Dați-i pe mâna mea.

Am pornit mai departe. Tovarășul meu de drum mergea cu fruntea-n jos, frământat de gânduri. Îi respectam tăcerea; și neliniștea.

— Domnule maior, aș vrea să mă-nțelegeți, a izbucnit el deodată. Incursiunea face parte din metodele firești ale războiului. Nu e prima și probabil nici ultima. Dar trebuie să ținem seama de situația regimentului. De-atâta vreme n-am primit completări. Avem pierderi multe, morți și răniți. După efectivul actual, regimentul are ceva-ceva mai mult decât un batalion complet. Jumătate din oameni pleacă în incursiune. Cealaltă jumătate urmează să pregătească atacul împotriva unui sat fortificat ca o cetate, pe care nu-l putem manevra. Un calcul simplu și nemilos.

— Calculele războiului sunt totdeauna nemiloase, l-am întrerupt. Dacă s-ar face calcule mai înainte, cred că n-ar mai exista războaie. Și învingătorii ies în pierdere, nu numai învinșii.

Luțiserăm iarăși pasul, amândoi. Ca și cum o parte din energia mâniei noastre s-ar fi prefăcut în forță fizică. O clipă m-am simțit vinovat că sunt de partea lui; s-ar fi cuvenit să-l contrazic, nu să-l încurajez. Trebuia să se supună ordinului. Chiar dacă ordinul

acela i-ar fi trimis oamenii în ghearele morții.

— Înțeleg că nici pe dumneavoastră nu vă încântă, a reluat el discuția.

— Aste are mai mică importanță. Sunt aici ca să organizez misiunea, fie că mă încântă sau nu. Sincer vorbind, eu n-aș fi dat un asemenea ordin. Dacă asta vă consolează cât de cât.

— Greu de spus, domnule maior. Nu mă consolează, dar mă ajută să-mi recapăt echilibrul. În alte condiții, chiar eu aș fi inițiat o asemenea manevră. Dar acum, cu efectivele pe care le am, cu oamenii epuizați de-atâtea lupte... am îndoieli. Un comandant care se îndoiește de ostașii lui – dramatic, într-adevăr. De aceea mă bucur să vă aflu părerea. Mă simt mai puțin singur în frământările mele. Oricum, voi face tot ce-mi stă în puteri pentru ca misiunea să reușească.

Maiorul Călina era în fața punctului de comandă al batalionului. Cu harta în față, cu telefonistul lângă el, cu doi-trei ofițeri și doi-trei agenți care așteptau ordine. Pe când ne apropiam, am văzut doi ostași care plecau în fugă, fiecare în altă direcție. Să transmită dispoziții, desigur. Am văzut soldați care cărau lăzi cu muniție. M-am bucurat în sinea mea că ordinul a și început să fie executat. E drept, timpul ne presa groaznic: la ora 15 detașamentul trebuia să fie gata de plecare...

— Am onoarea, a salutat el când ne-a văzut. Ne pare bine când șefii se interesează de viața noastră.

— N-am venit în inspecție, am explicat strângându-i mâna. Am fost trimis să vă ajut la organizarea detașamentului. Domnul general v-a desemnat anume pe dumneavoastră.

— Mă simt onorat, a spus el pe un ton oarecum solemn. Voi căuta să justific această încredere... A adăugat coborând vocea, mai aproape de felul lui de-a vorbi de toate zilele: La urma urmei, decât în zloata asta care m-a pătruns pân-la os, prefer să dau o raită sus, pe munte. Abia ne mai încălzim puțin. Oamenii au început să se îmbolnăvească, tranșeele sunt pline cu apă. N-avem unde să ne uscăm îmbrăcămintea...

— La drum te mai încălzești, a adăugat în glumă colonelul.

— Da. Mai ales dacă-ți iese-n față inamicul.. Ah, iertați-mă puțin. Iepure, bine c-ai venit. Fugi la depozit și cere o ladă de cartușe de semnalizare, jumătate roșii și jumătate verzi. În drum

treci pe la bucătărie și zorește-i pe băieții ăia. Oiță, unde ești? Ia legătura cu compania voastră, să ne trimită două bobine de cablu. Spune că-i ordin de la…

— De la maiorul Tomescu, am completat eu. În două ore cablul să fie aici, neapărat!

— Vă mulțumesc.

— Au început oamenii să iasă de pe poziții?

— Da. Începem cu compania întâi. Coțofană, unde ești, drace?

— Aici, dom’ maior.

— Bine că te găsesc și eu o dată. Du-te la căpitanul Mărculescu, spune-i să-și ia compania și, pe grupe, direct la infirmerie. Fulger!

Soldatul a plecat în fugă. Maiorul Călina s-a întors către noi, cu un aer vinovat:

— Mă iertați, sunt tot felul de mărunțișuri administrative.

— Mărunțișuri importante, i-am spus împăciuitor. La o misiune ca asta… Totul trebuie rezolvat repede. Corpul de armată insistă asupra orei de plecare.

— Iar eu insist asupra altei chestiuni: cât trebuie să rezistăm acolo?

— Cel mult două zile. Mâine este prevăzut atacul general.

— Și dacă atacul general nu reușește? Rămânem acolo și primim loviturile inamicului? Nemții n-or să stea cu mâinile-n sân.

— Este prevăzută, separat, o acțiune ofensivă pe direcția satului, împreună cu divizia vecină. Dacă acțiunea nu reușește, atunci detașamentul va primi ordin de retragere.

— Am înțeles. O să trec totul pe hartă și să fac calculele necesare.

— Ce efectiv are batalionul?

— Cinci ofițeri, zece subofițeri, o sută cincizeci trupă.

— Cam mic, am spus îngândurat.

— Batalionul unu a fost mai tot timpul în linia întâi, precum știți, a intervenit colonelul. E cea mai bună subunitate, în cap cu comandantul.

— Eah!

— Lasă modestia, Călina. La atacul de ieri ai fost tot pe direcția principală. Pierderi grele, vreo treizeci de oameni.

— Treizeci și doi, a precizat Călina cu glas înăbușit. Din care paisprezece morți. Restul, răniți grav, evacuați la ambulanța

diviziei. Pe cei răniți ușor nu-i mai pun la socoteală.

— Ai și din ăștia?

— Cinci. Pansați pe loc și rămași aici, în unitate. N-au vrut să se evacueze.

— Înseamnă că nu contăm pe ei, am spus.

— De ce nu? Au răni ușoare. Pot să țină o armă-n mână.

— Bine, cum credeți. Îi cunoașteți mai bine.

În următoarele ore, activitatea se înteți. Parcă la întrecere cu minutarele ceasului. Detașamentul prindea contur; batalionul s-a regrupat la postul de comandă al regimentului, apoi au sosit și subunitățile de întărire – plutonul de mitraliere și compania de pionieri. Am stat de vorbă cu comandanții subunităților, le-am explicat pe scurt importanța misiunii, am încercat să aflu ce gândesc despre o atare întreprindere. Ăsta era lucrul cel mai dificil; oamenii mă cunoșteau, știau că vin „de sus” și erau destul de rezervați. Explicabil: un ordin este un ordin și militarul e deprins să spună „am înțeles” și nu să-și dea cu părerea; cei mai mulți erau optimiști, am auzit de câteva ori fraza „Trebuie să răzbim”, spusă de oameni diferiți, pe diferite tonuri, și întărită cu o povestioară. Am mai fost într-o situație ca asta, acum o lună, eram în avangardă și ne-am pomenit înconjurați de patrule… Eram în cercetare de luptă și ne-am trezit cu schiorii lângă noi, aveau halate albe și coborâseră pe partea cealaltă a muntelui… Când am ajuns la fermă, din pădure ne-au întâmpinat rafale de mitralieră…

Erau oameni cu experiență, pe care te puteai bizui. Niciunul n-a încercat să se eschiveze, niciunul nu și-a exprimat teama sau dezaprobarea. Optimismul lor a început să-mi alunge îndoielile; cu asemenea oameni o operație cât de riscantă devine posibilă. Cu ochii la ceas, însemnându-mi în carnet fiecare măsură, fiecare amănunt, vedeam cum se alcătuia, treptat, ceea ce începuserăm de pe acum să denumim „detașamentul maior Călina”…

Pe la douăsprezece, tocmai recapitulam măsurile luate pentru aprovizionarea detașamentului, când m-am pomenit cu maiorul Călina:

— Domnule maior, am intrat într-o încurcătură.

— Ce s-a întâmplat?

— Doctorul a constatat că avem unsprezece bolnavi. Gripați.

— Explicabil, după atâta frig. Să rămână pe loc. Îi înlocuim cu

alții.

— Tocmai asta e, că nu vor să rămână. Au venit la mine toți unsprezece și m-au rugat să-i iau și pe ei.

Simțeam nevoia să mai destind atmosfera aceea de trudă încordată, cu obsesia timpului care trece. Am întins un deget acuzator spre el:

— Dumneavoastră i-ați învățat așa. Acum descurcați-vă. Eu n-am nicio putere.

— Din partea mea... a început el și s-a oprit. Nu vreți să discutați cu ei, să-i lămuriți?

Nu puteam să-l refuz, o dată ce mărturisise singur că se află în impas și-mi cerea ajutorul. Eram conștient că vrea să arunce asupra mea răspunderea unei decizii pe care el însuși n-avusese tăria s-o ia.

— Bine. Să-i văd și eu pe eroii ăștia, am mormăit. Deși ar trebui mai întâi să vă întreb pe dumneavoastră: au să reziste la un drum lung și greu ca ăsta? Doctorul și-a spus părerea.

— Dacă ne luăm după doctori...

— Dar după cine?

— Mă gândesc la moralul băieților. Numai să-i auziți ce spun. Dacă ați vrea să mergeți la punctul medical...

M-am dus la cortul însemnat cu cruce roșie pe laturi, în cort mirosea a spirt și a iod. Pe paturile de campanie, în semiîntuneric, stăteau câțiva ostași; alții erau adunați în jurul mesei din capătul celălalt al cortului, unde trebăluia un sanitar în halat alb.

— Să trăiți, dom' maior, sunt sergentul sanitar Bădilă. Execut tratamentul bolnavilor cu piramidon, vitamine și sirop de pătlagină.

— Execută, sergent, i-am spus. Dă-i înainte. Cum merge?

— Dom' maior Călina a ordonat să fie sănătoși până la ora trei.

— Cum vine asta? Domnul maior Călina se pricepe la medicină?

Sanitarul a rămas o clipă descumpănit de întrebare. Și-a făcut de lucru printre borcănașe și sticluțe înainte de a răspunde:

— Tratamentul l-a stabilit dom doctor. Dom' maior Călina a spus doar atât: „Vă privește cum procedați, eu vreau să-i am buni de luptă la ora trei."

M-am uitat la soldații din jurul mesei. Unul se strâmba,

involuntar, probabil tocmai luase medicamentul și nu mai apucase să bea apă.

— Continuați, am spus. Executați ordinul. Crezi c-o să reușiți, fix până la ora trei?

— E musai, să trăiți, dom' maior, a spus un soldat cu obrajii îmbujorați, cu ochii strălucitori de febră.

— Cum te cheamă?

— Soldat Neamu, plutonul doi, compania-ntâi.

— Ți-a pus termometrul?

— Păi…

— Treizeci și șapte cu nouă, a spus în grabă sanitarul

— Poate nu-i bun termometrul, dom' maior. Că eu nu simt nimic, atâta că-mi ardeau obrajii. Am luat doctoria și gata, m-a mai lăsat. Nici nu poa' să plece fără mine. Îs împrospătător la mitralieră.

M-am îndreptat către ostașul cate se strâmbase adineauri de amăreala medicamentului:

— Și tu?

— S' trăiți, dom' maior, sunt caporalul Nicodim plutonul trei, compania a doua. Sănătos tun, dom' maior. Doar că tușesc nițel. Am luat sirop…

— Doză dublă, a întărit sanitarul zelos.

— Vă rog frumos, dom' maior, că eu cu grupa me am plecat șapte de la Turda și am jurat sa fim nedespărțiți cât o fi războiul, și-așa am fost, am căzut și prizonieri toți șapte și ne duceau santinelele de la urmă și sergentul Văduva doar ce-a zis „pe ei, mă!" și până să tragă ei i-am trântit la pământ, le-am luat armele și ne-am întors la ai noștri. Cu santinele cu tot, se-nțelege.

Următorul era un găligan cu mânecile mantalei pân-la coate, bandajat la cap.

— S' trăiți, dom' maior, sunt soldatul Bonțică, tot din plutonul trei. Ieri, la atac, m-a șters o schijă aici, sub ureche; o nimica toată, cum te-ai tăia la bărbierit. Nici n-am simțit-o pân-au strigat băieții la mine, mă prostule, nu vezi că ești rănit? M-au pansat, m-au oblojit, gata. Pot să merg și să lupt.

— Aruncă grenada ca pe-o nucă, dom' maior. E cel mai bun din regiment.

— La altele nu m-oi pricepe, da' la asta… a rânjit Bonțică. În Ungaria am aruncat una pe geam, la etaju-ntâi. Erau niște nemți

cu o mitralieră înăuntru. Într-un oraș între dealuri… cum îi spune…

— Iar ai uitat, Bonțică. Tokaj, mă, ți-am spus de zece ori.

— Așa, Tokaj. Unde-am băut vin cu gamelele.

— Aia a fost după luptă, prostule.

— Și-acu să plece fără mine, dom' maior? a revenit Bonțică la subiectul care-l frământa.

Am privit în jurul meu. Ostașii de pe paturi se apropiaseră pe nesimțite, mă înconjuraseră plini de speranță c-o să le fac dreptate.

— Și voi, ceilalți? Aceeași situație?

— Da, dom' maior…

— Am strănutat de două ori și gata, bolnav.

— Îs din compania de pionieri și mă pricep la minele astea noi…

— Țintaș de elită… O zgârietură la mână…

Am cumpănit o clipă, privindu-i pe fiecare în ochi. Știam bine ce așteptau de la mine. Mai ales că maiorul Cătina dăduse ordinul acela incredibil…

— Misiunea e grea, vă spun dinainte. Dacă se-ntâmplă să nu rezistați? Vreți să vă care ceilalți în spate? Au destule de cărat, vă dați seama.

— Rezistăm, dom' maior, a spus în numele tuturor soldatul bandajat la cap.

— Bine, băieți. O să mergeți cu detașamentul, fie ce-o fi. Eu apreciez curajul vostru și o să raportez și domnului general. Acuma rămâneți aici, luați medicamentele și… sergent, mai dă-le un ceai fierbinte. Din ordinul meu.

— Am înțeles!

La ieșirea din cort, sanitarul, care mă conducea după toate regulile protocolului, mi-a ațintit calea, tot așa, plin de respect:

— Nu vă supărați, dom' maior…

— Ce mai este?

— Știți, aș vrea să merg și eu în misiune.

— Raportează maiorului Călina.

— Dânsul a zis să vă raportez dumneavoastră, că nu aparțin de batalionul unu…

— Mergi și tu, i-am spus plin de năduf. Azi e ziua concesiilor, fir-ai să fie!

CAPITOLUL ZECE

— M-am mai liniștit, a spus colonelul Stamatescu scuturându-și zăpada moale, apoasă, de pe gulerul de blană. Poziția din linia întâi este iarăși gata de luptă. Vedeți, domnule maior, în împrejurarea asta trebuia să mă împart în două. Mă preocupă detașamentul de incursiune, dar nu pot lăsa în plata domnului nici trupele din dispozitiv. I-am controlat, le-am spus ce au de făcut, au început împrospătarea cu muniție, iar hrana e pe drum. Acum pot să mă opresc puțin asupra detașamentului. Care-i situația?

— Detașamentul e gata, s-a împărțit muniția, am stat de vorbă cu comandanții de subunități. La ora fixată va fi gata de plecare.

— Cum vi s-a părut moralul oamenilor?

— Excelent. Cu toții sunt mulțumiți de misiunea asta. Și au încredere în succes. Poate fiindcă nu știu toate amănuntele. Dar e mai bine așa. Cât despre cei unsprezece bolnavi…

— Știu. Mi s-a plâns medicul. Spune că e o imprudență din partea noastră… Bine-nțeles că l-am contrazis. Dacă oamenii simt astfel, ar fi păcat să-i ținem în loc. Partea veselă e că pân-la urmă mi-a dat dreptate. A recunoscut că moralul bolnavului e la fel de important ca și medicamentele.

— Oricum, gestul lor rămâne mai presus de orice laudă. O să raportez și domnului general.

— Mai întâi să vedem misiunea îndeplinită, a spus încet colonelul. M-am uitat din nou pe hartă, de astă dată am privit-o cu ochii… hm… cu ochii eșalonului superior. Într-adevăr, șoseaua are o importanță deosebită, atât pentru noi cât și pentru inamic. E singura cale de legătură între cele două aripi ale corpului de armată. Încep să înțeleg rațiunea ordinului, dac-o judec de la alt nivel. Altfel, vedeți, fiecare își privește propria ogradă. Interesul meu este să-mi duc oamenii înainte, cu pierderi cât mai mici. E mult până trecem munții ăștia; dacă ieșim la câmpie se schimbă lucrurile. Aici lupta e inegală; dorobanții noștri față cu vânătorii alpini germani. I-ați văzut doar, parcă-s născuți pe schiuri. Și mai umblă cu niște șiretlicuri… Acum două săptămâni ne-am pomenit cu o incursiune chiar în fața postului de comandă. Santinelele noastre, culcat și foc, cum se cuvine. Nemții, adăpostiți printre

stânci, cunoșteau locurile, dracu știe cum s-au furișat până aici. Și odată auzim pe unul de-al lor strigând: „Român, predați! Dacă nu predați, te facem praf cu arma nostru secret!” Le-am răspuns cu câteva rafale. Toți cei din punctul de comandă luaseră armele-n mână. Până și centraliștii, cu ZB-urile, culcați în zăpadă, trăgeau de zor. Nu-ți vine să crezi, dar am pus la cale un contraatac. Căpitanul Dobre, șeful de stat-major, a fost cu ideea, el l-a organizat. A dat comanda și-au țâșnit toți odată, strigând ura. Noi, din tranșee, îi susțineam cu foc. Nemții și-au luat tălpășița. I-am urmărit prin pădure, în sus, pe munte, după urmele schiurilor. Doi au căzut. Vreo trei au scăpat teferi și i-am capturat. Alții s-au pierdut încolo, peste munte. Nu puteam să-i urmărim prea departe, ne temeam să nu cădem într-o capcană. Ne-am întors cu cei trei prizonieri. Au declarat că primiseră misiunea să stea ascunși în pădure până trece frontul.

— Și „arma secret” de oare spuneau?

— Povești pe care le auzim mereu. Uneori le cred ei singuri. Când îi interogăm pe prizonieri, numai ce încep „Urmează să primim arma secretă, domnul colonel al nostru ne-a asigurat că în primul transport”… Propaganda nazistă caută să le ridice moralul. Fiindcă moralul lor e tot mai scăzut, asta se vede limpede. Iar când soldații își pierd moralul, generalii pierd războiul. E un fel de axiomă… Ei, și-acum să-mi văd și eu detașamentul, dacă n-aveți nimic împotrivă.

— Ce să am împotrivă? Doar sunt oamenii dumneavoastră, e firesc să vedeți cum s-au pregătit.

Am pornit alături de el pe potecă spre vâlceaua în care se adunase detașamentul Văzută de departe, formația avea un aspect destul de impunător. Cele trei companii, cu comandanții lor, apoi plutonul de mitraliere, compania de pionieri, două aruncătoare și, la flancul stâng, medicul batalionului și sanitarul, sergentul căruia eu însumi îi hotărâsem soarta. Maiorul Călina a făcu câțiva pași în fața frontului, a comandat „pentru onor” și mi-a dat raportul. N-aș fi acceptat acest ceremonial, dar știam că-i în interesul cauzei: oamenii plecau într-o misiune grea; aveau dreptul la o despărțiră mai fastuoasă. Maiorul Călina era el însuși împovărat de ustensilele războiului: pe un șold porthartul și pistolul, pe celălalt sacul cu grenade; pe piept un binoclu și pistolul-mitralieră, iar în spate o raniță mică și burdușită. În locul căciulii purta cască, ceea ce dădea figurii lui o

înfățișare și mai hotărâtă.

— Domnule maior, detașamentul de incursiune cu un efectiv de opt ofițeri, doisprezece subofițeri și o sută optzeci trupă e gata de plecare în misiune.

Ascultând acest raport, am trecut cu privirea peste rândurile de ostași. Două sute de oameni, două sute de priviri hotărâte, două sute de bărbii îndreptate agresiv înainte. Am cerut maiorului să comande „pe loc repaus”, apoi am întrebat:

— V-ați echipat bine? Acolo, în munți, e cam răcoare…

— Le-am dat cojoace la toți, a explicat maiorul Călina. Zilele trecute, un caporal cu șapte oameni trimiși în cercetare s-au întors cu trei prizonieri și două căruțe cu echipament.

Am căutat rapid în gând și-am găsit, din fericire, numele caporalului. Trebuia să-l folosesc imediat. Am ridicat glasul, să mă audă tot detașamentul:

— Știu, la divizie s-a și pregătit ordinul de zi prin care este citat caporalul Trancă. Ești aici, caporal?

Din rândurile companiei a treia s-a desprins un ostaș cu umeri largi, cu fața rotundă și ochi negri, iscoditori.

— Să trăiți, sunt caporalul Trancă Iulian, plutonul doi, compania a treia.

— Bravo, caporale, ești un viteaz. Cu oameni ca tine o să-i dăm peste cap. De unde ești?

— Din Argeș, să trăiți. Mai am un consătean aici. A primit „Virtutea Militară” în Ungaria.

— Înseamnă că-n satul tău sunt oameni viteji.

— În toate satele, s-a auzit un glas din front.

Aceste cuvinte mi-au încălzit deodată sufletul. Maiorul Călina încerca să-și ascundă zâmbetul, îi vedeam curelușa căștii întinzându-se sub bărbie. M-am întors spre colonel și i-am surprins privirea încântată. Am ridicat iarăși glasul:

— Caporal Trancă, știi ce misiune are detașamentul maior Călina?

— Da. O misiune grea, dar frumoasă.

Am izbucnit în râs fără voie. Lângă mine, râdea și colonelul. Au răsunat, timid, câteva râsete în rândurile de ostași cu figuri războinice.

— Așa, băieți. O misiune grea, dar frumoasă. Și importantă pentru întreaga divizie!

M-am întors spre colonel, semn că terminasem ce aveam de

spus, și l-am invitat să vorbească. Știam din experiența frontului că e bine să explici oamenilor importanța misiunii lor. Vor fi mai fermi, mai răbdători, – mai perseverenți în îndeplinirea ei. Adică mai bravi. Câteva cuvinte prind bine când îi trimiți în fața primejdiei. Colonelul știa și el asta. Și-apoi erau oamenii lui. Voia, desigur, să-și ia un fel de rămas-bun.

— Dragi ostași, noi dorobanții am știut totdeauna să luptăm. De pe Mureș și pân-aici am trecut împreună prin atâtea încercări. Acum aveți o misiune de onoare. În mâna voastră e cheia satului. Regimentele din dreapta și din stânga noastră au trecut înainte și s-au oprit. Ne așteaptă pe noi. Vă cer să vă faceți datoria de bravi ostași români!

S-a întors spre mine; avea ochii strălucitori de emoție.

— Domnule maior…

— Asta-i tot, domnule colonel. Putem raporta la divizie că detașamentul e gata. Plecarea la ora stabilită.

— Am înțeles. Domnule maior Călina, luați comanda. Oamenii să ia masa, pe urmă repaus și la ora trei, plecarea!

M-am întors cu colonelul spre postul de comandă, lăsându-i pe ostași pe mâna maiorului Călina. Colonelul mergea în tăcere, cufundat în gânduri. Nici eu nu îndrăzneam să vorbesc. Mi se învolburau în minte atâtea imagini. Caporalul acela, un simplu nume pe-un raport sec, milităresc, devenise un chip, o atitudine, o ființă umană. Maiorul Călina, desprins parcă dintr-o poveste romantică. Și glasul din front, care spusese „în toate satele”. Efectiv control, două sute. Rândurile acelea drepte, două sute de fețe – blonde sau întunecate, copilărești sau înăsprite de grijile de acasă. Mă gândeam la ei, mi-i imaginam plecând, urcând în șir indian o potecă înzăpezită, săpând tranșee în pământul pietros, azvârlindu-se la atac: „în toate satele.” Caporalul Trancă și cei din satul lui, din județul lui, din țara lui.

— M-am legat foarte mult de oamenii ăștia, a spus colonelul. Am ajuns să-i cunosc aproape pe toți după nume. Le știu faptele, le știu necazurile de acasă, îi simt atât de apropiați ca și cum mi-ar fi rude.

L-am privit pe furiș. Se oprise din nou, pe ridicătura din fața postului de comandă, ca să privească detașamentul. Care se destrămase acum. Armele, puse în piramidă, păreau niște ciudate plante de oțel aliniate pe zăpadă; venise furgonul de aprovizionare, artelnicii împărțeau ciorba și pâinea, răsunau

glasuri vesele…

— Eu cred că vor reuși, i-am spus. Am luat toate măsurile…

Misiunea începuse să mă pasioneze. Ordinului inițial, dat de principiu, îi adusesem mici corective: adăugasem detașamentului cele două aruncătoare de mine, pe care ostașii le capturaseră cu muniție cu tot, la atacul precedent; aranjasem într-un alt sector al regimentului un mic atac demonstrativ, ca să abată atenția inamicului de la adevăratele noastre intenții; împreună cu maiorul Călina și cu cercetașii stabilisem itinerarul, astfel încât detașamentul să nu fie descoperit înainte de vreme.

Un ostaș în halat alb s-a apropiat de noi:

— Dom’ colonel, e gata masa.

— Uite, dom’le, cum trece timpul! s-a minunat colonelul cu ochii la ceas. Domnule maior, vă invit la un modest prânz ostășesc.

Am coborât treptele adăpostului. Pe o ladă de muniție fusese întins un șervet alb; peste el câteva farfurii și cutii de conserve gata desfăcute; pâinea tăiată în felii. Câteva căni de aluminiu erau rânduite într-un colț al „mesei”.

— Nici măcar nu mi-e foame, a mărturisit colonelul. Simt așa, un fel de rău ciudat, ca înainte de atac. De fapt, e și atacul meu, chiar dacă nu mă duc cu ei.

La fel simțeam și eu, dar o decență fără nume mă împiedica s-o mărturisesc. Colonelul a rupt, absent, o coajă de pâine și a rămas cu ea în mână. Soldatul, în prag, îl privea îngrijorat.

— Nu-i bună pâinea, dom’ colonel? Adineauri au adus-o, era caldă…

— Da, da, a spus colonelul mașinal. Ioane, cheamă-l și pe dom’ maior Călina. Spune-i că-l invit la o gustare. S-a întors spre mine: Dacă vreți o înghițitură de rom…

Am încuviințat din cap. Îmi simțeam gâtul uscat, și mi-era capul greu de gânduri. Ce legătură ciudată mă apropiase de detașament, de maiorul Călina! Poate fiindcă îl mai trimisesem o dată în misiune. Și îl privisem cum se depărta spre inima pădurii. Și îl întâmpinasem la întoarcere, admirându-l pentru succesul lui. Și mai erau cei unsprezece bolnavi care refuzaseră să se despartă de ai lor. Și sergentul sanitar – „aș avea o rugăminte, dom’ maior”. Sau anonimul din front: „în toate satele…” Detașamentul. Știam mult mai multe despre el decât acum câteva ceasuri, când primisem ordinul acela. Era o

împrejurare deosebită a frontului. Cel puțin așa o vedeam în momentul de față. După câteva săptămâni, după alte misiuni mai grele sau mai ușoare, poate că-și va aminti cineva și va aduce vorba: cum a fost cu detașamentul Călina? Care detașament? va întreba altul mirat. Pe front lucrurile se uită ușor, evenimentele vin, te orbesc o clipă cu strălucirea lor, dispar repede în trecut, estompate de altele, mai proaspete… Câte incursiuni se vor face după acțiunea detașamentului Călina, și cine știe ce alte nume de eroi vor flutura pe buzele tuturor…

— Poftă bună, am auzit din ușă glasul voios al maiorului Călina. Vă mulțumesc de invitație, domnule colonel. Sper să nu fie ultimul prânz la care mă poftește comandantul meu de regiment.

— Prostii, a mormăit colonelul. Uneori te porți ca un copil răsfățat, Călina. Mă mir că-ți arde de glume.

— Iertați-mă. Într-un fel, glumesc pe pielea mea.

— Ca să te iert, dă pe gât licoarea asta.

— Oho, Jamaica. N-ați mai scos sticla de la Anul Nou.

— Restul îl bem după succesul vostru.

— Sunteți așa sigur de succesul nostru?

— Pentru un militar, încrederea în victorie face parte din meserie, a spus rar colonelul.

Maiorul Călina și-a plecat capul, admirativ:

— Asta o s-o trec în albumul meu.

A ridicat cana de aluminiu în dreptul ochilor. Părea gata să spună ceva, dar s-a mulțumit să dea duș că băutura. Uneori oamenii pot să vorbească și fără cuvinte.

La ora două și jumătate, după ce ne-am băut cafeaua, maiorul Călina a plecat să dea ultimele dispoziții, iar eu am început să învârtesc manivela telefonului de campanie.

— Dă-mi legătura cu Zimbrul, i-am spus centralistului.

Am auzit pârâituri și șuierături în receptor.

— Zimbrule, sunt Garoafa, alo, Zimbrule!

În așteptare, îmi pironisem privirea pe cutia dreptunghiulară a aparatului. Purta pe ea zeci de zgârieturi, iar într-un loc părea răzuită de-a binelea. De vreo schijă probabil.

— Dom’ maior, aveți Zimbrul.

Mi-am dres glasul. Știam că „Zimbrul” așteaptă nerăbdător în fața hărții din biroul directorului școlii.

— Alo! Aici maiorul Tomescu…

— Imediat!

Era limpede: generalul lăsase vorbă să-l cheme îndată ce apăream pe fir.

— Alo! Zi-i, Tomescule, detașamentul e gata?

— Gata, domnule general.

— Oamenii sunt buni?

— Sunt toți într-o formă excelentă. Maiorul Călina în primul rând.

Am auzit râsul satisfăcut al generalului.

— Ți-am spus eu. El a trecut printre cei dintâi Someșul. A primit „Mihai Viteazul” pe când era în spital.

— Nu mi-a povestit despre asta.

— Nu-i un lăudăros. Și la Tokaj, pe când era vârf de atac…

— Asta am aflat-o de la comandantul lui.

— Atunci ai înțeles. Un om viteaz, dar cam imprudent, ca toți vitejii.

— Tocmai bun pentru operația noastră.

— Și asta-i adevărat, a spus generalul după o scurtă pauză. Așadar, totul e gata.

— Da. Detașamentul poate pleca la ora cincisprezece.

— Bine. Să plece. După aceea, te aștept la divizie să-mi raportezi amănunțit.

Mi-am simțit gura uscată. Venise clipa mea, îmi dădeam seama foarte bine, judecam rapid și limpede. Hotărârea o luasem, dar el mă va înțelege?

— Alo, mai ești pe fir, Tomescule?

— Da, domnule general.

— Am spus: detașamentul maior Călina să plece, iar dumneata întoarce-te la divizie.

— Asta voiam să vă raportez, domnule general… Cum să mă întorc? I-am pregătit pe oameni, le-am spus cuvinte de îmbărbătare și eu să mă-ntorc? Datoria mea e să fiu alături de ei, domnule general. Aprobați să însoțesc detașamentul Călina!

— Stai puțin, Tomescule, ce vorbă-i asta? Războiul e război, fiecare are treaba lui. Dumneata ai organizat acțiunea, alții trebuie s-o execute.

— Desigur, domnule general, logic vă dau dreptate. Dar detașamentul este, într-un fel, creația mea. Am pus la punct toate detaliile, am început să cunosc oamenii… Cred că le-aș fi

de ajutor dacă i-aș însoți și eu.

— Asta-i drept, a încuviințat generalul. Totuși, cred că maiorul Călina se poate descurca și singur, are experiență…

Îmi dobora, pe rând, toate argumentele. Simțeam că nu mai am puterea să-l conving. De la un punct încolo, o asemenea discuție iese din cadrul milităresc obișnuit. Atunci mi-a venit ideea salvatoare:

— Domnule general, vă rog amintiți-vă ce mi-ați spus o dată: că poate exista un moment care rezumă toată viața omului, care-i definește sensul…

I-am auzit râsul scurt în receptor:

— Să nu-ți închipui că m-ai prins cu asta, Tomescule!

— Vorbiți? a intervenit centralistul.

— Da, lasă-ne, am strigat grăbit centralistului.

— Lasă-ne, a spus și generalul în aceeași clipă. Tomescule, așteaptă puțin, să ne sfătuim. Rămâi la aparat!

Am așteptat ținându-mi respirația. Încercam să ghicesc cine era în biroul generalului: poate Oancea, sau comandantul brigăzii de infanterie, sau căpitanul Burcea, cercetașul. În receptor nu se auzea nimic; probabil generalul îl acoperise cu palma. După câteva clipe l-am auzit iarăși:

— Maior Tomescu! Se aprobă. Dar, omule, fii prudent, pentru Dumnezeu! Nu am prea mulți statmajoriști în divizie, ca să-i risipesc prin munții ăștia!

— Am înțeles, domnule general! E o misiune de onoare pentru mine.

— Misiunea de onoare este să te întorci teafăr. Acum ascultă aici, nu mai avem când să discutăm. Rămâne totul cum am stabilit. Maiorul Călina are comanda detașamentului, dar dumneata porți răspunderea generală a acțiunii. Reprezinți eșalonul superior, înțelegi? Ajută-l, dă-i dezlegare, în caz de nevoie, să modifice planul inițial. E un om capabil, cu inițiativă, încurajează-l. Nu uita scopul final – misiunea. Detașamentul are tot ce-i trebuie?

— Da. Am adăugat două aruncătoare, pe lângă armamentul existent la batalion.

— De unde-ai scos aruncătoare?

— Captura lor.

— Au să vă prindă bine.

— Pentru momentul plecării am organizat un atac simulat

într-un sector din stânga.

— Foarte bine. De acord. Vezi, ține-mă la curent prin agenți despre mersul misiunii. Și încă o dată, fii prudent.

— Am înțeles, domnule general.

Colonelul încremenise cu cutia de conserve în mână. După ce am pus receptorul la loc pe cutia neagră, urâtă, de ebonită, s-a apropiat de mine:

— Domnule maior, putem vorbi deschis?

— Vă ascult, domnule colonel.

— Mă întreb dacă știți ce faceți. Ce v-a determinat să...?

— Mi-e greu să vă explic. Vedeți, domnule colonel, viața nu-ți oferă oricând șansa de a arăta cine ești. Mi s-a oferit acum, și n-am vrut s-o pierd. Să-mi dovedesc în primul rând mie.

— Bine, domnule, dar e de-ajuns un glonț...

— Un glonț te poate lovi oriunde. Suntem în război. Printre soldați circulă tot felul de povești. M-a impresionat recent una, despre un ostaș care-a scăpat și el în permisie, după trei ani de război, s-a dus acasă, l-a prins un bombardament și a murit strivit sub ziduri. Moartea e capitolul cel mai simplu dintr-un război. Cred că mă-nțelegeți...

— Vă înțeleg, a spus încet colonelul. Și vă admir. V-am ascultat mai devreme când vorbeați în fața trupei. Iertați-mă, pentru o clipă v-am socotit cam... demagog. Un ofițer de la statul-major vorbește despre vitejie unor ostași care de-o săptămână nu s-au dezbrăcat de mantale.

— Așa vor fi gândit și ei.

— Și numai ca să le dovediți că nu-i așa ați făcut gestul ăsta?

— Ar fi prea puțin, domnule colonel. E altceva, mai mult și mai serios. Și mai greu de explicat în cuvinte.

— Da... Mă simt onorat când am în față oameni ca dumneavoastră. Și soldații la fel. Soldații simt imediat cu ce fel de om stau de vorbă.

Nu sunt orgolios, dar cuvintele comandantului aceluia care-și pierduse un sfert din regiment încercând să depășească satul avea pentru mine o valoare mai mare decât toate onorurile. Acum, într-adevăr, nici tăiat în bucăți n-aș mai fi dat înapoi. Trebuia să plătesc aceste vorbe calde. Poate chiar cu viața. Sau cel puțin cu riscul de a o pierde.

Maiorul Călina a intrat în adăpost frecându-și mâinile înroșite de frig.

— S-a lăsat un vântuleț afară... Mă-ntreb ce-o să fie la noapte.

— Călina, îți dau o veste bună: domnul maior a cerut aprobarea să meargă cu voi.

— Oho! Șansele detașamentului nostru cresc vertiginos.

— Ce vrei să spui?

— Mă gândesc la moralul oamenilor. Un ofițer de la divizie în incursiune. E ceva. Sper că v-ați gândit bine, domnule maior.

— Cât trebuie să gândească un soldat. Războiului îi plac mai mult faptele decât raționamentele.

— E drept. Dar mă întreb dacă v-ați gândit la riscuri.

— Riscul – e un cuvânt destul de des folosit pe-aici.

— Accept ironia și o gust din plin, a râs colonelul. Sper că nu-mi purtați pică, domnule maior. Am fost cam brutal în sinceritatea mea.

— Am apreciat ideea. Chiar dacă n-am fost de acord cu ea. Mai am un lucru de făcut. Caporalul care-a venit cu mine. Trebuie să-l trimit înapoi.

— Vă așteaptă afară, a spus maiorul Călina. Mă duc să-l chem încoace. Intră, caporale.

— Să trăiți, dom' colonel, sunt caporalul Dogaru, furier din compania de stat-major a diviziei.

— Ești furier? l-a întrebat colonelul. Atunci pentru ce cari flinta aia după tine?

— M-au dotat băieții dumneavoastră. Pușcă cu lunetă, de captură. De când visez eu așa ceva!

— Dogarule, i-am spus, trebuie să te-ntorci singur la divizie. Eu rămân aici, plec într-o misiune cu ostașii.

— Știu, dom' maior.

— De unde știi?

— Eram pe-aproape, să trăiți. V-am auzit vorbind la telefon.

— Așa. Te duci înapoi la divizie...

— Eu? Singur? Nici mort, dom' maior. Dom' general mi-a ordonat să am grijă de dumneavoastră.

— Aia a fost pe drum până aici, omule, am strigat.

— N-are a face, mă scuzați, dom' maior. Tocmai acum, când m-am căpătat cu flinta asta, cum zise dom' colonel? Zău, luați-mă cu dumneavoastră.

Mi-am îndreptat privirea spre Călina. Acesta râdea cu toată fața, plin de încântare.

— Faceți cum doriți, domnule maior. Eu nu m-amestec. I-am

făcut rost de pușcă, atâta.

— Călina! a spus mustrător colonelul. După ce te-ntorci, ai de-a face cu mine! Ce spuneți, domnule maior?

— Să meargă, am spus. Pe răspunderea lui. Și-a mea, bineînțeles.

— Du-te la compania a doua, să-ți dea muniție pentru ea, a adăugat maiorul Călina. Spune că te-am trimis eu.

— 'Nțeles. Să trăiți!

— Ce oameni, domnule! a comentat îngândurat colonelul. Încep să am încredere în isprava asta... Domnule maior, dacă-i așa, ar trebui să luați comanda detașamentului.

— Nu e cazul. Maiorul Călina a fost numit, și așa rămâne. În schimb, răspunderea o împărțim pe din două.

— Și gloria, dacă reușim, a adăugat Călina. Dacă mai apucăm.

M-am uitat atent la el. Zâmbea mai departe, ca unul care-a făcut o glumă bună.

Abia acum vedeam limpede diferența dintre el și colonelul Stamatescu. O diferență nu atât în concepții, cât de structură sufletească. Comandantul regimentului, din grijă pentru oamenii lui, se străduise să-mi arate riscurile misiunii; maiorul Călina dimpotrivă, fiind el însuși implicat, o primise cu zâmbetul pe buze, declarându-se încrezător în succes. Dar îi urmărisem, pe parcursul întregii zile, preocuparea pentru fiecare amănunt; asta dovedea că vede la fel de bine riscurile și că privește cu seriozitate soarta ostașilor săi.

Cu câteva minute înainte de plecare, pe când mă îndreptam spre locul de concentrare a detașamentului, am auzit câteva bubuituri undeva departe, în stânga noastră.

— Atacul demonstrativ, a murmurat maiorul Călina.

— Sună ca niște salve în cinstea noastră. Ca la plecarea vechilor corăbii.

— „Dintre sute de catarge, care lasă malurile...” a citat el îngândurat. Să sperăm c-o să iasă bine.

— O doresc din toată inima, domnule maior.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Detașamentul s-a pus în mișcare mai întâi ca o coloană oarecare, pe companii, având în urmă pionierii și „artileria”: doi ostași ducând țevile, alți doi afetele, iar alții lăzile cu bombe pentru aruncătoare. Maiorul Călina dăduse ordin ca purtătorii armamentului greu să se schimbe la fiecare jumătate de oră; el însuși alesese vreo zece oameni zdraveni, care să poarte pe rând piesele și muniția. Am mers o vreme paralel cu linia frontului, apropiindu-ne de coasta muntelui din flancul drept al regimentului. Acolo am dat peste un post înaintat. Un soldat cu o pușcă-mitralieră s-a arătat din groapă și a strigat către noi:

— Bă, județ, încotro? Acolo-i inamicul!

— Nu-ți fie teamă, că nu ne-am rătăcit, a răspuns maiorul Călina. Plecăm în misiune. Vezi să nu ne tragi din greșeală vreun glonț în dos.

Ostașii din jurul maiorului au râs cuviincios. Dar pe front glumele au viață scurtă. Glasul maiorului s-a înăsprit deodată:

— Ascultă comanda la mine! Luăm dispozitivul de marș ordonat!

Din compania întâi s-au desprins grupele de cercetași care-au pornit-o, una înainte și două pe flancuri. În fața cercetașilor mergeau pionierii cu detectoarele de mine. Urmam noi, micul grup de comandă – maiorul Călina, eu și locotenentul medic Vlăsceanu. În urma noastră, celelalte companii, iar la sfârșit, cele două aruncătoare și sergentul sanitar. O grupă, formată din ostași cu pistoale-mitralieră, mergea în ariergardă.

Eram acum în „țara nimănui”, terenul acela neprielnic înfruntărilor, pe care cei doi adversari îl abandonează cu bună știință, după ce-au încercat zadarnic să-l stăpânească. La stingerea luptei, adversarii se retrag pe poziții mai prielnice, își asigură legătura cu vecinii, iar „țara nimănui” rămâne ca un loc blestemat, de care nimeni n-are nevoie. Un hotar între viață și moarte, la urma urmei. Invenție a celor care-au inventat războiul. Urcam pieptiș, pe cărarea îngustă care înconjura muntele. Ploaia amestecată cu fulgi de zăpadă îmi biciuia obrajii, respiram greu, deși nu duceam cu mine decât pistolul-mitralieră, încărcătoarele de rezervă, înfundate în buzunarele mantalei, și sacul de merinde. Mă întrebam cum vor rezista în acest marș dificil bieții ostași care cărau placa de bază a

aruncătoarelor, sau lăzile cu bombe. Antrenamentul aspru al lui Călina avea, fără doar și poate, un cuvânt de spus aici.

Oamenii urcau trudnic, vorbind încet între ei. M-am apropiat de maiorul Călina:

— Mă întreb dacă nu vă stinghereşte prezența mea.

— De ce? În doi o să fie mai vesel. Și-apoi, sincer vorbind, mi-ar fi fost mai greu să mă descurc singur, cu oamenii de la alte subunități. Am auzit că Napoleon își cunoștea toți ostașii pe nume. Și erau mii. Eu pot să mă laud că-mi știu batalionul. Băieți buni. Am trecut prin tot felul de greutăți. Și pe Mureș, și în fața Oradiei, tot pe direcția principală, știți? Am avut șansa să intrăm primii în zeci de orașe și sate, întâmpinați cu flori și onoruri Din păcate onorurile le primesc supraviețuitorii, nu cei căzuți. Și de multe ori, meritul este al celor căzuți. Când sunt între oamenii mei, nu mă gândesc la asta. Doar când îi pierd pe câte unii… Am apucat să țin la ei, îi iubesc ca pe frații sau pe copiii mei. Sunt formidabili, cum să vă spun? Uite, caporalul Trancă, cel mai bun cercetaș pe care-l am. Curajos, isteț, totdeauna se pricepe să inventeze ceva ca să iasă din încurcătură. Ei bine, este un simplu țăran. Fără multă carte, dar o minte ageră și un fel de al șaselea simț, tocmai ce-i trebuie unui cercetaș. Surprize de-astea la tot pasul. Am câțiva ardeleni, veniți voluntar. Nu prea voiau să-i primească, știți cum e la armată. Formalism, că nu e una, că nu e alta… Niște băieți cam greoi, cu vorbă rară. Dar să-i vedeți la atac. Sau în tranșee, la lupta corp la corp. Că am avut și de-astea. Pe valea Tisei, eram la zeci de metri unii de alții. Când stăteam o clipă să ne tragem sufletul, ne pomeneam cu zece-douăzeci de nemți, fără pregătire de artilerie, fără strigăte de ura. Îi vedeai sărind din șanțuri și alergând spre tine. Companie, foc, trăgeau băieții de zor. Dar nu toate gloanțele nimereau. Unii inamici cădeau, alții… zdup în tranșee, peste noi. Te dădeai deoparte să nu cadă peste tine. Pe urmă, aruncai arma; locul era prea strâmt. Luptam cu mâinile goale, domnule maior.

— …Stai pe loc, a venit semnalul din gură-n gură din partea cercetașilor.

Ne-am oprit. Auzeam răsuflarea grea a celor din jurul meu. Mi-am descheiat mantaua. Urcușul iute, în ritmul oamenilor antrenați la marșurile lungi, mă înfierbântase. Îmi simțeam urechile arzând. Printre brazi s-a ivit silueta măruntă și îndesată

a caporalului Trancă Iulian.

— Dom’ maior, am descoperit un observator inamic deasupra văii. Cu telefon și o mitralieră. Nu ne-am apropiat prea mult, ca să nu ne simtă. Ce facem?

— E riscant să trecem pe lângă ei, a spus maiorul Călina. Ar putea să dea alarma. Eu zic să trimitem câțiva oameni să-i reducă la tăcere, ce spuneți, domnule maior? Până să-și dea seama ai lor că nu mai răspund la telefon, noi suntem departe.

— Mă duc și eu cu ei, am spus pe un ton hotărât.

— Iertați-mă, nu e cazul. Am o echipă specială pentru treburi de-astea. Se înțeleg pe mutește și lucrează iute. Fără împușcături. Un foc de armă acum ne-ar pune un regiment întreg pe cap. Aici trebuie altă metodă. O să-l trimit pe Iepure. Iepure, unde ești?

Șoapta a trecut din gură-n gură:

— Iepure, la dom’ maior!

Iepure s-a prezentat repede. Avea la centură trei baionete și purta în bandulieră o pușcă ZB cu țeava-n jos.

— S’ trăiți, dom’ maior.

— Mă Iepure, ai uitat de armată. Ia prezintă-te frumos la domnul maior.

— S’ trăiți dom’ maior, sunt sergentul Iepure.

— Te știu, Iepure, de la incursiunea trecută, când v-ați întors cu prizonierii.

— Nu așa, măi, a intervenit Călina. Prezintă-te cu numele de artist.

— Ei, făcu sergentul stingherit.

— Tu n-auzi ce spun eu?

Sergentul s-a dat cu un pas înapoi, a făcut o plecăciune, și-a început să turuie repede cu glas scăzut:

— Domnilor, cu voia dumneavoastră Giovanni Leporelli, maestro de călărie la curtea alteței sale, primul om care-a navigat pe Canal Grande într-un butoi, zburătorul fără aripi, campionul aruncătorilor de cuțite, îmblânzitor de lei și patronul marelui circ Leporelli.

I-am întins mâna, abținându-mă să nu râd.

— Încântat de cunoștință.

— Și asta nu e tot, a zis Călina. Știe șapte meserii, scoate apă din piatră și poate sta nedormit cinci zile-n șir. Om de bază în batalion. În caz de nevoie, e mai periculos decât o companie. Fă

o demonstrație cu baioneta, Iepure. Uite, bradul de colo.

M-am întors încotro arătase și am văzut, profilat pe zăpadă, un brăduț cu trunchiul de-un lat de palmă, la vreo douăzeci de metri depărtare. Am auzit scrâșnetul scurt al baionetei scoase din teacă, apoi un șuierat ușor, și în clipa următoare mânerul baionetei vibra chiar în mijlocul trunchiului.

— Adevărat maestru, am exclamat.

— Asta-i joacă de copil pentru mine, a spus Iepure calm. O puneam pe nevastă-mea cu spatele la planșă și-o înconjuram cu cuțite. Cucoanele leșinau pe bănci. Iar nevastă-mea leșina mai târziu, în culise, și se jura că e ultima oară când mai stă țintă. „Mă nenorocești, Rosalina, îi spuneam. Unde mai găsesc o fată curajoasă ca tine?” „Mai nebună ca mine, vrei să spui, mă corecta ea plângând. Într-o bună zi o să-ți tremure mâna, o să greșești, nu te gândești la asta?” A doua zi uita de toate și-o luam de la-nceput. Pâinea de circar se câștigă greu, dom’ maior.

Îi ascultam tulburat destăinuirea. Fusesem de-atâtea ori la circ, dar niciodată nu pătrunsesem în culisele acestei meserii ciudate și strălucitoare.

— Ți-a tremurat mâna vreodată?

— Nu. Niciodată. Ar fi însemnat s-o ucid cu mâna mea. E drept, o deprinsesem să-mi citească-n ochi încotro țînteam, avea putința să se ferească, în ultima clipă măcar. Dar mă antrenam, ore-n șir dădeam la țintă, și când greșeam un milimetru o luam de la capăt. Pâine amară, cum vă zic. Da’ astea-s ale vieții, dom’ maior. Ordonați.

— Avem o trebușoară, a spus Călina cu ochii-n jos. Un observator colea, pe coastă, cu telefon și mitralieră.

— L-am văzut și eu. Ia vreo trei inși, înfofoliți ca baba Dochia.

— Trebuie să scăpăm de ei. Dar pe mutește. Să n-apuce nici să tragă, nici să vorbească la telefon, că ne-am ras.

— Nicio grijă, dom’ maior. Lăsați-i pe mâna mea. Dar să-mi iau scula înapoi.

S-a dus fără grabă și a smuls baioneta din trunchiul copacului, apoi a venit spre noi.

— Asta e. Te duci acolo, faci ce trebuie și vii și-mi spui. Executarea.

— Înțeles, dom’ maior.

A plecat tot așa, agale, ca un om care n-are de ce să se grăbească. După ce s-a depărtat, mi-am dat pe față gândul care

mă fulgerase:

— Mi se pare cam... sălbatic, să ataci oamenii aruncând cuțitul de la distanța. Trăim totuși în secolul douăzeci.

— Păi da, în secolul douăzeci lumea s-a mai rafinat. Nu mai aruncă sulițe și săgeți. Ați văzut vreodată cum lucrează nemții cu aruncătoarele de flăcări? Ați văzut oameni cu ochii plesniți în cap de dogoare, alergând să-și stingă hainele? Sunteți filosof, domnule maior. Cu ce e mai barbar un om care aruncă cu cuțitul decât altul care aruncă bucățele de plumb cu ajutorul unei scule numită mitralieră? În definitiv, aruncătorul de cuțite e mai aproape de natură. Își pune în joc și puterea, și dibăcia, și curajul. Mai mult decât un mitralior ascuns într-o cazemată. Ce părere aveți?

— Mă dau bătut, domnule maior Călina. Ați văzut războiul mai de-aproape decât mine.

— N-o să abuzez de argumentul ăsta, a râs el. Unii cam așa fac. Vine un om în linia-ntâi și ei fac tot ce pot ca să-l îngrozească, să-l umilească, lăudându-se cu isprăvile lor. Dar pentru omul în sine, războiul nu-i o laudă. Când eram în liceu citeam tot felul de cărți. Într-una era vorba de un ins din altă lume, venit pe pământ tocmai în toiul unui război. S-a grăbit să dea raportul către șefii lui: Pământul, le spunea, e o planetă locuită de o specie relativ inteligentă, ai cărei indivizi sunt uneori prinși de o nebunie subită: încep să se ucidă între ei cu ajutorul unor unelte complicate... Asta facem noi, oamenii. Ne ucidem între noi cu ajutorul unor unelte complicate.

— Mai rămâne de văzut pentru ce-o facem. Altfel am pune semnul egalității între soldat și ucigaș.

— E rândul meu să mă dau bătut. Sigur, avem un scop nobil, luptăm într-un război drept, pe care nu l-am provocat noi. Primejdia fascismului – știu toate astea, domnule maior. Dar ele nu mă-mpiedică să-mi pară rău de flăcăii care și-au lăsat acasă femei iubitoare și copii și părinți și vin să moară aici, în munții ăștia necălcați. Poate de asta sunt îndrăzneț și mă vâr ca nebunul în foc. Ca să se termine mai repede, să ne vedem mai repede acasă...

— Dac-ar fi după noi...

— Uneori e după noi. Mă tot sâcâie o întrebare, domnule maior: de ce-ați venit cu detașamentul? Voiați să dovediți cuiva că nu sunteți doar un bun analist și organizator? Voiați să

câștigați o decorație? Voiați să vă admire o anumită femeie? Pentru dumnezeu, ce-ați vrut să faceți?

— Datoria, i-am spus privindu-l în ochi. Nu sunt un fanfaron. Decorații pot obține și pregătind pe hartă o operație de succes. O anumită femeie mă admiră și fără să-mi risc viața. Nu, domnule maior Călina, nici dragostea și nici gloria nu m-au mânat aici. Pur și simplu mi-ar fi fost silă de mine dacă aș fi plecat înapoi după ce-am dat ochi cu dumneavoastră, cu oamenii aceștia, detașamentul pe care eu l-am alcătuit și i-am stabilit misiunea. Simțeam că trebuie să fiu împreună cu ei, cu dumneavoastră. Nu-mi văd plecarea asta ca pe-o faptă de excepție. E mai degrabă o mănușă aruncată destinului.

— Filosofie, a spus el. Uneori e bună, dar alteori strică. În locul dumneavoastră, nu m-aș fi vârât în afacerea asta.

A scuipat departe, în zăpadă, căutând prin buzunare după țigări. I-am întins pachetul meu. Am aprins amândoi câte-o Regală. Fumul albăstrui se risipea lent în aerul nemișcat și rece.

— O luăm de la capăt pe tema riscului? l-am întrebat.

— Dacă vreți. Eu unul sunt practician, soldat de tranșee, nu mă pricep prea mult la teorie. Riscul îmi place când sunt sigur că am șanse de reușită. Nu-mi duc oamenii la moarte de dragul riscului. Ce întreprind cu ei are un scop.

— Și misiunea noastră are un scop.

— Da, dar cu ce șanse? Sunteți ofițer de stat-major; dacă ar fi fost s-o concepeți dumneavoastră, cum ați fi procedat?

— Aș fi alcătuit un detașament mai puternic Și i-aș fi asigurat un sprijin mai eficient cu aviația sau cel puțin cu artileria diviziei.

— Și de ce n-ați făcut-o?

— Artileria nu poate bate peste munte, unde avem noi nevoie. Ne-ar fi trebuit obuziere, dar nu există în sectorul nostru. Ca să le aducem din altă parte, ar fi luat mult timp.

— Înțeleg. Dacă vă deranjează, putem încheia discuția.

— Nu mă deranjează, dimpotrivă, mă ajută să văd lucrurile mai sistematic. Spuneți mai departe.

— Mai departe… Mă gândesc că s-ar putea să fim atacați din mai multe direcții, s-ar putea să fim obligați să luptăm în încercuire, doar suntem în spatele frontului, iar inamicul se poate mișca în voie, este pe teritoriul lui. Cum împărțim două sute de oameni ca să respingă un atac concentric? Asta ar fi numai una dintre întrebări. Mai sunt și altele. Cât timp o să ne

ajungă muniția? Cum evacuăm răniții? Acum mă scuzați. Până se-ntoarce Iepure, mă duc să mai vorbesc cu cercetașii. În momentul de față, ei sunt vioara-ntâi.

S-a depărtat cu pași repezi. Am rămas locului, rezemat de trunchiul acela bătrân, puțin umilit de faptul că nu puteam da un răspuns mulțumitor la întrebările lui Călina. La întrebările rostite și, mai ales, la cele nerostite. Fiindcă erau multe și complicate. Tot ce știam era că trebuie să ne bizuim pe oameni. M-am uitat în jurul meu. Răspândiți prin pădure, soldații se rezemaseră de copaci, de stânci. Puseseră jos grelele poveri din spate și vorbeau între ei cu glas scăzut. Ce și-or fi spunând? m-am întrebat. E mare lucru, în timpul unei misiuni ca asta să ai cu cine schimba o vorbă. Aș fi vrut să mi-i apropii, dar nu-i cunoșteam. Nu trăisem nicio întâmplare care să mă lege de ei, să-mi dea dreptul să intru în vorbă așa, omenește, în afara ierarhiei. Eram sigur că dacă m-aș fi adresat oricăruia dintre acești două sute de oameni, acela ar fi sărit în picioare, ar fi alăturat călcâiele și ar fi răspuns clar și răspicat, ca la câmpul de instrucție, dar eu voiam altceva, năzuiam către o legătură de la suflet la suflet, iar asta cerea timp. Abia izbutisem să-i cunosc pe comandanții de companii. Cel mai vârstnic dintre ei, căpitanul Mărculescu, era singurul comandant experimentat, care luase războiul de la prima zi; comandanții celorlalte companii păreau că abia au terminat școala militară, așa și era, făceau parte din promoțiile grăbite ale războiului, cursuri scurte și intense, mai puțin pas de defilare și mai multe exerciții de tragere și de tactica infanteriei; fuseseră inițial comandanți de plutoane, dar în război, în ofensivă mai ales, se avansează repede; înlocuiseră pe comandanții căzuți în luptă, dar căpătaseră deja experiență în noua funcție. Și mai era locotenentul Soare, comandantul pionierilor; de la pregătirea detașamentului îmi dădusem seama că este un om energic și eficient; își împărțise compania după nevoile detașamentului – deminorii cu grupele de cercetași, în față; ceilalți, purtând târnăcoape, cutii cu trotil și alte lucruri de care nu mă îndoiam că va fi nevoie în timpul misiunii, în urmă. Plutoanele erau comandate de subofițeri și de sergenți; n-avusesem încă vreme să-i cunosc, dar maiorul Călina îmi vorbise cu căldură despre ei.

— Dom’ maior, putem pleca, a strigat de departe sergentul Iepure.

Călina s-a apropiat în grabă de mine:

— Dom’ maior, putem pleca.

— Să plecăm atunci.

Mă stingherea această dualitate de comandă; de fapt cine era șeful? Soldații se adresau totdeauna lui, el era comandantul lor adevărat, făcuseră războiul împreună, se cunoșteau bine, ca într-o familie în care eu veneam din afară, un intrus – vine și pleacă, dar detașamentul Călina era o realitate și trebuia să duc la bun sfârșit misiunea.

Am pornit mai departe. L-am chemat lângă mine pe sergentul Iepure; acesta a venit, a salutat ostășește:

— Ordonați, dom’ maior.

— Cum a fost acolo?

— Nu-mi place să-mi aduc aminte. Doi dintre ei stăteau la masă, iar al treilea era de pază. Mai întâi m-am strecurat în spatele adăpostului și-am tăiat firul de telefon, pe urmă l-am țintit pe observator, și ceilalți doi au pus mâna pe arme; nu era timp de pierdut, le-am azvârlit și lor câte o baionetă… Sper să nu-i visez la noapte, dom’ maior.

— Nu prea o s-avem timp de vise! i-am replicat zâmbind.

— Mai bine. Drept să vă spun, nu-mi place deloc s-o fac pe măcelarul.

— Crezi că au să trimită din sat telefoniști pe fir, să vadă de ce nu răspund?

— Au să trimită. Dacă vreți, îi prindem și stăm de vorbă cu ei. Poate ne spun câte ceva despre dispozitiv.

— Nu-i rea ideea, dar mă tem să nu ne împrăștiem prea mult. Vezi ce zice și maiorul Călina.

L-am lăsat să plece cu speranța că schimbând vorba, aducându-l la preocupări mai concrete, îi alungasem măcar pentru o clipă amintirea neguroasă a luptei pe care-o bănuiam doar, acolo, peste creastă.

— Înainte, fără zgomot! s-a transmis din om în om comanda.

Am plecat iarăși. Mergeam păstrându-mi locul acolo, în urma companiei din avangardă. Aveam astfel posibilitatea să-i văd pe cercetașii de pe flancuri, care înaintau precaut prin pădure, la vreo sută de metri depărtare în dreapta și-n stânga coloanei. Maiorul Călina mergea în față, imediat după grupa de cercetare. Îmi dădeam seama că pătrunseserăm tot mai adânc în spatele inamicului; acum probabil, ne aflam în dreptul satului, iar

șoseaua se afla undeva, în fața noastră, ceva mai jos. După toate probabilitățile, mai aveam de mers vreo oră. Asta întrecea calculele cele mai optimiste ale generalului; vom ajunge pe poziția ordonată cu cel puțin o oră mai devreme...

Dar n-a fost așa. Coloana s-a oprit deodată fără ordin; oamenii se strângeau unii în alții, curioși să afle ce s-a întâmplat. M-am grăbit și eu spre locul acela unde un obstacol major stăvilise drumul detașamentului; cu gulerul mantalei ridicat, cu mâinile în buzunare, maiorul Călina stătea singur, ceva mai în față, și privea în jos.

Râpa pornea deodată, fără niciun semn prevestitor, chiar din marginea pădurii. Pământul se curma brusc, parcă retezat până-n străfunduri de un cuțit gigantic. O albie de torent, desigur, care pe hartă nu figura. Pe partea cealaltă, la vreo zece metri, poiana continua, acoperită de arbuști deși, mai scunzi, dar cu coroane bogate. Caporalul Trancă Iulian s-a apropiat de noi printre copaci:

— Dom' maior, la vreo trei sute de metri mai sus e un pod de bârne, vechi, dar solid. În apropierea lui sunt două movilițe de pământ proaspăt, dom' locotenent Soare crede că nemții au minat locul. Acum îl cercetează cu detectoarele.

— Bine. Venim și noi. Mărculescule, ia comanda. Haltă un sfert de oră. Trimite patrule în sus și-n jos, prin pădure. Noi ne ducem să vedem ce-i cu podul.

Hotărâse și în numele meu; m-am luat după el în tăcere. Mergeam în sus de-a lungul malului abrupt, având în stânga susurul monoton al apei printre stânci. Era atâta pace în mijlocul naturii indiferente la suferințele oamenilor; atâta măreție în simplitatea pârâului care-și săpa, de mii și mii de ani, neobosit și răbdător, drumul printre stânci! Pentru o clipă am uitat că pe piept îmi atârnă un pistol-mitralieră și nu un aparat fotografic; eram în excursie, cu Maria, în anul dinaintea războiului, o colegă de-a ei avea părinții la Predeal și ne invitase pentru câteva zile, la sfârșitul vacanței de vară; umblaserăm prin munți o zi întreagă, purtând cu mine doar o pălărie de pai, aparatul fotografic și inevitabilul *alpenstock*, de fapt un modest baston împodobit cu crestături și cu banala inscripție „Suvenir de la Predeal". Pe Valea Dihamului mai auzisem un zgomot asemănător – susurul apei lovindu-se de pietre, desfășurându-și undele ca niște falduri nestatornice străvezii peste bolovanii

albi, sau cenușii, neteziți de această lucrare modestă, dar neîntreruptă. Câtă pace, șoptise atunci Maria, și-mi venea și acum să exclam la fel…

— Pentru niște vânători de munte, râpa asta ar fi un fleac, mi-a spus Călina cu voce scăzută. Nici nu mi-ar mai păsa de podul lor.

— Poate că-i bun, l-am consolat. Să vedem ce spune locotenentul…

După câțiva pași, am ajuns pe un mic platou, unde se vedeau urme de roți. Părea să fie o trecere folosită frecvent, fiindcă terenul cobora domol spre malul abrupt, iar acolo era podul. Asupra căruia se învârtea cu mișcări lente un caporal cu detectorul. Locotenentul Soare îi arăta pe unde să cerceteze; înaintau domol, pas cu pas, cu ochii țintă spre bucla de metal. Deodată, locotenentul i-a făcut semn să se oprească. A îngenuncheat. A scos din buzunar un clește mic și, cu mișcări delicate, a retezat o sârmă subțire, care traversa drumul înaintea podului. Apoi încă una. În sfârșit s-a ridicat. Am dat să ne apropiem de el, dar ne-a oprit cu palma întinsă:

— Rămâneți acolo, vă rog. Și tu, Miule, depărtează-te.

Caporalul Miu a venit lângă noi, uitându-se mereu în urmă. Locotenentul a luat urma firului subțire de sârmă și a ajuns la capătul bârnei din marginea podului. A scormonit pământul cu degetele, circular, descoperind o suprafață neagră, lucioasă. Treaba dura de minute întregi.

— Altă drăcie, l-am auzit în liniștea aceea.

— Ce-i? a întrebat grăbit maiorul Călina.

— O minune a tehnicii germane, dom’ maior. Inginerii lor se întrec să inventeze capcane de-astea, care mai de care mai complicate.

— Te pricepi s-o desfaci sau apelăm la ei?

— Măcar să încerc, domnule maior. Dacă văd că nu răzbesc, îl chem pe cel care-a construit-o. Aveți o țigară?

Maiorul Călina a scos o țigară, a aprins-o și a întins-o caporalului Miu.

— Dă-i țigara.

Caporalul s-a dus, i-a înfipt țigara în gură, locotenentul a tras de câteva ori cu sete, apoi și-a șters degetele pline de noroi de poalele mantalei și și-a scos țigara din gură. A aruncat-o pe jos și a stins-o cu vârful cizmei. Caporalul a scos din sacul de

merinde o trusă mică și a desfăcut-o cu grijă, pe pământ, la îndemână, apoi a venit iarăși lângă noi. Totul pe mutește, ca într-o piesă repetată de nenumărate ori. Poate asta și era: repetiția. M-am gândit, ca-ntr-o străfulgerare, că noi soldații suntem un fel de actori. Instrucția noastră, mișcările, de la paradă și pân-la lupta corp la corp, nu sunt decât rezultatul unui scenariu riguros, explicat până la amănunt. Aceeași piesă pe care-o jucăm întreaga viață. Până și formulele regulamentare sunt replici din această piesă...

Locotenentul lucra de zor. În mâinile lui îndemânatice am văzut lucind pe rând un clește, o pensetă, șurubelnița, o cheie de formă curioasă... La un moment dat a scos un mic strigăt de satisfacție; cu degetele mâinii stângi strângea ceva, un resort probabil, în timp ce mâna dreaptă, cu șurubelnița fină, se mișca încoace și-ncolo... Îi vedeam obrajii lucind de nădușeală, pe urmă mi-am dat seama că sudoarea îi curge pe sub marginea căștii; a făcut o mișcare bruscă din cap și stropii s-au răspândit în jur. Atunci caporalul a alergat spre el cu o batistă mare, albă, i-a șters fruntea; el s-a lăsat îngrijit astfel, apoi s-a răstit:

— Pleacă odată! Vrei să te plătesc de bun?

Caporalul s-a întors în fugă lângă noi, iar Soare și-a reluat treaba delicată. Îl urmăream și-mi auzeam sângele bubuind ritmic în timpane; alături de mine, maiorul Călina respira șuierat...

— E gata! a spus locotenentul ridicând în aer un fel de creion scurt și gros. E gata, crucea mamii ei!

Ne-am apropiat bucuroși, în timp ce el examina cu atenție obiectul acela care semăna cu un creion.

— Stați puțin! ne-a oprit el. Nemții sunt oameni metodici. Trebuie să mai fie una și-n capătul celălalt.

Am așteptat până ce a trecut podul, cercetând cu aceeași precauție fiecare bârnă, fiecare încheietură. Dincolo, la întâlnirea podului cu malul, a scos iar cleștele. Ceremonia s-a repetat, de data asta mai repede.

— I-am prins secretul, s-a lăudat el vârând în buzunar al doilea focos. Le iau cu mine, să le studiez mai pe-ndelete, când oi avea vreme.

— Cercetașii înainte, a ordonat maiorul Călina. Tu, caporale, transmite căpitanului Mărculescu s-aducă detașamentul încoace. Trecem podul și mergem mai departe.

Am pornit, împreună cu locotenentul Soare, pe urmele cercetașilor. Poteca înainta acum pe panta cealaltă a muntelui, într-un suiș accentuat. Deodată cercetașii din dreapta s-au oprit și au făcut un semn alarmant.

— Jos! a șoptit imperios maiorul Călina.

M-am culcat îndată, pregătindu-mi în cădere arma pentru tragere; redevenisem într-o clipă soldat al unei trupe care se furișează printre primejdii în adâncul teritoriului inamic, fără întrebări, fără procese de conștiință, degetul pe trăgaci gata să doboare pe cel dintâi adversar ce-mi ieșea în cale; nu mai exista, în clipa asta, verbul a ucide, și nici substantivul *ființă umană*. Aici, acum, verbul era *a învinge*, iar ființa asupra căreia se răsfrângea acțiunea – *inamicul*.

Inamicul a apărut pe creastă. Era o patrulă probabil, trei oameni, cu halate albe strânse pe mijloc, nu știu de ce am reținut acest detaliu, curelele negre care le sugrumau făcându-i să semene, sus pe creastă, printre copaci, cu niște ciudate insecte.

— Nu trage nimeni! s-a răspândit, din om în om, un ordin șoptit.

Cei trei s-au scurs domol pe deasupra noastră, parcă manevrați de undeva din cerul cenușiu; lunecau pe zăpadă fără zgomot, arătări albe răsărite fără veste în calea detașamentului.

— Trancă, Iepure, Petre, după ei! a poruncit în șoaptă întârâtată maiorul. Lăsați-i întâi să se depărteze, vedeți încotro o iau. Numai dacă vin de-a dreptul spre ai noștri, trageți în ei. Dacă scapă vreunul și dă alarma, s-a zis cu noi. SĂ NU SCAPE!

Cei trei ostași au pornit la vale, pe urmele patrulei. Din spatele nostru s-a arătat prima companie. Oamenii treceau podul cu pași mărunți, fără zgomot; totul se desfășura ca în vis.

— Din momentul de față nimeni nu fumează, nimeni nu vorbește. Pasul viu, și să mergem mai grupați, a spus maiorul Călina. Hai, băieți, că nu mai avem mult.

Am pornit înainte, prin pădurea sumbră, căreia cerul cenușiu părea că-i răpește până și culorile sărace ale iernii. Aș fi fumat o țigară; pierdusem momentul prielnic acolo, la pod. Aș fi tras un fum adânc, aș fi spus hii, caii mei! și-aș fi auzit râsul batjocoritor al vărului Cornel, campionul poznelor și inventatorul atâtor jocuri neîngăduite, în vacanța de vară, la țară, în Moldova… Cu el fumasem întâia țigară din mătase de porumb, și spusesem, la

îndemnul lui: „Hii, caii mei!” Nu ne mai văzusem de-atunci, decât la terminarea școlii militare; repartizați în două colțuri opuse ale țării, apoi războiul… Și cât m-am bucurat acolo, în stepă, aflând că regimentul lui ne devenise vecin! Pornisem să-l caut, în acalmia de după luptă, o luptă grea, ne retrăseserăm, urmăriți de tirul artileriei, până-n marginea unui sat; am luat-o la pas prin satul nesfârșit și pustiu, vedeam tunuri cu țeava smulsă, chesoane răsturnate în șanț, case năruite de explozii; artileria lovise puternic aici, cu o zi înainte, și ce începuse ea isprăviseră avioanele pe care le vedeam trecând, înconjurate de nourașii albi ai antiaerienei; sanitari cu tărgi umblau de colo-colo, soldați mohorâți încercau să descurce ce era de descurcat în acest haos. La întrebările mele, acești oameni răspundeau ridicând din umeri. Până la urmă, un caporal cu fața latră, de țăran, mi-a spus cu ochii-n jos:

— Săracul dom’ locotenent, a fost un om bun

— Cum adică a fost?

— L-a lovit în plin un obuz aseară, cred că la ultima salvă, întârziată. Ieșiserăm din adăposturi să vedem ce s-a ales din divizionul nostru, și dom’ locotenent, când i-am strigat să se culce, a râs, da’ eu știam după vuiet că lovitura vine spre noi. I-am cules rămășițele pe-o manta, e colo, în tinda bisericii. V-a fost prieten?

— Văr primar, caporale. Am copilărit împreună.

— Dumnezeu să-l ierte.. Păcat de el, a fost om bun…

Ce să deslușești în grămăjoara aceea de stofă însângerată? În penumbra bisericii, un preot militar spunea încet și nedeslușit o rugăciune; din gură îi ieșeau aburi, de parcă frazele arhaice s-ar fi materializat, luând-o în sus, spre bolta cu chenare de arar. Alături de el, un ostaș scria cu vopsea neagră pe o cruce de lemn: „Locotenent Tomesc…” Așa ar putea arăta și propria mea cruce, m-am gândit atunci, doar gradul e altul, și numele mic, dar poate că din grabă, cel care scrie crucea nu se mai ostenește să-l afle; oare există lemn destul pentru crucile pe care le cere acest război?

Nu m-am aplecat să dau deoparte stofa kaki care-i acoperea fața. Mai bine să-l păstrez în minte cum l-am văzut ultima oară, în Gara de Nord, când plecam fiecare la regimentul lui:

— Ne-am făcut soldați, George, nu-i așa că semăn cu Peneș Curcanul?

Acum nu mai semăna cu nimic, o manta plină de sânge învăluind cuviincios ceva prelung, și preotul spunea ceva despre țărână; eram căpitan, trecusem prin doi ani de front, dar n-avusesem tăria să dau deoparte colțul acela de stofă; m-am înclinat în fața preotului și am ieșit, și-mi răsunau în minte frazele acelea frumoase și zadarnice, care căutau să-i consoleze pe cei vii mai mult decât pe morții înșiși: căci omul din țărână e plămădit și se întoarce în țărână…

— Vă gândiți la ceva trist, domnule maior?

Am tresărit. Călina se apropiase de mine, cu pasul lui elastic. Cred că făcuse de două ori distanța, umblând de la un capăt la altul al coloanei; mergând un timp cu avangarda; oprindu-se să vegheze trecerea tuturor companiilor; încurajându-i pe cei care purtau aruncătoarele. Acum venea să mă încurajeze pe mine?

— De unde știți că mă gândeam la ceva trist?

— Un om care merge singur, cu capu-n jos, și oftează la fiecare trei pași… Când ai gânduri vesele le spui și celorlalți. În tristețe suntem totdeauna singuri.

— Aveți dreptate. Mă gândeam la un văr al meu, căzut în luptă.

— Am și eu asemenea amintiri.

— Amintiri vesele nu prea avem, din păcate. Poate din misiunea asta…

— Slabă speranță!

— Sunteți pesimist?

— Văd că drumul e mai greu decât m-am așteptat. Nu pot să măresc ritmul marșului, din cauza bagajelor. Ar însemna să ajungem pe poziție cu oamenii istoviți. Și nu știm ce ne așteaptă acolo…

Parcă drept răspuns la temerile lui, în față s-au auzit rafale de armă automată. Schimbul de focuri se intensifica din clipă-n clipă.

— Avangarda a dat peste ceva nemți, a spus Călina repede. Probabil avanposturile celor de pe cota 1021.

— Să mergem acolo.

— Nu. E Mărculescu cu ei, știe ce are de făcut. Un om ca el se descurcă singur.

CAPITOLUL DOISPREZECE

Un agent a venit pe potecă, lunecând pe zăpadă. Ne-a strigat de departe:

— Nemți mulți în față, dom' maior. Ne-au atacat din două părți. Dom' căpitan Mărculescu crede că-s vreo două companii.

— Cum naiba ne-or fi simțit? a spus Călina trăgând o înjurătură. Locotenentul Mitrică, sublocotenentul Dinescu, locotenentul Ludușan la mine! Ce facem, domnule maior? Secretul misiunii noastre s-a dus. Avem două posibilități: să retragem compania întâi și să trecem mai departe, spre sat, sau să distrugem inamicul de pe cota 1021.

— Nu putem ocoli cota. Ne-ar putea lovi din spate. Cred că trebuie să atacăm cu toate forțele. Acesta pare să fie singurul obstacol până la obiectiv.

— Și eu cred la fel…

Comandanții de subunități s-au prezentat în fugă. Acum îi vedeam și eu mai de aproape. Locotenentul Mitrică, mic de statură, cu sprâncene groase și bărbie agresivă; sublocotenentul Dinescu, tânăr, cu obrajii rumeni și ochii mari, frumoși, strălucind acum de febra dinaintea luptei; locotenentul Ludușan, care comanda mitralierele, masiv, cu trăsături energice, calm și atent.

— Domnilor, le-a spus Călina, avangarda noastră întâmpină rezistență. Cred că este inamicul care apără cota 1021. Trebuie să trecem peste el și să ajungem la obiectivul fixat. Atacăm din mers cu toate forțele. Compania a doua frontal, ajutând avangarda; compania a treia în dreapta, iar compania pionieri în stânga, ca să-i lovim din flancuri. Începeți deplasarea imediat, prin pădure, fără să vă simtă; deocamdată ei nu știu pe cine au în față. Atacăm concentric, toți odată; semnalul – o rachetă roșie. Executarea!

Cei trei au plecat repede la subunitățile lor; curând am auzit pașii grăbiți ai soldaților depărtându-se. Mi-am pregătit pistolul-mitralieră.

— Domnule maior, să ne împărțim. Mă duc cu una din companiile de pe flancuri.

— V-aș ruga să mergeți la Dinescu, e numit doar de câteva zile, după primul atac spre sat. Eu, dacă-mi permiteți, rămân la centru.

— E și firesc. Ne întâlnim dincolo de creastă…

Am pornit spre dreapta, pe urmele companiei a doua; cineva alerga după mine, m-am uitat repede în urmă – era caporalul Dogaru, cu arma la șold, ceea ce îi dădea o înfățișare foarte bătăioasă. Când am ajuns din urmă ostașii companiei, am încetinit pasul; îi vedeam cum se rânduiau, grupați în jurul sergenților care le arătau pe mutește direcția de atac. Sublocotenentul Dinescu se afla pe la mijloc; l-am găsit sfătuindu-se cu câțiva subofițeri – comandanți de plutoane, desigur. Deși sufla un vânt pătrunzător, l-am văzut ștergându-și nădușeala de pe frunte cu mâneca.

— …Să ne menținem cam pe aceeași linie, l-am auzit spunându-le.

Subofițerii s-au risipit în fugă.

— Sunteți gata? l-am întrebat.

Mi-a răspuns cu un semn din cap. Avea privirea îngrijorată, răsucea între degete cureaua pistolului-mitralieră care-i atârna pe piept.

— Atacăm de jos în sus, domnule maior. Întocmai ca la Sângeorgiu. Acolo am pierdut jumătate din pluton și am primit un glonț în umăr.

— Nu se compară. În primul rând că ăștia n-au artilerie. Și suntem în teren acoperit, putem să ne apropiem neobservați.

— Să sperăm. Nu-mi dau seama ce distanță e până-n sus.

— După hartă, vreo trei sute de metri.

— Să începem înaintarea?

— Dă-i drumul. Deocamdată, fără să tragem. Poate nu prind de veste până dăm peste ei.

Spre stânga noastră, în sus, se auzeau mereu împușcături; compania lui Mărculescu continua lupta. Sublocotenentul a făcut un semn și ostașii au pornit în sus, printre copaci, cu armele pregătite. Pe lângă mine au trecut servanții unei mitraliere. Mi-am potrivit pasul cu ei.

— Greu, așa-i? l-am întrebat pe cel care purta mitraliera.

— Ne-am deprins, dom’ maior. Eu îs om vechi, de trei ani o car în spate. Împrospătorul e mai nou. E venit de-o lună.

— Recrut? m-am mirat privindu-i fața matură, crispată acum de efort.

— Nu, dom’ maior. Îs om vechi și eu, am fost cercetaș, dar m-au rănit pe Tisa, astă-toamnă. Două luni am stat prin spitale, la

Craiova, la București... După ce mi s-a vindecat piciorul, m-au dat aici, servant împrospător. La cercetare trebuie să fii sprinten, nu glumă.

Tovarășul lui s-a oprit, a ales cu privirea un loc potrivit și și-a instalat mitraliera. M-am culcat lângă el, în zăpadă, cu arma pregătită.

— Ai câmp de tragere ca lumea?

— Am, dom' maior. De-aici se vede tocmai bine întăritura de sus, de pe creastă. Când pleacă băieții la atac, noi îi ținem pe dușmani cu capul la pământ.

— Dacă-i răzbim și trecem de cotă, mai avem un kilometru până la obiectiv.

— Trebuie să răzbim, a spus mitraliorul rânduind banda de cartușe. Acuma nu mai au puterea de astă-toamnă.

— Dar nici noi, a intervenit ajutorul lui. N-am dormit ca lumea, într-un pat, de două săptămâni. Tot prin munți și prin zăpadă.

— Nu te mai văita, i-a spus celălalt.

— Nu mă vait. Neamul nostru e răbdător la greu. Vreau să zic că nu ne-ar prinde rău, din când în când, oleacă de odihnă, să ne refacem forțele

Câteva gloanțe au piuit pe deasupra noastră scuturând zăpada de pe ramurile brazilor

— Nu trage nimeni, a strigat sublocotenentul. Așteptați racheta roșie!

Rămăseserăm culcați cu toții, în zăpadă. De sus, o mitralieră nevăzută trăgea când și când o rafală, parcă fără convingere. Inamicul aștepta probabil, să vadă ce se întâmplă mai departe.

— Mitraliera, în spatele stâncii din dreapta, a strigat sublocotenentul. Vedeți de unde trag, să le răspundem și noi!

— Hai, dom' sergent, a zis împrospătorul.

S-au ridicat și au pornit în fugă către stânca din dreapta. Gloanțele au piuit iarăși prin preajma, dar cei doi au ajuns teferi. După câteva clipe, am auzit prima rafală. M-am târât în sus, spre o ridicătură, și am văzut, printre copaci, câteva căști pătrate îndărătul unui dâmb negru, care se detașa vizibil pe zăpadă. Mi-am dat seama că mă aflu chiar pe direcția poziției inamice, amenajată cum se cuvine. N-o să fie ușor, mi-a fulgerat prin minte.

Atunci a țâșnit spre cerul cenușiu racheta roșie. Am tras închizătorul pistolului-mitralieră.

— La atac! Ura! l-am auzit în dreapta pe sublocotenentul Dinescu.

Ostașii au pornit în fugă, trăgând din mers. M-am ridicat și am pornit în rând cu ei; le auzeam strigătele, strigam și eu; urcam panta în goană, cuprinși de acea frenezie a atacului, a năvalei vijelioase, când teama dispare brusc, teama și tot ce te înconjoară; în clipele acelea scurte gândul primejdiei încetează să mai existe; tot ce contează e goana aceea cu plămânii arși de aerul înghițit cu iuțeală, cu gâtlejul înăsprit de strigătul prelung, pe care nici nu-l auzi, contopit cu strigătele celorlalți; un îndemn colectiv: *înainte*, singurul țel, singura rațiune de a fi, să te avânți înainte, spre căștile pătrate care-ți cresc rapid sub priviri; amenințarea și suferința s-au dizolvat în strigătul acela…

Mai aveam două sute de metri când s-a dezlănțuit tirul inamic.

Nu erau focuri distincte, nu deosebeam rafale de armă automată, împușcături sau bubuituri de grenade: era un trosnet continuu. Armele acelea nevăzute se declanșaseră toate deodată, părea că aerul însuși, vibrând sacadat, se înfierbântase și căpăta o consistență șuierătoare: o gigantică moară măcina secundele, ritmându-le cu zgomotul armelor. Cu intuiția amară a specialistului, mi-am dat seama că goana aceasta era, acum, echivalentă cu o sinucidere; la pământ, înainte ca unul dintre gloanțele care-mi șuierau pe lângă urechi, pe deasupra umerilor, pe lângă șolduri, să-și atingă ținta; era destul unul, venit din pură întâmplare sau rezultat din legea probabilității…

— Culcat! a străbătut prin vacarmul acela glasul surprinzător de clar al sublocotenentului Dinescu.

M-am lăsat să cad în zăpadă ocrotindu-mi arma cu cotul stâng; pe deasupra mea zbârnâiau metalic gloanțele ce-mi fuseseră destinate; țiuiau ascuțit undeva, sus, sau țăcăneau mat murind în trunchiul brazilor; ricoșau lovind pieziș vreo ramură și se pierdeau cu un mieunat în văzduh. M-am rostogolit ca într-o joacă absurdă până lângă trunchiul unui brad; sub coroana lui stratul de zăpadă era mai subțire, simțeam acum sub mine ceva consistent, pământ sau gheață sau un strat de cetină încremenit de ger; rămurele retezate de gloanțe cădeau lent în jurul meu. Toate acestea în câteva clipe; le înregistram automat, imagini ale primejdiei, detalii mărunte ale luptei, lucruri fără semnificație, dar care intrau cu dureroasă claritate în simțuri, în

memorie.

— Foc! Trageți ochit!

De unde venea ordinul acela, glasul distinct care sfida moartea? Am tras o rafală către dâmbul de unde fulgerau armele inamice; alături de mine a hohotit o pușcă-mitralieră. Am ridicat puțin capul, să-mi văd vecinii; pe zăpadă oamenii păreau niște mogâldețe, dominate de forma inestetică a raniților; erau patru sau cinci în dreapta, patru sau cinci în stânga, culcați pe după copaci sau în câmp deschis, și armele lor sclipeau scurt, aruncând fier și foc. De teama gloanțelor noastre, inamicii au slăbit puterea tirului lor; probabil se adăpostiseră cu toții îndărătul taluzului negru de pământ.

— Companie, salt înainte! a strigat sublocotenentul cu un glas nefiresc de subțire.

Nu mie îmi comandase, ci ostașilor lui, companiei; n-avea importanță cine comandă, sublocotenentul Dinescu, maiorul Călina, eu însumi; porunca aceea venea de undeva de deasupra noastră, părea că însuși glasul războiului ne cerea, acum, să părăsim adăpostul de-o clipă ca să înfruntăm iarăși moartea.

Am pornit înainte, o dată cu ceilalți; în mâneca mantalei îmi intrase zăpadă, o simțeam, vag, topindu-se, în timp ce alergam pe pantă, alunecând mereu, aplecându-mă instinctiv când șuierau subțire pe deasupra gloanțele. Mă luaseră la ochi, mie anume îmi erau destinate gloanțele acelea mici, nevăzute, care-mi trecuseră pe deasupra capului, și la acest gând prima reacție era să mă ascund, să mă pun la adăpost, dar în jurul meu alergau ostașii, alerga sublocotenentul, toți pe aceeași linie, ca într-o bizară întrecere; țineam pasul cu ei, gloanțele șuierau în jur. Soldatul din stânga mea a scos un strigăt și s-a prăbușit pe-o parte, în zăpadă. Tot atunci, o comandă s-a înălțat peste împușcăturile și uralele noastre:

— Culcaat!

M-am lăsat să cad și m-am târât înapoi, către soldatul căzut. Era un tânăr cu fața delicată, încă neatinsă de brici; avea ochii înlăcrimați și obrajii palizi – de spaimă? de durere?

— Unde te-a lovit, băiete?

— Piciorul, a spus el cu dinții încleștați.

L-am ajutat să se răsucească. Deasupra genunchiului, pantalonul se înroșise de sânge. O dată cu mine, un sergent se apropiase, tot așa, târâș, ținându-și pistolul-mitralieră de curea

deasupra zăpezii.

— Ce-ai pățit, Georgică?

— Piciorul, dom' sergent…

Sergentul a cercetat în grabă rana, a rupt pantalonul în jur cu vârful baionetei și a-nceput să-l panseze cu îndemânare.

— R' ar al dracului de ghinion, a spus ostașul rănit, cu privirea într-o parte. E grav, dom' sergent?

— Doar te-a șters un glonț, fii pe pace. Mai mare spaima. Până te-nsori, nu se mai cunoaște nimic Așa. Încearcă să miști genunchiul, e prea strâns?

— Nu, dar mă junghie.

— Te junghie nițel, dar pe urmă amorțește. Nu-ți fie teamă, și eu am fost rănit în picior ca tine și m-am vindecat.

Glasul lui era blând, ocrotitor, părea un frate mai mare care-ncearcă să ogoiască suferința unui copil.

— Acum întinde piciorul și mișcă glezna. Așa. E bine, uite că s-a oprit și sângele. Ți-am zis eu, ai avut noroc. Doar te-a șters glonțul…

S-a întors spre mine, mi-a vorbit peste capul ostașului rănit:

— E băiat voinic, dom maior. Așa cum l-am oblojit eu, e bun de luptă.

Era probabil, cel dintâi rănit din detașamentul Călina. Nu știam câți vor mai fi pân-la sfârșitul misiunii. Am auzit în spate o bubuitură seacă, apoi încă una. Trăgeau aruncătoarele noastre către cuiburile de mitralieră de pe creastă.

— Trei lovituri de fiecare! a sosit ordinul din om în om. După ultima, pornim iarăși la atac.

Am încercat să văd ce se petrece sus pe creastă. Bombele de aruncător explodau aruncând trâmbe de zăpadă și pământ, când ici, când colo.

— Înainte! Pe ei, băieți! Ura!

Am pornit iarăși la atac. Din dreapta, mitraliera trăgea rafale scurte, căutând să țină inamicul cu capu-n pământ. Din stânga noastră am auzit strigate și împușcături dese, apoi explozii de grenade. Am văzut un punct negru apropiindu-se prin văzduh. M-am trântit la pământ; după o clipă grenada a explodat în stânga mea. O schijă, zbârnâind, mi-a ciobit patul pistolului-mitralieră. Din rândurile noastre au zburat grenade către tranșeea inamică. Trei-patru au explodat aproape simultan, chiar în șanț.

— Salt, înainte!

Era momentul hotărâtor. Ne mai despărțeau vreo treizeci de metri de taluzul negru Am pornit cu toții, strigând din răsputeri. Deodată i-am văzut pe nemți ieșind din tranșee și alergând în partea opusă a dealului, spre pădure. O dată cu noi, se arătaseră pe platoul îngust și lung ostașii celorlalte companii.

— Fug ca iepurii! am auzit un glas. După ei, băieți!

— Rămâneți pe loc! am auzit o voce cunoscută, mai autoritară acum ca niciodată. Compania-ntâi să curețe tranșeele! Cercetașii să facă siguranța în direcția pădurii! Comandanții de companie la mine!

S-a ivit, cu arma-n mână, cu fața și hainele mânjite de noroi, cu privirea strălucitoare:

— Domnule maior, suntem stăpâni pe cota 1021!

— Felicitări, i-am spus. Detașamentul s-a comportat excelent.

— Băieți de ispravă. Dacă nu-i opream, i-ar fi gonit până-n vârful muntelui. Dar nu trebuie să ne împrăștiem. Avem o misiune importantă.

Vorbea mai mult pentru ostașii din jurul lui, care se opriseră cam nedumeriți din urmărirea inamicului. La marginea dinspre pădure a platoului, s-au auzit câteva rafale de pistol-mitralieră.

— N-au cum să contraatace acum, m-a liniștit Călina. Să facem apelul și să adunăm capturile. Au lăsat pe loc mitraliere și lăzi cu cartușe. Astea au să ne fie de folos.

Am rămas un timp deoparte, să vedem ce se petrece. Ostași veneau în fugă aducând capturile: arme, cartușe, pături, cutii cu alimente. Ofițerii își strigau oamenii, iar într-un colț mai ferit, medicul și sanitarul dădeau îngrijiri răniților. După câteva minute, companiile s-au adunat într-o margine a platoului; rămăseseră, pe laturi, grupele de siguranță. Maiorul Călina s-a dus repede în fața formației. L-am auzit schimbând câteva cuvinte cu comandanții de companii, apoi s-a întors spre mine. M-am apropiat, l-am auzit comandând „pentru onor”, ca și cum ne-am fi aflat în curtea unei cazărmi, într-o zi obișnuită, și nu pe vârful unui deal proaspăt cucerit din mâinile dușmanului. Mi-a dat raportul; înțelegeam că acest ceremonial este destinat mai ales ostașilor; era. de fapt, bilanțul primei lupte a detașamentului.

— …Patru răniți ușor, niciun mort, doi dispăruți.

— Cum dispăruți? m-am mirat.

— Nu-mi explic nici eu. Sergentul Petre și soldatul Bonțică, amândoi din compania întâi. Înainte de luptă, mergeau în flancgardă printr-o vale, în stânga; de atunci nu i-a mai văzut nimeni. Am trimis oameni să-i caute, dar nu i-au găsit.

— I-or fi luat prizonieri?

— Sergentul Petre nu se dă așa ușor. O fi fost rănit, cine știe? Iar celălalt, soldatul Bonțică, e voinic ca un taur. Ar fi murit cu ei de gât. Nu-mi dau seama ce s-a întâmplat.

— Îmi pare rău, am spus. Răniții pot să umble?

— Da, au răni ușoare, au primit primul ajutor.

— Bine.

Am făcut un pas înainte spre detașament. Trebuie să spun câteva cuvinte ostașilor. Să nu-i las cu gustul amar al pierderii aceleia inexplicabile.

— Ați luptat foarte bine, băieți. Dar greul abia începe. Misiunea noastră e să tăiem șoseaua din spatele satului. Ne instalăm la poziție și rezistăm acolo până atacă ai noștri. Ați văzut și voi ce putere are detașamentul. O să raportez personal domnului general despre vitejia voastră!

Citeam pe fețele lor mândria. Am tras cu ochiul spre maiorul Călina. Zâmbea.

— Domnule maior, vă felicit. Detașamentul s-a comportat vitejește! Sper că așa va fi și de acum înainte, nu-i așa băieți?

Un murmur de aprobare mi-a răspuns. Maiorul Călina și-a îndreptat centura, și-a împins casca pe ceafă și a ridicat glasul:

— Atențiune, peste zece minute plecăm. Ne apropiem de sat, s-ar putea să ne mai întâlnim cu inamicul pe drum. Fiți gata de luptă în orice moment. Plutonierii de companii să împrospăteze muniția. Trageți cu socoteală, nu risipiți cartușele. S-ar putea să avem nevoie…

Mi se păruse mie, sau se ghicea în aceste cuvinte o prevestire sumbră? Omul avea experiența operațiilor de acest fel, știa, el ca și ostașii lui, cât de important devine fiecare cartuș când te afli departe de ai tăi și ajutorul întârzie. Dar m-am străduit să alung imaginea care-mi venise brusc în minte: ostașul deznădăjduit punând deoparte arma cu magazia golită. Era prea aspră și, probabil, prea apropiată de ceea ce urma să ni se întâmple. Uneori încercăm să alungăm eventualitatea cea mai proastă alungând-o mai întâi din gânduri. Metodă naivă, care nu dă rezultate decât foarte rar. Sau niciodată.

M-am așezat pe un trunchi de copac prăbușit. Curând a venit și maiorul Călina lângă mine. Mă simțeam obosit; el dimpotrivă, arăta vesel și proaspăt ca un sportiv înaintea competiției. M-a îmbiat cu o țigară:

— Să fumăm acum, pe-ndelete. După ce pornim la drum, e mai greu.

Am aprins țigările. Deodată, un ostaș a venit în fugă:

— Dom' maior, ne-am întâlnit cu partizanii.

Ne-am ridicat repede. Știam că prin munți acționează partizanii slovaci; uneori călăuzeau regimentele noastre, le dădeau informații despre inamic, ajutau la transportul tunurilor peste munți. Dar n-avusesem prilejul să-i văd la față. Dintre copaci s-au ivit doi ostași de-ai noștri, aducând un bărbat și o femeie, cu cojoace lungi, cu căciuli cu clapele atârnând. Bărbatul, înalt, bărbos, cu ochi albaștri, purta o pușcă și avea trecută peste umăr o bandă de cartușe. Le-am ieșit în întâmpinare:

— Dobri den.

— Bună ziua, tovarăși, a spus femeia cu glas limpede.

— Cum, știi românește? am întrebat eu și Călina într-un glas.

— Sunt româncă de lângă Toplița, a spus ea. Acuma sunt partizancă. Mă cheamă Emilia. Dânsul este comandirul nostru, tovarășul Krinka.

Am dat mâna cu comandantul partizanilor. Și cu fata. Fiindcă de sub căciula cu clapele lăsate s-au ivit doi ochi tineri, albastru-verzui, un nas cârn și o gură mică, frumos desenată.

— Ce bucurie, să văd români de-ai noștri! a spus fata. Cum ați ajuns aici?

— Suntem în misiune, i-a explicat maiorul Călina. Mai bine ne-ai spune dumneata cum ai ajuns aici.

— Povestea mea e lungă... Și nu-i vreme de povești acum. Comandirul a auzit împușcături și am venit încoace. Știam că în părțile astea luptă trupe românești, de aceea m-a luat pe mine ca tălmaci.

Comandantul Krinka a spus o frază lungă, privindu-ne întrebător, apoi a adăugat ceva arătând spre vest.

— Spune că ați nimerit în spatele frontului inamic, a tradus fata. Satul de colo este ocupat de nemți.

— Într-acolo mergem. Misiunea noastră e să tăiem șoseaua și să-i luăm pe nemți din spate când o-ncepe atacul.

Ascultând traducerea, partizanul privea în jurul său, ca și cum ne-ar fi evaluat forțele. Apoi a făcut un semn larg în jurul lui și a spus iarăși o frază lungă. Fata a reluat traducerea:

— Oamenii noștri se află angajați în luptă de partea cealaltă a muntelui, spre trecătoare. V-am fi venit în ajutor, dar n-avem cum. Eu și comandirul eram în cercetare prin partea satului.

— Nemții au multă armată acolo?

— Destulă. Tancuri și tunuri. Dar până să ajungeți la sat, pe un deal se află o cazemată cu două mitraliere. Pe-aici, pe unde ați luat-o, v-ar vedea de la distanță. O să vă arătăm alt drum, prin pădure, pe panta din stânga. E un drum mai greu, de aceea nemții nu-l păzesc. Vă ducem noi pe-acolo. Dar să știți că e greu.

— La război nu prea sunt drumuri ușoare, i-am replicat pe ton de glumă. Spune-i comandirului că îl rugăm să ne arate drumul acela prin pădure. Și dacă aveți nevoie de muniție, vă putem da ceva cartușe, din puținul nostru.

Auzind această ofertă, partizanul a clătinat din cap și a spus o frază scurtă, din care am înțeles doar cuvântul „nemețki”. Fata a tradus pe dată:

— De cartușe n-avem nevoie, că am prins ieri un camion nemțesc plin, la un cot al șoselei. Ne-ar fi de folos ceva sulfamidă. Avem câțiva răniți acolo, pe munte.

— O să vă dăm. Imediat îți facem cunoștință cu doctorul nostru. Acum o să pornim la drum, misiunea noastră e urgentă.

— Bine. Comandirul a spus că merge în frunte, cu iscoadele voastre.

— Cu cercetașii. Iscoadă este un termen arhaic.

— Așa. Cercetașii. Nu prea am vocabular de războinic. Sunt studentă la medicină. Adică am fost. Acuma sunt un fel de medic al partizanilor.

— În război se avansează repede, am spus. Domnule maior, să mergem. Domnișoară, roagă-l pe comandantul Krinka să meargă în față, cu avangarda. Și mulțumește-i din partea noastră că s-a oferit să ne fie călăuză.

Maiorul Călina a împărțit câteva ordine. Cercetașii din avangardă au pornit împreună cu partizanul pe panta de vest a înălțimii. Grupele de siguranță s-au rânduit pe flancurile coloanei, apoi grosul trupei s-a înșirat pe poteca largă ce cobora în direcția satului. După ce-a trecut compania întâi, am pornit și

noi – maiorul Călina, fata și eu.

— De ce te uiți așa la mine? l-a întrebat fata pe maior.

— Nu-mi vine să cred. O româncă de-a noastră, o fată frumoasă, aici, în zona frontului. De când ești partizană?

— De câteva luni.

Alunecând pe pietre, fata a scos un țipăt ușor; Călina s-a repezit s-o sprijine. Am văzut că întârzia să-i dea drumul de braț. Când în cele din urmă s-a depărtat de ea, mi-a spus pe un ton indiferent:

— Eu rămân puțin în urmă, să zoresc coada coloanei. Nemții știu că suntem pe-aici și au să încerce să ne taie calea. Trebuie să grăbim pasul. Mai e puțin și se înserează. Vă ajung din urmă, mai târziu.

S-a oprit în marginea potecii. Fata l-a privit peste umăr și el i-a zâmbit. L-am auzit apoi îndemnând soldații să se grăbească. Am grăbit și noi pasul.

— Dumneata ești comandirul? m-a întrebat fata.

— Eu și maiorul pe care l-ai văzut.

— N-am vrut să spun față de el. Comandirul nostru zice că mai bine v-ați fi întors din drum. Sunteți puțini și n-aveți tunuri. Nemții au înconjurat satul cu cazemate.

— Știam asta de când am plecat. Am mai încercat să atacăm satul, dar n-am reușit. Acuma, dacă-l luăm din două părți și-i tăiem șoseaua, poate că-l răzbim.

— Comandirul ar fi foarte bucuros. E satul lui și ar vrea să-l vadă cât mai iute liber. Are familia acolo, el și alți partizani. Nemții pândeau în fiecare noapte, doar-doar s-or arăta partizanii pe la casele lor. Acuma, că s-a apropiat frontul, au plecat în munți și femeile și copiii.

— Și nemții nu le-au luat urma?

— Nu. Au plecat noaptea, și-i călăuzeau dintr-ai noștri. În munți e greu dacă nu știi cărările. Ne-au căutat și cu avioanele. Vor fi socotit că avem corturi sau colibe. Dar noi ne-am așezat altfel. Treci la doi pași de adăpostul nostru și nu știi că e acolo. A venit din sat o companie de-a lor, cu schiori, au împânzit pădurea. Noi i-am simțit din vreme, avem iscoade peste tot. Le-am întins o cursă, cum se zice. De-atunci avem și arme și muniție. Mai greu e cu medicamentele.

— O să vă ajutăm. Doar suntem tovarăși de luptă.

CAPITOLUL TREISPREZECE

Am mers o vreme în tăcere, fiecare cu gândurile lui. Ardeam de nerăbdare să aflu ciudatul destin care-o adusese pe această fată, studentă la medicină, în munții sălbatici, între primejdiile cumplite ale războiului de partizani. Dar îmi dădeam seama că deocamdată întrebările sunt de prisos; așteptam clipa prielnică. Cunoscusem mulți oameni care, după ce tăceau cu încăpățânare timp îndelungat, simțeau deodată nevoia să-și spună povestea până-n cele mai mici amănunte.

— Mai avem de mers vreo jumătate de ceas, a spus ea deodată. Încă nu știu ce va hotărî comandirul, să mergem mai departe cu voi sau…

— Dacă n-ar fi împrejurarea asta, ți-aș cere să rămâi cu noi. Doar ești româncă, nu? Și partizanii de pe-aici, după ce va trece frontul, se vor întoarce la casele lor, vor lăsa puștile deoparte și se vor apuca de treburi mai pașnice. Pentru ei, și pentru tine, războiul s-a terminat…

— Nu-i așa, a spus fata. Mai întâi să vedem frontul trecut dincolo de munți. Pentru asta facem și noi ce putem. Abia după aceea mă pot gândi la întoarcerea acasă. Am o datorie față de oamenii aceștia, care m-au scos din necaz și m-au primit în casele lor, în ceata lor. Pe mine și pe-atâția alții, români lăsați pradă urgiei…

— Mi-ai făgăduit o poveste.

— Da. Eram acasă, în vacanță, când horthyștii ne-au luat Ardealul prin Dictatul de la Viena. Sunt ani de-atunci. Dar îmi amintesc totul perfect. Mai întâi au venit zvonuri precum că Horthy, sprijinit de Hitler, pregătește ceva. Au trecut regimente de-ale noastre către Cluj, către Oradea; tata se vâra printre militari, când poposeau în marginea pădurii, și căuta de vorbă. „Nu vă lăsăm noi, spuneau ofițerii. Ardealul a fost totdeauna românesc, n-o să-l dăm nimănui!” Pe urmă s-a scris prin jurnale și s-a dat la radio comunicatul. Lumea s-a speriat, au început românii să-și adune ce puteau. S-a dat voie ca cei ce vor să plece, să plece. Tata nici gând. Aveam, sau am avut, o gospodărie frumoasă, într-un sat din munte, între Borsec și Toplița, nu știu dac-ai fost pe-acolo.

— Am fost înainte de război, în manevre. Niște locuri minunate. Păduri și pajiști frumoase, cu turme de oi…

— Da. Tata era directorul școlii, dar creștea și oi, avea oameni care-l ajutau. Au venit la el: „Ce facem, domnule învățător, plecăm?” „Unde să plec? Aici mi-e casa, aici mi-e rostul, nu plec nicăieri. Și cum să-i las pe-ai noștri? Trebuie să fie cineva să le ia partea. Nu uita că vom fi sub stăpânire străină…” Îi auzeam, prin fereastra deschisă, sfătuindu-se. Am dat fuga afară și l-am luat pe tata deoparte: „Cât o să dureze asta, tată?” „Cine știe!” mi-a răspuns cu tristețe. „Atunci ar fi bine să plecăm și noi”. „În ruptul capului! a spus el hotărât. Sunt la o vârstă când nu mai pot lua viața de la-nceput. În războiul celălalt am fost printre primii ofițeri care au dezertat din armata cezaro-crăiască și s-au înrolat în armata română. Am fost și la Alba Iulia, în ziua aceea de decembrie, când poporul a hotărât unirea cu Țara. Acum ce să fac, s-o iau la fugă din fața lor? Tu du-te la București, urmează-ți cursurile, o să ne scriem…”

— Și l-ai ascultat?

— A trebuit să-l ascult. În București stăteam la sora lui, măritată cu un judecător. M-am întors acolo, cu cel din urmă tren care ducea refugiați. Un tren al tristeții. În gări jandarmii horthyști nu-i lăsau pe oameni să coboare nici cât să ia apă. Rămânea ceasuri întregi prin stații, parcă uitat. Un tren al suferinței. La București am mers mai departe la facultate, dar în vacanțe nu mă mai puteam întoarce la ai mei. Primeam în schimb vești de acolo. Veneau mereu tineri fugari, care nu mai puteau răbda asuprirea. Îl cunoșteau pe unchiul meu, care scria la gazete și arăta ce se petrece acolo, în județele răpite. De la ei am aflat multe lucruri dureroase. Mai întâi, prin sate și orașe s-au arătat horthyștii. Au venit cu zarvă mare, au pus steaguri peste tot, au dărâmat firmele românești și le-au înlocuit peste noapte; cel dintâi tren sosit de la Budapesta a fost primit la Toplița cu mare alai. Povesteau hamalii din gară că vreo doi tineri, care băuseră zdravăn, au sărit și-au sărutat roțile locomotivei. Asta nu-mi prea vine a crede, dar așa spuneau oamenii. În sat la noi jandarmii cu pană de cocoș la chipiu se purtau ca niște stăpâni. Pretindeau ca sătenii să-i salute de frecare dată când treceau pe lângă ei, chiar dacă se-ntâlneau de zece ori pe zi. După aceea au început să facă liste. Aveau nevoie de oameni pentru muncă în Germania. Oamenii refuzau. Au început să-i ia cu sila, noaptea. Pe urmă, recrutările. Băieții au început să fugă peste munți, care cum apuca, spre Moldova,

spre Buzău; țăranii de prin sate îi ascundeau, le dădeau merinde și le arătau drumul, să meargă mai departe. Unii izbuteau, alții erau prinși și veneau înapoi aduși între baionete… Aproape în fiecare zi o poveste. Cred că nu se va ști niciodată tot ce-au suferit românii noștri în acești patru ani…

— Eu sunt sigur că se va ști. Prin localitățile eliberate, cetățenii au făcut plângeri și au dat mărturii scrise. S-au adunat documente, s-au făcut fotografii. Adevărul nu trebuie uitat. Și nu va fi uitat.

— Deie domnul să fie precum zici, a spus ea oftând. Că prea multe s-au adunat. Mă gândesc la bietul tata…

— Ce s-a întâmplat cu el?

— Pe fratele meu l-au chemat la recrutare. Românii nu făceau armată, îi duceau la muncă forțată, după legea horthystă. Mulți se întorceau betegi de acolo, alții fugeau când izbuteau s-o facă; de la ei știu ce iad era la companiile de muncă. Tata n-a vrut să-l lase. Băiat de nouăsprezece ani, cânta minunat la vioară, cum să-l pui să sape șanțuri și sa pietruiască drumuri? L-a ascuns, spunând în sat că băiatul a trecut munții. Jandarmii horthyști n-au crezut; erau tot cu ochii pe casa noastră. Mai aveau ei o socoteală cu tata; se dusese vorba că avem steag tricolor ascuns în casă; de trei ori au scotocit, dar n-au dat de el. „Unde-i steagul, dom’ profesor, că te spânzurăm cu el!” așa țipau jandarmii și împungeau pernele cu baioneta. Nu l-au găsit. Îl ascunsesem eu, înainte de plecare, cusut într-un săculeț, în streașină casei. Dar cum îți spun, ei nu se potoleau așa ușor. Când s-a dus vorba că Trăienuț a fugit spre munți, jandarmii au dat telefon până la graniță. Nu fusese în vremea aceea nicio trecere. „Bag seama că-i tot aici”, a zis mai-marele lor și-a poruncit scotoceală strașnică. Toate astea le știu de la vară-mea, care are casa lipită de-a noastră. Au luat casa de la beci până la coperiș. L-au găsit pe Trăienuț ascuns în fânar și l-au dus cu ei. Fe drum a sărit din tren și l-au pușcat. Ne-a povestit mai în urmă un fecior din sat, când s-a întors de la Szeged. După-aceea, noaptea, doi jandari beți au venit prin grădină și-au azvârlit o faclă în coperișul fânarului. „Să nu mai ascundă pe nime”, strigau. De la fânar s-a aprins casa; până să sară vecinii, a ars de-au rămas doar pereții, în noaptea aceea tata a făcut un atac de inimă. Știam ce-nseamnă asta; cum am aflat, am lăsat și facultate și tot, și am fugit acasă, să-i port de grilă. A murit

după vreo lună sau două, în primăvara ce-a trecut. Într-o noapte, au venit și m-au luat de-acasă, pe mine și pe mai mulți. Că mergem la muncă în Germania. Ne păzeau cu pușile, ca pe lotri. Ne-au suit la tren, și am plecat. După două zile și două nopți, prin fereastra vagonului am văzut munții. Iar în noaptea ce-a urmat, trenul s-a oprit și-am auzit împușcături. Ne-au liberat partizanii. Atunci l-am cunoscut pe comandirul Krinka. Ne-au adus în satul către care mergeți voi acum. Pe atunci nu erau atât de mulți nemți; frontul era departe, doar că treceau cu mașinile și tancurile într-acolo. Și într-o noapte partizanii au atacat un convoi. A fost luptă mare. Dimineața, au adus răniții. Vreo zece inși. Știau că sunt studentă la medicină. M-au chemat să-i ajut. Mi-au dat un cojoc și o pușcă și m-au luat în ceata lor.

— În câteva zile satul va fi liber.

— O să aștept ziua aceea, a spus ea liniștită. Le sunt datoare acestor oameni. Libertatea, sau poate chiar viața.

Am încuviințat din cap. Avea dreptate. Iar noi, ce-i puteam oferi noi, detașamentul Călina, aflat în marș spre adâncimea frontului inamic?

— O să-l chem pe medicul nostru, i-am spus. Să-i spui tot ce ai nevoie.

— Cărați o farmacie după voi? a râs ea.

— Strictul necesar.,

Maiorul Călina s-a apropiat de mine:

— Trebuie să ne sfătuim, domnule maior. Partizanul s-a uitat pe hartă; nu mai avem mult.

— Bine. Domnișoara să vorbească cu medicul, să-i dea medicamente și fașă.

— Da. Sergent, du-te cu domnișoara la domnul doctor.

— Am înțeles.

După plecarea ei. Maiorul Călina mi-a spus aproape în șoaptă:

— La început n-am avut prea mare încredere. Cum să nimerească în drumul nostru așa, ca din senin, un comandant de partizani și o fată care știe românește?

— Întâmplările războiului. S-au văzut altele și mai și.

— M-am temut să nu fie un vicleșug de-al nemților. Știți bine că se pricep la lucruri de-astea.

— M-am gândit și eu la asta, dar fata mi s-a părut prea autentică pentru o înscenare.

— Oricum, e un noroc că i-am întâlnit. Poteca asta s-ar putea

să însemne succesul nostru. Ne apropie mai repede de țintă.

Sau de moarte, aș fi vrut să-i spun, dar nu era momentul pentru asemenea glume.

— Mă gândesc la timpul pe care-l au nemții ca să-și ia măsuri de siguranță. După lupta de la cotă, numai un nebun ar sta cu brațele încrucișate.

— Vă gândiți că au să ne aștină calea?

— Eu în locul lor asta aș face.

— Și credeți că misiunea noastră s-a dus de râpă?

— Posibil. Dacă ocupă delușorul de deasupra șoselei înaintea noastră, putem face cale-ntoarsă de pe acum. Fără pierderi inutile.

— E o variantă, domnule maior Călina. Dar poate nu e singura.

— Asta-i cea mai rea, a întărit el. Alta ar fi ca ei să ne aștepte de partea cealaltă a dealului. Comandamentul lor știe că în sectorul acesta de front nu avem vânători de munte.

— Ați văzut? Să nu ne pierdem speranța. Cum spunea colonelul Stamatescu: pentru un soldat, optimismul face parte din meserie. La urma urmei, vom face și imposibilul ca să ne îndeplinim misiunea.

Dezbaterea aceasta se desfășura în timp ce mergeam înainte, apropiindu-ne de locul acela. Știam că n-o să ne întoarcem, că fiecare pas ne ducea mai aproape de primejdie și ne depărta de calea liberă spre ai noștri. Dar mergeam înainte, în ritmul rapid pe care Călina îl imprimase coloanei după lupta de la cotă.

— Harta nu spune acum mai mult decât ne-a spus la plecare, domnule maior. Oprim coloana și trimitem cercetași la fața locului. Dacă sunt forțe importante pe Cota fără nume, poate găsim altă posibilitate să interceptăm șoseaua.

— Bun. Așa facem. Măcar o jumătate de oră de odihnă pentru oameni. N-o să intrăm în luptă deja istoviți. Opriți coloana și trimiteți cercetașii. Iscoadele, am adăugat.

— Vă plac termenii arhaici? Nu prea sunt regulamentari.

Fără să-mi dea vreme să-i răspund, s-a întors zâmbind și a plecat spre capul coloanei. Ostașii care veneau în urma mea s-au oprit. Se înțelegeau prin semne, Călina cu ai lui. Și am simțit iarăși că-l invidiez pentru batalionul acesta, familia lui de război.

În jurul meu, soldații se așezaseră care pe unde putea, pe stânci, pe trunchiuri doborâte sau de-a dreptul pe zăpadă,

așternându-și gospodărește foile de cort. Grupuri de doi-trei s-au răspândit în jur, patrule sau santinele; de prin ranițe au apărut cutii de conserve, oamenii își treceau unul altuia o jumătate de pâine, un briceag, bidonul cu apă. Totul părea un picnic – cam mohorât, e drept. Fiindcă lipsea iarba. Și mai lipsea ceva: pacea. Oamenii aceștia care mâncau cu poftă, schimbând câte-o vorbă între ei, aveau armele la-ndemână și aruncau priviri agere în jurul lor.

Maiorul Călina a venit împreună cu comandantul partizanilor. Am trimis s-o cheme pe Emilia de la „punctul sanitar” improvizat mai jos, în stânga potecii.

— Aici e postul de comandă? m-a întrebat râzând Călina. Ați ales bine locul. Am încercat să-i explic comandirului ce avem de gând, dar n-am izbutit. Bine c-ai venit, domnișoară. Ia-ți slujba în primire. Spune-i că am făcut o haltă pentru odihnă și că vrem să trimitem cercetași spre șosea.

Emilia și-a reluat funcția de tâlmaci:

— Comandirul spune că v-ați gândit bine. Cu cercetașii o să meargă el. Știe o potecă printre stânci, aproape de creastă, unde nemții n-au cum să ajungă.

— E foarte bine, am spus. Îl vor însoți doi oameni de-ai noștri. Domnule maior…

— Da. Să meargă sergentul Iepure și caporalul Trancă. Că bietul Petre… Măi, Coțofană! Unde ești, drace?

— Aici, dom’ maior.

— Aici, aici, dar niciodată nu te văd. Cheamă încoace pe sergentul Iepure și pe caporalul Trancă.

După câteva clipe, cei doi gradați s-au înfățișat, înarmați, gata de plecare. Maiorul Călina i-a instruit în câteva cuvinte, și i-a dat în grija partizanului. Și-au pus pistoalele-mitralieră la piept și au pornit înainte, printre copaci. Maiorul Călina a invitat-o pe fată:

— Ia loc, domnișoară. Mi s-a făcut un pui de foame. Văd că ostașii mei mă lasă să flămânzesc.

— Se poate, dom’ maior? a protestat Coțofană ivindu-se după copac. Tocmai veneam să spun că-i gata masa.

— Ce vorbești, măi! Ia să te văd.

Ne-a invitat pe amândoi cu un gest. L-am urmat. La câțiva pași mai încolo, pe o piatră netedă ca o masă, erau câteva cutii de conserve gata desfăcute, pâine tăiată în felii groase și felioare de brânză frumos rânduite pe capacul unei gamele.

— Dumneavoastră stați aici, a spus soldatul arătând spre foaia de cort împăturită astfel încât închipuia un scăunel.

Emilia s-a așezat. Ne-am așezat cu toții și-am început să mâncăm, cu graba omului care-a urcat o jumătate de munte. Când am ridicat ochii spre Emilia, i-am văzut lacrimi pe obraji.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o speriat.

— Pâinea asta… pâinea noastră românească… După atâta vreme… Are un gust anume, înțelegeți? Îmi amintește de copilărie… De satul nostru… De tata… El tăia feliile așa, groase, și mama îl certa, spunea că nu e delicat și el râdea: „Lasă, Olimpie, asta-i semn de belșug…” N-am cum să vă explic.

Simțeam că mă înnecă emoția; n-am putut rosti nici un cuvânt. Călina i-a pus o mână pe umăr:

— Nu-i nevoie de explicații. Înțelegem ce simți. O să-ți dăm o scrisoare la mână, să te duci la ai noștri. Vor găsi ei un mijloc să te trimită în țară, acasă,

— În țară, acasă… a repetat ea ca un ecou.

Maiorul Călina s-a ridicat.

— Mă duc la comandanții de companii, a spus el. Să stabilim amănuntele.

— În varianta cea bună?

— În varianta cea bună.

Adică lupta. Aceasta era hotărârea, de fapt singura soluție. O acceptam cu inima ușoară, acum, după ce-i văzusem pe dorobanți luptând. Oameni viteji și pricepuți, însuflețiți de ideea unei acțiuni deosebite. Și, firește, încrezători în comandantul lor. Care știa, de fiecare dată, să le insufle curaj și dorință de izbândă. Așa cum o făcea acum: l-am zărit printre copaci, în mijlocul unui grup de soldați. Le povestea ceva și ei râdeau.

Mi-am întors ochii spre Emilia. Rămăsese pe gânduri, cu privirile pierdute în gol.

— Mănâncă, am îndemnat-o. Nu e un ospăț princiar, totuși…

— E foarte bun, a protestat ea repede. Ți-am spus, îmi amintește de casă, de-ai noștri.

Am scos o ciocolată din raniță și i-am întins-o. A luat-o. A citit inscripția „Kandia” și a desfăcut-o cu grijă. A rupt-o în bucățele și mi-a oferit una. Din cauza frigului, ciocolata se întărise ca sticla.

— Doctorul spune că te-ai oferit singur să vii cu ei.

— Doctorul e un guraliv. O fi vrând să facă din mine un erou.

— El spune că știai cât de primejdioasă este această misiune.

— Toate misiunile sunt primejdioase.

— Da, dar pe asta ai ales-o dumneata…

Am ridicat din umeri. Nu mă simțeam în stare să iau de la capăt povestea, să dau o explicație logică la o întrebare aproape didactică: ce te-a determinat să…? Gândul mi-a alunecat îndată spre Maria: ce i-aș răspunde Mariei dac-ar afla că mă oferisem singur să plec cu detașamentul? Maria n-ar înțelege, ea nu știa ce este frontul decât din povestirile mele, povestiri incomplete și rotunjite convenabil de mine însumi, scoțând în relief partea romanică și ascunzând cu dibăcie suferințele și primejdia.

— Eram dator să vin aici, i-am spus Emiliei. Așa cum dumneata te simți datoare să lupți alături de partizani.

— Nu puteam sta deoparte, a spus ea îngândurată. Și totuși, cum m-am bucurat când s-a apropiat frontul! Veneau ai noștri, românii, era altceva. Chiar dacă oamenii de aici sunt atât de cumsecade, potoliți, serioși ca toți oamenii de la munte – așa erau și-ai noștri acolo, în satul din munți. Șoseaua națională vine din Moldova spre Toplița, de-acolo se face un drum la dreapta. Tata cumpărase câteva hectare de pădure, de la un baron scăpătat, imediat după celălalt război. Ei bine, drumul trece prin pădure, de-a lungul unui pârâiaș care nu-i scris pe hartă, intră între munți și se oprește în satul nostru, care-i așezat într-un fel de mică depresiune, o „căldare” cum spun geologii. Mai departe, în continuarea drumului, a ceea ce ar trebui să fie drumul, este o potecă de oieri care duce în sus, către Căliman, dar pe-acolo nu se poate merge decât cu piciorul, deci nu mai e vorba de un drum, și oamenii între ei își spun în glumă că trăiesc la capătul lumii. Tata mi-a povestit că imediat după război, când s-au căsătorit, mama a început să plângă și-a spus fie ce-o fi, ea nu se duce în pustietatea aceea, dar când a ajuns acolo și a stat între ei și-a dat seama ce fel de oameni sunt și a prins drag de ei. Așa i-am îndrăgit și eu pe cei de-aici. Îmi amintesc de oamenii noștri, din sat.

— De unde le știi limba?

— Am învățat-o de mică. Agentul silvic, prietenul tatei, era slovac și avea o fetiță de vârsta mea. Am crescut împreună. E drept că nu știam să vorbesc prea bine, dar când am venit aici, între ei, a trebuit să mă descurc. Vezi cum se petrec lucrurile în viață? Îmi plăcea filosofia, în facultate am audiat chiar un curs,

pe lângă medicină, dar acum cuvintele învățate în joacă, în copilărie, mi-au fost mai de folos decât prelegerile lui Hegel.

— Trebuie să te-ntorci în țară și să reiei studiile.

— Nu știu dacă mai sunt în stare. Am întrerupt doi ani, și-n vremea asta m-am rupt de carte…

— Trebuie, i-am spus. O să-ți dăm un act care să-ți slujească pe drum până la București. Oricum, zilele viitoare frontul depășește munții. Doar nu și-au pus în gând partizanii voștri să meargă până la Berlin.

— Ar merge, dac-ar putea. Dar trebuie să fie cineva și-acasă. I-am auzit vorbind între ei. Plănuiau cum sa refacă satele, cum să-și rânduiască viața după ce s-o isprăvi cu nemții și ocupația lor… Oare la noi, acolo, cum e?

I-am făcut o descriere amplă a ceea ce văzusem în timpul permisiei. Lăsând deoparte aspectele pe care eu însumi nu le înțelegeam deplin. De ce întârziau reformele făgăduite? De ce în localitățile eliberate din Transilvania nu se instalaseră încă autoritățile românești? I-am povestit Emiliei despre oamenii care porneau hotărâți la lucru, despre lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie” afișată pretutindeni, despre mulțimea care acum, la începutul primăverii, inunda aleile Cișmigiului, despre schelele înălțate ici și colo, pe locul clădirilor dărâmate de bombe.

— Bucureștiul se reface, și țara. Numai să terminăm mai repede războiul… Trebuie să ne refacem și noi. Să ne regăsim identitatea, preocupările și speranțele…

Coțofană, soldatul lui Călina, s-a ivit pe neașteptate lângă noi:

— S’ trăiți, dom’ maior, vă roagă dom’ maior Călina să veniți urgent.

Am sărit ca ars, gândindu-mă la tot felul de eventualități neplăcute. Maiorul Călina era într-un grup de ostași, în capătul celălalt al poienii. Când m-am apropiat, am văzut că înconjurau doi prizonieri germani. Sergentul Iepure, cu arma la șold, și caporalul Trancă îi păzeau.

— Captură prețioasă, m-am minunat. De unde i-ai găsit, sergent?

— Eram în cercetare, în preajma cazematei, împreună cu partizanul. I-am simțit de departe. Mergeau fără teamă, ca la ei acasă. Vorbeau, se mai opreau să se uite prin binoclu… O patrulă, chipurile. Ne-am ascuns în niște tufe, lângă cărare, și

când au fost la câțiva pași de noi, le-am pus țevile armelor în piept. N-au zis nici pâs, au ridicat mâinile și gata. Cu cazemata de pe deal ne cam lămurisem, așa că am venit încoace. Poate aflați ceva mai multe de la ei.

— Bravo, băieți, bine-ați făcut.

M-am apropiat de prizonieri și i-am întrebat în limba germană:

— Din ce unitate sunteți?

Nemții s-au uitat unul la altul.

— Vorbiți, mă, când vă-ntreabă dom' maior! s-a încruntat Iepure.

— Vorbim, a spus repede caporalul neamț. Numai să nu ne împușcați.

— De ce să vă împușcăm?

— Așa ne-a spus locotenentul Siedler, comandantul nostru. Să nu ne predăm că voi împușcați prizonierii.

— V-a mințit locotenentul Siedler, tocmai pentru asta: ca să nu vă predați. Noi nu împușcăm prizonierii. Acuma răspunde la întrebare: din ce unitate sunteți?

— Divizia 15 infanterie, compania de geniu. Apărăm cazemata din fața satului.

Am desfășurat la iuțeală harta zonei unde urma să acționăm.

— Arată-mi pe hartă. Unde este cazemata?

Caporalul și-a scos mănușa, a tras din buzunarul de la piept niște ochelari cu rame subțiri de argint, și i-a pus pe sub clapele căciulii. A arătat cu degetul:

— Aici, deasupra dealului.

— E mare?

— Mare și solidă, a spus el cu un fel de mândrie. Sunt subinginer constructor, și am lucrat la ea. De câteva zile am terminat-o. Locotenentul Siedler spune că o să stăm în ea pân-la sfârșitul războiului.

— Din ce e făcută?

— Pereții din beton, acoperișul din bârne. Avem și sobe.

— Câți oameni sunt acolo?

— Douăzeci de soldați, un feldwebel și locotenentul Siedler.

— Armamentul?

— Trei mitraliere în creneluri, pe partea de est. În partea cealaltă e prăpastia, nu poate veni nimeni.

— Ce căutați prin pădure?

— Am auzit împușcături și locotenentul ne-a trimis în

cercetare. Trebuia să mergem până la „Vârful Satanei” să vedem care e situația.

— Care e „Vârful Satanei”? Arată pe hartă.

Degetul lui s-a oprit, după cum mă așteptam, pe cota 1021. Acolo de unde veneam noi.

— Ce credea locotenentul vostru despre împușcături?

— S-a gândit întâi că e o patrulă la „Vârful Satanei”. Pe urmă am auzit bubuituri de aruncător. L-am auzit cum raporta la telefon: „Vârful Satane” este atacat de inamic. Pe urmă i-a spus feldwebelului că n-o să avem liniște la noapte. Domnul maior se duce cu o companie să vadă ce e la „Vârful Satanei” și pe urmă vine la noi, la cazemată. A pus soldații să facă curățenie și a trimis în pădure după lemne.

M-a trecut un fior rece: domnul maior e în marș cu o companie, spre cota 1021. Înseamnă că avem retragerea tăiată! L-am luat deoparte pe maiorul Călina și i-am spus, pe scurt, ce aflasem de la prizonier.

— Asta încurcă oarecum lucrurile, a spus el liniștit. Sau le descurcă. Dacă nemții ocupă iar cota 1021, e clar că nu mai avem cum să ne-ntoarcem.

— Așadar, mergem înainte?

— Dumneavoastră hotărâți, domnule maior, mi-a spus el cu ochii-n pământ.

— Hotărârea a fost luată înainte de plecare. Acum însă au intervenit elemente noi. Trebuie să ne sfătuim.

— Vă gândiți la cazemată? Prin ianuarie am avut una la fel, pe o poziție dominantă. Locotenentul Soare a aruncat-o în aer în mai puțin de-o oră. Foarte priceput băiatul…

— Da, sigur. Dar după aceea? Vreau să spun, după ce luăm cazemata și ocupăm poziția, avem șanse s-o menținem, cu acești două sute de oameni?

— Trebuie s-o menținem.

— Așadar, domnule maior Călina, zarurile au fost aruncate.

— Mă bucur pentru amândoi, domnule maior.

Aș fi vrut să-l îmbrățișez pentru vorba asta. Abia acum mă simțeam cu adevărat membru al detașamentului de incursiune. Aș fi vrut să-i spun o vorbă caldă, despre solidaritatea noastră, despre bucuria de a avea în preajmă oameni cu care să treci prin apă și prin foc. N-am găsit această vorbă atunci. Dar cred că el m-a înțeles.

— Dom’ maior, ce facem cu prizonierii? m-a întrebat sergentul Iepure.

Caporalul german a făcut un pas înainte:

— Să nu ne împușcați. Suntem militari.

— Și noi la fel, m-am răstit la el. Ți-am spus că nu împușcăm prizonierii O să mergeți cu noi, deocamdată n-avem altă posibilitate. Sergent, răspunzi de prizonieri.

— Am înțeles!

M-am întors către maiorul Călina, care aștepta liniștit deoparte:

— Așadar aveți un plan cu cazemata aceea?

— Da, domnule maior. Echipa e pregătită. Partizanul insistă s-o însoțească.

— Are dreptate. E vorba de satul lui… Atunci să trecem la acțiune. Ne vom apropia cât mai mult pentru atacul hotărâtor.

— Ce facem cu fata? Ar trebui s-o trimitem înapoi la ai noștri.

— I-am propus și eu. Dar mi-a replicat că nu-i poate lăsa acum, tocmai când urmează să fie eliberat satul lor. Vrea să rămână cu ei până trece frontul.

— Bine, dar e primejdios, a încercat el să protesteze.

— Credeți că ea nu știe asta? O putem noi sili să-și schimbe hotărârea?

— Eu o să-ncerc, a spus el întunecat.

— Mai întâi să lămurim lucrurile cu cazemata.

— Da. Dacă vreți să vedeți echipa de șoc.

Se cuvenea să văd oamenii, să-i încurajez. M-a condus la ei. În preajma unui pâlc de copaci se aliniaseră vreo opt oameni, în frunte cu locotenentul Soare și cu partizanul. Aveau în fața lor lădițe încărcate.

— Ai tot ce-ți trebuie, domnule locotenent?

— Tot. Trotil, detonatoare, fitil și frânghie.

— Frânghie?!

— Da. Am doi alpiniști în grupă. Au să urce povârnișul din spatele cazematei. Pe urmă, cu frânghia, noi, ceilalți. Instalăm încărcătura și ne ascundem prin apropiere. După ce explodează, deschidem focul.

— Iar între câmp, detașamentul înaintează și ocupă platoul, a completat maiorul Călina.

— Bine gândit, am spus. Băieți, de voi depinde acum soarta întregului detașament. Dacă luăm cazemata, ne putem instala

pe poziție conform ordinului. Dacă nu, facem cale-ntoarsă. Și ar fi păcat. Trebuie să reușiți.

— O să reușim, domnule maior, a spus locotenentul Soare. Am în grupă băieți cu experiență.

— Bine. Porniți. Vă doresc succes.

I-am urmărit cum se pierd printre copaci, la vale, spre poalele dealului. Maiorul Călina, lângă mine, a oftat adânc.

— Ce e? l-am întrebat.

— Aș vrea să fiu în două locuri deodată. Mă gândeam să punem aruncătoarele în bătaie, dar nu-i de niciun folos. Nu poți să nimerești cu aruncătorul într-o ambrazură largă cât palma. Băieții ăștia trebuie să ajungă acolo sus cu orice preț. Când am alcătuit grupa de șoc, unii au ridicat din umeri: Ce-i aia grupă de șoc? Toți soldații trebuie să știe să lupte, spuneau. Dar uneori se simte nevoia să ai câțiva oameni puternici, buni ochitori, capabili să se cațere pe ziduri, să sară în apă cu sloiuri de gheață, să pună trotil, să arunce grenade la precizie... M-am ocupat personal de instrucția lor, dar nu atât eu, cât locotenentul Soare i-a învățat tot ce trebuie. Și-au dat examenul la Budapesta, pe bulevardul Hungaria, la un bloc care rezistase trei zile. De la subsol mitralierele trăgeau razant cu strada; pe fereastra de la parter ieșea țeava unui tun antitanc, la etaj erau pistolari cu lada de muniție lângă ei... L-am luat într-o oră, în zorii unei zile de la începutul lui ianuarie... Soare a primit „Virtutea Militară” atunci. Iar flăcăii din grupa de șoc, zece zile acasă, făgăduite și aprobate, dar încă neluate. N-a prea fost timp pentru permisii, de la Budapesta încoace. Cel puțin eu am o făgăduială din partea comandantului. Am apucat să i-o cer și el a apucat să mi-o dea chiar azi-dimineață, înainte de a primi ordinul. Cu ostașul e altceva, are-n față pe comandantul de companie, un locotenent sau un căpitan; dacă situația îngăduie, primește permisia, dacă nu, mai încearcă peste câteva zile. Pentru mine era mai greu. Mă aflam în fața comandantului de regiment, un ofițer cărunt care-a făcut și primul război mondial; e penibil să ceri, după cum lui îi e penibil să refuze. Iar dacă te refuză, s-a zis. Nu poți să vii din nou, după un timp, să-i pui de la capăt placa. Te gândești că ar putea gândi că îți stă mintea numai la permisie. Zâmbiți, domnule maior, dar în viață de multe ori ne gândim la ce gândesc ceilalți despre noi, și asta ne influențează acțiunile. Așadar, căzusem într-un moment

norocos; e drept, colonelul putea socoti permisia ca pe un fel de răsplată pentru misiunea aceea din linia-ntâi, pe care nici măcar n-o îndeplinisem; nu te poți împiedica să-ți faci asemenea probleme, dacă ai un pic de obraz. Dar o făcusem, gata, acesta era prețul ca s-o revăd pe Ana. Dac-ați cunoaște-o pe Ana v-ați da seama că ar merita, pentru o permisie, să înfrunt reprosul mut al tuturor comandanților din lume. Mi-e dor de ea și toate poemele care s-au scris de la Shakespeare încoace nu pot da decât o imagine palidă a ceea ce simt. Și n-am văzut-o, dumnezeule, de-atâtea luni de zile! Pentru ea am cerut permisia aceea. Ultima oară am văzut-o în gară, la Sibiu, astă-toamnă, plecam pe front cu batalionul de marș, abia mă refăcusem după cealaltă rană, primită la Otopeni, în august. Spital, apoi concediu acasă, două săptămâni, și iarăși geamantanul; ședeam în fotoliu și o priveam, îngenunchease în fața geamantanului și rânduia cu gesturi lente lucrurile; când și când rămânea cu ochii duși și o lacrimă pica pe cămășile frumos călcate. A insistat să mă conducă la gară, deși știa că-mi displac despărțirile cu iz de melodramă, știți filmele acelea de război în care el, eroic, cu uniforma măreață și impecabilă, stă la fereastra vagonului, iar ea aleargă după tren cu ochii înlăcrimați. În gară era lume multă, se încrucișau drumuri; soldați ca noi, pornind spre front; refugiați întorcându-se la casele lor; ostași în permisie, îi cunoșteai că vin de pe front, omul întors de pe front are o expresie anume, de parcă întâlnirea cu moartea i-a pus o pecete de nește pe față, în privire; până și uniforma arată altfel după ce-ai purtat-o măcar o săptămână în tranșee... Ei, asta este, a spus el în chip de concluzie. Mă duc să organizez asaltul companiilor asupra cotei-fără-nume. S-ar putea, pe lângă cazemată, să mai aibă ceva posturi primprejur. Trebuie s-o luăm din mai multe părți odată.

Am aprobat cu un semn din cap. Avea totdeauna idei bune; nu puteam să nu fiu de acord.

M-am ghemuit la adăpostul unui brad și mi-am tras căciula pe frunte. Vântul aspru, ușor, dar înghețat, îmi ardea obrajii. M-am întors puțin într-o parte, cu chip că-mi aprind țigara. Nu voiam să se vadă că mi-e frig. Frigul era al nostru, al tuturora, făcea parte din decor. Am văzut câțiva oameni trecând încoace și-ncolo, printre copaci, oprindu-se lângă grupurile de ostași. Împărțeau cartușe, desigur. Gospodăria războiului funcționa fără

greș. Încercam să-mi imaginez atacul, peste câteva minute. Flăcările scurte, sacadate, de la ferestrele cazematei. Împroșcând moarte spre noi. Spre mine. Un om, o țintă ca oricare alta, văzută prin cruciulița subțire a unui aparat de ochire. E destul un glonte... Paf, în umăr, în picior sau în burtă. Pe urmă sentimentul acela de neputință, zaci în zăpadă și vezi oamenii cum aleargă urlând mai departe, se tot duc și tu rămâi singur cu tine, cu spaima, cu durerea. Te simți inutil și părăsit, ei aleargă mai departe, cât le îngăduie forța lor și slăbiciunea inamicului. Și norocul, desigur. Există, la război ca și oriunde, o șansă a fiecăruia. Nu, nu fi fatalist. Trebuie să scapi. Trebuie...

N-am simțit-o apropiindu-se. Avea pași furișați, ușori, un adevărat luptător de gherilă. S-a așezat lângă mine, pe zăpadă, strângându-și cojocul în jurul genunchilor. Pistolul-mitralieră cu țeava-n jos, ferit de umezeală, deși pe gerul ăsta zăpada era aspră și uscată ca nisipul. Ciudată unealtă în mâna unei femei...

— Te gândești acasă, domnule comandir?

— Încerc să nu mă gândesc.

— De ce? Eu mă gândesc foarte des, și uit unde mă aflu și mă simt așa de bine. Stau înfofolită în cojoc și parc-aș fi acolo. Prispa lată pe care mergeam cu bicicleta, cuptorul de pâine, mai ales vara, când tata aducea oameni la treierat. Cuptoare întregi de pâine cât roata carului. N-o puteam tăia strângând-o la piept ca pe-o pâine obișnuită, tata o punea pe masă și tăia cu un cuțit mare, felii groase și înalte, ți-ajungea una la un prânz. Și oala de ciorbă, parcă pentru un ospăț de nuntă. Toate astea s-au dus, s-au pierdut din lume, au mai rămas doar în mintea mea, nu-i ciudat? Lucruri care supraviețuiesc numai pentru că ne gândim la ele.

Mi-am furișat privirea spre ea; căciula ostășească îi acoperea fruntea până la sprâncene; un șal alb îi acoperea umerii – împotriva frigului sau ca mijloc de mascare? Doar lupta de atâta vreme în munții aceștia acoperiți de zăpadă...

— Lasă, mai avem puțin și se termină războiul, o să fie iarăși ca-nainte...

— Pentru mine n-o să fie ca-nainte.

— Iartă-mă. Uitasem că...

— Nu te scuza. În război sunt atâtea nenorociri, încât le pierzi șirul. Probabil singurul lucru pe care-l ții minte sunt propriile tale necazuri. Și avem cu toții destule.

— Trebuie să-ți ții curajul totuși.

— Caut să mi-l țin! Dar nu mă pot opri să nu mă gândesc. De ce a trebuit să fie așa? Războiul care-a curmat brusc tot ce aveam bun și frumos! Știi, cred că n-am urât pe nimeni niciodată, n-am făcut rău nici unei ființe; când în casă se tăia o pasăre sau un miel, mă ascundeam cât mai departe, și-acum uite-mă cu arma asta în mână. Și-ți jur că-i urăsc într-atâta, încât trag fără nicio remușcare, văd uniforma din fața mea și mă gândesc că este unul dintre cei care-l batjocoreau pe tata, sau care-au aruncat torța asupra casei, și-mi poruncesc: lovește-l, el e dușmanul, el e războiul.

— Ne-am transformat cu toții în anii ăștia, i-am spus. Totul e să nu ne pierdem esența umană, așa cum și-au pierdut-o ei. Luptăm unii împotriva altora, dar între noi și ei nu poate fi pus semnul egalității. Ei reprezintă răul, dușmanul cel mare al omenirii, și trebuie să-i distrugem. Ai văzut prizonierii aceia, redeveniseră oameni. Cât au forța în mână, se simt atotputernici; îndată ce-i desprinzi de lângă tancurile lor, de lângă ofițerii lor aroganți și nemiloși, îndată ce-i scoți din batalionul lor, redevin oameni.

— Și vrei să spui că singuri nu mai sunt primejdioși?

— Nu, nici măcar asta nu-i adevărat. În fața unui sat din Ungaria, un batalion întreg a trebuit să se oprească, să se îngroape la teren. Îl țineau în loc două mitraliere. A trebuit să aducem din urmă două obuziere, ca să le distrugă. Când am intrat în sat, am găsit doi băiețandri în uniforma trupelor SS, morți lângă mitralierele lor, înconjurați de grămezi de tuburi goale. Trăseseră lăzi întregi de cartușe.

— Fanatici.

— Fără-ndoială. Le vâră în cap ideile lor, propaganda lor: rasa superioară, spațiul vital, victorie sau moarte – și ei cred asta, încep să socotească războiul drept singura lor rațiune de a fi. Pe când ai noștri sunt niște țărani pe care războiul i-a smuls de la treburile lor. Când l-or termina, se vor întoarce bucuroși acasă. Asta nu-nseamnă că sunt mai puțin viteji.

— Nu, a exclamat fata, nicidecum. Dar n-au făcut din război o rațiune de a fi. I-am auzit stând de vorbă. Nu se fălesc cu isprăvile lor; își vorbesc despre casă, despre semănături, despre copii; războiul e pentru ei o stare trecătoare…

— Ca și pentru dumneata, am întrerupt-o. Colegul meu e de

părere să te trimitem la ai noștri.

— Încă nu... Ți-am explicat doar. Nu-i pot părăsi acum. Le-am fost de folos în atâtea lupte. Acum câteva săptămâni am atacat un depozit, de partea cealaltă a muntelui. Ne-am apropiat de el noaptea, pe ninsoare. Comandirul și doi băieți din ceata noastră s-au dus târâș și i-au pus dinamită chiar lângă temelie. Când a explodat, nemții care-l păzeau au început să tragă. Am tras și noi... Am pierdut patru oameni în lupta aceea, dar depozitul lor... Parcă era foc de artificii. O jumătate de ceas s-au auzit bubuiturile. În locul depozitului a rămas o groapă cât o carieră.

— Nu mi-am închipuit că aveți asemenea faptă la activ.

— Asta și altele. Suntem un grup mare, avem legături prin sate, oamenii ne ajută. Înainte de Anul Nou am distrus o linie de înaltă tensiune care alimenta fabrica de armament. Atunci ne-au hăituit prin munți. Ca pe fiare ne-au hăituit. Scotoceau satele, văile, cu câini, trimiteau spioni... Am scăpat. Pe urmă, când ne-a venit bine ne-am răfuit cu o companie de represalii. I-am prins între două dealuri și i-am pisat cu grenade. Altă dată am intrat la încurcătură. Am aflat de la niște prizonieri că trece spre front un transport de recruți. Am pregătit o capcană...

— O ambuscadă, am corectat-o.

— Învăț termeni noi, a râs ea. Da, o ambuscadă. Numai că erau mulți și aveau cu ei câteva tancuri. În toiul luptei ne-am pomenit cu Stukasuri în picaj care ne mitraliau. Unde să te ascunzi printre stânci? Doi oameni au murit, cinci au fost răniți, zac și acum prin casele țăranilor. Ne-am retras, ce era să facem? Nu te poți bate cu toată armata germană...

O ascultam și nu-mi venea a crede: acest glas mângâietor, această gură frumoasă vorbind despre lucrurile aspre ale războiului: explozii, ambuscade, urmăriri prin munți, răni, suferință, moarte. Această fată cu care ai fi putut să mergi, ținând-o de mijloc, pe o alee cu parfum de tei, sau pe plaja aurie, sau pe poteca umbroasă a unui traseu turistic. Iat-o aici, cu un pistol-mitralieră în loc de poșetă, în așteptarea luptei...

— Domnule maior, se apropie momentul, am auzit în spatele meu glasul lui Călina.

— Credeți că băieții sunt pe cale să reușească?

— După calculele mele, mai au un minut sau două.

— Atunci începem marșul de apropiere.

A făcut un semn și comandanții de companii și-au luat

oamenii, răspândindu-i pe coastă. Am pornit și noi în sus. Cale de întoarcere nu mai aveam. După hartă, peste coama dealului lung pe care ne aflam, urma o vale care ne despărțea de platoul cotei fără nume. Eram, așadar, în imediata apropiere a inamicului.

— Cel puțin, rămâi mai pe urmă, i-am spus fetei.

— De ce? Vreau să văd de aproape spectacolul. Și să iau parte la el, dacă domnul comandir îngăduie.

— Dacă ți-aș fi comandir, le-aș ține departe de toate astea.

— Până acum n-am stat deoparte. Nu încerca să-mi schimbi viața, domnule comandir.

Mergea alături de mine, ștergând cu poalele cojocului zăpada înaltă. Mi-am dat seama că insistențele mele erau inutile.

Cărarea se sfârșea brusc în vârful dealului. De acolo, de sus, ni se deschidea în față o panoramă vastă – panta sclipind sub ultimele raze ale soarelui care se ivise, palid și fără putere, dintre norii albicioși; jos, în vale, câțiva copăcei, câteva tufișuri; dincolo de ele, pe pantă, o umbră cu margini net conturate, geometrică și nenaturală, ca o stâncă tăiată de un sculptor fără imaginație, cazemata

— Uite-o, scârba, o vedeți? am auzit lângă mine glasul voios al maiorului Călina.

— O văd. Prizonierii n-au mințit.

— Ba aveau aerul că se laudă cu ea. E drept, cine-a plasat-o aici n-a fost prost deloc. E chiar deasupra trecătorii; dacă regimentul ajungea până aici, mai departe n-avea cum să treacă.

— Vorbiți de ea la trecut.

— Știu eu de ce, a spus maiorul Călina cu ochii la ceas.

În clipa aceea, o văpaie roșie a conturat colțul din dreapta al cazematei. Peste o clipă a trăsnit explozia, reluată prelung de ecou. Imediat după aceea, au început să pârâie armele automate; rafale scurte, acompaniate de duduitul sacadat al unor *Maschinengewehr*. M-aș fi dorit acolo, în miezul bătăliei aceleia îndrăcite; rafalele de pistol-mitralieră se îndesiră. Apoi au bubuit câteva grenade. Inima a început să-mi bată mai repede, simțeam că-mi vâjâie urechile; l-am căutat din priviri pe medic și i-am arătat cu un gest spre Emilia; el a făcut semn că a-nțeles.

În clipa următoare, m-am uitat la Călina.

— Înainte! a strigat el

Aproape că nu-i auzisem glasul, citisem cuvintele pe gura lui larg deschisă, poruncitor deschisă, semăna grozav cu ofițerul din cartea de istorie, și împrejurarea era asemănătoare, vine o clipă în care comandantul strigă „Înainte” și totul devine mișcare, gânduri și amintiri și tot ce purtăm în suflet se comprimă ca într-o harnică presă, din care țâșnește apoi energia zborului aceluia năvalnic spre inamic.

Alergam cu toții, în linie, solidari în întâmpinarea primejdiei; de acolo, din față, au țăcănit câteva rafale, dar au bubuit iarăși grenade și n-am mai auzit decât aerul șuierându-mi pe lângă urechi, și trosnetul sec al zăpezii care ceda sub pașii grei – ai mei, ai tuturor. Mai apoi am auzit în dreapta, în stânga, ordine, îndemnuri, strigăte scurte; în câteva clipe eram cu toții în vale, dar acolo ritmul a scăzut. Zăpada se așezase din belșug în valea largă, vedeam oamenii dispărând în troiene până la brâu. Cei mai voinici tăiau drum pentru ceilalți, auzeam scrâșnetul pojghiței de gheață de deasupra, fusese cald peste zi și se topise un strat subțire care mai apoi înghețase formând o crustă înșelătoare; tocmai când simțeai că te ține, se prăbușea cu sunet mat sub talpă și te duceai lin în jos, într-o coborâre parcă fără sfârșit. Mi-am dat seama că-i mai bine să merg pe urmele lăsate de alții, puneam piciorul, nădăjduind să fie mai puțin adânc, dar se înfunda până peste genunchi, marginile troienelor se năruiau, simțeam pulberea rece cum îmi intră în carâmbul cizmei, trăgeam în sus piciorul, pasul următor era la fel de anevoios, și-n urma mea auzeam oamenii gâfâind, icnind, înjurând.

Sus, în marginea platoului, ne-au întâmpinat ostașii din grupa de șoc, cu armele ridicate în semn de victorie.

— Unde-i Soare? a întrebat maiorul Călina.

Armele ridicate în semn de victorie au coborât; au coborât și privirile ostașilor,

— Unde-i Soare? Vorbește, sergent!

— Săracul dom’ locotenent! a spus sergentul Iepure. După ce-am pus încărcătura de trotil, ne-am depărtat reglementar, cum ne-nvățase, și ne-am adăpostit. Am așteptat să explodeze; părea că se dărâmă muntele peste noi. Dom’ locotenent a ieșit cel dintâi de sub stâncă, să vadă efectul; am vrut să-l opresc, n-a fost chip. L-au luat la ochi cei din observator, o rafală-ntreagă

a primit în piept. Aproape că l-a tăiat în două. Atunci m-a apucat așa, un fel de nebunie, și-am făcut semn băieților, am tăbărât toți spre observator, nemții trăgeau în noi, dar nu ne-au nimerit pe niciunul, și-am aruncat toți câte-o grenadă, de i-am făcut una cu pământul. Asta pentru dom' locotenent…

— Nu-l mai ajută cu nimica, a spus Călina cu tristețe. Ca un viteaz a trăit, și a murit ca un viteaz…

— Eu i-am spus să nu iasă până nu cercetăm tot platoul, s-a dezvinovățit sergentul.

— Mare nenorocire… Ați cercetat platoul?

— De la un capăt la altul, dom' maior. Numai cazemata și postul de dincolo; în rest nici țipenie.

Ofițerii s-au strâns în jurul nostru, îi auzeam șoptindu-și vestea cea rea. Călina s-a întors spre ei:

— Ocupați pozițiile conform planului. Oamenii să înceapă imediat lucrările genistice.

Platoul avea mărimea unui teren de fotbal și se sfârșea brusc în spatele cazematei; laturile coborau în pantă, cea dinspre șosea, de care ne mai despărțeau vreo două sute de metri, era mai abruptă. Dincolo de șosea locul se ridica iarăși, era capătul unui masiv muntos, cu cota 800; în stânga lui se vedea turla bisericii din sat. Am alergat până în latura cealaltă a platoului, m-am adăpostit într-o groapă cu marginile bine bătătorite și am privit prin binoclu. Pe coasta de peste șosea nu se vedea nimic, dar bănuiam undeva, pe creastă, măcar un observator, sau un altul sus, în turla bisericii, care domina confluența văilor. Auzeam în urma mea, comenzile ofițerilor și zgomotele uneltelor – oamenii săpau gropi, puneau la adăpost munițiile, instalau armamentul greu.

— Avem o poziție minunată, mi-a spus maiorul Călina coborând lângă mine, în șanț. Numai să ne vină întăriri la timp. Mă întreb de ce tac nemții. Oare n-au dedus ce s-a întâmplat cu cazemata?

— Probabil nu s-au lămurit încă. Se tem să nu tragă într-ai lor. Dar când și-or da seama…

N-am apucat să-mi termin fraza. Un șuierat prelung, apoi altul și altul; pe platou au început să explodeze proiectile.

După câteva minute, canonada a încetat brusc. O ceață deasă cobora din munți, îngreunând probabil observarea. L-am întrebat pe Călina:

— Credeți că ne atacă cu infanteria?

— Nu. E noapte și e ceață, și ei nu știu nimic despre noi. Cred că mâine dimineață vor încerca să ne scoată de-aici. Dar până mâine abia ne așezăm mai bine. Mă duc să văd ce se întâmplă pe poziție.

— Iar eu pregătesc un raport pentru ai noștri. Ar fi momentul să trimitem un agent.

— Să-l trimitem pe Oiță. Și-așa aici, ca telefonist, nu prea are de lucru.

— Dar se descurcă?

— E un băiat isteț.

— Atunci trimiteți-l încoace.

Așteptând ca geniștii să amenajeze postul de comandă, m-am îndreptat spre ruinele cazematei. Speram să găsesc acolo un colț unde, la lumina lanternei, să pot redacta un scurt raport către general. Acolo, la cazemată, încercau să pună la loc ușile smulse de explozie. Într-un colț, medicul își instalase o măsuță și rânduise trusa sanitară.

— Am găsit medicamente aici, mi-a spus el triumfător. S-au spart câteva sticluțe de la explozie, vitrina dulapului e țăndări, dar am găsit și multe lucruri care-au să ne fie de folos. Inclusiv paturi de campanie. Se gospodăriseră bine dumnealor…

— Au să ne prindă bine toate astea, am încuviințat. Acuma ai și personal ajutător…

— Păi da. Domnișoara e foarte îndemânatică. Am lăsat-o să schimbe pansamentul câtorva ostași.

— Foarte bine. Dacă tot a ajuns cu noi aici, să-i dăm sentimentul că ne e utilă. Acum dă felinarul mai aproape; am de gând să scriu o mică epopee.

— Raport către domnul general?

— Exact.

— Vă rog spuneți să ne trimită niște fașă și tinctură de iod. Deocamdată asta-i ceea ce ne lipsește.

Am așternut pe hârtie un raport laconic și sobru, fără descrieri prea amănunțite. Am depășit prin luptă cota 1021, prizonierii declară că în sat se află un atelier de reparat tancuri, ne-am instalat pe poziția ordonată și îndeplinim misiunea. Pierderi – locotenentul Soare, mort în luptă, și câțiva răniți nu prea grav. Așteptăm ajutoare conform planului…

Știam că generalul va deduce din aceste rânduri îngrijorarea

mea. Dacă însuși drumul până aici însemnase două lupte, era de presupus că vom avea dificultăți mari mai departe. Am adăugat cele cerute de medic, plus apă de băut – care, după toate semnele, lipsea pe acest platou aflat între munți. Rezervorul din cazemată se spărsese în timpul exploziei; ce mai rămăsese în el nu putea satisface două sute de oameni… Pe când semnam scrisoarea, s-a prezentat soldatul Oiță:

— Dom’ maior, sunt gata de plecare.

— O să te descurci?

— Mi-a spus dom’ maior Călina în amănunt cum să fac. O iau pe scurtătură, pe unde-am venit, pe urmă ocolesc pe la poalele muntelui prin pădure. N-o să mă rătăcesc, să n-aveți teamă.

— Bine. Dacă te prind nemții, aruncă scrisoarea și îngroap-o în zăpadă. Nu vrem să știe ei chiar tot.

— Am înțeles.

— Du-te și întoarce-te cât mai repede. Cu vești bune, dacă se poate…

CAPITOLUL PAISPREZECE

Dispozitivul nostru era orientai mai ales spre șosea și spre sat; acolo erau dispuse mitralierele și cei mai buni aruncători de grenade. În partea opusă, ca să apăram flancurile și spatele, aveam câteva posturi înaintate și două mitraliere. Cele două aruncătoare de mine erau instalate într-o adâncitură de teren, de unde puteau ține sub foc șoseaua. Ostașii săpau adăposturi și șanțuri de comunicație; pământul era încă moale, nu apucase să înghețe. Am trecut pe la toate companiile. Către miezul nopții lucrările erau gata; maiorul Călina a rânduit posturile de santinelă și a dat ordin ca oamenii să se odihnească. Era o noapte liniștită, dar pe front liniștea este mai totdeauna rău-prevestitoare. Dacă inamicul trage din când în când câte-o rafală de mitralieră sau o lovitură de tun, ești parcă mai liniștit. Îl știi că e acolo, în fața ta, la pândă, ca și tine. Dar când tace cu desăvârșire, e mai mult ca sigur că pregătește ceva, și nu știi ce anume. O neliniște aprigă mă stăpânea pe când treceam de la o companie la alta, de la o poziție la alta. Oamenii erau istoviți, se ghemuiseră în gropile umede, așternute cu cetină și cu foile de cort, încercând să se odihnească. Unii ațipiseră, rezemați de taluzurile de pământ. Lanterna mea cu lumină albastră, de camuflaj, scotea din beznă câte-o față trasă, cu căciula îndesată până la sprâncene; țevile armelor luceau stins. Observatorii raportau în șoaptă mereu același lucru: nicio mișcare la inamic.

O lumina ciudată, roșiatică, mi-a atras atenția într-un adăpost înaintat. M-am grăbit într-acolo. Un om era aplecat asupra unei hârtii. Când mi-a auzit pașii a ridicat fruntea. Am recunoscut pe căpitanul Mărculescu. Lumina roșiatică a lanternei arunca reflexe arămii pe fața lui închisă la culoare. Am intrat în adăpost; soldatul de santinelă m-a ajutat să cobor, apoi și-a reluat veghea.

— Nu încerci să dormi puțin? l-am întrebat.

— Ar trebui să vă întreb același lucru. Mă gândesc că mitralierele din direcția șoselei au dedesubt un unghi mort; dacă inamicul apucă să urce panta, n-au cum să-l atingă. Mâine dimineață le schimbăm locul. Ar fi păcat, am câțiva trăgători de prima mână. Oameni vechi.

— Ești de mult pe front?

— Dacă stau să socotesc… din noaptea de 23 spre 24 august.

Am fost printre primii care-au intrat în luptă.

— Cum așa?

— Eram în permisie, la București. Regimentul nostru se afla în rezerva diviziei, pe frontul din Moldova. Ne-am pomenit cu un ordin: se pot acorda permisii ofițerilor, prin rotație... M-am înscris și eu. Voiam să-mi văd familia, auzisem de bombardamentele anglo-americane, eram îngrijorat... Am plecat fără prea mari dificultăți. M-a surprins aglomerația din tren; atâția militari să plece de pe front? Mulți ofițeri, cu grade mari. Abia după aceea am înțeles despre ce e vorba: țara era împânzită de unități germane, iar ai noștri se aflau pe front. Sub un pretext sau altul, trebuiau aduși cât mai mulți oameni în interiorul țării, mai ales în București, unde erau comandamente germane importante. Așadar permisiile nu fuseseră date la întâmplare, ci făceau parte dintr-un plan anume. Când am auzit comunicatul la radio, m-am îmbrăcat în uniformă și m-am prezentat la Comandament. „Unitățile sunt deja în dispozitiv," mi s-a spus. „Cum așa?" „Simplu: un exercițiu de alarmă antiaeriană, acum toate obiectivele germane sunt blocate. Avem informații că trupe germane se îndreaptă din diferite direcții asupra Bucureștiului. Intrarea de sud-vest a orașului e mai slab apărată. Duceți-vă acolo..." Am găsit un tramvai care mergea spre Rahova. Tramvaiul era gol; a oprit în fața mea, deși nu era stație, și m-am urcat. Pe la Piața Națiunii a mai luat un grup de ostași cu niște lăzi de muniție. Am aflat că erau din escadronul de călărași care apăra bariera Rahovei. Când am coborât la capătul liniei, se lumina de ziuă. Auzeam împușcături în fața noastră și am grăbit pasul. Pe șosea am văzut trei camioane germane carbonizate; în stânga și-n dreapta șoselei se aflau ostași pe poziție. Aveau cu ei mitraliere și aruncătoare de mine. M-am prezentat comandantului, un maior cu față energică. „Domnule căpitan, mi-a spus el, se pare că nemții au de gând să ne atace iar. Luați comanda subunității din flancul drept. Comandantul a fost rănit acum o oră". Mi-au dat un pistol-mitralieră și trei încărcătoare pline. M-am dus spre flancul drept, să-mi iau în primire subunitatea... M-am apropiat de un caporal voinic, care împărțea soldaților cartușe. „Ce-a fost pe-aici, băieți?" „Ce să fie, dom' căpitan, au venit pe șosea, cu camioanele, de ziceam că trec peste noi. Dar ai noștri au tras cu brandurile. Și le-au dat foc. Soldații lor au sărit din camioane, cu

gând să ne atace. Am tras în ei, i-am oprit... Păcat de dom' locotenent Ștefănescu, l-a nimerit un glonț în umăr. Era un om cumsecade, el ne-a primit de recruți și ne-a învățat militărie... Mai departe, în celălalt capăt al poziției, am dat de-un ostaș care adâncea amplasamentul pentru mitralieră. „Se-nfundă în pământ, dom' căpitan, e greu să tragi pe arătură". I-am găsit un loc mai solid, în preajma unui copac pe care plugurile îl ocoleau. N-am avut timp prea mult să-mi cunosc trupa. Curând am auzit zgomot de motor pe șosea. Un observator, urcat pe un stâlp de telefon, a raportat că mai multe camioane cu tunuri s-au oprit la vreo doi kilometri depărtare și au debarcat trupe. Au început să bubuie tunurile. Erau tunuri antiaeriene, cu tragere rapidă. Ploua cu proiectile în jurul nostru. Dar eram bine adăpostiți, călărașii își adânciseră gropile și-am așteptat cu toții să se termine bombardamentul. I-am văzut apoi pe nemți venind în trei grupuri: unul pe șosea, altul pe lângă liziera dinspre calea ferată și al treilea dinspre Măgurele. Am deschis focul cu toate armele. I-am oprit. Al doilea și-al treilea atac au avut aceeași soartă. Spre seară au venit oamenii din cartier să ne aducă de mâncare. Ne spuneau că în oraș e liniște, se mai dădeau lupte doar la Școala de Război. Am dormit acolo, pe câmp, cu toate că era cam răcoare. În zorii zilei, santinelele au dat alarma. Nemții porniseră iarăși la atac. De data asta făcuseră un ocol către nord, voiau să ne ia din flanc. Comandamentul escadronului mi-a dat ordin să schimb dispozitivul. Nemții se apropiaseră în fugă, poticnindu-se prin arătură. Mi-am regrupat oamenii prin aripa dreapta, ca să facem față atacului din flanc. Am mutat acolo mitraliera, de-a dreptul în arătură, într-un adăpost înjghebat la repezeală. Când au ajuns la vreo sută de metri, am deschis focul cu toate armele. Câțiva inamici au căzut, ceilalți s-au adăpostit printre brazdele de pământ. Maiorul, comandantul escadronului, s-a ridicat deodată din șanțul șoselei și a comandat: „Escadron, după mine, la atac!" Am sărit cu toții și am pornit în fugă înainte. Nemții nu se așteptau la una ca asta. Au deschis focul, dar ocheau prost. Niciunul dintre noi n-a fost lovit. Când am ajuns în preajma lor, s-au ridicat și-au început să se retragă spre lizieră Atunci m-am gândit că e momentul să terminam cu ei. L-am căutat din ochi pe cel care părea să fie comandantul. M-am năpustit spre el cu arma întinsă, cu mâna pe trăgaci. I-am zburat pistolul din mână cu o lovitură și l-am silit să se predea.

Ostașii lui fugeau printre copaci. Ai noștri i-au ajuns din urmă, i-au înconjurat... Băieți curajoși cu toții. Nemții n-au avut încotro și s-au predat. Ne-am ales cu trei tunuri antiaeriene, pe care le-am pus îndată în bătaie în lungul șoselei. Dar alte atacuri n-au mai fost. Am aflat mai apoi că-i opriseră din drum alte trupe ale noastre, încolo, spre Alexandria. Acasă mă aștepta telegrama: trebuia să mă prezint la regiment. Pot spune deci că am fost printre primii care au luptat împotriva nemților atunci, la 23 August. În oraș am văzut civili cu banderole tricolore, înarmați, patrulând pe străzi sau păzind fabricile. Mi-am dat seama că nu numai noi, armata, ci întreg poporul lua parte la luptă...

— Frumos început, domnule căpitan. Fiecare dintre noi a trăit altfel acest moment de răscruce.

— Dumneavoastră, de pildă? m-a întrebat el.

— Eram ofițer de legătură pe lângă un comandament german, în Moldova...

— Ofițer de legătură?

— Da. Aveam o misiune și căutam s-o îndeplinesc, apărând interesele armatei noastre. Căutam să potolesc conflictele între militarii lor și-ai noștri. Să le imprim nemților convingerea că totul merge normal. Știam că se pregătește ceva, aflasem despre mișcările de trupe spre linia de demarcație din Ardeal. Ei deveniseră bănuitori, trebuia să le dăm explicații, să-i liniștim. Noaptea de 23 August m-a prins în comandamentul lor, lucram la traducerea unor ordine pentru unitățile românești. Atunci am auzit proclamația la radio. Pe măsură ce ascultam, mă cuprindea o bucurie năvalnică. S-a terminat cu toată mizeria, cu toate necazurile, îmi spuneam, încercând să tălmăcesc mai exact textul proclamației. „Vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub dominația străină.” Asta însemna, fără-ndoială, război împotriva nemților. Iar eu mă aflam chiar în comandamentul lor! Nu pot să spun că eram foarte liniștit. Cum vor reacționa ei? Deocamdată nu se simțea nicio mișcare; au trecut multe minute până când am auzit uși trântite, glasuri în limba germană punând întrebări pe un ton ridicat. Aflaseră, desigur, li se tradusese conținutul proclamației, acum se agitau... După câteva clipe, un planton m-a chemat în cabinetul generalului german. M-am prezentat acolo, căutând să-mi ascund emoția. Orice s-ar fi întâmplat, trebuia să mă port cu

demnitate. Generalul avea în mână o hârtie pe care erau scrise în grabă câteva rânduri. Traducerea proclamației, desigur. „Ai aflat ce se petrece, domnule maior Tomescu?” „Da, domnule general.” „Așadar, din clipa de față suntem inamici?” „În măsura în care nu veți respecta hotărârea guvernului nostru.” „Fă-mi legătura cu comandantul diviziei române...” Telefoanele încă mai funcționau. Am primit legătura și generalul neamț mi-a cerut să-l întreb pe comandantul diviziei noastre în numele lui, ce are de gând să facă. I-am tradus răspunsul: „Sunt militar și rămân credincios tării mele. Voi executa ordinul șefului statului, așa cum l-am auzit la radio.” „Bine, dar alianța noastră, legăturile noastre?” „România a rupt alianța cu Axa!” Un răspuns ferm, după care a închis telefonul. Am pus receptorul în furcă și mi-am îndreptat privirile spre general. Se înnegrise la față. Mi-a aruncat o privire furioasă și a ieșit trântind ușa. Aghiotantul încremenise lângă mine, în poziție de drepți. Am ieșit și eu pe altă ușă. Mă așteptam în orice clipă la un glonț, la o somație măcar. Dar trebuia să risc. Să ajung cât mai repede la ai noștri. În curte aveam o motocicletă cu ataș. Am plecat imediat la comandamentul diviziei noastre, aflat în satul vecin. I-am găsit încărcând materialele în camioane. „Avem ordin să ne retragem spre Galați”, mi-a spus șeful de stat-major. „De la cine?” „De la *ai noștri*, a spus el cu un zâmbet. S-a terminat cu tutela din partea aliaților.” Înțelegi, domnule căpitan? Fiecare a trăit în alt mod evenimentul. Și a căutat să-și facă datoria la postul lui.

— Nu v-a fost teamă, atunci, față-n față cu proaspătul inamic?

— Asemenea întrebări nu se pun. Sigur că mi-a fost teamă, dar m-am bizuit pe deruta lor. Și-apoi riscul există oriunde, trebuie să-l înfrunți. În numele unei idei de preț...

M-am întors la ruinele cazematei unde se instalase punctul sanitar. Între timp, treaba se terminase; până și molozul de pe jos dispăruse. Felinarul lumina slab cele câteva paturi de campanie, rămase tefere după explozie; pe unul din paturi am zărit-o pe Emilia, înfășurată într-o pătură, cu căciula ei de partizană pusă drept pernă. Când m-a văzut, s-a ridicat în capul oaselor.

— De ce nu dormi? am certat-o.

— M-au năpădit gândurile, comandirule! Până să veniți voi, plecarea acasă mi se părea un vis îndepărtat; acum încep să

cred că este cu putință, într-adevăr, să ajung și eu odată printre ai mei.

— Cât de curând, te asigur. Ți-e de ajuns prin câte ai trecut. O să-ți reiei studiile, și totul va părea un vis urât. Lasă-i pe nemți în grija noastră. Spune-mi, mai sunt și alți români pe-aici, printre partizani?

— Mulți. Poate sute de oameni, nu știu. Nici nu e bine să știi prea multe despre partizani. Le poți deveni, fără voie, dușman, dacă nemții pun mâna pe tine și te silesc să vorbești. E drept că nu-i prea lesne să silești un partizan să vorbească. Un tovarăș venit de la Banska Bystrica ne-a povestit, acum vreo lună, despre o româncă de-a noastră, tot partizană și ea. Și tot studentă, dacă vrei să știi. „Cu mare greu am aflat amănunte despre ea", așa ne-a povestit. Fata asta a murit vitejește. Era din Baia Mare și o arestaseră horthyștii fiindcă răspândea veștile pe care le auzea la radio „România Mare".

— Ce radio e și ăsta?

— Nu știm nici noi. Îl ascultam uneori, când trăia tata. Vorbea cu noi, cei din Ardealul răpit, și ne dădea curaj. Să nu ne pierdem nădejdea și să nu ne lăsăm doborâți. Jandarmii tot umblau să afle cine ascultă, cine răspândește știrile... Și au prins-o pe fata asta. Au condamnat-o ca dușman, și au trimis-o cu trenul de deportați spre Germania. A fugit din tren și a ajuns la partizani. Îndată după Anul Nou, detașamentul ei a fost înconjurat de o companie de pedeapsă, dușmanii cei mai mari ai partizanilor. Ea a rămas cu comandirul să le acopere retragerea pe o cărare ascunsă, spre munte. De ce tocmai ea? Fiindcă era bună ochitoare și nădăjduia să-i țină pe loc pe nemți până se depărtează ceilalți, cu răniți cu tot. Nemții au dat atacul; au început să tragă amândoi, comandirul a murit și-a rămas ea, trăgea cu mitraliera și nemții veneau, și un ofițer a aruncat o grenadă. Schijele au rănit-o grav. Nu mai putea să lupte. Soldații s-au repezit s-o ucidă, dar ofițerul care era cu ei i-a oprit. Au dus-o la spital, la Banska Bystrica, și au îngrijit-o. Toate astea mi le-a povestit un infirmier, care avea legături cu partizanii. După ce s-a mai întremat, a venit iar ofițerul, i-a adus ciocolată și i-a spus: „Vezi, eu am fost bun cu tine, ți-am salvat viața, că dacă era după soldații mei te-ar fi făcut bucățele. Mi-ai omorât vreo zece oameni și eu i-am pus pe ostași să te panseze și să te ducă cu targa până la spital. A venit vremea să plătești pentru toate

astea. Spune-mi tot ce știi despre partizanii voștri: câți sunt, unde au ascunzătorile, cine-i ajută de prin sate.” Fata, firește, n-a spus nimic. Neamțul a-nceput s-o sperie, îi zicea: „...știi ce greu se vindecă o rană, n-aș vrea să treci prin alte suferințe și pe urmă să vorbești!” Avea de gând s-o pună la chinuri, și pentru asta au scos-o din spital și au dus-o la închisoare. N-a vorbit nici acolo. Ofițerul SS a stat o zi și-o noapte în celula ei, povestesc oamenii că-i auzeau până-n stradă strigătele și amenințările. După ziua și noaptea aceea au scos-o din arest, au luat-o între santinele și au dus-o la marginea orașului. Au mai întrebat-o o dată dacă vorbește și ea l-a scuipat pe SS-ist drept în față. O fată încăpățânată, se vede treaba.

— Crezi că numai din încăpățânate n-a vorbit?

— Înseamnă că n-ai înțeles bine povestea, sau n-am spus-o eu cum trebuie. Păi cum să vorbească? Să zicem că m-ar prinde pe mine și m-ar întreba despre nevasta comandirului care a rămas în sat și ne trimite merinde și scrisori despre mișcările nemților. Crezi că aș spune ceva? Ar fi ca și cum aș ucide-o cu mâna mea.

— Mai trăiește fata aceea? am întrebat cu teamă.

— E îngropată în marginea cimitirului din Banska Bystrica. Tovarășul de la care am aflat povestea zicea că a fost o adevărată eroină.

— Da, așa sunt românii noștri, oameni de ispravă, oriunde s-ar afla. Acum dormi. Mâine ne așteaptă o zi grea.

— Mai grea decât cea de azi? a murmurat ea ca prin vis.

I-am zâmbit și am ieșit din infirmeria improvizată. Caporalul Dogaru m-a întâmpinat la intrare:

— Dom’ maior, să vedeți minune. S-au prezentat cei doi care-au fost dați dispăruți.

— Cum așa? Și unde-s?

— La punctul de comandă. Dom’ maior Călina stă de vorbă cu ei. Mi-a dat ordin să vă chem. S-o luăm pe aici, pe după tufele astea, că nimerim mai ușor.

Punctul de comandă se afla în preajma aruncătoarelor, lângă latura dinspre șosea a platoului. Deodată, lumina unui proiector a străpuns bezna opacă. Ne-am culcat la pământ și după o clipă lumina albă, orbitoare, s-a prelins încet peste băltoacele din preajma noastră, peste noi înșine. După trecerea fascicolului acela alb, conturat ca un tunel de scânteieri argintii în noaptea

de smoală, m-am ridicat curios. Proiectorul continua să măture încet, metodic, întregul platou. Ca și cum ar fi vrut să-și memoreze viitoarele ținte.

— Semn rău, a spus caporalul ridicându-se și el. Ce-a fost asta, dom' maior?

I-am răspuns cu nepăsare:

— Tehnica germană, ce să fie! Cred că vor să afle despre noi unde suntem, câți suntem...

— E sus, pe dealul de colo. Cu vreo două mine de aruncător...

— Nici gând. Asta așteaptă și ei. Să afle ce armament avem. Lasă-i să-și bată capul cu presupuneri. Băieții noștri s-au adăpostit destul de bine; nici cu zece proiectoare nu pot să-i vadă.

După ce s-a plimbat pe tot platoul, raza a făcut cale-ntoarsă. Ne-am culcat iarăși până a trecut de noi. Când a ajuns pe pâlcul de copaci din marginea platoului, proiectorul s-a oprit, apoi s-a stins. După lumina aceea orbitoare, nenaturală, bezna părea și mai adâncă.

— Dom' maior, nu vă supărați dacă vă-ntreb ceva?

— Zi-i, Dogarule.

— Credeți că scăpăm noi din capcana asta?

— Deocamdată nu e nicio capcană. Suntem față-n față cu inamicul, ca la război.

— Nu-i numai atât. Cercetașii i-au raportat lui dom' maior Călina că prin pădurea din spatele nostru se tot foiesc patrule inamice.

Am grăbit pasul fără voie. Această veste îmi dădea de gândit: de fapt, eram încercuiți. Va trebui să adoptăm un dispozitiv în formă de arici: apărare în toate direcțiile.

— Am și luat măsuri, m-a liniștit maiorul Călina când i-am spus despre ce e vorba. M-am gândit că o să fiți de acord, de aceea nu v-am mai consultat.

— Nu era nevoie. Dumneavoastră sunteți comandantul, numit prin ordin. Mă aflu aici ca să vă ajut. Așadar trecem la apărare circulară?

— Exact. Au să încerce să ne scoată de-aici cu orice preț. Întrebarea e pe unde au de gând să vină. Am împărțit în mod egal mitralierele; peste tot am pus posturi de observare înaintate. Indiferent de unde vin, o să-i primim sărbătorește. Mă îngrijorează un singur lucru: muniția.

— Stăm prost?

— Am dat ordin oamenilor să facă economie.

— Nu-i o soluție pe termen lung, am spus. Să sperăm că ai noștri vor răzbate până aici.

— Sper și eu. Dar până una alta, o să împărțim grenadele la oameni. În timpul luptei e greu să umbli de colo-colo cu lada de grenade. Coțofană! Unde-ai dispărut, drace?

— Ordonați, dom' maior.

— Du-te la companii și spune să se distribuie încă trei grenade de fiecare om. Să se adâncească adăposturile. Cheamă-i încoace pe sergentul Petre și soldatul Bonțică. Să-și mai povestească o dată aventurile. S-a întors spre mine: Tot n-o să dormim prea mult în noaptea asta.

Ardeam de nerăbdare să aud, în sfârșit, povestea celor doi ostași dispăruți. De afară se auzeau, nelămurit, zgomotele mate ale lopeților care se înfigeau ritmic în pământul moale. Apoi deodată în lumina palidă a felinarului au apărut cei doi ostași.

— Ia ziceți, leilor, s-audă și domnul maior cum a fost, i-a îndemnat maiorul Călina.

Bonțică, înalt, cu mantaua prea scurtă, cu o față prelungă și sprâncene arcuite a tristețe, s-a cumpănit pe picioare:

— Păi… să trăiți, dom' maior…

— Lasă, Bonțică, să povestesc eu, că tu nu știi, a intervenit sergentul Petre.

— Adică cum? a zis Bonțică cu un început de revoltă.

— Tu n-ai haz, asta e. Să trăiți, dom' maior, raportez că eram cu Bonțică ăsta în flancul stâng, o făceam pe cercetașii, adică mai mult eu, că Bonțică…

— Ba și eu, l-a întrerupt Bonțică.

— Și tu, știe dom' maior că eram amândoi. Și cum mergeam noi așa, cu ochii-n toate părțile, numai în sus nu ne uitam și d-acolo ne-a venit beleaua. Ne pomenim cu doi nemți în cap, câte unul de fiecare. Săriseră din copaci drept pe noi. Eu nu m-așteptam să stea nemții-n copaci, ca cucuvăile. Bonțică ăsta nici atât.

— Păi eu, dom' maior…

— Lasă, Bonțică, să povestesc mai departe. Când au sărit pe noi, eu scap arma din mână, și mai vin doi de ne pun baionetele-n piept. Ce să facem? Ne-am dat prinși, că altfel vârau nemții frigarea-n noi.

— Încă pe mine m-a și…

— Taci, Bonțică, nu te mai lăuda. I-a găurit nițel mantaua acolo, deasupra buricului, ca să-nțelegem că nu-i de glumă, dar asta nu-i meritul lui Bonțică, dom' maior. Neamțul lui avea frigarea mai ascuțită, asta-i tot, că și-al meu a vrut să mă-nțepe, dar nu i-a mers. Ridicăm mâinile și-i zic „Mă Bonțică, ne dăm prinși și-om mai vedea noi mai încolo". Nemții *șnel-șnel*, să mergem înaintea lor, pe potecă. O pornim la deal, haida-haida, cam în silă, că eu nu mă grăbeam deloc, iar Bonțică de felul lui nu se grăbește.

— Știi ceva?… a zis Bonțică agresiv.

— Așa e, Bonțică, n-o să spui că ești ăl mai iute leat din companie. Și ne iau ăia și ne duc sus, pe țurțudan, și ne vâră într-o cabană. Acolo se sfătuiesc ei nițel, lasă pe unul de pază și ăilalți pleacă să se laude cu captura lor, probabil, și să cheme vreun șef. Eu îi spun lui Bonțică, mai printre dinți să nu priceapă santinela: …Mă, n-am chef să zac prea mult aici!" „Păi da, zice Bonțică, fir-ar al dracului ceasul rău de ne-a vârât în mâna lor!" „Mă, Bonțică, ceasul rău ne-a vârât, ceasul bun o să ne scoată". „Cum?" zice Bonțică, nu pricepea el. „Să mă gândesc, Bonțică, aici trebuie să gândească unul pentru doi".

— Păi dacă-i vorba că…

— Lasă, Bonțică, dom' maior știe că glumesc. Ei, și după vreo cinci minute vine un șăf de-al lor, cu ochelari, „*Papieren*, zice, *Dokument*". Noi, de unde nene, n-avem. Ne caută prin buzunare, Bonțică avea un briceag cu limbă lată, i l-au luat, armă și asta, de! Mie nu mi-au luat nimic, aveam la mine doar batista și o brichetă făcută dintr-un cartuș de mitralieră, e unul la noi în companie care se pricepe la așa ceva. Nu vă spun ce s-a mai uitat neamțul la ea, o sucea pe toate părțile, parcă voia să-i afle secretul. Pe urmă a scos o hartă și-a-nceput să ne îndemne, să-i spunem unde-s ai noștri. Mă făceam că nu pricep, bietul Bonțică nu pricepea nici atât…

— Uite ce-i, dom' sergent… l-a întrerupt Bonțică.

— Tu n-auzi, mă, că glumesc? Le-ai spus tu ceva despre misiunea și itinerarul nostru? Nu le-ai spus. Și nici eu. Asta voiam să-i raportez domnului maior.

— Și în final, cum ați scăpat de ei? l-am întrebat.

— Păi ușor. Am auzit niște împușcături, nemții au intrat deodată în viteză, șăful a ieșit fuga afară și a început să strige

comenzi, am rămas numai cu santinela. Le-am auzit pașii cum se depărtau. Se duceau la marginea pădurii să facă față atacului. Stăm noi, afară poc-poc și ta-la-ta mitraliera. Păi m-am gândit eu, nu le mai arde lor acuma să pună șapte santinele pentru niște amărâți ca mine și ca Bonțică... Glumesc, Bonțică, nu mai face mutra asta! Neamțul nostru cu ochii la noi, da' cu urechea afară. Auzea și el poc-poc și ta-ta-ta, și cred că stătea cam pe ghimpi. Era nervos băiatul, și-a sprijinit arma tot îndreptată spre noi, o ținea așa, cu cotul, și cu stânga s-a căutat în buzunar de-a scos o țigară. Una singură. Păi numai tu să fumezi, nu-i frumos, băiete, asta m-a supărat, și când să scapere din bricheta luată de la mine, am sărit la el de i-am luat pușca, de-o ținea numai c-o mână, dar o ținea zdravăn, și Bonțică ăsta a priceput și el ce vreau și, cum îl vedeți, are mână grea, i-a tras una în frunte de l-a așternut pe dușumea. Eu am luat arma și cartușele, Bonțică și-a luat custura înapoi, și fuga afară. Afară era bătălie mare, toți în tranșeea din fața cabanei, trăgeau de sus în jos, le convenea. În dreapta, într-o groapă dichisită, mitraliera cu un băiețandru lângă ea.

— Unul mic și bălan, a completat Bonțică.

— Chiar așa, unul mic și bălan. Nu le era aminte de noi. Se uitau toți la vale, de unde veneau ai noștri, și trăgeau de mama focului. Atunci l-am văzut pe Bonțică sărind pe ăl cu mitraliera, l-a bușit, i-a luat mitraliera și am fugit înapoi în pădure. Nemții ceilalți, din posturile înaintate, și-au dat seama că unde-i mitraliera, au început să tragă după noi. Eu i-am zis lui Bonțică: „Mă, fugi tu că eu te acopăr!" Dar n-a mai fost nevoie că veneau ai noștri și nemții au uitat de noi. Am luat-o în sus, prin pădure, cu gând să ajungem iar la companie, după ce s-o termina lupta, dar n-a fost chip. Nemții au început să se retragă, gata să dea peste noi. Ne-am lăsat pe povârniș la vale și-am așteptat acolo. Când s-o luăm iar la picior, hop o companie, în pas alergător, venea să-i ajute. Detașamentul nostru trecuse pe partea cealaltă, pe drum, și n-am mai putut să scoatem capul din ascunzătoare. Pe urmă am auzit împușcături sus, pe creastă, s-a zis cu noi, Bonțică, ne-au prins între două focuri, dar pe povârnișul nostru nu s-a băgat nimeni. Am stat până s-a-ntunecat și am luat-o înainte, pe văioagă, până ce am dat de santinelă. L-am auzit cum vâra cartușul pe țeavă și i-am spus: „Bă, prostule, îs eu, sergentul Petre, nu m-au împușcat nemții și

vrei să mă-mpuști tu?”.

Bonțică a încuviințat din cap, semn că nu mai avea ce să adauge la povestirea sergentului.

— Bravo, băieți, le-am spus. Se cheamă că sunteți buni de luptă.

— De mi-ar pica în labă ăia din copac…

— Poftiți, dom’ maior, ăsta-i Bonțică. El crede că o să se lupte taman cu cei care ne-au prins acolo, în pădure.

— Ăia sau alții, a spus Bonțică agitându-și pumnul uriaș. Numai să-ncerce…

— Or să încerce, fii sigur de asta. Dar nu trebuie să-i lăsăm.

— N-o să-i lăsăm, dom’ maior.

— Bine. Duceți-vă la companie și… Bonțică, tu ești băiat voinic. Pune mâna pe lopată și ajută-i pe băieți să adâncească adăposturile.

— Am înțeles!

După plecarea lor m-am adresat maiorului Călina:

— Cu oameni de-ăștia te poți duce la război și-n iad. Dăm o raită pe la posturi?

CAPITOLUL CINCISPREZECE

Visam iarăși noroaiele acelea care-mi ațineau calea spre oaza albă din zare, mă afundam, fără putință de scăpare, într-o mocirlă consistentă și rece; în preajma mea a bubuit un tun… M-am trezit într-o fracțiune de secundă: lucid, încordat, cu mâna pe armă. În lumina săracă a zorilor, lucrurile din jur păreau lipsite de culoare: peretele negru al adăpostului; lada de muniție și pe ea un binoclu și un bidon cu apă. Alte și alte explozii au detunat în jurul adăpostului. M-am ridicat, am deslușit alături silueta înaltă a maiorului Călina.

— Se pare că asta-i pregătirea de artilerie, mi-a spus el. Au luat-o cu noaptea-n cap.

Vuiet lung, iscat dinspre munte, din ce în ce mai gros, mai pătrunzător. Apoi explozia seacă și asurzitoare. Bâzâitul schijelor. Duruitul bolovanilor care recădeau pe pământ ca o ploaie mată și grea. Alt vuiet. Altul și altul. Explozii la rând, tot mai dese. Omul de lângă mine părea să se fi dedat unui exercițiu straniu; după fiecare explozie, înălța capul peste parapet, privind în jur; când venea alt proiectil, se apleca puțin, vârându-și capul între umeri.

— Trag cam la nimereală. N-au avut timp să cerceteze poziția.

Un alt vuiet, mai intens, dureros aproape. Ne-am ghemuit amândoi pe fundul adăpostului; la lumina exploziei am văzut limpede o urmă de bocanc imprimată lângă perete. Pe cască, pe umeri, pe spinare, mici lovituri: parcă cineva ar fi aruncat peste mine o lopată de pământ. Urechile îmi țiuiau neplăcut.

— Asta a fost chiar lângă noi.

Am primit în tăcere explicația. Jos, lângă bocancul meu, zăcea o bucățică de fier neagră, ceva mai mare decât o monedă, cu marginile zdrențuite. Am luat-o în mână; era încă fierbinte.

— Suvenir, a zâmbit Călina. Înainte mai păstram și eu…

Am aruncat-o, cu un gest nepăsător. Mă gândisem, o clipă, s-o păstrez și s-o arăt Mariei, cândva, după ce s-or liniști toate. Dar ar fi trebuit să amintesc împrejurarea, să-i dau explicații…

Artileria a amuțit brusc. Ne-am ridicat amândoi, ca la o poruncă, și am privit în jur. Nu se simțea nicio mișcare; adăposturile de pe marginile platoului erau liniștite, parcă lipsite de viață. Ici și colo, semănate la întâmplare, se căscau gropi de obuz. Am așteptat câteva clipe. Deodată, mitraliera din dreptul

șoselei a tras o rafală; i-a răspuns cealaltă, dinspre sat. Apoi au început să tragă puștile și pistoalele-mitralieră.

— Ne atacă dinspre sat, i-am spus. Mă duc acolo, pe poziție. Dumneata rămâi aici.

M-a surprins pe mine însumi tonul poruncitor cu care-i vorbisem. Începea lupta; nu mai era timp de menajamente, de fraze bine rotunjite.

— Am înțeles, domnule maior.

Cu pistolul-mitralieră în mână, cu casca pe frunte, am ieșit din adăpost. Până la pozițiile înaintate dinspre sat erau câteva zeci de metri. Am parcurs în fugă spațiul acela neted, presărat acum cu gropi negre. Am auzit șuierând gloanțele în jurul meu; probabil atacatorii începuseră să tragă. M-am aruncat în adăpostul căpitanului Mărculescu. L-am auzit strigând:

— Trageți ochit! Nu-i lăsați să se apropie. Pregătiți grenadele!

În dreapta și-n stânga, armele bubuiau harnic. Le răspundeau mitralierele din flancuri. M-am aplecat peste parapetul de pământ și i-am văzut urcând panta în fugă. Erau mulți, cam două companii; când trăgeau mitralierele se culcau la pământ, dar la strigătele de îndemn ale comandanților se ridicau iarăși, alergau, tot mai aproape. Mi-am pus pistolul-mitralieră în bătaie. Am tras o rafală scurtă, apoi încă una, țintind într-un grup care se apropiase mai mult. Am văzut un om căzând. Apoi altul și altul. În dreapta mea, un soldat s-a înălțat, uriaș, peste parapet, cu mâna ridicată; în prelungirea mișcării lui a zburat un obiect negru, mic. Și-n clipa următoare grenada a explodat în preajma grupului, ascunzându-l pentru o clipă în fum. Am auzit vaiete și strigăte, apoi o voce poruncitoare rostind o comandă scurtă. Atacatorii au făcut cale-ntoarsă, dispărând printre stânci, printre tufe, prin șanțurile săpate de apă. Strigăte de victorie au răsunat din pozițiile noastre.

— Încetați focul! Lăsați-i să-și adune răniții! a ordonat căpitanul Mărculescu. Comandanții de grupe, apelul!

— E un succes, i-am spus. Băieții dumitale s-au comportat bine.

— Ah! Au deschis focul prea devreme. Și doar le-am spus să nu se grăbească. N-avem cartușe de risipit. Oricum, s-a dovedit că poziția e bună. Să vedem ce mai urmează.

Am ieșit din adăpost. Maiorul Călina venea în fugă spre mine.

— Asta a fost numai o încercare, mi-a spus el de departe. Vor

să știe cât de tare e apărarea noastră.

— Cred că s-au convins, i-am răspuns cu un entuziasm cam nelalocul lui.

M-a privit lăsând capul pe-un umăr, de parcă ar fi dat numai pe jumătate crezare vorbelor mele. S-a apropiat și deodată m-a cuprins de umeri și m-a trântit la pământ. În clipa următoare am auzit vuietul proiectilului, trecând deasupra noastră, apoi explozia – undeva spre mijlocul platoului.

— Iertați-mă, mi-a spus el ceremonios. N-am avut timp să vă anunț că vine.

— Eu nici nu-l auzisem.

— Când stai multă vreme în linia-ntâi îți formezi urechea. Războiul te-nvață tot felul de lucruri.

— De pildă? l-am întrebat aproape răstit.

— De pildă, după un atac inamic să nu spui niciodată „i-am gonit”. De obicei încearcă din nou.

Se luminase de-a binelea; venea o dimineață sură, mohorâtă, cu nori care se învălătuceau deasupra crestelor întunecate. Ne-am ridicat iarăși și ne-am apropiat de marginea platoului. În vale nu se vedea nici urmă de inamic. Maiorul Călina a măsurat terenul cu privirea și i-a strigat lui Mărculescu:

— Să mute mitraliera mai la dreapta. Ca să-i mărească sectorul de tragere. Și mai pune pistolari în pozițiile înaintate. Ai vreun rănit?

— Teferi toți, domnule maior.

— Fiți cu ochii-n patru. Cred că au să ne atace din nou.

S-a întors spre mine și mi-a spus cu glas scăzut:

— S-ar zice că misiunea noastră s-a modificat. În loc să interceptăm șoseaua, trebuie să facem față atacurilor.

— Cu cât ne vor ataca forțe mai mari, cu atât îi va fi mai ușor regimentului să răzbească spre noi.

— Totuși, șoseaua, a reluat el cu glas stăruitor. Trebuie să ținem sub foc și șoseaua, dacă se mișcă ceva pe acolo. Am dat ordin pândarilor să fie cu ochii-n patru. Să mergem acum să controlăm poziția companiei a doua.

Compania a doua ocupase latura dinspre pădure a platoului. O linie de tranșee adânci mărginea dealul; vizibilitatea era bună, iar mitraliera ocupa o poziție dominantă, pe o ridicătură, înconjurată de mici parapete de pământ.

— Ați lucrat bine, băieți, am spus în auzul tuturor. Nu slăbiți

pădurea din ochi: cum apare ceva acolo, deschideți focul. Rafale scurte, cât mai ochite. Până ne sosesc întăririle, trebuie să economisim muniția.

— Am înțeles, a spus locotenentul Mitrică salutând plin de zel.

După ce ne-am depărtat spre mijlocul platoului, maiorul Călina a spus ca pentru el:

— Mi-a plăcut povestea cu întăririle. De-ar fi și adevărată, ar fi grozav.

— Până-la urmă trebuie să primim întăriri. Văd că atacul întârzie. Iar cota 1021 e în mâinile inamicului. Ce-or fi așteptând ai noștri?

Maiorul Călina îmi citise în ochi nedumerirea, fiindcă n-a dat niciun răspuns. Am pornit, alături de el, către latura îngustă a platoului, în direcția cotei 1021. Aceeași situație și aici: poziția bine alcătuită, oamenii gata de luptă. Sublocotenentul Dinescu, comandantul companiei, avea ochii duși în fundul capului și barba crescută.

— Deocamdată e liniște, a spus el. Dar după atac i-am văzut regrupându-se printre copaci. Cred că vor să încerce din partea asta.

— Nu-i lăsați. Niciun pas înapoi, a spus Călina. Trebuie să rezistăm cu orice preț. Băieții mai au ceva de mâncare?

— Mai au. Cu apa stăm mai prost. Am găsit un izvor când am săpat o groapă mai adâncă, dar e cam tulbure.

— Poate mai ninge nițel, a spus gânditor Călina.

Un agent s-a apropiat în fugă:

— Dom’ maior, mașini pe șosea!

Am alergat amândoi spre poziția companiei întâi. Curând am văzut, prin ceața ușoară care acoperea trecătoarea, o umbră nelămurită înaintând încet.

— Trage numai mitraliera, a strigat Călina. Rafale scurte, foc!

Mașina ieșise de-a binelea din ceață. Era o șeniletă cu caroseria descoperită; prin binoclu se vedeau soldații stând pe bănci. La primele rafale, mașina s-a oprit și soldații au sărit în șanțul șoselei. O a doua mașină s-a ivit în urma ei. Mitraliera a țăcănit iarăși. Prima mașină s-a învăluit deodată în fum negru, bogat.

— Bravo, băiete! a strigat Călina. Dă-i înainte, dar cu economie!

Deodată am auzit împușcături în dreapta noastră. Apoi în

spate, spre pădure.

— Acum e acum, a spus Calma. Un atac general, din mai multe părți.

— Mă duc la poziția companiei a doua. Acolo e pădurea; vin acoperiți…

Am pornit în fugă într-acolo. Armele noastre trăgeau pe întrecute, un adevărat cor al războiului își dezlănțuise aspra partitură. Câteva gloanțe mi-au șuierat pe la urechi. M-am culcat la pământ și am așteptat câteva clipe. Un fum albăstrui, înecăcios, plutea în aerul liniștit. În marginea pădurii se vedeau inamicii, culcați, trăgând de zor. Le răspundeau armele noastre.

Locotenentul Mitrică urmărea prin binoclu ce se petrece.

— Eram sigur că vin și pe-aici, mi-a spus el aproape triumfător. Uitați-vă, au pornit la atac.

— N-au mai recurs la pregătirea de artilerie.

— Se tem să nu-i lovească pe-ai lor. Platoul e îngust și tunarii lor nu trag prea grozav.

— Norocul nostru.

— De-am avea și noi câteva tunuri…

În clipa aceea, peste capetele noastre au șuierat, îngemănate, două bombe de aruncător. Au explodat tot așa, aproape simultan, în marginea pădurii. L-am felicitat în gând pe maiorul Călina; „artileria” noastră intervenise tocmai la timp.

— Lăsați-i să se apropie! a strigat locotenentul. Trageți ochit, nu risipiți muniția!

Un cuvânt de ordine care devenea aproape o obsesie. În liniștea care se lăsase deodată, am auzit strigătele de îndemn ale ostașilor inamici. Veneau aplecați, cu armele pregătite, cu poalele mantalelor fluturând, siluete anonime multiplicate la nesfârșit, izvorând dintre copacii deși.

— Foc! Trageți ochit!

Am repetat gesturile simple și precise de la primul atac: patul armei proptit în umăr, închizătorul tras înapoi, o rafală, încă una… Mi s-a golit încărcătorul; am pus altul, pe pipăite, cu ochii la inamicii care se apropiau. Soldatul din dreapta mea a dat un strigăt și a căzut cu capul pe parapet. M-a întors la el, era mort. Dincolo un altul căzuse pe fundul gropii și-și ținea cu o mână umărul. Printre degete îi șiroia sângele. Am auzit deodată, în spatele meu, urale. Câțiva oameni au sărit peste șanțurile noastre, aproape peste capetele noastre, într-un elan proaspăt.

— Rezerva! mi-a strigat sublocotenentul Dinescu. Companie, înainte! Ura!

Soldații care mai erau teferi în șanțuri au pornit la contraatac. Am ieșit și eu, cu arma în mână și am pornit în fugă la vale, strigând o dată cu ceilalți...

Inamicul n-a rezistat acestei înfruntări. A luat-o la fugă înapoi, evitând lupta corp la corp. I-am alungat zeci de metri spre vale; în marginea pădurii, eu și sublocotenentul i-am oprit pe ostași:

— Stați pe loc! Înapoi în poziție!

— De ce, dom' maior? a spus cu revoltă un soldat voinic. I-ați văzut cum fugeau!

— Mergem la locul nostru, l-am potolit. Aici nu e vorba să cucerim teren, ci să păstrăm poziția.

— O păstram noi, n-aveți teamă! a râs el încărcându-și din mers ZB-ul.

Mi-am aruncat privirea în urmă. Ici și colo, pe panta domoală zăceau oameni în uniformă. Unii dintre ei chemau în ajutor pe limba lor, alții amuțiseră pe veci. Mi-am întors privirea de la acest tablou.

Sus, pe poziție, cu pistolul-mitralieră în mână, mă aștepta maiorul Călina. Părea mai înalt, profilat pe muntele cenușiu din depărtare. Am ridicat mâna cu pistolul-mitralieră, într-un gest plin de entuziasm:

— I-am pus pe fugă și aici. Rezerva a venit tocmai la timp.

Drept răspuns, a clătinat capul cu tristețe:

— Avem pierderi, domnule maior. Și muniția s-a înjumătățit. Ne-au atacat din trei direcții. Gata-gata să intre în dispozitiv.

Dinspre compania întâi a răsunat o rafală de mitralieră.

— Ce, iarăși?

— Nu. Băieții noștri își fac datoria. În fond asta-i misiunea principală, să interzicem șoseaua. Acuma nemții încearcă să dea deoparte mașina arsă. Dar o să dureze ceva timp. Ai noștri nu-i prea lasă să lucreze. Comandantul Krinka e cu ei.

Ca din senin, peste poziția noastră s-a dezlănțuit o ploaie de proiectile. M-am culcat alături de maiorul Călina într-o groapă de obuz. Auzeam șuieratul proiectilelor și pufăitul surd al bombelor de aruncător, apoi explozii – când în dreapta, când în stânga. De astă dată ne reperaseră poziția cu destulă precizie: loviturile cădeau mai ales pe marginea platoului, unde erau locașurile de tragere. Vedeam pământul sărind în sus, împreună cu lemnele

așezate cu atâta trudă; trâmbe de fum se ridicau din toate părțile.

— Se-ngroașă gluma, domnule maior, mi-a strigat Călina. Asta-i pregătire de artilerie în toată legea. Vor cu orice preț să ne scoată de-aici.

— Crezi că n-o să rezistăm?

— Trebuie să rezistăm. Nici n-avem alta soluție. Pe lumină nu ne putem retrage. Dacă nu vin ai noștri până diseară…

Nu și-a sfârșit vorba. O lumină puternică a țâșnit chiar lângă noi; după o clipă, un suflu fierbinte m-a izbit în obraz.

— Sunteți teafăr? m-a întrebat el îngrijorat.

— Da. A fost cam aproape.

— Foarte aproape. Acum putem sta liniștiți. Nu cad două în același loc.

— Ce facem mai departe?

— Au să atace iar. Avem în rezervă grupa de șoc și compania de pionieri. Le păstrăm pentru cazul când inamicul pătrunde în dispozitiv. Cea mai proastă dintre posibilități.

— Și care ar fi cea mai bună?

— Să scăpăm cu viață până mâine.

— Atunci să ne împărțim rolurile. Eu mă duc înapoi la compania a doua, iar dumneata rămâi la punctul de comandă, să dirijezi rezervele. Văd că de șosea se ocupă Mărculescu.

— Facem ce putem, domnule maior. Comandamentul poate să fie mulțumit: deocamdată, am interzis comunicația. Exact cum ne cere misiunea.

Dar cu ce preț? aș fi vrut să-l întreb. Chiar dacă în ochii lui, și eu eram, într-un fel, „comandamentul”.

M-am așezat în șanțul de tragere din preajma mitralierei. În stânga mea era o grupă de pușcași. Unul dintre soldați era bandajat la mână. L-am privit mai atent – era unul dintre bolnavii care ceruseră să plece cu detașamentul.

— Cum te simți, băiete?

— Bine, să trăiți. Mi-a trecut și fierbințeală și tot. Azi-noapte mi-a mai dat dom’ doctor un praf și m-am trezit zdravăn sănătos. Să vă dau niște cartușe.

Mi-a întins două încărcătoare pentru pistolul-mitralieră.

— Mai aveți? l-am întrebat.

— Am luat de la cei căzuți, dom’ maior. Și mai avem și

grenade…

Atacul inamic s-a dezlănțuit la vreun sfert de oră după pregătirea de artilerie; probabil că dușmanii se retrăseseră mult în spate, de teama proiectilelor. De data asta veneau în tăcere, răsărind fără veste din pădure, și parcă erau mai mulți decât prima oară.

— Lăsați-i să se apropie! a strigat sublocotenentul Dinescu. Companie… foc!

Armele au detunat toate deodată. Am tras și eu, secerând șirurile inamice. La al doilea încărcător mi-am dat seama că situația era critică: cu tot focul nostru, inamicii se apropiau pas cu pas, în salturi scurte, se desprindeau când de ici, când de colo, alergau câțiva pași și se adăposteau iarăși. Unii nu se mai ridicau, dar alții continuau să se apropie, focurile armelor noastre se întețiseră. Acum erau atât de aproape, încât ostașii noștri au început să arunce grenade.

— Dom’ maior, sunteți rănit! am auzit un glas lângă mine.

— Dogarule! Când ai apărut aici?

Abia atunci am simțit durerea arzătoare la gât, aproape de umăr. Pe sub gulerul mantalei, sângele curs îmi dădea o senzație neplăcută, era rece și lipicios.

— Lăsați-vă jos, să vă pansez.

— Nu e grav, am protestat. Doar o zgârietură.

Fără să vreau, repetasem expresia folosită ieri de unul dintre răniți. Dar Dogaru al meu știa să fie și autoritar; aproape că m-a silit să cobor în șanț și-a început să mă panseze. De sus se auzeau strigăte:

— Nu-i lăsa! Baioneta la armă! Dă-ncoa’ o grenadă!

M-am răstit la caporal să termine cu bandajul acela interminabil și am luat iarăși arma-n mână. Mi-am înălțat capul deasupra tranșeei.

— Dom’ sublocotenent e mort! am auzit un strigăt de alături.

— Nu vă lăsați, băieți! Niciun pas înapoi! Ajutoarele sunt pe drum! Trageți până la ultimul cartuș!

— Companie, la atac înainte! am auzit o voce cunoscută, mai puternică decât oricând.

Am întors capul. L-am văzut împreună cu grupa de șoc, zburând peste șanțurile noastre; ostașii companiei au sărit și ei afară, s-a încins lupta corp la corp.

— Stați aici, să vă veniți în fire, mi-a spus caporalul Dogaru

aproape poruncitor. Lăsați-i pe mâna noastră!

Mi-era ciudă pe slăbiciunea mea; am încercat zadarnic să mă urc pe marginea șanțului; am rămas acolo, cu arma-n mână, inutilă acum. Bătălia se desfășura pe mutește, fără strigăte, fără împușcături; se auzea numai zgomotul armelor lovite între ele; ostașii noștri se luptau cu deznădejde, izbeau în dreapta și-n stânga; l-am zărit pe Bonțică, cu capul bandajat, ținând pușca de țeavă și învârtind-o cu mâinile lui lungi; se făcuse gol în jurul său; maiorul Călina fugea după un ofițer tânăr și subțire, l-a ajuns la marginea pădurii și l-a somat să ridice mâinile; inamicii dădeau înapoi pas cu pas, și curând au dispărut printre copaci.

Răsuflând ușurat, m-am lăsat să cad pe fundul tranșeei; îmi simțeam carotida zvâcnind neplăcut în strânsoarea pansamentului; mi-am trecut limba peste buzele uscate și am așteptat fără să știu ce anume. Curând, caporalul Dogaru a sărit lângă mine, în tranșee; avea în mână un pistol mitralieră și se străduia să-i monteze încărcătorul. L-am ajutat; abia atunci mi-am dat seama că brațul îi era sfâșiat. Am scos pachetul cu pansamentul individual, dar alt soldat a venit lângă mine:

— Lăsați, dom’ maior, că-l pansez eu.

— Apă, apă, fraților, am auzit un glas. M-am îndreptat spre adăpostul alăturat. Un ostaș tinerel, cu pieptul mantalei însângerat, zăcea rezemat de peretele tranșeei. I-am dus la gură bidonul în care mai aveam puțină apa. A băut cu lăcomie, apoi m-a apucat de mâneca mantalei:

— Ce ziceți, o să mor?

— Nu mori, băiete. Chem acum un sanitar.

— Degeaba, a șoptit el. Și ce bine era să…

A lăsat capul pe-un umăr. I-am luat sacul cu grenade de la brâu și m-am întors la locul meu.

— Vin iar peste noi, l-am auzit pe caporal.

M am ridicat deasupra tranșeei: primejdia apropiată mă făcuse să uit de rană și de durere: am înșurubat arma în umăr și am așteptat.

Există coșmaruri care se repetă iar și iar: abia se sfârșește unul și ai impresia că ai scăpat, când imaginile hidoase revin cu și mai multă intensitate, tot mai obsesive, atotputernice. Un asemenea coșmar prelungit a fost ziua aceea, a doua zi de luptă a detașamentului Călina. Nu apucam să ne pansăm răniții, să refacem dispozitivul tulburat de loviturile necurmate, că

inamicul apărea iarăși – inepuizabil, bine înarmat, hotărât cu tot dinadinsul să prefacă în praf și pulbere peticul de pământ stropit cu sânge. În pauzele dintre lupte ostașii își aruncau unul altuia încărcătoare pline sau luau de la cei căzuți cartușe, își reîmpărțeau posturile luând locul celor căzuți – și astfel șirul apărătorilor se rărea mereu; din nou apărea dușmanul, pe pantele înălțimii unde ne statornicisem cu încăpățânate și deznădejde, în așteptarea unui ajutor care nu mai venea; din nou se dezlănțuia corul sălbatic al armelor, din nou grenadele bubuiau tulburând pacea munților din jur.

La căderea nopții, detașamentul Călina, înjumătățit, slăbit, înfometat și cu munițiile pe sfârșite, continua să reziste pe dealul hărăzit sacrificiului său.

CAPITOLUL ȘAISPREZECE

În tăcerea lugubră care învăluia poziția se auzea când și când geamătul unui rănit. Deodată, a răsunat un dangăt de orologiu. Am tresărit și m-am uitat la maiorul Călina.

— Ceasul din turnul bisericii. Miezul nopții, domnule maior.

— S-a și făcut miezul nopții! m-am mirat.

— Da. Și detașamentul mai trăiește. Mi se pare un miracol.

— Este un miracol. Aveți o unitate de elită, maior Călina.

— Sunt totuși oameni. Cât or să mai reziste așa? Măcar de-am ști ce se petrece la ai noștri... Și-a scos casca și și-a trecut palma peste frunte, într-un gest de deznădejde, care nu i se potrivea.

— Acum o oră, după ce s-a mai potolit bâlciul, l-am trimis pe sergentul Petre să ducă la regiment vestea despre situația noastră. Erați în tranșee, rănit, n-am avut timp sa vă raportez. Vă spun sincer, domnule maior, în tot războiul n-am avut asemenea încurcătură. Am mai avut misiuni grele, dar am ieșit cu bine din toate.

— O să ieșim și din asta.

— Nu cred. Probabil că vine o zi în care ajungi la capătul drumului.

În lumina difuză a lanternei de camuflaj nu-i distingeam clar trăsăturile. Poate că era mai bine așa. De ce sa văd o față chinuită, un obraz neras și palid, ochi injectați de nesomn, în locul frumosului ofițer pe care-l cunoscusem cu câteva zile în urmă? Desigur că și eu arătam la fel, un om la capătul puterilor, de aceea n-aș fi fost bucuros să mă regăsesc ca într-o oglindă în chipul acela istovit.

— Știți de când n-au dormit oamenii ăștia. Au început să bea apă din băltoace sau de pe fundul gropilor: n-am putut să-i opresc. Unora le-a făcut rău, doctorul spune că nu-i apa de vină, ci mai degrabă lipsa de hrană. Rația pentru două zile, ha! Parcă n-am ști cum gândește soldatul: Mai bine-o mănânc, decât s-o car și pe asta după mine! Și și-au mâncat rația în prima zi. Acuma rabdă. Dar nesomnul e mai periculos. N-au dormit de patruzeci de ore. Și fie vorba-ntre noi, când au pornit încoace nu veneau din concediu. Ofensivă, atac, marș, alarmă... N-aș vrea să mă socotiți pesimist dar de data asta cred că am ajuns cu spatele la perete.

Îl ascultam numai pe jumătate. Imagini confuze mi se învălmășeau în minte, parcă auzeam gemete, dar nu era decât ploaia care cădea pașnic, nepăsător, pe pământul reavăn și pe foile de cort și pe oameni; revedeam scene și chipuri – doi adversari încăierați, cu figuri sălbăticite, lovindu-se cu paturile armelor; o mână cu mâneca zdrențuită, aruncând o grenadă; o gură larg deschisă cerând apă; un nor de fum…

— Ce spuneați, domnule maior?

Am tresărit. Încercasem să pronunț o frază, să leg un gând; nu mai eram în stare. Am repetat gestul lui – mi-am trecut palma peste frunte, apăsând-o până la durere, apoi pe obrajii țepoși, pe pleoapele arzânde.

— Spuneam că trebuie să rezistăm… Și să nu ne pierdem încrederea.

— Dacă puteau, făceau ei ceva pentru noi. Nu ne-ar fi lăsat în situația asta. Soarta războiului e schimbătoare; poate-au avut un eșec, poate i-au și scos de pe poziții. Cui să-i mai ardă de noi? Când sunt în joc divizii întregi, ce mai contează un biet batalion?

— Nu e un biet batalion. E detașamentul Călina.

— Vi se pare mai impunător numele ăsta? Cartușele sunt pe terminate, iar doctorul spune că nu mai are cu ce bandaja răniții.

— Te mai plângi mult?

— Nu mă plâng. Analizez situația.

— Și? Concluzia?

— Concluzia…

Era rândul lui să cadă pradă oboselii cumplite, acelei oboseli de-o clipă care te face să-ți pierzi judecata și îți dă impresia că mintea îți patinează ca o roată care se-nvârtește-n gol. A tresărit și m-a privit rușinat; l-am auzit râzând încet.

— Oricâtă voință ai avea, tot te doboară… Domnule maior, concluzia deocamdată este să strângem dispozitivul. Am rămas prea puțini ca să apărăm tot dealul. Eu zic să ne sprijinim pe cazemată și pe latura dinspre șosea. În loc de elipsă o să avem un triunghi; totuși păstrăm dispozitivul în formă de arici, cum ne-nvăța în școala militară. Densitatea forțelor ar crește. Poate reușim să mai rezistăm o zi.

Vorbind, se înviorase; l-am văzut cotrobăind prin porthart, scoțând un carnețel și un creion. S-a apucat să deseneze schița

dispozitivului. Avea mișcări precise, armonioase, de parcă s-ar fi aflat într-un birou al statului-major, la masa de lucru.

A apropiat carnetul de lumina palidă a felinarului și mi-a arătat cu vârful creionului pe schiță:

— Punctul de comandă rămâne cam în margine, și se transformă în punct de sprijin. Montăm aici una dintre mitraliere. Scurtăm linia dinspre nord, ca să economisim oameni, și mutăm limita apărării la nivelul unde suntem noi acum. În spate e cazemata; flancul stâng rămâne pe loc, iar flancul drept se mută până la aliniamentul nostru.

— De acord.

— Atunci să trecem la fapte. Coțofană, unde ești, drace?

— Aici, dom' maior!

— Transmite să vină comandanții de companii.

După plecarea soldatului a rămas o clipă pe gânduri, apoi a spus:

— Pionierii abia așteaptă să le dăm de lucru; despre ceilalți nu mai vorbesc. O plăcere să sapi tranșee când n-ai dormit de patruzeci de ore.

— Dar poate că tocmai asta ridică moralul oamenilor.

— Așa m-am gândit și eu. Două treburi deodată. Restrângem poziția și înveselim oamenii. Muzica mai lipsește.

Am preferat să nu comentez în niciun fel ironia lui. De fapt nu mă viza pe mine, ci însăși situația în care ne aflam fără vina noastră. Înțelegeam ce-l frământă – grija pentru oameni, nemulțumirea pentru ceea ce trebuiau să îndure: foame, sete, nesomn. Dar această grijă era acum și a mea, mă simțeam solidar cu el, și, deopotrivă, mânios pe neputința de a face ceva pentru detașament. Mi-am exprimat gândul cu glas tare:

— Însăși schimbarea poziției le poate îmbunătăți soarta.

— De la asta am pornit și eu. Facem tot ce se poate în condițiile existente. Adică să supraviețuim.

— Ai talent la desen, am schimbat vorba. Te-aș lua cu dragă inimă la mine, la statul-major.

— Nu-mi las eu batalionul pentru funcții înalte. Precum vedeți, sunt om de acțiune. Nu mi-ar prii munca de birou… Mă scuzați, n-am vrut să jignesc statul-major.

— Nu l-ai jignit deloc, i-am spus pe ton de glumă. Precum vezi nici mie nu-mi prieste. Cum se ivește ocazia, o șterg din birou.

— Dumneavoastră… altă poveste. Romantic, iubitor de

misiuni spectaculoase... Dac-ați fi un erou de cinema, femeile ar muri după dumneavoastră.

— Femeile n-or să afle niciodată ce facem noi aici.

— Una știe, în orice caz.

— Te gândești la partizana noastră?

— Aproape că uitasem de ea, în tot balamucul ăsta. Am fost mai devreme pe la punctul sanitar. Am găsit-o oblojind răniții. Doctorul spune că i-a fost de mare folos.

— Vrei să afli părerea mea?

— O intuiesc. Și sunt de acord. Nu avem dreptul s-o expunem primejdiei, aici. Vă dați seama, să cadă-n mâna nemților...

— Exact. Ar ghici imediat că-i partizană.

— Eu m-am gândit la o soluție. Ar trebui să mai trimitem un om la ai noștri, cu raportul. Pentru mai multă siguranță, în cazul că sergentul Petre nu reușește să treacă. Ar fi bine să meargă cu ei. Și fata, și comandantul Krinka. Vor fi având ceva informații utile pentru comandament.

— Foarte bine. Chiar așa o să și facem. Acuma, noaptea, or să treacă mai ușor. Mai ales că ei cunosc drumul...

— Asta-i, domnule maior. Mă gândeam cum să-i convingem să plece. Invocăm motivul ăsta – să-l călăuzească pe curierul nostru...

Am auzit pași, apoi în adăpost au sărit pe rând câțiva oameni. Căpitanul Mărculescu purta în loc de cască un bandaj gros, cu o pată întunecată deasupra tâmplei stângi

— Ce-i, Mărculescule, te-ai deghizat în șeic? l-a întrebat Călina.

— Mi-a trecut o schijă pe lângă ureche. Doctorul mi-a pus două copci. Nu știam că se pricepe și la croitorie. Iar fata asta are mână ușoară. Parcă toată viața a pansat răniți.

Locotenentul Mitrică avea mâna stângă legată peste piept; mantaua îi atârna ciudat, cu mâneca fluturând. După el a apărut un subofițer brunet, mic de statură. S-a prezentat cu voce groasă:

— Sergent-major Olteanu, compania a treia. În locul lui dom' sublocotenent Dinescu, săracul.

— Locotenent Ludușan, comandantul plutonului mitraliere.

— Bun. Suntem toți, vasăzică. Bilanțul e cam trist. Am pierdut un comandant de companie. Despre efective am mai vorbit. Despre muniție nu mai vorbim că n-avem ce. Ați pus ostașii să

adune cartușele de la cei căzuți?

— Da, domnule maior, a răspuns Mărculescu.

— N-am găsit mare lucru, a intervenit locotenentul Ludușan. Au fost cinci atacuri: oricâtă economie am fi făcut…

— Știu. Acuma alta e povestea. Trebuie să restrângem poziția, ca să ne putem apăra în continuare. Compania a treia se trage înapoi până aici, la punctul de comandă, iar a doua rectifică poziția în unghi, cu flancul stâng puțin refuzat.

Am tresărit auzind această expresie, mai rar folosită în documentele oficiale. Era, probabil, o problemă de psihologie: „refuzat” înlocuia termenul „retras”, termen care nu-i pe placul militarului din prima linie…

În câteva minute, maiorul Călina a terminat de împărțit misiunile. Aș fi vrut să aflu dacă comandanții de companie aveau vreo obiecție asupra manevrei pe care urmau s-o îndeplinească aceiași oameni, mai istoviți și mai împuținați, unii cu răni ușoare. Dar cei trei urmăreau cu priviri posomorâte creionul ager al maiorului. Locotenentul Mitrică a cutezat să întrebe, după oarecare șovăire:

— Credeți că… o să mai rămânem aici?

— Deocamdată n-am primit alt ordin, a spus scurt maiorul Călina. Alte probleme?

O tăcere scurtă care dădea de-nțeles că nu există alte probleme. Deși probleme existau, cerule!

— Atunci… Un om din trei se retrage fără gălăgie și începe să lucreze. Altul se odihnește și altul stă de veghe pe vechea poziție. După o oră, schimbați. Băgați de seamă, s-ar putea să avem încercări de atacuri sau de infiltrări. Niciun pas înapoi, în niciun sector. Dacă inamicul ne taie dispozitivul în două, s-a zis cu noi. Asta-i tot. La treabă, fraților! Trimiteți-l pe sergentul Iepure la punctul sanitar, vreau să-i dau o misiune.

Și-a luat arma și a ieșit din adăpost.

A revenit după vreun sfert de oră, împreună cu cei trei:

— Vor să-și ia rămas-bun de la dumneavoastră.

Am dat mâna cu comandantul Krinka și i-am spus câteva cuvinte de mulțumire. El mi-a răspuns cu o urare de succes care suna destul de optimist.

— Ți-ai împlinit voia, mi-a spus fata cu reproș în glas. Dar să știi că eu mă întorc la partizani, precum ți-am spus. După ce trece frontul, pot să merg la mine acasă…

— Îți doresc succes. Ai făcut mult pentru oamenii noștri.

După plecarea lor, Călina s-a întors abătut în adăpost.

— S-a dus. Semăna cu o fată pe care am cunoscut-o.

— Înseamnă că era frumoasă fata aceea.

— Frumoasă. Dar am pierdut-o. Din vina mea, cum se mai întâmplă uneori. Când am încercat s-o regăsesc, era prea târziu. Suferise, se vindecase, acum era indiferentă. Indiferența e uneori mai grea decât ura. Pur și simplu nu-i mai păsa de mine, nu-i mai spuneam nimic. Ei bine, fata asta semăna cu ea. Am simțit un fel de leșin când am văzut-o. Am mers un timp alături de ea, am schimbat câteva fraze convenționale; nu-mi venea să cred, în această lume a bărbaților, a războiului, în munții pustii și plini de primejdii, să apară deodată o ființă ca ea. „Tu nu ești făcută pentru război”, i-am spus. Ea s-a uitat la mine cu coada ochiului, întocmai ca fata aceea de demult, din altă eră, din orașul liniștit, cu bulevardul flancat de tei bătrâni. „Dar tu ești făcut pentru război? m-a întrebat. Cine este? Nimeni”. Pe când spunea aceste cuvinte a făcut o mișcare greșită și automatul era să-i alunece de pe umăr. Am ajutat-o să-l îndrepte și am întârziat o clipă cu mâna pe umărul ei pe care-l ghiceam rotund și delicat sub cusătura grosolană a cojocului. Aș fi vrut ca drumul acela alături de ea să nu se mai termine. O ajutam uneori, când pâslarii ei grei alunecau pe zăpadă. Îi simțeam căldura brațului prin manta, sau poate era numai o părere; uneori o simțeam cum mă strânge, un gest involuntar, desigur; alunecușul era de vină. Când drumul a devenit mai greu, am cuprins-o cu brațul, ajutând-o să urce cărarea pieptișă; eram aproape lipiți unul de altul, ca într-o banală excursie; puteam uita pentru o clipă ținta noastră primejdioasă și neprevăzutul care ne pândea la capătul ei. Eram alături de o fată frumoasă, un noroc nesperat pentru un militar pornit în misiune…

A tăcut o clipă, apoi a continuat, parcă înciudat:

— Ce prostie, parcă-i în filmul acela cu Charles Boyer. E ridicol, aproape neverosimil, mergem la luptă, la moarte poate, eu și toți acești oameni, ce-ar gândi ei dac-ar ști ce-mi trece prin cap, ar înțelege sau m-ar invidia?, dar nu pentru asta mă aflu aici, să țin de braț o femeie apărută din pustiul muntelui, sunt în misiune, mă așteaptă înfruntări și primejdii… Mai știi? Mâine te pomenești că însăși fata asta frumoasă îmi oblojește cu gingășie o rană gravă, regretând că nu mi-a dăruit o clipă de dragoste,

înainte de a fi prea târziu… Sau mai rău, poate fi ultima femeie al cărei braț îl strâng acum, și poate asta-i ultima mea zi, poate mâine pe vremea asta ostașii vor trage deasupra unui morman de pământ reavăn obișnuitele salve, și vor șopti între ei, în loc de necrolog, „săracul dom’ maior, uite că l-a ajuns și pe el…”

Îl auzeam ca prin vis. Deodată s-a întrerupt din vorbă, și-a tras casca pe ochi, și-a ridicat gulerul mantalei și s-a rezemat de peretele adăpostului.

— Domnule maior, cred că am făcut destul pe ziua de azi. Avem dreptul să ne odihnim un pic. Atât cât ne-o îngădui inamicul.

Mă simțeam atât de istovit, încât n-am mai avut putere să-i răspund. M-am ghemuit pe lădița de muniție, care în clipa asta mi se părea un fotoliu confortabil. L-am auzit spunând ceva santinelei din groapa alăturată, dar n-am înțeles ce anume. În clipa aceea de acalmie, prima clipă de liniște de când pornisem la drum cu detașamentul, lumea exterioară își pierduse orice importanță. M-am cufundat în somn, ca într-o apă densă, neagră.

M-am trezit auzind voci. Am dus mâna la pistolul-mitralieră. Dar maiorul Călina mi-a pus o mână pe umăr:

— Nu-i nimic, domnule maior. A venit Petre de la ai noștri.

— Și asta spui că nu-i nimic? Cât e ceasul?

— Aproape două.

— Două ore de somn! Mă simt vinovat. Unde-i sergentul?

— Aici îs, să trăiți, dom’ maior.

— Ce vești aduci?

— Așa și-așa. Mi-a fost greu să răzbesc până acolo. Am luat-o prin spatele cazematei și pe potecă prin pădure. De două ori erau să mă prindă. Mișună pădurea de ei. Iar cota 1021 e tot în mâinile lor.

— Pân-aici numai vești bune. Zi mai departe. Ce-a spus domnul colonel?

— Dom’ colonel a vorbit cu dom general la telefon. Nu știu ce-au vorbit, dar mi-a zis să vă spun că ar fi grozav să rezistăm cel mult până mâine seară. Mâine au să-ncerce din nou să deschidă drum peste cota 1021. Să atacăm și noi din interior și să rupem cercul.

— Atac cu mâinile goale? Nu i-ai spus că am terminat muniția?

— Știa. A încercat de două ori să ne trimită și muniții, și alimente. N-a fost chip. Nemții ne păzesc strașnic de jur-împrejur, dom’ maior. I-am văzut cu ochii mei. Unde te-ntorci, pe stânci, pe malul râpelor, prin copaci, dai de ei.

— Asta e, a spus maiorul Călina morocănos. Știu că ne aflăm aici și vor să ne vină de hac.

Un val de revoltă mi-a năpădit sufletul. Simțeam că toată ființa mi se împotrivește acestei idei absurde, să pierim astfel, într-o capcană.

— Măcar de-am fi avut cartușe, a oftat maiorul Călina.

— Eu am adus cât am putut în raniță, a spus sergentul parcă dezvinovățindu-se.

CAPITOLUL ȘAPTESPREZECE

Așa a trecut a doua noapte pe platoul botezat de noi Cota fără nume. Harta îl ignora; erau în jur locuri mai importante, spinările cenușii ale munților, cu creste semețe care depășeau o mie de metri: dincolo de sat se afla o înălțime ca un perete de piatră, iar în fața noastră, peste șosea, cota 800, de unde trăgea artileria germană. Între înălțimile ce dispăreau adesea în nori, cota fără nume părea să nu fi meritat, într-adevăr, un nume. Și totuși locul acesta modest, ignorat de cartografi și socotit un obiectiv fără însemnătate era acum, pentru noi, viața sau moartea. Dacă un atac puternic ne-ar fi copleșit, n-aveam unde să ne retragem, adversarii noștri n-ar fi avut nici măcar satisfacția să se laude că ne-au respins. Trebuia să rămânem aici, să ne cramponăm de fiecare metru de pământ – pământ frământat de lopețile ostașilor sau de exploziile proiectilelor – să ne adăpostim în gropile pline cu apă, să pândim atacurile tot mai insistente ale inamicului. Să rezistam!

În cursul nopții, inamicul a stat liniștit. Îl uimise probabil rezistența noastră, îl îngrozise furia cu care ripostau ostașii noștri la orice încercare de a pătrunde în dispozitiv. Apărarea circulară este, poate, cea mai fără speranță între întreprinderile războiului: ordinul „niciun pas înapoi” își pierde aici sensul; „înapoi” nu există. Înseamnă să te aduni spre centru și inamicul te strânge din toate părțile, și după asta nu mai urmează nimic.

Era aproape șase dimineața, crestele munților începuseră să se profileze vag pe cerul încă negru, și în tranșeele din jurul nostru oamenii începuseră să se miște. Unii scoteau cu gamelele apa adunată în cursul nopții, alții încercau să dreagă parapetele, câțiva își curățau armele. De la o tranșee la alta a început să umble sanitarul, aducând răniților medicamente. Începea o nouă zi – a treia – a detașamentului Călina. După mesajul primit de la comandament, știam cu certitudine că asta va fi ultima zi, ultima într-un fel sau altul. Nu mai puteam rămâne încă o noapte în gropile astea. Nici inamicul n-ar fi îngăduit și nici noi nu mai aveam mijloace ca să rezistăm.

Până să se lumineze bine, am dat un ocol dispozitivului. După somnul chinuit, pe furate, în groapa umedă, simțeam și mai tare frigul pătrunzător. Peste noapte, o suflare rece închegase noroiul băltoacelor, făcându-l să trosnească sub tălpi. După

restrângerea pozițiilor, spațiul ocupat de detașamentul nostru se redusese la jumătate; latura dinspre pădure, mult mai scurtă acum, căpătase o formă de arc de cerc, străjuit de arme automate.

— Aici, spre pădure, e locul cel mai vulnerabil, i-am spus subofițerului care luase locul sublocotenentului Dinescu.

— Știu, domnule maior. Ne-am luat toate măsurile, am împărțit egal aruncătorii de grenade și pistolarii. Vă plac adăposturile?

— Treabă gospodărească, am spus cu glas tare, adresându-mă ostașilor din jur. Cu greu ar putea să treacă peste poziția asta.

— N-au să treacă deloc, a strigat un sergent din tranșeea apropiată.

— Așa, băieți. Să nu-i lăsăm să treacă, asta-i principalul. Azi e lupta hotărâtoare Așteptăm și ajutor de la ai noștri…

M-am întors și am plecat mai departe, evitând privirile lor cercetătoare. Ce puteam să le spun mai mult? Nici eu nu mai speram în ajutoarele făgăduite. Dacă timp de două zile și două nopți nu izbutiseră să străbată până la noi…

Când am ajuns la latura dinspre șosea, Mărculescu mi-a raportat că în cursul nopții se simțise mișcare vie acolo; dăduseră deoparte, în șanț, mașina arsă, pregătind probabil drumul pentru un nou convoi.

— Nu cumva au și trecut?

— Nici gând, domnule maior. I-am fi simțit imediat. Cred că le e teamă să mai încerce. Așteaptă întâi să termine cu noi.

— Ca să fiu sincer, nu-mi place vorba asta. Cum adică să termine cu noi?

Mărculescu a ridicat din umeri. S-a uitat în jur, să se convingă ca nu sunt ostași prin apropiere, apoi mi-a spus încet:

— Domnule, maior, să fim realiști: avem vreo șansă de ieșire? Îmi cunosc bine oamenii, sunt hotărâți să lupte până la ultimul cartuș. Dar *după* ultimul cartuș ce facem? Grenade, apoi la baionetă, și? Trebuie să se termine într-un fel.

— Nu ne lasă ai noștri, fii sigur de asta. Vor găsi ei mijlocul să ne scoată de-aici.

Am plecat imediat, ca și cum previziunea aceea optimistă fusese tot ce aveam de spus. Totuși nu e ușor să insufli optimism când tu însuți ai început să-ți pierzi speranța. Pe

maiorul Călina l-am găsit la postul de comandă, devenit acum, după reorganizarea poziției, un punct de sprijin. În partea dreaptă apăruse o mitralieră care avea câmp de tragere spre cota 1021. Doi ostași puneau cartușele pe bandă; aveau mișcări îndemânatice, dar lente, păreau răpuși de oboseală. Un altul rânduia câteva grenade într-o nișă săpată cam la înălțimea pieptului.

— A treia zi, mi-a spus Călina cu un zâmbet voios. Detașamentul nostru începe să aibă istorie.

— Ești optimist ca totdeauna. Te admir.

— Pentru că nu mă gândesc la moarte?

— Soldații spun că unde ești dumneata gloanțele își pierd puterea.

— N-am născocit eu legenda asta. Dar ce e drept, e drept: cred în succes. Fiecare trebuie să creadă. Altfel, dacă pleci cu ideea morții... După părerea mea, războiul este tot un fel de muncă. Mai grea, mai primejdioasă, se mai pot întâmpla și accidente... Trebuie să faci abstracție de moarte. Moartea, dacă e să vină, vine oricum. Ei, soldații, nu-și bat capul cu raționamente. Preferă să născocească legende. Iar eu îi las să le creadă, dacă asta le dă curaj.

De nu i-aș fi văzut barba țepoasă cu reflexe arămii, și ochii injectați, aș fi zis că maiorul Călina rămăsese cel de totdeauna – neobosit, neînvins.

— Soldații mei s-au cam plictisit aici. Au terminal până și pâinea de război. Câtă au avut. Astăzi trebuie să facem la un fel.

Am încuviințat cu un semn din cap; răspuns laconic și care avea, pe deasupra, avantajul că nu cerea precizări. Să facem la un fel!

— Două posibilități, a urmat el, văzând că nu răspund. Ori să rezistăm aici până la ultimul om, ori să încercăm o ieșire în forță.

— Avem cu ce?

— Vă gândiți la muniții? Asta-i partea noastră slabă, într-adevăr. Mă bate gândul să trimit grupa de șoc după ceva capturi. Grenade în primul rând.

— Nu sunt de acord. Ar fi un risc prea mare. Grupa de șoc trebuie păstrată pentru ultimul moment.

În clipa aceea am auzit un sunet metalic ciudat, venind dinspre pădure, apoi o voce guturală, cu puternic accent străin,

rostind sacadat:

— Români, predați-vă! Sunteți încercuiți! Ai voștri sunt departe, nu mai aveți nicio speranță. Predați-vă și vă garantăm viața!

Hohote de râs sfidătoare s-au auzit de prin tranșee. Fără să-și dea seama că aveau în față o simplă mașinărie care aducea spre ei vocea cuiva bine ascuns, ostașii au început să strige fraze batjocoritoare:

— Veniți de ne luați, dacă aveți curaj!

— V-a găsit mila de noi!

Megafonul acela cane vorbea de undeva, de sus, a început iarăși:

— Români, predați-vă! Nu aveți nicio scăpare! Vă vom lovi cu noua armă secretă!

— Invenția lui Hitler, mânca-i-ați coada! a strigat un glas mânios dinspre compania a doua, urmat de hohote de râs.

Megafonul urma netulburat:

— Români, sunteți încercuiți! Predați-vă și vă garantăm viața!

O împușcătură a răsunat de undeva, din preajmă. Megafonul a început deodată să sune dogit, cuvintele nu se mai înțelegeau:

— Zo... zâni... zân... zezi... zân... ze... zu... izi...

Apoi a tăcut brusc.

— A cui a fost isprava? a întrebat maiorul Călina, în liniștea care se lăsase.

— Sergentul Dascălu, lunetistul, a venit vorba din gură-n gură. A văzut megafonul atârnat într-un copac și i-a venit de hac.

— Bravo, sergent!

Strigăte și chiote au salutat aceste cuvinte. Ascultam zarva voioasă care se stârnise pe pozițiile detașamentului și mă întrebam de unde mai au acești flăcăi puterea să râdă, să se bucure!

Sub pretext că-mi aprind o țigară, m-am apropiat de Călina și l-am întrebat:

— Câți oameni buni de luptă mai avem?

A făcut involuntar o mișcare înapoi, ca și cum întrebarea mea ar fi fost o amenințare fizică.

— O sută douăzeci de oameni teferi sau răniți ușor, care pot ține arma-n mână. Vi se pare puțin?

— Dimpotrivă, cred că stăm bine, după două zile de luptă. Dacă păstrăm situația asta până la prânz, avem șanse.

— Dacă, a mormăit el. Credeți că până atunci au să ne atace doar cu megafoanele?

— Trebuie să-i ținem cât mai departe de poziție.

— Cu ce? Pentru asta ne-ar mai trebui ceva cartușe. Tot ce pot să fac e să dau ordine peste ordine: economisiți muniția. Am împărțit la oameni toată rezerva.

— Bine-ai făcut. În timpul luptei ar fi mult mai greu...

— Dar dac-o fi să dăm atacul spre cota 1021 o s-avem încărcătoarele goale.

Un schimb de focuri rapid s-a dezlănțuit deodată în latura dinspre pădure a dispozitivului. Rafale de pistol-mitralieră, apoi bubuituri de grenade.

Nu-ntelegeam ce se petrece; nu putea fi vorba de un atac, împușcăturile păreau că vin mai de departe, aveam impresia că lupta se dă undeva, în interiorul pădurii. Am început să sper.

— Mă duc într-acolo, a spus repede Călina.

Rafalele s-au întețit, apoi au încetat brusc. M-am săltat peste marginea adăpostului și am văzut un grup de oameni în uniformă urcând în fugă panta, apoi traversând platoul spre noi. Au trecut de șanțuri și s-au îndreptat către văioaga unde aveam cele două aruncătoare. Vestea s-a transformat într-un chiot general:

— Ura! Ne-au venit întăriri!

— Nu ne-au uitat ai noștri!

— Gata, băieți, suntem salvați!

Simțeam că mă înăbuș. Bucuria, ca și tristețea, poate deveni durere. Simțeam o apăsare ascuțită în dreptul inimii, de parcă un cerc de oțel îmi cuprinsese pieptul. În sfârșit, reușiseră! În al doisprezecelea ceas, când socoteam că clipele detașamentului sunt numărate, venise, în sfârșit, ajutorul așteptat! Am ieșit din adăpost și am pornit în fugă spre poziția aruncătoarelor. Câteva gloanțe mi-au șuierat pe la urechi; m-am aruncat la pământ și-am auzit, abia pe urmă, țăcănitul mitralierei care le slobozise. Trag de departe, am raționat instinctiv. Am făcut un salt, apoi încă unul, ferindu-mă cum puteam. Ar fi stupid, tocmai acum, să mă nimerească... Viroaga era un loc mai adăpostit; puteam sta în picioare fără teamă. L-am văzut pe Călina înconjurat de ostașii nou-veniți.

— Burcea, în sfârșit!

— Am onoarea să vă salut, domnule maior. Domnul general

vă transmite felicitări pentru succesul detașamentului.

— Preferam niște cartușe, am spus și i-am zâmbit lui Călina: M-am molipsit și eu de obsesia dumitale.

— Acuma am scăpat de obsesie, a râs el. Căpitanul Burcea ne-a adus cartușe.

— Asta-i principalul. Acum explicați-mi și mie cum stăm.

— Am venit cu un pluton…

— Un pluton! am strigat dezamăgit.

— Atât a putut să dea. V-a trimis ceva alimente, cartușe și medicamente de primă urgență. La miezul nopții am pornit încoace. De trei ori a trebuit să ne întoarcem și s-o luăm pe altă parte. Sunteți bine păziți, domnule maior. Dacă încercuirea ar avea grade de comparație, aș spune că sunteți foarte, foarte încercuiți.

— Lasă gramatica și treci la lucruri practice. Au de gând să realizeze joncțiunea cu noi sau nu?

— Nu, a spus căpitanul privindu-mă drept în ochi.

— Asta-i bună! Spune mai repede, omule, ce s-a întâmplat?

— Eram la comandament, la domnul general, când a venit un delegat de la corpul de armată, maiorul Popazu, cred că-l știți.

— Colegul meu. Cum să nu-l știu?

— Ne-a întrebat dacă mai avem știri despre detașamentul maior Călina. Domnul general a spus că detașamentul e într-o situație grea, și vom organiza un atac ca să-l despresurăm. „Nu mai e posibil, a spus maiorul. Or să se descurce ei cumva. În zona asta va rămâne doar o pânză subțire de trupe, care să ne mascheze intențiile și să dea mici atacuri locale. Din ordine superioare, schimbăm direcția ofensivă. Veți regrupa forțele principale ale diviziei la capătul de nord al masivului, urmând să vă alăturați trupelor masate spre nord-vest, dincolo de munte”…

— Cum așa? am strigat. Scoate harta, domnule maior.

Maiorul Călina a scos harta și a întins-o pe pământul abia zbicit. Am îngenuncheat cu toții în jurul ei. Palmele căpitanului s-au făcut căuș în jurul masivului desenat cu cafeniu, ocolindu-l pe la nord și pe la sud.

— Asta-i manevra, înțelegeți? Ne-au venit întăriri din rezerva armatei. Divizia noastră pe la nord, o divizie de cavalerie pe la sud. Ocolim muntele și cădem în spatele inamicului, prinzându-l în clește.

— Frumoasă operație, a spus maiorul Călina.

Am ridicat ochii spre el. Credeam că o spune în ironie, dar fața lui era concentrată, serioasă, privirea ațintită asupra hărții. În mijlocul ei, chiar între cele doua brațe ale cleștelui, un cerculeț roșu – poziția detașamentului nostru.

— Cum frumoasă? am izbucnit. Înseamnă că au abandonat detașamentul?

— Exact așa a întrebat și domnul general. Știți ce i-a răspuns maiorul? Vă spun cuvânt cu cuvânt; vorbele lui mi s-au imprimat în minte ca pe-o coală albă de hârtie. A spus așa: „Detașamentul nu mai figurează în dispozitivul corpului de armată”.

— Adică ne consideră pierduți?

— Nu în acest sens. Maiorul Popazu spunea că după două zile de lupte ați avut pierderi mari, că supraviețuitorii vor reuși să se salveze într-un fel…

Maiorul Călina a tras o înjurătură printre dinți. Căpitanul s-a apucat să împăturească harta, cu gesturi pline de grijă, ceremonioase aproape. Simțeam că-mi ies din fire; după atâta nesomn, inima îmi bătea mai repede, auzeam pulsul bufnindu-mi ritmic în timpane. Maiorul Călina s-a ridicat cel dintâi, ștergându-și cu palma genunchii plini de noroi, cu un gest automat. Eu și căpitanul l-am imitat. Ne-am regăsit în picioare toți trei, uitându-ne unii la alții cu priviri agresive, la câțiva pași de aruncătoarele puse în poziție de tragere.

— Mi se pare absurd… a început Călina.

L-am întrerupt întinzând spre el palma deschisă:

— Te rog să taci. N-am auzit încă totul. În primul rând, nu știm cum a ajuns aici plutonul de cercetare…

— Aveți dreptate, a spus ușurat căpitanul. N-am spus totul. După ce ne-a expus conținutul ordinului, maiorul Popazu a dat generalului să semneze. Timpul presa, au început să se ia măsurile necesare pentru realizarea dispozitivului ordonat. Apoi generalul m-a chemat și mi-a dat misiuni precise. Întâi, să ajung cu un pluton la dumneavoastră. Sa vă aduc ce se poate ca să supraviețuiți încă o zi. Azi la ora douăsprezece, restul grupului de cercetare va da un atac asupra cotei 1021. În timpul atacului, vom ataca și noi, cu toții, spre nord, căzând în spate asupra inamicului.

— Formidabil, a exclamat Călina. Generalul nostru e un om formidabil.

Am încuviințat din cap. Simțeam că nu mai pot rosti niciun cuvânt în plus.

— V-am adus un termos cu cafea, a reluat căpitanul. Dacă nu s-o fi spart pe drum. Și niște ciocolată.

A cotrobăit în sacul de merinde pe care-l avea la picioare. A scos termosul și a turnat cafeaua. Am sorbit pe rând băutura fierbinte și amară. Între timp, au venit rapoarte de la subunități: ostașii primiseră hrană și cartușe, din cele aduse de cercetași.

— Nu vă spun cum am răzbit până aici, domnule maior.

— Ar trebui să ne spui, l-am îndemnat pufăind cu plăcere din țigară.

— M-am gândit că grupa de aprovizionare ar putea avea necazuri. Am ales voluntari din oamenii mei, pe post de cărători. Am câțiva băieți tocmai potriviți pentru asta: voinici și rezistenți. În plus, sunt buni țintași și știu să umble să nu-i afle nici pasărea. De câteva ori s-au lovit de patrule inamice. Atunci interveneam noi, o luam pe altă parte, atacam patrulele, ca grupa de aprovizionare să aibă drum liber. Le spuseserăm să angajeze lupta numai la mare primejdie. Misiunea lor era să ajungă aici cu proviziile intacte. Noi le deschideam drumul. Și au ajuns, într-adevăr. Știam că aveți mare nevoie. Ne spusese sergentul Petre. De la el am aflat că detașamentul continuă să reziste. El ne-a spus pe ce drum a luat-o, pe unde era mai ușor de străbătut. Și a avut dreptate. Am ajuns aici cu pierderi puține.

— Ai avut și pierderi?

— Cinci oameni. Doi morți și trei răniți. I-am lăsat într-o ascunzătoare, în pădure. Un sfert din efectiv, cum s-ar zice. Dar merita, domnule maior.

— Într-adevăr, merita. Eram la capătul puterilor, iar speranța începea să ne părăsească. Și asta-i grav de tot. Fără pâine mai poți să reziști, dar fără speranță nu.

— Și de ce ați fixat atacul tocmai la prânz? a întrebat Călina. Era bine mai devreme. Până la prânz au timp să ne toace ca pe varză.

— Nu eram sigur că răzbim până atunci. Nu știți ce pază strașnică au pus nemții peste tot. Incursiunea detașamentului dumneavoastră i-a pus pe gânduri. Cei de la corpul de armată au dreptate: misiunea a reușit. Prizonierii pe care i-am interogat spun același lucru cu toții: comandamentul lor se așteaptă la un

atac de proporții, după această incursiune. Nici nu le trece prin cap că detașamentul Călina a rămas singur.

— Acuma nu mai este singur, i-am spus cu căldură.

— Am mai trimis un om acolo. Însoțea doi partizani, știi ceva de ei? a întrebat repede Călina.

— I-am întâlnit în drum, când se apropiau de posturile noastre înaintate. Cred că au izbutit să treacă.

— Să sperăm, a oftat Călina. Și, mai departe? V-ați făcut o apariție cam zgomotoasă.

— Ei, cum se întâmplă. Speram să trecem neobservați, cercetașii mei mi-au raportat că drumul e liber. Am traversat pădurea și tocmai când am zărit platoul printre copaci, au apărut inamicii. Erau în coloană, nu s-au așteptat să ne vadă pe-aici. Cred că veneau să-și ocupe poziția pentru atac. Nu le-am dat timp de gândire; am început să tragem, în vreme ce gupa de aprovizionare își vedea de drum. Oamenii mei știu să se descurce în asemenea situații; tragi cu tot ce ai, arunci grenade, până nu se dezmeticește inamicul. Erau mai mulți ca noi, se-nțelege. Cred că o companie. Dar surpriza e aliatul cercetașului. Am reușit să trecem, precum se vede. Acum suntem la dispoziția dumneavoastră.

— Deocamdată rămâneți în rezervă, dacă n-ai nimic împotrivă. Din clipă-n clipă poate începe atacul inamic. Nu știm unde va fi pericolul mai mare. Cercetașii vor interveni acolo, în ultimă instanță.

CAPITOLUL OPTSPREZECE

— Români, predați-vă! Sunteți înconjurați! Vă dăm un minut de gândire!

— Iar a prins glas drăcia aia! a spus Călina cu năduf. Or fi crezând că într-un minut ne schimbam părerea. Pregătiți pentru luptă!

Comanda a făcut înconjurul poziției. Așteptam să treacă minutul acela. Parcă vedeam cadranul ceasului cu secundarul pășind mărunt, apropiindu-se de termenul fatal. Burcea, lângă mine, chiar se uita la ceas.

— Adăpostește-te! l-am prevenit. Acuși încep să tragă.

— Încă n-a trecut minutul. Nemții sunt nemilos de punctuali. Vor s-o facă pe cavalerii…

Ceața dimineții încă nu se ridicase de pe munte, când s-a dezlănțuit bombardamentul. Zeci de proiectile deodată s-au năpustit asupra poziției, cu un urlet crescând, asurzitor, ca o prevestire a apocalipsului. M-am ghemuit în fundul adăpostului. Pământul a tremurat apoi prelung și au trosnit în dreapta, în stânga, în spate, exploziile. Bulgării de pământ plouau pe deasupra, pe marginea gropii, peste groapă, peste noi. După prima salvă, am ridicat capul. Am văzut și pe alături, alte capete, privind în jur. Cratere fumegânde se deschideau ici și colo în pământul negru. În adăpostul din dreapta noastră, proiectilul lovise în plin. Mitraliera zăcea zdrobită, iar alături de ea un trup prăbușit, frânt pe marginea parapetului. Din stânga am auzit un glas:

— Nu mă lăsați, fraților! Ajutor!

O nouă salvă și-a vestit zgomotos zborul ucigaș către noi. Secunde fierbinți, cu răsuflarea oprită. Așteptare încordată, gând obsedant: *nu aici!* Ca și cum printr-un efort de voință puteam îndepărta primejdia oarbă care sosea. Bang! Lumină de fulger, izbitura suflului, bubuitura lovind dureros în timpane. Bang! în dreapta și-n stânga, pretutindeni.

— Mamă, ah, mamă!

— Repede, băieți, i-a îngropat de vii! Săpați, săpați cu grijă!

Auzeam limpede toate acestea; prin spatele meu alergau aduși de spate oameni, sărind în ajutorul altor oameni; primejdia ne face totdeauna mai solidari, mai întreprinzători.

— Încet, vezi că-i rănit!

— Apă. Repede. Și hai cu pansamentele!

A treia salvă a sosit curând și ea. Cu aceeași precizie rece. Apoi tăcere. Când m-am ridicat iarăși, i-am văzut venind. Se apropiaseră la adăpostul salvelor, erau acum la mai puțin de două sute de metri, siluete subțiri și înalte, cu poalele mantalelor fluturând; alergau către noi pe panta domoală, fără să se ferească.

— Lăsați-i să se apropie! Trageți numai la comandă! Companie... foc!

Împușcăturile au pârâit aproape simultan pe toată linia noastră. Am auzit, apoi, împușcături și în spate. Și pe flancul dinspre est al poziției.

— Atac general! mi-a strigat maiorul Călina în ureche. De data asta ori noi, ori ei!

A sprijinit țeava pistolului-mitralieră pe taluz și a-nceput să tragă rafale scurte, dese, către rândurile inamice care se apropiau în fugă. L-am imitat. Am tras un încărcător întreg, ochind în grămadă: nu știam dacă ajută la ceva ceea ce fac, știam doar că trebuie să trag. Am schimbat încărcătorul, pe pipăite, cu ochii la dușman. Am tras înapoi mecanismul de armare. În clipa aceea l-am zărit pe unul din atacatori ridicând mâna. Am descărcat arma spre el. N-a apucat să arunce grenada. S-a prăbușit, apoi grenada a explodat și ea, ascunzându-l vederii. Dar în urma lui veneau alții. Am tras, am tras, unii cădeau, alții se apropiau însă, clipă de clipă, pas cu pas. Maiorul Călina a strigat un ordin cuiva, în urmă, nu știam ce-a spus și cui anume, aveam ochi numai pentru siluetele cenușii care se apropiau. Trăgeam, eu și ceilalți din jurul meu, întreaga linie zvârlea foc asupra atacatorilor, dar nu izbutea să-i oprească...

Erau la vreo cincizeci de metri de șanțurile noastre, când din spate am auzit urale: cei din grupul de cercetare veneau în goană, au sărit peste adăposturile liniei noastre și s-au repezit la luptă corp la corp. Am sărit afară din șanț o dată cu Călina, o dată cu el am strigat:

— Înainte, băieți! La atac!

În urma noastră zeci de glasuri au repetat aceste cuvinte. Ostașii porniseră în iureș, strigând ura și aruncând grenade.

M-am pomenit față-n față cu un om înalt, cu obrajii roșii de efort, cu gura deschisă larg. Striga ceva, ridicând spre mine

țeava pistolului-mitralieră; în clipa aceea știam că acolo e moartea, e sfârșitul, în deschizătura aceea mică și rotundă: am apăsat pe trăgaci și m-am ferit într-o parte, gloanțele au vâjâit pe lângă mine, apoi țeava aceea a coborât, acoperită de trupul înalt care cădea. M-am ridicat, am pornit mai departe, strigând, toți în jurul meu strigau, nu cuvinte, doar o vocală prelungă, o chemare rudimentară, nedeslușită, sau o amenințare pentru inamic.

M-am avântat către oamenii aceia care veneau în întâmpinarea noastră și deodată i-am văzut întorcându-se, ca la o comandă neauzită, toți deodată, au pornit în fugă înapoi, sărind peste trupurile celor căzuți pe pajiștea neagră, cu urme dese de tălpi. Strigătul alor noștri s-a întețit, înțelegeam, nelimpede, că i-am respins și de data asta, trebuia să-i alungăm, să-i împingem cât mai departe, să terminăm cu ei și cu atacurile acelea care ne măcinau treptat...

— Stați! Stați pe loc! am auzit glasul lui Călina. Nu vă depărtați! Înapoi pe poziții!

M-am oprit, căutându-l din priviri. Se opriseră, treptat, și ceilalți ostași, ascultând de ordinul purtat din gură-n gură. Maiorul Călina rămăsese în picioare, cu mâna ridicată; făcea semne pe care mai întâi nu le-am înțeles.

— Înapoi! Să-i ajutăm pe ceilalți! a strigat el. Nemții au rupt apărarea la compania a treia!

Am pornit în fugă înapoi, încărcându-ne din mers armele. Am traversat iarăși șanțurile de apărare și ne-am îndreptat spre compania a treia. Într-adevăr, pe latura dinspre est, inamicul pătrunsese prin câteva locuri în dispozitivul nostru. Vedeam oameni luptându-se cu patul armei, cu baioneta, cu mâinile goale chiar. Strigăte, vaiete, împușcături se încrucișau prin văzduhul plin de fum alburiu. Frânturi de imagini, ca dintr-un album răsfoit prea repede, mi se iveau în fața ochilor. Un ostaș cu fața șiroind de sânge a aruncat o grenadă. Un altul, ținând pușca de-a latul, cu amândouă mâinile, a îmbrâncit doi inamici ajunși pe marginea tranșeei. Un subofițer, terminând muniția pentru pistolul-mitralieră, a început să tragă cu pistolul, foc după foc, până când doi inamici l-au încolțit și l-au împuns cu baionetele. Am tras o rafală lungă asupra lor și i-am văzut căzând alături de subofițer.

— Nu vă lăsați, băieți! a strigat Călina.

Intervenția noastră venea tocmai la vreme. Lupta devenise acum un fel de încăierare generală; aproape nu se mai auzeau împușcături, fiecare se lupta cu un dușman sau cu doi, izbind cu patul armei, cu mâinile goale, luându-se la trântă, părea că ne-am întors cu toții la preistorie. În câteva minute, ostașii inamici au început să bată în retragere; cei rămași teferi au pornit în fugă la vale, spre pădure. Pe pantele din jurul tranșeelor zăceau zeci de morți – de-ai noștri și de-ai lor, în înfrățirea supremă pe care-o dăruiește moartea.

— Organizați observarea la inamic, ridicați răniții, adunați muniția de la cei căzuți! a ordonat Călina. Și refaceți pozițiile distruse!

Neatins de gloanțe, neobosit, cu ochii-n toate părțile – un ofițer viteaz în fruntea unei trupe fără teamă. Așa cum stătea pe-o ridicătură și împărțea ordine, statura lui, ca și adineauri, când condusese atacul cu mâna ridicată, cu glasul răsunător, părea că depășise proporțiile firești. Așa trebuie să fi arătat căpitanii din vechime, cântați în balade, oameni cărora închipuirea populară le dăruise însușiri mai presus de puterile omenești. Mi-am dat seama, într-o clipită, că în timpul luptei mă aținusem în preajma lui, molipsit fără să vreau de mitul pe care-l creaseră soldații.

— Au să vină din nou, mi-a strigat el. Trebuie să ne organizăm. Comandanții de companii să facă apelul. Pândarii să urmărească orice mișcare a inamicului. Fiți gata de luptă!

M-am uitat la ceas. Lupta durase mai puțin de-o oră. Nu-mi venea să cred. Un soare palid se ivise printre norii zdrențuiți de deasupra munților. Am pornit să inspectez pozițiile. Întregul platou părea că fusese arat de un plug gigantic. Doi ostași ridicaseră un soldat german rănit la picior și-l ajutau să meargă spre punctul sanitar; altul pansa la cap un ostaș palid, cu ochii-nchiși. În răstimpul de când mă aflam cu detașamentul, fețele lor începuseră să-mi fie familiare; îi recunoșteam – iată-l pe sanitarul care-mi ceruse, ca pe-o favoare, dreptul de a participa la expediția noastră primejdioasă: îngenunchease lângă un caporal voinic, lovit în pântece, și încerca să-i aline ultimele clipe. Pe marginea unei gropi, un soldat stătea ghemuit lângă un altul, mort. Când m-am apropiat, mi-am dat seama că plânge. Mi-a văzut umbra pe pământ și a ridicat privirea, ștergându-și cu mâneca lacrimile de pe obraz.

— Mi-e consătean… O dată m-am bătut cu el pentru o fată… Am venit amândoi pe front, eram ca frații…

Mai încolo, doi ostași depărtau pământul cu mâinile, încercând să scoată pe altul de sub parapetul prăbușit.

— Trăiește, mi-a spus unul dintre ei. Adineauri a mișcat o mână…

În fața ruinelor cazematei fuseseră aduși răniții. Întinși pe pături și pe foi de cort, de-a dreptul pe pământ, zăceau cu ochii-nchiși sub soarele anemic; unii gemeau, alții povesteau încet vreo întâmplare măruntă a atacului. Locotenentul medic, cu mânecile suflecate, s-a oprit în fața mea:

— Un veritabil măcel, domnule maior. Multe răni grave, și n-am condiții, precum vedeți. Nici măcar apă nu e destulă. Să speli rănile cu apă din bălțoace… Tinctura de iod e pe sfârșite, mi-au mai adus băieții ăștia un flacon, dar cât să… Noroc cu sulfamida. Am mai găsit și pe la nemți; o împărțim frățește acum.

— Câți pot să umble’? l-am întrebat.

— Le-ar trebui câteva ore de repaus…

— N-avem cum. Și nu-i putem lăsa aici. Peste o oră încercăm să ieșim din iadul ăsta. Câți pot să umble?

— Cam jumătate din ei. Cel puțin zece trebuie duși pe targă.

— Avem tărgi?

A clătinat negativ din cap.

— O să facem. Pionierii să improvizeze ceva. Încearcă, doctore, să-i pui pe picioare cât de cât. Zece tărgi înseamnă douăzeci de purtători, cine mai luptă?

M-am apropiat de un rănit în uniformă germană. Un pansament gros îi acoperea umărul; cineva îi pusese mantaua peste piept. Purta epoleți de subofițer.

— Din ce unitate ești?

— Regimentul… grenadieri blindați, a spus rănitul cu greutate. Medicul dumneavoastră… e un om bun.

— O să-i transmit.

— Nu credeam să se poarte așa…

— Voi credeți minciunile pe care vi le spun ai voștri. Suntem soldați, nu călăi. Ce intenții are comandamentul vostru?

— Să respingă orice atac în direcția satului. Azi-noapte am săpat încă o linie de tranșee în jurul lui. Dimineața am primit ordin să cucerim poziția asta, ca să deschidem drumul

întăririlor.

— Ce întăriri?

— Un regiment de infanterie, pentru apărarea satului. Atelierul…

Acum, când știam planul corpului de armată, înțelegeam mai ușor sensul acțiunii noastre: detașamentul Călina trebuia să angajeze forțele inamicului, făcându-l să-și slăbească alte sectoare ale frontului. Întăririle nu le scoți din buzunar, trebuie să le iei de undeva. Așadar, calculul de ansamblu era just: inamicul era derutat, își transfera de colo colo forțele, considera că lovitura principală se va da pe direcția satului. I-am comunicat maiorului Călina ce aflasem de la prizonier.

— Le-am tras o cacialma de zile mari, a spus el. Dar am pierdut mai mult de jumătate din detașament, și lupta nu s-a terminat…

— Mai avem o sută de oameni buni de luptă. Plus cei din plutonul de cercetare. Dacă ne concentrăm pe o singură direcție, s-ar putea să răzbim.

— Într-adevăr. Vom pregăti atacul fără să sesizeze inamicul. Lăsăm pe poziție o ariergardă, să mascheze manevra și dăm asaltul cu tot detașamentul spre nord. Ei nu-și închipuie că mai suntem în stare de un atac. Artileria n-o sa tragă cât suntem în apropierea lor. Dacă ne mișcăm repede…

— Și dacă nu ne mai atacă între timp…

— Să sperăm că nu. Măcar o oră le trebuie și lor să-și vină-n fire. Au alergat mai mult decât noi.

Mai avea tăria să glumească!

— V-am admirat în focul luptei, sunteți un om curajos, a reluat el.

— Asta trebuie să ți-o spun eu dumitale. Te-ai purtat ca un erou.

— Vă mulțumesc, a spus el stânjenit. De fapt n-aveam de gând sa vă fac un compliment. Eu voiam să spun altceva. Vă expuneți prea mult și asta nu e bine.

— Dar dumneata nu te expui?

— Sunt comandantul lor, trebuie să le dau exemplu. Dumneavoastră sunteți de la divizie. O întâmplare nefericită ar influența moralul oamenilor. Sau – nu mi-o luați în nume de rău – ce s-ar întâmpla dacă ați cădea prizonier? Vă închipuiți ce bucurie pe Friț și Hans să pună mâna pe șeful de stat-major al

diviziei!

— Termină cu asta, frate. N-o să mă las în mâinile lor.

— În luptă se pot întâmpla multe. Suntem în spatele frontului. Vă rog eu mult, rămâneți mai în mijlocul dispozitivului. Lăsați-i pe locotenenți să se afirme.

— Voi ține seama de critica dumitale. În limita posibilităților, firește.

Ne-am uitat unul la altul și am izbucnit în râs.

— Acum să ne gândim la atac, mi-a spus el scoțând carnețelul. Căpitanul Burcea a stat de vorbă cu prizonierii.

— Avem prizonieri?!

— Vreo șase. Afară de răniți, se-nțelege.

— Și ce facem, îi luăm cu noi?

— Nu putem. Îi lăsăm pe loc, cu ariergarda. Și pe răniții noștri la fel. După atac, dacă reușim, ne putem ocupa și de ei.

— Bine. Și ce spun prizonierii?

— Că în pădurea dinspre cota 1021 se află două companii. Au câteva puncte de sprijin în pădure, cu mitraliere. Le știm poziția. O să tragem spre ele toată muniția aruncătoarelor. Și așa nu ne mai trebuie. Jucăm totul pe o carte. E ultima noastră șansă.

— Ultima, într-adevăr. Poate că reușim…

— Trebuie, a spus el cu tărie. Mai avem o oră. Dacă-n ora asta ne lasă-n pace, totul e-n regulă. Cum am spus, păstrăm două grupe care să ne acopere mișcarea.

— E bine-așa, am încuviințat. Treci la organizare. În caz de atac, ne împărțim: dumneata la compania întâi, la șosea, eu la a doua, spre cota 1021, iar căpitanul Burcea la a treia, spre pădure.

La unsprezece și jumătate, ne-au atacat iarăși, fără pregătire de artilerie de astă dată. Au atacat dinspre șosea și dinspre pădure, încercând să ne desfacă în două dispozitivul. Reușiseră să pătrundă în terenul nostru; unele grupe fuseseră nimicite, acum inamicul avansa spre postul de comandă. Începuseră lupte în focar, cum se spune. Maiorul Călina a aruncat în luptă ultima rezervă – cercetașii și pionierii; au pornit un contraatac fulgerător, au respins atacatorii și au refăcut dispozitivul.

Cota fără nume arăta acum cu torul altfel decât în zorii zilei: gropile de obuz se înmulțiseră, ici și colo zăceau trupuri – oameni de-ai noștri și de-ai lor, uneori aproape unul de altul, ca o demonstrație grăitoare a adevărului că în moarte ura dispare,

oamenii redevin egali și însuși războiul încetează să-i mai arunce pe unii împotriva altora. Am văzut și alte scene: un ostaș român dându-i ajutor unui rănit neamț, ducându-i bidonul la gură sau bandajându-i rana. Omenia atât de proprie ostașului nostru se dovedea și aici, ca pretutindeni…

M-am pomenit cu sergentul Iepure în fața mea:

— S’ trăiți, dom’ maior, m-am întors.

— Ei, bravo! Cum a mers?

— Simplu. La ducere ne-am întâlnit cu grupul de cercetare. Am tras o spaimă, până când m-am încredințat că sunt de-ai noștri. Domnul colonel s-a bucurat mult când ne-a văzut. A raportat mai departe și a venit o mașină să-i ia pe partizani. Eu am mâncat ceva, m-am odihnit nițel și am plecat înapoi. Dom’ colonel mi-a dat ordin să trec pe la grupul de cercetare, să văd care-i situația și să vă comunic.

— Și care-i situația?

— E bună. Au zis că dacă sunteți gata de atac la ora douăsprezece, să trageți o rachetă verde și una roșie.

— Oare au să le vadă?

— Au pus observatori în pădure, în flancul nemților de la cota 1021.

— Ce se complică! De unde scot eu o rachetă roșie și una verde?

— Am adus cu mine, dom’ maior, mi-a spus liniștit sergentul.

— Hai la maiorul Călina să-i povestești și lui.

— Am fost și i-am raportat tot. Acum pregătește ariergarda. A zis că rămâne aici cu grupa de șoc, să-i ținem pe loc cât dați atacul.

— Cum așa! am strigat.

Eram sigur că pusese asta la cale chiar în clipa în care ne sfătuiam cum să organizăm atacul. Ariergarda era, într-adevăr, necesară. Să țină în loc inamicul, să apere răniții. Dar de ce tocmai el?

— Nu are cine, mi-a explicat maiorul Călina privind în jos. Căpitanul Mărculescu e rănit la cap, doi ofițeri sunt morți, alți trei răniți. Trebuie să chibzuim bine forțele. Dumneavoastră și Burcea mergeți la atac, eu rămân în ariergardă. Un șir de arme automate bine ascunse la teren. N-or să treacă așa ușor peste noi. După aceea, dacă luați cota 1021, trimiteți o echipă să ne ajute. E singura soluție, înțelegeți.

M-a cuprins o revoltă cumplită împotriva războiului, împotriva împrejurării critice în care ne aflam. Dar eram silit să accept situația așa cum era.

— Vrei să rămâi în chip de grupă de sacrificiu? l-am întrebat.

— Nu e grupă de sacrificiu. V-am spus, o să găsim momentul să ne desprindem de ei. V-ajungem din urmă la cotă!

Mi-am încărcat pistolul-mitralieră. I-am adunat pe comandanții de companii și le-am spus pe scurt planul nostru. Trebuie să atacăm pe o singură direcție, spre cota 1021, unde să facem joncțiunea cu ai noștri.

— Un ultim efort, le-am spus aproape rugător. Stați de vorbă cu fiecare om în parte, să înțeleagă toți ce avem de gând. E ultima noastră șansă. Peste un sfert de oră pornim!

CAPITOLUL NOUĂSPREZECE

Rachetele – una roșie și una verde – s-au înălțat sfârâind spre cerul cenușiu.

Entuziasmul și deznădejdea dau, uneori, rezultate asemănătoare. Oamenii noștri cu fețele trase, cu bărbile crescute care le dădeau o înfățișare sălbatică, chinuiți de nesomn, de frig și de foame, au pornit în acest atac mânați de speranța că el reprezintă singura salvare din iadul în care ne aflam. Alergam în fruntea lor spre pădurea plină de capcane și mă întrebam de ce dușmanii nu deschid încă focul. O clipă am sperat că se retrăseseră, apoi mi-am spus că nu trag fiindcă ne așteaptă, ca pe ținte sigure, mai aproape; apoi m-am gândit că nu trag fiindcă nu se așteaptă ca o trupă care-a stat trei zile și două nopți sub foc și sub atacuri să mai aibă tăria și îndrăzneala unei acțiuni ofensive; dar un atac nu-ți dă prea mult răgaz pentru gândire. Alergam pe panta lină pe care-o străbătuserăm, venind încoace, în alte circumstanțe, mult mai favorabile; acum simțeam parcă țevile armelor ațintite asupra mea, îmi imaginam zeci de puști care mă ocheau anume pe mine, și nu aveam timp să mă gândesc la ce se petrece în urmă.

În urmă, Călina declanșase atacul simulat, așa cum convenisem; am auzit bubuitul brandurilor, de trei ori câte două lovituri, adică ultima muniție pe care-o mai aveam; exploziile proiectilelor au pocnit sec în pădure, în fața noastră. Sergentul care comanda aruncătoarele primise ordin ca imediat după tragere să demonteze țevile și să le ascundă într-o groapă cu apă.

Când inamicul a deschis focul, eram destul de aproape de pădure; ne-am adăpostit la pământ, apoi om cu om, grupă cu grupă, prin salturi scurte, am început să ne apropiem. Era mult până să ajungem la adăpostul copacilor, prima lor linie de rezistență.

Atunci s-au auzit rafale de mitralieră din partea cealaltă a cotei. Asta ne-a dat curaj: știam acum că nu suntem singuri, că inamicul va fi descumpănit auzind împușcături în spatele său. M-am ridicat, am înălțat mâna în chip de îndemn, cum îl văzusem de-atâtea ori pe maiorul Călina, și am strigat:

— Înainte, băieți! Ura!

Alături de mine, căpitanul Burcea a reluat strigătul și l-au

urmat toți ai lui; în urmă s-au ridicat, în valuri, cei din detașamentul Călina. Ne-am năpustit urlând peste tranșeele germane; mă simțeam înaripat, socoteam că nicio putere din lume nu ne mai poate opri acum. Din câțiva pași uriași am ajuns la parapetele de pământ, am văzut nelămurit oameni ieșind de-acolo să ne înfrunte, alții fugind înapoi printre copaci; alergam mai departe, gloanțele îmi șuierau pe la urechi, am simțit o lovitură brutală în mână, mai sus de cot, o durere arzătoare, mereu mai puternică, dar strângeam din dinți și continuam să alerg în sus, printre copacii aceia cu ramuri desfrunzite; mi-a ieșit un om în cale, în haine negre, am tras în el fără să ochesc, a dispărut din fața mea, am auzit alături de mine un strigăt, o împușcătură, nimic n-avea importanță decât goana aceea spre deal, spre izbăvire. Pădurea răsuna de bubuituri și de strigăte; într-un târziu, auzind împușcături de undeva de sus, m-am oprit și am tras de câteva ori, și dintre ramuri s-a prăbușit un om; am trecut mai departe, soldații erau în jurul meu, alergau cu toții în aceeași direcție – și m-am pomenit deodată într-un luminiș, cu o tranșee lungă de-a curmezișul lui; erau acolo oameni care se luptau și-am înțeles că ne aflam chiar pe cotă și că făcusem joncțiunea cu restul grupului de cercetare.

La apariția noastră, dușmanul a intrat în derută. Pâlcurile de ostași hitleriști care mai rezistau au început să arunce armele; am făcut semn companiilor să se răspândească în dreapta și-n stânga, să curețe de dușmani tranșeele; curând un strigăt puternic, unanim, și armele ridicate spre cer mi-au dat de veste că rezistența inamică de pe cota 1021 încetase.

Detașamentul Călina era acum salvat.

De pe marginea platoului, prin binoclu se vedea până departe, jos, spre șosea – iar pe șosea mașinile și tunurile și batalioanele mărșăluind către nord-vest. Divizia începuse deplasarea către noua poziție. Țineam binoclul cu o singură mâna; când am încercat, fără voie, să mișc cealaltă mână, durerea aceea arzătoare a revenit cu mai multă violență. Venise acum timpul să văd ce se petrece cu mine însumi, deocamdată ieșisem din rolul de luptător, eram pur și simplu un om. Un om în luptă cu durerea.

— Domnule maior, sunteți rănit! Să chem medicul.

— Lasă-l să vadă întâi de răniții mai grav. Faceți apelul. Pregătiți poziția pentru apărare. Unde-i căpitanul Burcea?

— Căpitanul Burcea, la dom’ maior!

Eram acum, de-a binelea, comandantul detașamentului; în clipa în care porneam nu realizasem că de fapt eu eram cel care ducea în luptă această trupă, devenisem răspunzător de tot ce se petrece cu ea. M-am uitat în jur: soldații mei, îi recunoșteam după bărbile țepoase, după ochii încercănați, povesteau celorlalți despre aventura noastră; își împărțeau ciocolată de captură, își treceau unul altuia bidoane cu apă. Simțeam că mi se întunecă vederea; o sfârșeală fără nume îmi turna plumb în încheieturi. M-am lăsat pe o ladă de muniție pe care scria ceva în nemțește; un locotenent medic din grupul de cercetare s-a apropiat de mine desfăcându-și trusa.

— Dați-mi voie, domnule maior.

— Bine, dar rezolvă repede, că am multă treabă.

— Treaba cea mai importantă asta a fost, ați spart încercuirea. Când am plecat din vale, de la comandament, nu prea speram să reușiți; toată lumea vă socotea pierduți.

Ascultam vorba lui calmă, cu silabele rostite distinct, dar nu mă mai simțeam în stare să-i dau o replică. După goana impetuoasă a atacului, simțeam slăbiciunea cuprinzându-mă tot mai mult. Ascultam ca prin vis:

— Uimitor ce resurse de energie mai au oamenii după o întâmplare ca asta. Mă uitam la ei, sunt cu toții deshidratați, într-un hal de slăbiciune… Așa. O să vă doară puțin, dar…

Umbla îndemânatic, nu știu când mi-a spintecat mâneca mantalei, dar când a-nceput să umble la rană, durerea m-a trezit din starea aceea de neputință și nepăsare.

— Ați avut noroc, dom’ maior, osul nu e atins, uitați-vă pe unde a ieșit glonțul. O să rămână doar o cicatrice…

Durerea m-a făcut să strâng din dinți. Am apucat doar să aprob cu un semn din cap. Simțeam că mă lasă de tot puterile.

— Domnule maior!

Medicul mă apucase de bărbie, îmi susținea capul. Am făcut un efort să deschid ochii.

— Oboseala e de vină…

— Și hemoragia. Ați pierdut mult sânge.

— Spuneai că nu-i rană gravă.

— Nu e. Dar a sângerat abundent. Dacă v-ați fi oprit pe loc să vă pansați…

— În toiul atacului? Mă faci să râd, doctore.

— Lux, a spus el retezând capetele pansamentului cu o foarfecă strălucitoare. Acum v-ar mai trebui un croitor, să coasă la loc mâneca. Pielea v-am cusut-o eu.

— Mulțumesc. Asta era important. Mâneca se coase mai ușor. Și în plus, nu doare. Ce-a fost până acum m-a durut al naibii.

— Cred. Eu m-am speriat când v-am văzut așa, albindu-vă deodată. Nu prea avem condiții. O să vă duc la ambulanța diviziei.

— Nici gând, am strigat. Mai am încă destule de făcut aici.

Căpitanul Burcea a venit în fugă spre mine; își trecuse peste umăr cureaua pistolului-mitralieră, semn că deocamdată nu-i mai făcea trebuință.

— Domnule maior, am trimis patrule în vale, să ajute ariergarda.

— Foarte bine. Avem ceva prizonieri?

— Un ofițer și zece soldați. Restul s-au retras spre sat, prin pădure. Am vorbit cu ofițerul. „Colonelul nostru socotește un miracol rezistența dumneavoastră”, așa spunea. Se temeau de un atac important, de aceea au concentrat aici toate rezervele din dispozitivul lor. N-au înțeles rostul incursiunii atât de adânci în spatele frontului, de aceea au ținut toate unitățile în stare de alarmă.

— Acesta era și rostul…

— Asta o știm noi acum, dar comandamentul lor și-a bătut capul cu tot felul de presupuneri. După felul cum au luptat ai noștri, ei apreciau că avem la Cota fără nume un regiment.

— N-au fost departe de adevăr. Nu după numărul oamenilor, ci după comportarea în luptă. Detașamentul Călina a avut, într-adevăr, tăria unui regiment. I-am văzut la fața locului.

— Și eu i-am văzut, domnule maior. După atâta oboseală, luptau ca leii. Maiorul Călina poate fi fericit că are asemenea ostași.

— Este, într-adevăr, fericit. Acuma să-i dăm o mână de ajutor. Trimite un pluton acolo.

— Mă duc chiar eu cu acest pluton, dacă aprobați.

— Bine. Vezi ce-i cu răniții, am spus încercând să-mi păstrez judecata întreagă. Să-i aducă… tărgi…

Întuneric. O clipă sau un secol, n-aveam cum să știu. Un murmur lin de ape, un cerc negru rotitor, Maria, trenul legănat, palma ei răcoroasă pe fruntea înfierbântată, silueta lui Călina,

pe deal, cu mâna ridicată…

Apoi fața bărboasă a lui Dogaru aplecata asupra mea. Glasul lui venea de departe, ca printr-un perete de vată:

— Vorbiți, dom' maior. Spuneți ceva, deschideți ochii, uitați-vă că vine dom' doctor…

Am ridicat cu greu capul; tâmpla mi s-a alăturat de teaca baionetei lui Dogaru. Răceala metalului mi-a părut o binefacere. Doctorul venea în fugă.

— Explicabil, domnule maior. În starea asta, cu două răni grave, cu atâta nesomn… Încep să cred că detașamentul Călina e format din supraoameni. Vă fac imediat o injecție, să vă întărească.

— Fă ce știi, dar pune-mă pe picioare. N-o să dau în primire tocmai acum…

Am simțit în brațul teafăr înțepătura. O durere nouă, care-o micșora parcă pe cealaltă. Începeam să percep mai limpede lucrurile din jurul meu. M-a cuprins un fior de frig și mi-am căutat din ochi mantaua. Caporalul Dogaru a ghicit ce voiam și mi-a pus-o pe umeri.

— De cealaltă rană, de la gât, ne ocupăm diseară, mi-a spus medicul. Când schimbăm pansamentul. Văd că e bine făcut și rana nu sângerează. Oricum, va trebui să vă internați.

— S-o crezi dumneata, doctore!

— Ați prins glas, de la injecția aceea. Din păcate, are efect de scurtă durată. Trebuie să vă odihniți. Ai grijă, caporale!

Ajutat de Dogaru, m-am ridicat străduindu-mă să par sigur pe picioare. Și am reușit. Trebuia. Se apropiaseră comandanții de companii.

— Domnule maior, am pregătit poziția pentru apărare, mi-a raportat căpitanul Mărculescu. Am doi răniți ușor.

— Și la compania a doua?

— Un mort și doi răniți, a raportat un subofițer negricios, pe care nu-l cunoșteam.

— Doi morți, un rănit la a treia, am auzit alt glas.

— Așa. Oamenii să se odihnească puțin. Îndată ce vine ariergarda și răniții, plecăm la regiment. Putem spune că misiunea noastră s-a încheiat.

Chipurile lor înseninate spuneau mai mult decât o mie de vorbe. Caporalul Dogaru a venit cu o pătură:

— Trebuie să vă odihniți, dom' maior.

— Îl aștept pe maiorul Călina.

— Când vine, vă vestesc eu. Haideți, vă rog frumos. V-am pregătit un pat de cetină.

Nici n-am avut puterea să-i îndepărtez brațul cu care mă sprijinea. Am pornit, călcând nesigur, spre adăpostul pregătit.

— Domnule maior…

Am sărit din culcuș, uitând de rana mea. Durerea m-a făcut să mă crispez încă o dată. Căpitanul Burcea se aplecase spre mine; m-a ajutat să mă ridic.

— Te-ai și întors?

— Cu o veste proastă. Maiorul Călina…

— Ce-i cu el?

— A căzut în luptă. Când am ajuns acolo, nu mai era viu.

— Nu se poate! Cum s-a întâmplat?!…

— Au să vă povestească ei…

Mi-a arătat spre ostașii care se opriseră câțiva pași mai încolo. M-am dus spre ei, cu un sentiment de revoltă neputincioasă. Am dat cu ochii de targa pe care era întins un trup, acoperit cu o manta. Mantaua lui Călina. Mi-am scos încet casca de pe cap. Ceilalți, toți, au făcut la fel. L-am privit în ochi pe sergentul Iepure:

— Ai fost lângă el?

— Da, dom’ maior. Mă pusese în flancul drept, cu pușca-mitralieră. Eram toți instalați în poziții, când ne-au atacat. Dom’ doctor venise și el acolo, luase un pistol-mitralieră de la un mort. Am tras cu toții, i-am oprit, ei s-au culcat la pământ și-au început să se târască spre margini. Voiau să ne înconjoare. „Maestro, ațin-te la dreapta”, mi-a zis dom’ maior Călina. Ultima vorbă pe care mi-a spus-o. Când s-a uitat la mine, am văzut că avea obrazul sfâșiat. Îl ștersese un glonț sau o schijă, nu știu. M-am mutat unde mi-a spus și-am tras și i-am ținut pe loc. Pe urmă au venit ai noștri…

— Și tu, Coțofană?

— M-a trimis după cartușe. Aici, pe obraz, era tot una de sânge. „Să vă pansez, dom’ maior.” „Fă ce-ți spun eu, drace, adu cartușe că-i prăpăd.” I-am văzut pe nemți venind spre dumnealui. A aruncat o grenadă spre ei. M-am târât în șanțul din stânga, am găsit la un mort două încărcătoare. Când i le-am dat, a spus: „Nu-i nevoie. Am altă armă acum. Trage tu cu ele, dar fă

economie.”

— Sergent Petre, erai și tu?

— În aceeași groapă, dom’ maior. Lângă Bonțică. Bonțică trăgea cu mitraliera. Până când l-a împușcat un ofițer pitit după o tufă. Am tras o rafală spre el, a rămas nemișcat. Am vrut să trec la mitralieră, dar dom’ maior Călina zice: „Săracul Bonțică, a murit la datorie! Lasă-mă pe mine, tu ține-i la distanță cu grenade. Vezi că vor să ne ia prin stânga.” Atunci i-am văzut pe cercetași venind dinspre cotă. Am strigat: „Dom’ maior, vin ai noștri. Au luat cota și vin să ne ajute.” „Știam eu”, a zis dom’ maior Călina. Pe urmă am văzut un neamț în haine negre alergând spre dom’ maior. L-am luat la ochi, am tras în el, dar apucase să arunce o grenadă. Dom’ maior s-a ferit, dar tot l-au lovit schijele. Când au venit ai noștri, nu mai sufla.

Am îngenuncheat lângă targă. Am dat deoparte mantaua care-i acoperea fața. M-a surprins expresia senină. Chiar dacă pe frunte, deasupra sprâncenei avea o crestătură mică și adâncă, cu marginile însângerate.

— A trăit ca un erou și a murit ca un erou, am spus încet.

Sub un paltin înalt, ostașii săpaseră o groapă adâncă. Alături se afla pregătită crucea cu inscripția „Aici zace maiorul Călina, căzut eroic în lupta cu fasciștii”. Detașamentul se aliniase. Detașamentul, sau ce mai rămăsese din el. Căpitanul Mărculescu a comandat drepți. S-a îndreptat spre mine, cu mâna la casca pusă de bine de rău peste bandajul care-i acoperea tâmplele. M-am oprit în fața ostașilor. Simțeam că n-o să pot articula niciun cuvânt. În fața mea, un trup acoperit cu o pătură militară cenușie. Cu neputință, mă gândeam în clipa aceea de durere adâncă, de deznădejde, de revoltă împotriva absurdității războiului și a întâmplărilor lui tragice. M-am uitat, cu privirile împăienjenite, către ostașii aliniați, către fețele acelea ascuțite, bărboase și posomorâte. De fiecare chip mă lega un crâmpei de amintire, un scurt episod de luptă, o frază rostită cândva, în cursul acestor trei zile petrecute pe Cota fără nume. Simțeam o strânsoare nemaiștiută apăsându-mi gâtul. Am încercat să-mi umezesc buzele arse. Când am început să vorbesc, nu mi-am recunoscut vocea.

— Dragi ofițeri și ostași, fraților! Ne despărțim de cel mai bun dintre noi, omul care-a dus la victorie detașamentul nostru,

după ce și-a comandat cu vrednicie batalionul de-a lungul întregii campanii. Nu vă vorbesc prea multe despre el. Îl cunoașteți mai bine decât mine. Vorbele sunt prea sărace ca să rezume viața unui erou. O pierdere grea pentru noi, pentru divizie, pentru armata română. Faptele lui vor rămâne înscrise în cartea de aur a oștirii. A căzut pentru libertate, în lupta pentru înfrângerea fascismului. Îți jurăm, maior Călina, că te vom răzbuna, că vom lupta mai departe, după pilda ta luminoasă, până la victoria finală! Adio, brav erou!

Câteva clipe de tăcere grea. Deodată, un hohot de plâns năvalnic s-a auzit de undeva, din front. Soldatul Coțofană, agentul lui Călina, și-a acoperit fața cu mâinile și s-a întors să iasă dintre rânduri. Ostașii din jur i-au făcut loc și el a dispărut undeva, în spatele lor. Frontul s-a refăcut pe dată, ca un arc de oțel. Soarele amiezii punea pete aspre pe fețele acelea întunecate de oboseală și durere.

Trei salve au răsunat în tăcerea profundă a muntelui. Trei salve ca un avertisment pentru dușman.

CAPITOLUL DOUĂZECI

— Ce se-ntâmplă, Tomescule, aud că ai refuzat sa mergi la ambulanța diviziei. Cam miroase a indisciplină povestea asta.

— Nu e o rană gravă, domnule general. Medicul spune că n-a fost atins osul. Voi rămâne în schimb cu o cicatrice. Destul de romantic pentru un bărbat.

— Romantic, dar incomod. Oricum, nu s-ar putea spune că n-ai avut noroc. Am aflat că bietul maior Călina. Păcat, mare păcat.

— Și nici măcar n-a fost o întâmplare. Mai degrabă, aș numi fapta lui sacrificiu de sine. A rămas să ne acopere ieșirea din încercuire.

— Probabil nu exista altă soluție, a spus încet generalul. Călina nu era omul care să se expună orbește. A gândit-o temeinic, sunt sigur. Asta face jertfa lui și mai frumoasă. O adevărată pildă.

— Întocmai, am încuviințat. O adevărată pildă.

— Pregătește un raport amănunțit. Cred că s-ar cuveni să propunem avansarea lui post-mortem.

În clipa aceea mi-a venit în minte chipul lui Călina, zâmbetul lui ironic; parcă-i auzeam aievea glasul plăcut, de bariton: „Credeți că mai ajută la ceva?”

— Am înțeles, domnule general. Chiar astăzi fac propunerea. O merită cu prisosință. Era un viteaz, a dovedit-o în atâtea rânduri. Și el, și alții. Un detașament de eroi.

— Da… a spus el gânditor. Vezi, Tomescule, inițial n-am fost de acord cu această… manevră. Era să zic aventură. Mărturisesc că am judecat cu asprime ordinul corpului de armată. Și doar sunt ostaș bătrân. Dar așa se întâmplă când nu dispui de toate elementele. Se pregătea o acțiune de amploare, pe care inamicul nu trebuia s-o intuiască decât prea târziu.

— Și pentru asta am sacrificat cel mai bun batalion din divizie? am izbucnit.

— Războiul, dragul meu, este el însuși un șir de sacrificii. Numai împrejurările diferă.

M-am ridicat și m-am apropiat de fereastră. Era o zi de primăvară, poate prima zi de adevărată primăvară. Sus, pe munți, prin văile mai umbrite, străluceau încă pete mari de zăpadă. Păreau albăstrui în lumina blândă a soarelui. De sus, de

la etajul clădirii unde mă aflam, se vedea curtea spațioasă a liceului. Un liceu devenit comandament. Patru ostași încărcau într-un camion o ladă grea de fier. De sub prelată s-a arătat un sergent vârstnic, desigur rezervist, care-a strigat ceva soldaților, și ei au plecat în fugă. De după colțul clădirii s-a arătat o subunitate – ostași tineri și rumeni la față, cu uniforme noi și arme strălucitoare. Pășeau în cadență, pietrișul din curtea liceului pârâia plăcut sub sutele de tălpi în ritm: rap-rap, rap-rap. Nici nu știu când venise generalul alături de mine. I-am auzit vocea chiar în urechea mea:

— Batalionul de marș al regimentului. Cu asta o să se refacă, înțelegi? Mă durea inima văzând cum se pierde, treptat, o unitate de elită ca asta. Să-ți spun un secret: face parte din trupele pe care le-am reconstituit atunci, în vară. Regimentul *meu*, așa-i spuneam în gând. M-am bucurat când l-am primit în subordine. Era, într-un fel, opera mea. De aceea simțeam o strângere de inimă la fiecare atac, la fiecare ostaș pierdut.

— De data asta nu s-a pierdut un ostaș, ci un batalion, i-am replicat.

— Crezi că nu știu asta? Crezi că n-am intuit, în clipa în care semnam ordinul de luptă? Dar legile războiului sunt nemiloase. Am avut timp, și eu și dumneata, să învățăm asta. Detașamentul Călina n-a fost o victimă, ci un argument.

— Aș prefera să spuneți Istoriei această frază.

— Istoria! a strigat el. Istoria se face la altă scară. Nu se ia în seamă un batalion, un regiment, o divizie. Operează cu popoare, cu ere întregi, pune în balanță soarta națiunilor. Ignorând faptul că uneori această soartă depinde de foarte puțini oameni. De o simplă șovăială, de o semnătură imprudentă, de o vorbă spusă numai pe jumătate.

— Dar până la urmă, istoria o fac cei mulți și neînsemnați, domnule general. Bătăliile nu le câștigă strategii din statul-major, ci grupele și plutoanele din linia-ntâi. Eroii anonimi sunt cei care scriu filele cele mai importante.

— S-ar putea să ai dreptate, a admis el. Poate, în subconștient, la asta m-am gândit pe când semnam hârtiile acelea. Îi voiam pe ei, pe cei mulți și neînsemnați, alături de noi în clipa decisivă. Un general fără armată este un preot care predică într-un pustiu. Istoria se face cu oameni. Poate că acesta este esențialul în misiunea detașamentului Călina.

— Istoria se face cu oameni, am repetat. Voi ține minte aceste cuvinte, domnule general.

Sub geamuri, companiile acelea în uniforme noi se aliniaseră într-un careu perfect. Generalul tăcuse, iar eu n-am îndrăznit să rup tăcerea. De jos, din curtea liceului devenit comandament, o voce tânără se adresa formației aliniate în careu. Cuvintele ajungeau cu greu până la noi, trunchiate, frânte, întrucâtva văduvite de frumusețea unui discurs de bun venit. Dar destul de limpezi în accentele lor esențiale:

— Exemplul înaintașilor... Vitejia străbună... Libertatea și independența patriei... până la victoria finală!

— Victoria finală! a repetat generalul. Va mai cere sacrificii, va face victime, va naște noi generații de eroi. Dar va veni, în cele din urmă. Ei o aduc tot mai aproape.

— Ei?

— Da, ei. Detașamentul Călina și cei care-i vor urma. Peste trei ore vom fi în dispozitiv, la nord de trecătoare. Vom declanșa operația la ora stabilită. Și poate că un alt detașament, la fel de dârz și cu dispreț față de moarte, va scrie o nouă filă în cronica războiului. Eroii se nasc din mers, dragă maiorule. Dintre acești recruți se vor ivi eroii de mâine.

— Care nu-i vor uita pe cei de ieri, domnule general...